

iklim
için
BEN DE
VARIM!

EKOIQ

YEŞİL İŞ / YEŞİL YAŞAM

AĞUSTOS 2015 SAYI:54

www.ekoIQ.com

9 TL (KDV DAHİL)

CLIMATE
VOLUNTEERS
IKLİM GÖNÜLLÜLERİ

Karbon Nötr Yayın

Yunanistan Krizi'ne Ekolojiden Bakmak

Marci Zaroff
"Bir Eko-Rönesansın
Eşiğindediriz"

Sakin Seveso Kuruluşu
Olmayasınız?

Ekolojik Krize Çözümü Dinler Sağlayabilir mi?

Ekoloji ve İnançlar

*Türkiye'nin En Büyük
Çevre Davası Başlıyor
Cerattepe'de Var Bir Yılan!*

*Bir Yaz Gecesi Rüyası'nda
Sebzeler ve Meyveler...*

ZİRVEYE YÜRÜYÜRÜZ

AB Çevre Ödülleri'nde Finalist Olduk!

Sadece çevreye ve insana önem veren seçkin şirketlerin aday gösterildiği **Avrupa Birliği Çevre Ödülleri'nde**, stratejik sürdürülebilirlik yönetimimiz ve vizyonumuzla gösterdiğimiz üstün başarılarından dolayı Yönetim Kategorisi Finalisti ödülüne layık görüldük ve Akçansa olarak yine büyük bir başarıya imza attık.

Barış Doğru
baris@ekoIQ.com

Aslında Hepimiz Oraya Daha Yeni Geliyoruz...

Ekoloji ve din ilişkisi üzerine ne kadar uzun süredir konuşmak istediğimizi bilemezsiniz. Daha EKOIQ'yu yayınlamaya başlamadan önce, ekoloji söyleşilerinden oluşan "Umudu Yeşertenler" kitabını hazırlamış; konunun uzmanlarının görüşlerini, bakış açılarını anlamaya, aktarmaya çalışmıştık. O kitabın 15 söyleşisinden biri, ekoloji ve İslam ilişkisi üzerine çalışan Prof. İbrahim Özdemir'leydi ve dinler ile maneviyat ilişkisi üzerine konuşmayı başlatmıştık aslında...

Haziran ayında, Papa Fransis'in tüm Katolik alemine duyurduğu, iklim değişikliği ve ekoloji sorunları eksenli genelgesi, artık konuyu daha fazla ertelemememiz gerektiğine dair bir uyarı gibiydi. İşte tam o yola koyulma anlarında, uzun zamandır haberleşmediğimiz İbrahim Özdemir Hocanın mesajı geldi... Ağustos ayında İstanbul'da, dünyanın dört bir yanından Müslüman uzman, akademisyen ve aktivistlerle birlikte hazırladıkları **İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu**'nu duyuracaklarını; dünyadaki tüm Müslüman toplulukların iklim değişikliğine karşı harekete geçmesi için duyurunun camilerde Cuma hutbesi olarak okutulmasına uğraştıklarını haber veriyordu.

Batı dillerinde "**Serendipity**" diye az bilinen, kullanılan bir terim vardır. Aramazken bulunan, mutlu tesadüf, mutlu kaza şeklinde tercüme edilebilir sanırım. İslam literatüründe, birbirine denk gelme, latifâne (hoş, zarif) bir şekilde uyum içinde olma anlamına gelen **Tevâfuk** terimine denk düşer gibi geliyor bana. Ama zaten terimin kökeni de, Binbir Gece Masalları'nda geçen bir adanın ismi: Yakın zamana kadar Seylan olarak bilinen Sri Lanka'nın en eski

isimlerinden biri olan Serendip'ten geliyor imiş.

İbrahim Hoca, bunları hatırlatmamı, "Eskiler her şeyin bir vakt-i merhunu var derlermiş" şeklinde yanıtladı. "**Vakt-i merhun**"a baktım, o da, serbest bir biçimde çevirirsek, günümüzde sık kullanılan Zeitgeist'a (zamanın ruhu) denk geliyor gibi.

Ne dersek diyelim, hangi kaynağı referans alırsak alalım, hangi kavramı kullanırsak kullanalım, bir denk düşme ve rast gelmeler dizisi söz konusu. Bu da, içine düştüğümüz kaçınılmazlığın bir sonucu olmalı eninde sonunda... Zaten kesişmeler bunla da bitmedi... İklim Değişikliği üzerine çalışan genç akademisyenlerden Arif Cem Gündoğan, COP 21 öncesi son büyük bilimsel iklim değişikliği konferansı kabul edilen ve yine Paris'te düzenlenen "**İklim**

Arapçada 'Hamse Eli' olarak ifade edilen sembol, aslında daha birçok inanç sisteminde varolmuştur.

Hindularda 'Humsa Eli', Musevi ve Hristiyan sembolizminde ise 'Hameş Eli' veya 'Meryem'in Eli' isimleri ile çağrılmıştır. Anadolu'da ise Fatma'nın Eli olarak bilinir ve koruyucu gücüne inanılır... Fatma'nın Eli, gezegenimizin üzerinde olsun...

Değişikliği Altında Ortak Geleceğimiz" (Our Common Future under Climate Change) etkinliğiyle ilgili bir yazısını bizlerle paylaştı. O metinde de gözüme en hızlı çarpan, Oslo Üniversitesi Profesörü Karen O'Brien'in iklim değişikliğinin yalnızca teknolojik yaklaşımlarla çözülemeyecek bir sorun olduğunun; **inançlar, değerler ve duyguların** öneminin altını çizmesi oldu.

Evet, giderek içine Türkiye'yi de alan Ortadoğu ve karanlıklar girdabından büyük bir korku ve tedirginlik duyduğumuz bugünlerde, din ve ekoloji gibi hayli hassas bir konuya değinmenin tedirginliği de vardı aslında üstümüzde... Suruç Katliamı ve katlanarak artan acılar sonrası belki din hakkında konuşmak daha da zorlaşacak ama bir yandan da konuşmanın tam zamanı değil mi! Birçoklarının zannettiğinin tersine, gözleri kapatmak bazı şeyleri yok etmiyor. Tersine gözleri faltaşı gibi açarak, olan biteni, ötekini ve berisini anlamak, anlatmak, nüfuz etmek, hemhal olmak gerekiyor. Ekoloji, doğa ve evet sürdürülebilirlik bize bunu söylüyor. Kendi çıkarımı maksimize etmek isteyen, sadece kendi varlığının sürmesi için uğraşan, aslında kendi bindiği dalı kesiyor, kendi varoluşunun koşullarını da yok ediyor.

Ve aslında bütün bu rast gelmelerin, denk düşmelerin, kesişmelerin bir anlamı ve bir nedeni var; aynı şekilde tarih, doğa, ortak değerlerimiz, anlamlarımız ve inançlarımız hep aynı şeyi söylüyor: Siz kurduyla, kuşuyla, o veya bu inancı, dini, mezhebiyle, inananı, agnostığı ve inançsızıyla, hep beraber bir bütünsünüz. Tüm işaretler aynı şeyi işaret ediyor ve hepimiz galiba oraya daha yeni geliyoruz...

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Barış Doğru baris@ekoik.com

Art Direktör
Özlem Sarar ozlem@ekoik.com

Editör
Berkan Özyer berkan@ekoik.com
Fevziye Salaş editor@ekoik.com

Dış Haberler Editörü
Zeynep Heyzen Ateş zeynep@ekoik.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü
Gökçe Vahapoğlu Şahin vahapoglu@fas.harvard.edu

Sosyal Medya Editörü Yağmur Çoban yagmur@ekoik.com

Fotoğraf Editörü Özgür Güvenç

Redaksiyon Tunca Üçer

Katkıda Bulunanlar
Emrah Kurum, Özgür Öztürk, Serra Titiz, Caner Demir,
Hulusi Barlas, Fatma Gül Altındağ,

Abonelik dergi@ekoik.com
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Yayın ve Yönetim Adresi:
EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Caferağa Mahallesi, Sakız Sokak, Berkel Apt. No: 6/9
Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98 Faks: (90) 216 348 34 77

Basım Yeri: Tor Ofset San. Tic. Ltd. Şti.
Osmangazi Mahallesi 3112. Sokak No.2 Esenyurt - İSTANBUL
Tel: (90) 212 - 886 34 74 pbx

Ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

Danışma Kurulu
Aynur Acar, Gönüllü Çevre Danışmanı
Prof. Dr. Melsa Ararat, CDP Türkiye Direktörü
Prof. Dr. Nuri Azbar, Ege Üni., Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü
Dr. Erhan Baş, Bilim İlaç A.Ş. Genel Müdürü
Dr. Barış Gencer Baykan, Yeditepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Konca Çalkıvık, İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği Genel Sekreteri
F. Fatma Çelenk, Soyak Holding Kurumsal İletişim Koordinatörü
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes, İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Ebru Şenel Erim, Unilever Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü
Aykan Gülten, Coca-Cola Kurumsal İlişkiler Müdürü
Ebru İlhan, Eczacıbaşı Kurumsal İletişim ve Sürdürülebilir Kalkınma Uzmanı
Prof. Dr. Selahattin İncecik, İTÜ Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi,
Meteoroloji Mühendisliği Bölümü
Bahar Keskin, 3P Sustainability Consulting
Cihan Koral Malak, İMSAD Sürdürülebilirlik Komitesi
Prof. Dr. M. Pinar Mengüç, Özyeğin Üni., Enerji, Çevre ve Ekonomi Merkezi Direktörü
Dr. Uygur Özesmi, change.org Türkiye Direktörü
Aysun Sayın, Boyner Holding Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Sürdürülebilirlik Müdürü
Rifat Ünal Sayman, REC, Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye Direktörü
Neylan Süer, Bosch Ev Aletleri Pazarlama Müdürü
Ergem Şenyuva, Climate Project Türkiye Temsilcisi, Yeşilist.com kurucusu
Ateş Uğurel, Solarbaba Platformu kurucusu
Cavit Vardarlılar, MESS Entegre Geri Kazanım ve Enerji, Çevre Projesi Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

18 “Bir Eko-Rönesansın Eşiğindeyiz”

Under the Canopy (Gökkubbenin Altında) markasıyla Türkiye’de de üretim yapan ve Sürdürülebilir Markalar Konferansı için İstanbul’a gelen Marci Zaroff ile eko-modaya dair konuştuk.

22 Hem Şemsiye Hem Şarj Ünitesi

“Güneş enerjisi hakkımızdır, talep edin” sloganıyla yola çıkan Elpaş, “SolBrella”yı pazara sundu. Ürünün detaylarını Elpaş A.Ş. Ar-Ge’den Sorumlu Yönetici Ortağı Mert Gülgeç anlatıyor.

24 Ödenmeyen Sağlık Faturası

Sağlık ve Çevre Birliği HEAL’den Deniz Gümüşel, “Kömürlü termik santraller bizi nasıl hasta ediyor?” sorusunun yanıtını ararken konuyu birçok yönüyle ele alıyor.

32 “Yeşil Yol” ile Havva Ana Karşı Karşıya

Doğu Karadeniz’deki yaylaları geniş asfalt yollarla birbirlerine bağlamayı hedefleyen “Yeşil Yol” projesi, Havva Ana’nın sesinde ve görüntüsünde somutlaşan bölge insanının tepkisi ile karşı karşıya...

34 Sakın Seveso Kuruluşu Olmayasınız?

REC Türkiye Direktörü Rifat Ünal Sayman ve uzman Dursun Baş, hazırladıkları Seveso III Direktifi ile ilgili rehber hakkındaki sorularımızı yanıtladı.

38 “Hayatımızdaki Fazlalıklardan Kurtulmak Lazım”

Çevreci Etkinlikler Kurucusu Emrah Kurum’un sorularını yanıtlayan blogger/yazar Gürkan Yeniçeri, şehir atmosferine rağmen sürdürülebilir bir yaşam kurmanın ipuçlarını veriyor.

41 Dosya: Ekoloji ve İnançlar

Ekolojik krize çözümü dinler sağlayabilir mi? Yüzlerce, binlerce yıllık geçmişi olan dinî öğretilerin yaşadığımız ekolojik krize bakışı ve çözüm önerileri nedir? Din temsilcileri ve uzmanlar yanıtıyor...

68 “Ortak Geleceğimiz İçin Harekete Geçelim”

COP21 öncesi en büyük iklim bilimi toplantısı kabul edilen “İklim Değişikliği Altında Ortak Geleceğimiz” konferansına katılan Arif Cem Gündoğan kritik gözlemlerini bizlerle paylaştı.

72 Bir Yaz Gecesi Rüyası'nda ...

Shakespeare'in göz ardı edilen özelliklerinden birinin, eserlerinde sebze ve meyvelere sıklıkla yer vermesi olduğuna değinen Zeynep Heyzen Ateş, günümüze uzanıyor ve 2015 yılı itibarıyla en pahalı bitkilerin izini sürüyor...

78 Bisikletine Sahip Çık!

Dünyanın bisiklet başkenti olarak kabul edilen Amsterdam'da bisikletin yolculuğu, sivil toplum ve aktivizm bilincine sahip bireylerin örgütlenecek yerel yönetimleri ve dahası devlet politikalarını nasıl dönüştürebildiğinin en güzel örneklerinden biri.

84 Yunanistan'a Ekolojiden Bakmak

Yunanistan krizi dersler vermeye devam ediyor; radikal sol hükümetler bile ekonominin "görünmeyen elinin" şamarından kaçamıyor. Berkay Orhaner, ekolojinin de bundan azade olmadığını belirtiyor.

88 Kağıt Tasarrufunun Altına e-imza

Kamu ya da özel iş yerlerinde masalar arası gidip gelen, imza bekleyen kağıtlar elektronik imza sistemleriyle tarih oluyor. E-GÜVEN'in Genel Müdürü Can Orhun, uygulamanın etkilerini anlatıyor.

90 Cerattepe'de Var Bir Yılan!

"Türkiye'nin en büyük çevre davası" olarak tarihe geçecek gibi görünürken hukuk mücadelesi, çevre eylemlerini farklı bir boyuta taşıdı. Artvin halkının Cerattepe ve Genya Dağı için verdiği mücadeleyi Av. Bedrettin Kalm'dan dinledik.

98 Nedir Bu "Doğal" Dedikleri?

Market raflarını, tezgahları dolduran "doğal" ibareli ürünler, kafaları bayağı bir karıştırıyor. Mother Jones'ta yayımlanan yazı, Filiz İnceoğlu'nun çevirisi ile ufuk açıcı nitelikte.

102 Ve Kadınların Elleri Şekillenir Yeni Bir Yaşam!

Toplumsal anlamda baskıların en katmerlisini yaşayan kadınlar, bir araya gelirse ne olur? Sorunun yanıtı Alternatif Üretim ve İstihdam Derneği Başkanı Gülbahar Örmek'ten...

106 Yeşil İş'çilere İtalya'dan Davet Var!

Atıkların kaynağa dönüşmesi ve teknolojik inovasyon alanlarına odaklanan ECOMONDO, sektör profesyonellerini 3-6 Kasım 2015 tarihinde, 19. kez bir araya getirecek. Fuar hakkında sorularımızı ECOMONDO Direktörü Alessandra Astolfi yanıtladı.

HER SAYIDA

4 Haberler "Yuvarla"rsan Sen de Şirinleri Görebilirsin; 3-5 Ağaç Kervan Olmuş, Eyleme Beni; G20'ye "İklim İçin" Söyleyecek Sözümüz Var!

30 Son Buzul Erimeden

Prof. M. Levent Kurnaz: İklim Değişikliği Tehdidi Altındaki Ortak Geleceğimiz

66 Sosyal Medyadan Özgür Öztürk: Geleceğin Paris'i, Sürdürülebilirlik Raporlama Trendi, İstilacı Kurbağalar, İklim Değişikliğinde Yeni İşbirliği...

76 Change.org'dan Bir Başarı Hikayesi... Hatice Kestane Kazandı, Artvin Halkı Kazandı, Kamilet Vadisi Kazandı!

82 Sürdürülebilir Markalar

Semra Sevinç: Markalar Değişiyor mu?

83 Sürdürülebilirlik Akademisi'nden

Jo Confino Bu Yıl da Yeşil İş 2015: Sürdürülebilir İş Zirvesi'nin Moderasyonunu Üstlenecek

95 İş Dünyasından

Konca Çalkıvık: Yakıt Tasarrufu da Mümkün, Trafik Kazalarını Azaltmak da!

96 Veriler Gökçe Vahapoğlu Şahin: Yüzyıl Kalkınma Hedeflerinden İyi Haberler; 2014 Yılı Yenilenebilir Enerji İçin Yeni Bir Rekor Yılı Oldu; Sürdürülebilir Yatırımlar Büyümeye Devam Ediyor

100 Yaşanabilir Kentler Sibel Bülay: Gece Yarısı Baskınlarıyla Kent mi Yönetilir?

108 Gözümüzden Kaçmayanlar

Kuzey Ormanlarını tehdit eden mega projelere karşı "İstanbul'a Nefes Ol" kampanyası başlatıldı; Tom ve Mişa rehabilite edildikten sonra Ege Denizi'ne bırakıldı; Karanlık Kanyon üzerine "Sırat on Fırat" köprüsü...

112 Kitap Evini Arayan Ardıç Tohumu; Türkiye'nin Yaban Çiçekleri; 9 Yeşil Dev

Denkleştirmeden Uçmak Yok!

TAV Havalimanları, iklim değişikliğiyle mücadele çalışmaları kapsamında yolcuların uçuşlarından kaynaklanan **karbon ayak izini denkleştirmelerine** olanak sağlayan bir uygulamayı hayata geçirdi. **myclimate Türkiye** işbirliği ile hayata geçirilen uygulamayla, TAV'ın işlettiği 14 havalimanının web sitesinde, yolcular uçuşlarının karbon ayak izini hesaplayabilecek ve isterlerse hem karbon salımını azaltan hem de sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunan **bir projeye destek vererek** denkleştirme yapabilecek. Hesaplamalara göre, İstanbul-Ankara arasında ekonomi sınıfında seyahat eden bir yolcu, atmosfere 125 kilogram karbon salımına neden oluyor. Bu miktar yaklaşık 30 ağacın bir yılda azalttığı karbona eşdeğer.

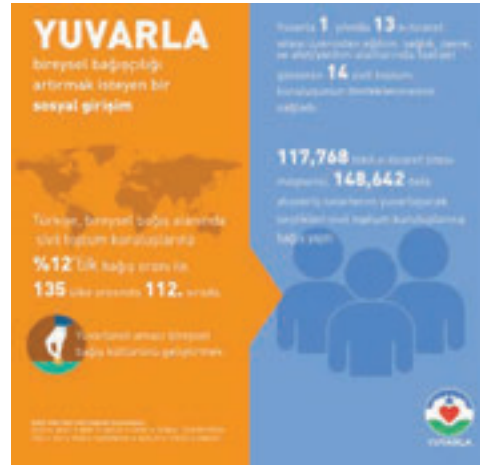
Bana Binanın Enerji Performansını Söyle...

Hatırlanacaktır; yeni yapılan binalarda 1 Ocak 2011 tarihi itibarı ile zorunlu hale getirilen **Enerji Kimlik Belgesi (EKB)** için mevcut binalara 2017 yılına kadar süre tanınmıştır. Konu ile ilgili bir açıklama yapan ve **2 Mayıs 2017** tarihinden sonra tüm bina alım - satım ve kiralamaalarında EKB'nin ibraz edilmesinin zorunlu olacağını belirten **Enerji ve Isı Tasarrufu Derneği (ETADER) Başkanı Zafer Yavuztürk**, tüketicinin, bundan sonra aldığı yapının enerji sınıfının ne olduğunu bileceğini, bunun da talebe ve yapı fiyatlarına yansıtacağını ifade etti.

“Yuvarla”rsan Sen de Şirinleri Görebilirsin

Türkiye’de bireysel bağışçılığı yaygınlaştırmak için kurulan **Yuvarla**, birinci yılını kutluyor. İlk olarak **morhipo.com** internet sitesi üzerinden faaliyetlerine başlayan Yuvarla, bugün **13 e-ticaret sitesi üzerinden** 14 sivil toplum kuruluşuna **bireysel bağış** yapılmasına aracılık ediyor.

İlk defa Boyner Grup kuruluşlarının e-ticaret platformlarında başlatılan Yuvarla uygulaması, **Emre Danacı** ve **Erdi Yerebasmaz** adlı iki genç girişimci tarafından, kâr amacı gütmeyen bir sosyal girişim olarak kuruldu. Uygulama sayesinde e-ticaret müşterileri Yuvarla’ya üye kuruluşlardan alışveriş yaptığında, alışveriş tutarının küsüratını

yukarıya yuvarlayarak; eğitim, sağlık, çevre ya da insani yardım konularında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına gönderiyorlar. Yapılan açıklamaya göre, çalışmanın başlangıcından bu yana **117 bin bağışçı** tarafından yaklaşık **150 bin TL bağış** yapılmış. Öyleyse, hadi yuvarlayalım...

Kimin Beyni Daha Yeşil?

ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü’nün, **Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Sistemleri Yüksek Lisans Programı** tarafından; çevre, enerji ve su

kaynaklarının sürdürülebilirliği konularında farkındalığı artırmak ve geliştirmek üzere lise ve üniversite öğrencilerine yönelik düzenlediği **“Yılın Yeşil Beyinleri”** Uluslararası Proje Yarışması’na bu yıl Fransa’dan Çin’e, Ruanda’dan Vietnam’a kadar 31 farklı ülkeden 254 proje katıldı. Bu yıl dördüncüsü gerçekleştirilen ve üniversite kategorisinde 66, lise kategorisinde 188 başvuru alan yarışmanın finalistleri, jürinin yapacağı değerlendirme sonunda belirlenecek. Yarışmada ödül kazananlar ise, finale kalan beş takımın projelerini 9 Ekim’de ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü’nde uluslararası jüri önünde yapacakları sunumun ardından ilan edilecek. Ödül töreni ise 10 Ekim tarihinde **ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü’nde** düzenlenecek olan yeni akademik yıl açılış töreninde gerçekleştirilecek.

İzocam'ın 50 yılını
başka sayılarla da yazabiliriz...

www.izocam.com.tr

[f /izocam](#)
[t /izocamOfficial](#)
[in /companyizocam](#)
[v /izocamofficial](#)
[a /izocamofficial](#)

IZOCAM

50
1965
Türkiye'de yalıtımın başı

Onlar Bizim Gibi Yapmayacaklar

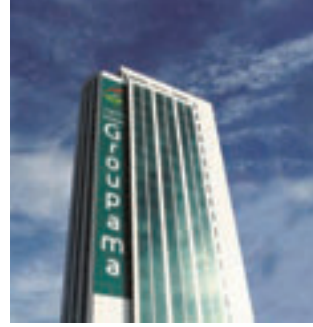
DenizTemiz Derneği TURMEPA, beş yıldır devam eden Sualtı Atık Sergisi ve Eğitim Atölyesi ile bu yaz da çocukları denizlerde nesli tükenmekte olan deniz canlıları ve deniz canlılarının karşılaştığı tehditler hakkında bilinçlendirmeye devam ediyor. İstanbul Kuzguncuk'taki dernek bahçesinde bulunan Sualtı Atık Sergisi ve Eğitim Atölyesi'ne tüm okullar ücretsiz olarak katılabiliyor. En fazla 60 kişi kapasiteli atölyelere katılım için başvuruda bulunmak isteyen okul yönetimleri egitim@turmepa.org.tr adresine mail göndererek randevu alabiliyorlar.

Güneş, Sanat ve Okul İçin Doğacak

İstanbul Maltepe Belediyesi, ilçe genelinde yenilenebilir enerji kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmak için yeni bir adım attı. Belediyeye ait Prof. Dr. Türkan Saylan Kültür Merkezi ile bir okulun enerji ihtiyacı güneş panelleri ile karşılanacak. Bu amaçla Tuzla İstanbul Ticaret ve Endüstri Serbest Bölgesi'ne bir ziyaret gerçekleştiren Maltepe Belediye Başkanı Ali Kılıç, güneş panelleri ile hem halka hizmet etmeyi hem de yenilenebilir enerjinin kullanımını konusunda öncü olmayı planladıklarını dile getirdi. "Maltepe, güneş enerjisini nasıl daha verimli kullanabilir, farklı projeleri ve fırsatları değerlendiriyoruz. Maltepe'nin geleceğini kurarken yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik vereceğiz" diyen Kılıç, Maltepe'yi çevre dostu enerjinin en iyi şekilde kullanıldığı bir başkent haline getirmeyi hedeflediklerini söyledi.

Groupama Plaza, LEED'lendi

Groupama'nın, akıllı ve çevreci sistemlerle donatıldığı İstanbul Maslak'ta bulunan merkez ofis binası, LEED Gold Sertifikası almaya hak kazandı. ERKE Sürdürülebilir Bina Tasarım Danışmanlık ile birlikte yürütülen süreçte LEED Sertifikası'nın gerekliliklerini yerine getiren Groupama; mimari, yalıtım, ısıtma-soğutma standartlarını sağlamanın yanı sıra gün ışığından

maksimum oranda yararlanılacak şekilde değişiklikler yaptı; aydınlatma armatürleri de daha düşük cıvalı ve daha çevre dostu olanlarla değiştirildi. Binaya yönelik iyileştirmelerin yanı sıra, çalışanlar için binaya ulaşım servisleri sağlanmaya başladı. Bu sayede de bireysel araç kullanımı %75 oranında düşürüldüğü açıklandı.

Barbeküler Fındık Kokacak

Karadeniz halkı tarafından yıllardır ısınma ve pişirme amaçlı kullanılan fındık kabukları artık barbekü ve mangallarda da kullanılacak. Uzun yanma süresi, %1 kül miktarı, yüksek kalori oranı, organik yapısı, düşük CO₂ salımı özellikleri ile bilinen fındık kabuğu; Nutshell Ecological Briquette markası tarafından barbekü ve mangallar için yakıt olarak üretildi. Fındık kabuklarının kurutulduktan sonra öğütülüp hiçbir bağlayıcı madde kullanılmadan 450°C de sıkıştırılarak elde edilen ürün, 2-2,5 saat yanma süresine sahip. Pişirme süresi uzun olduğu için yavaş ve lezzetli pişirme sağlayan ürünün küllerini bahçede gübre olarak kullanmak da mümkün.

Kalem mi Ormandan, Orman mı Kalemde?

Alman Teknik Denetim Derneği TÜV Rheinland® yaptığı bilimsel araştırma ile Faber-Castell ürünlerinin karbonsuz olduğunu onayladı. Markanın Güneydoğu Brezilya'da bulunan Prata'daki orman projesi, Faber-Castell'in sahibi ve CEO'su Kont Anton-Wolfgang von Faber-Castell tarafından 30 yıl önce başlatıldı. Yaklaşık 10 bin hektarlık alana dikilen milyonlarca fidandan oluşan ormanlardan, günümüzde yıllık ahşap kalem üretim kapasitesi 2 milyarın üzerinde olan São Carlos'taki fabrikaya FSC® sertifikalı ahşap tedarik ediliyor. Hasat edilen ağaçların sürekli yeniden ağaçlandırılması sayesinde ormanlar "sürdürülebilir ekolojik sistem"ini koruyor.

Yemyeşil manzaralara büyüyen şehirleri sevdiren kimya yaratıyoruz.

İnşaat sektörü günümüzde dünyanın enerji ve kaynak tüketiminin yaklaşık yansını oluşturuyor. Bu yüksek miktar, ancak doğru kimyanın kullanılmasıyla düşürülebilir.

İnşaatın çevreye daha duyarlı olmasını sağlayacak, binaları daha dayanıklı ve verimli kılacak bir dizi çözüm geliştirdik. Elde ettiğimiz sonuçlar, kısa ve uzun vadede sınırlı kaynaklarımıza daha az yük getirebileceğimizi gösteriyor.

Daha az kullanarak daha fazlasını üretebiliriz. Çünkü biz, BASF'de kimya yaratıyoruz.

Detaylı bilgi için wecreatechemistry.com/construction adresimizi ziyaret edebilirsiniz.

150.yıl

 BASF

We create chemistry

3-5 Ağaç Kervan Olmuş; Eyleme Beni

Doğanın talanına ve buna karşı verilen toplumsal mücadeleye dikkat çekebilmek için sanat etkinlikleri yapan **Praksis Müzik Kolektifi**, **Merhaba Sanat Tiyatrosu** ve **Derme Tiyatro**'nun öncülüğünde bir araya gelen sanatçılardan oluşan **3-5 Ağaç Kervanı**, bir kez daha doğa için yollara çıkıyor. Kervan bu yıl **23 Ağustos'ta Yırca'dan yola çıkarak**; Muğla, Antalya, Mersin, Adana, Dersim, Diyarbakır, Batman, Şırnak, Van, Artvin, Rize, Ordu, Tokat, Sinop, Bartın, Zonguldak, Kocaeli, İstanbul, Bursa, Çanakkale, Ayvalık'ta etkinlikler düzenleyerek **20 Eylül Pazar günü İzmir'de yolculuğunu tamamlayacak**.

Su İçin Toplanma Zamanı

Su, dünyada olduğu kadar kaynakları kısıtlı olan Türkiye'de de bilinç düzeyinin artırılması gereken bir konu. **IWE İstanbul Water Expo - Su ve Atıksu Arıtma Teknolojileri Fuarı ve Konferansı** işte bu amaca hizmet edecek. 10 bin m² alanda yaklaşık 150 firma ve markanın katılımı ile düzenlenecek olan; sektörün ilk ve tek ihtisas fuarı olma özelliği taşıyan organizasyon, E Uluslararası Fuarcılık (EUF) tarafından **3-5 Eylül 2015** tarihleri arasında İstanbul Fuar Merkezi'nde gerçekleştirilecek. Su ve atıksu sektörünün, küresel krize rağmen **yılda ortalama %5 büyümeye devam ettiği** ve 2014 yılında 600 milyar dolarlık hacme ulaştığı belirtiliyor. Bu pazarda Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkeler mega altyapı projeleri ile ön plana çıkıyor.

Meyvelerden Meyve Beğen

Hipp'in 1-3 yaşa özel meyve püreleri, meyve yemekte zorlanan çocuklar için ebeveynlere çözüm olacak nitelikte. **"Organik Muzlu Elmalı Armutlu"** ve **"Organik Çilekli Muzlu Elmalı"** olmak üzere iki seçenek halinde satışa sunulan püreleri, çocuklar bir yaşından itibaren kendi başlarına da tüketebiliyorlar. Gluten ve şeker ilavesi içermediği belirtilen ürünler, şekeri içindeki meyveden alıyor. Markadan yapılan açıklamada; BIO sertifikalı, GDO'suz ve sanayi bölgelerinden uzak özel organik çiftliklerde yetiştirilen ürünlerin; E-Bebek, Joker, Gratis, Migros, Tesco Kipa, Carrefour, Real, Rossman ve yerel marketlerde bulunabileceği belirtiliyor.

Gübreden Petrol Üretecekler

Balıkesir'de, tamamlandığında atıklardan biyogaz ve elektrik, organik sıvı/katı gübre, humik asit ve **sentetik petrol üretecek** Altaca Grup'a ait entegre tesisin açılışı gerçekleştirildi. Gönen'de kurulan tesisin 400 ton atığı bertaraf ederek; **göl, deniz, yeraltı suları ve çevreyi kirletmesinin** önüne geçtiklerini söyleyen Altaca Enerji Yönetim Kurulu Başkanı **Hasan Alper Önoğlu**, tesiste demo ölçekli sentetik petrol ürettiklerini söyledi. Üretim sırasının endüstriyel boyuta geldiğini belirten Önoğlu, hayvan gübresi, anız, dal, yaprak, kabuk, çay, meyve kabuğu, sebze artığı, pirinç sapı gibi mevcut atığın %20'sinin kullanılması halinde ihtiyaç duyulan petrolün %20'sinin üretilebileceğini belirtti. Önoğlu, Türkiye'nin farklı bölgelerinde, açılan bu tesisin 2,5 katı büyüklüğünde tamamen endüstriyel amaçlı 200 fabrika kurmak istediklerini de ifade etti.

Bozankaya'ya Yılın Şirketi Ödülü

Raylı sistemler, toplu taşımacılık ve elektrikli araç alanında faaliyetlerini bildiğimiz **Bozankaya** Araştırma ve Danışmanlık Grubu, Frost & Sullivan tarafından **"2015 Avrupa'da Yılın Şirketi"** seçildi. Londra'da düzenlenen törende ödülü Bozankaya Genel Müdürü Aytuğ Günay aldı. Frost & Sullivan her yıl alanında büyüme stratejileri ve uygulamaları açısından gelişim gösteren ve inovatif çözümler sunan dünya çapındaki şirketlere bu özel ödülü veriyor. İlk yerli **yüzde 100 alçak tabanlı tramvay ve trambüs** projelerini hayata geçiren Bozankaya, yine Türkiye'nin bir ilki olan elektrikli otobüs E-Bus'ı da 2014 yılı sonunda uluslararası arenada tanıtmıştı. **Bozankaya E-Bus**, 300 km yol gitmesine olanak sağlayan 200 kWh kapasiteli (SCL) batarya sistemi ile çalışıyor.

Üstümüze vazife

ÇEVKO
Yeşil Nokta Teşvik
Ödülü

ISO Çevre ve
Enerji Ödülü

European
Business Awards
for the
Environment

Yeşil Bina Zirvesi
Sürdürülebilirlik
Ödülü

Kocaeli
Sanayi Odası
Şahabettin
Bilgisu
Çevre Ödülü

Avrupa Birliği
Çevre Ödülü
Türkiye
Programı
Finalist

Sürdürülebilirlikte altı ödül birden...

İnsana, topluma, doğaya saygıyı işimizin ayrılmaz parçası; bugünkü ve gelecek kuşaklara karşı vazgeçilmez sorumluluğumuz olarak görüyoruz. Bu doğrultuda üretim, tasarım ve yönetim anlayışımız Blue Life ile sürdürülebilirliği süreçlerimizin her aşamasında titizlikle hayata geçiriyoruz.

Başarıda da sürdürülebilirlik için çok çalışmaya devam ediyoruz. VitrA ve Artema olarak ulaştığımız düzey uluslararası ve ulusal kuruluşlar tarafından değerlendirildi ve 6 sürdürülebilirlik ödülüne birden layık görüldü.

Çünkü mavi gezegenimizin geleceği, üstümüze vazife.

Blue Life

Mavi gezegenimiz için...

“Ölü Bir Gezegende İş Bulamazsınız”

Dünya İklim ve Bölgeler Zirvesi, 1-2 Temmuz tarihlerinde Fransa'nın Lyon şehrinde yapıldı. Dünya nüfusunun üçte ikisini temsil eden 50 kuruluş, iki günlük zirvenin sonunda bir deklarasyon imzalayarak, yerel ve bölgesel yönetimlerin sivil topluma ve özel sektöre destek vereceklerini taahhüt etti.

Zirvede konuşan **Kaliforniya Çevre Koruma Ajansı Başkanı Matthew Rodriquez**; her yıl temiz teknoloji için 5,7 milyar dolarlık bir bütçe harcadıklarını ve güneş enerjisi yatırımları ile 65 bin kişiye istihdam sağladıklarını söyledi.

Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu'nun Genel Sekreteri **Sharan Burrow** ise sıfır karbonun bir seçenek değil bir zorunluluk olduğuna vurgu yaptığı konuşmasında; “Sendikalar olarak çok basit ifade ediyoruz: ‘Ölü bir gezegende iş bulamazsınız’. Güvenli, yeşil, dünyamızı karbon gazından koruyacak bir endüstriyel dönüşümü görmek istiyoruz” dedi.

Creavit EPD'lendi

Seramik sağlık gereçleri, banyo mobilyaları, banyo armatür ve aksesuarları alanlarında üretim yapan Creavit, **Çevresel Ürün Beyanı Sertifikası (EPD)** aldı. Sertifika, çevresel etkilerinin tüm yaşam döngülerinde değerlendirilmesi sonucunda veriliyor ve kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik en önemli sertifikalardan birisi olarak kabul ediliyor. Yapı ürünlerinin Avrupa'da satılma koşulları arasında yer alan **CE (Conformité Européenne)** sertifikası gerekliliklerine yeni ilave edilen doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, **Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi (LCA-Life Cycle Assessment)** ile yapılan EPD belgeleriyle yerine getiriliyor.

Deniz Kaplumbağaları Jean Giymez Ama...

Mavi ve Orta Anadolu, “**İndigo Turtles**” projesiyle, Ekolojik Araştırmalar Derneği'nin (EKAD) çalışmalarına destek vererek nesli tükenmekte olan deniz kaplumbağalarını koruma altına alıyor. Geçtiğimiz yıl başlayan proje kapsamında, 110 milyon yıldır Akdeniz faunasının doğal parçası olan **Caretta caretta** ve **Chelonia mydas** deniz kaplumbağası türlerinin yaşatılması hedefleniyor. Mavi'nin “Indigo Turtles” etiketli tişörtlerinden alanlar 10 yavrunun yaşamını sürdürmesini sağlayarak Akdeniz'e hayat verecek. Haziran ayında vitrine çıkan tişörtlerle 400 yuvanın

Bu Kulaçlar Göller İçin

DenizTemiz Derneği/ **TURMEPA**'nın engelli milli sporcu **Kemal Özdemir** ile birlikte sürdürdüğü “**Her Kulaç Göllerimize Bir Nefes**” projesi, Van Ticaret ve Sanayi Odası'nın desteği ile 10 Temmuz günü Van'da gerçekleştirildi. Hem **TURMEPA**'nın deniz ve su kaynaklarının kirliliği ile mücadelesine dikkat çekmek, hem de engellilerin su sporuna ilgisini artırmak amacıyla gerçekleştirilen proje kapsamında, milli sporcu Kemal Özdemir, tek koluyla Van Gölü'nde temiz su kaynakları mücadelesi için kulaç attı. Özdemir, daha önce de deniz kirliliğine dikkat çekmek amacıyla İstanbul Boğazi, İzmir, Antalya, Çanakkale ve Zonguldak'ta da yüzmüştü.

sahiplenilerek yaklaşık 15 bin deniz kaplumbağası yavrusunun yaşatılması amaçlanıyor.

Yumurtadan çıktıkları andan itibaren birçok tehlikeyle karşı karşıya kalan yavru deniz kaplumbağalarının, ortalama %40'ı denize ulaşabiliyor ve bunu başaranların sadece binde biri hayatta kalabiliyor.

Bilinçli Su Kullanımı Her Yerde

Konaklama sektörünün su kullanımını asgari düzeye indirmesi, ana tedarikçiler ile işbirliğine gitmesi ve suyu adil şekilde kullanması hayati bir önem taşıyor. Bu öneme dikkat çekmek isteyen sıhhi tesisat ürünleri üreticisi **GROHE**, konaklama sektörünün önde gelen lider ve tedarikçileri ile birlikte bir dizi su atölyesi düzenlemek üzere **Carlson Rezidor Hotel Group** ile işbirliğine gitti. İlki 2014 yılında gerçekleştirilen su atölyesinin ikincisi sıhhi tesisat ve konaklama sektörlerinden 15 ortağın yanı sıra mimari, tasarım, gayrimenkul yönetimi ve davranış psikolojisi uzmanlarının da katılımıyla **7 Mayıs'ta Düsseldorf'ta** yapıldı. Su atölyeleri, otellerin su ayak izini azaltmak üzere henüz kullanılmayan fırsatları belirlemeyi hedefliyor.

HiPP

Yaşamdaki en değerli varlık için.

"HiPP'ten Çocuklara Özel Organik Meyve Keyifleri"

HiPP, bir bebek maması üreticisi olarak fazlasıyla ağır bir sorumluluk taşımaktadır. HiPP Premium kalitede üretim yapar. Bu üretimi mümkün olan tüm yönleriyle doğayla uyumlu bir şekilde yüksek HiPP standartlarını hedefleyerek gerçekleştirir.

Uzun HiPP kalite kontrol süreci daha hammadde aşamasında henüz üretime geçmeden başlar. Bu yöntemle HiPP ürünlerindeki hammaddelerin en iyileri olduğundan emin oluruz.

Bunu şahsen garanti ederim.

Claus Hipp

Sürdürülebilir Olmak Ya da Olmamak...

Türkiye’de, iş dünyasında sürdürülebilir iş modellerinin yerleşimi, gelişimi ve yaşam şeklinin yaygınlaştırılması için global bir yaklaşımla çalışan **Sürdürülebilirlik Akademisi**, alanında örnek olan kurumları ve iş liderlerini bu yıl da ödüllendirmeye hazırlanıyor. Sürdürülebilirlik Akademisi tarafından bu yıl ikinci kez dağıtılacak **Sürdürülebilir İş Ödüülleri ve Sürdürülebilir İş Liderleri Ödüülleri** için 1 Mayıs’ta başlayan başvuru süreci 21 Ağustos’a kadar devam ediyor. Ödül için sürdürülebilir iş modelini benimsemiş, Türkiye’de sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlayan küçük, orta ve büyük ölçekli işletmeler başvurabiliyor. Kurumlar; Karbon ve Enerji Yönetimi, Su Yönetimi, Sosyal Etki, Sürdürülebilirlik İletişimi, İşbirliği, Tedarik Zinciri Yönetimi, Atık Yönetimi, Çeşitlilik ve Dâhil Etme gibi dokuz ödül kategorisinde başvurularını gerçekleştirebilecek. Başvurular için: <http://surdurulebilirisodulleri.com/>

Güneş Hâlâ mı Potansiyel?

Güneş enerjisi kuşağında olmasına rağmen bu kaynaktan oldukça az yararlanan Türkiye’yi, konunun uzmanları uyardı. Uluslararası Enerji Ekonomisi Birliği (IAEE) Başkanı, Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gürkan Kumboğlu, Türkiye’nin sahip olduğu potansiyelle rağmen üretimde AB ülkelerinin çok gerisinde olduğunu belirtti. Kumboğlu açıklamasında; “Rusya gibi petrol ve doğalgaz rezervi yüksek ülkelerin dahi güneş enerjisi yatırımları yaptığı bir dönemde ülkemiz potansiyeline rağmen hiç iyi bir noktada değil” dedi.

Sadece Güneşle Okyanusu Aştı

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına dikkat çekmek ve bu alanda çığır açmak üzere 9 Mart’ta Abu Dabi’den dünya turuna başlayan **Solar Impulse**, macerasının en zorlu etabını başarıyla tamamladı. 28 Haziran’da Japonya’nın Nagoya kentinden havalanan uçak **5 gün 5 gece havada kalarak** Büyük Okyanus’u geçmeyi başardı ve 3 Temmuz’da Hawaii’ye başarıyla iniş yaptı. **Tek bir damla fosil yakıt kullanmadan,**

Bir Geri Dönüşüm Sanatı: Emek-001

Öğrencilere çevre ve geri dönüşüm bilinci kazandırmak, düşünme becerileri, işbirliği, ekip çalışması ve tasarım kültürü konusunda yaşayarak öğrenme olanakları sunmak amacıyla **İzmir Yönder Okulları** Kütüphanesi’nde oluşturulan tasarım atölyesinde gönüllü öğrenciler tarafından tasarlanıp üretilen **Eko-Kitaplık**, son yıllarda giderek ilgi gören “Geri Dönüşüm Sanatı” yaklaşımının özgün bir örneği olarak dikkat çekiyor.

Eko Okul Uygulamaları kapsamında okul kütüphanesi için atık kartonlardan üretilen Eko-Kitaplık, okuldaki 45 öğrencinin; çizimler üretmesi, üzerine tartışması ve tasarlayarak uygulaması süreçlerinin de dahil olduğu yaklaşık beş aylık bir süre sonrasında kütüphanedeki yerini aldı. Okuldaki birçok öğrenci ve birimin katkıları ile üretilen Eko-Kitaplık modeline, bu niteliğinden dolayı **Emek-001** adı verildi.

tam olarak 118 saat havada kalarak Büyük Okyanus’u tek seferde geçen **ilk güneş enerjili araç** olan Solar Impulse, bu alanda bir dünya rekorunu elde ederek tarihe geçti. Solar Impulse’ın mucidi ve pilotları olan **Bertrand Piccard** ve **André Borschberg** de bu uçuşu başarıyla tamamlayan ilk pilotlar olarak tarihteki yerlerini aldılar. Solar Impulse, 9 Mart’ta çıktığı dünya seyahatinde toplamda 12 etabı tamamlayarak yolculuğun başladığı Abu Dabi’ye dönecek.

Darüşşafakalılar Su Kâşifi Oldular

Mikado Sürdürülebilir Kalkınma Danışmanlığı’nın Türkiye’deki yürütücülüğünü üstlendiği, Global Action Plan (GAP) İngiltere tarafından başlatılan ve HSBC Su Programı kapsamında desteklenen **Su Kâşifi Programı**’nın birinci döneminin Türkiye ayağı, 15-16 Haziran 2015’te İstanbul’da gerçekleşen Su Kaşifi Ülke Finali Etkinliği ile sona erdi.

Programın ilk dönem ülke birincisi olan **Darüşşafaka Ortaokulu**, 11 ülke arasında yapılacak dünya finalinde Türkiye’yi temsil etme hakkı kazandı. 11 ülke birincileri arasından seçilecek en iyi 5 okul, Eylül ayında Milano’da düzenlenecek World Expo’daki **Uluslararası Su ve Gıda Gençlik Ödüülleri**’nde ülkesini temsil edecek. Su Kâşifi Programı, 8-14 yaş grubu öğrencilerin daha fazla su bilincine sahip bir dünya için öncü olmalarını desteklemek amacıyla 11 ülkede eşzamanlı olarak uygulanıyor. Programın ikinci dönemi, yeni okulların katılımıyla Eylül 2015’te başlayacak.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLER KONFERANSI 2015

SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞEHİRLERİ NASIL KURACAĞIZ?

Kasım 2015, İstanbul - Türkiye

“Sürdürülebilir Şehirler Konferansı”, belediyeler, kamu kurumları, uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve medya uzmanları ile karar vericileri bir araya getiriyor.

Konferans Başlıkları:

- İklim Değişikliği ve Kentler
- Döngüsel Ekonomi ve Kentler
- Katı Atık ve Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetimi ve Kentler
- Ulaşım ve Kentler
- Yönetişim, Yerel Çevresel Planlama ve Kentler
- Çevresel Yatırımların Finansmanı ve Kentler

Etkinlikle ilgili ayrıntılı bilgi için:

www.surdurulebilirsehirler.rec.org.tr ■ E-posta: surdurulebilirsehirler@rec.org.tr

Tel: +90 312 491 95 30 ■ Faks: +90 312 491 95 40

tr.linkedin.com/in/surdurulebilirsehirler

twitter.com/recturkiye

BÖLGESEL ÇEVRE MERKEZİ
REC Türkiye

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK
BAKANLIğI

Nükleere Destek Davalık Oldu

Avusturya, İngiltere'nin iki nükleer santralin inşası için devlet desteği verme planını **Avrupa Birliği Adalet Divanı**'na (ABAD) taşıyacağını açıkladı. Hatırlanacağı üzere, geçtiğimiz Ekim ayında Avrupa Komisyonu, İngiltere'nin toplam 24,5 milyar pound tutarındaki iki nükleer reaktörün inşası için 17 milyar pound devlet desteği verme planının AB devlet yardımları kurallarıyla uyumlu olduğuna karar vermişti. AB içerisinde nükleer enerji karşıtlığının öne çıktığı Avusturya'nın ilk ve tek nükleer santrali 1970'li yıllarda inşa edilmişti. 1978'de düzenlenen referandumda "hayır" oyu çıkması nedeniyle bu santral faaliyete geçmedi. Ardından yürürlüğe giren bir yasa ile ülkede nükleer enerji üretimi yasaklandı. 2015 yılı Ocak ayından itibaren ise Avusturya'ya nükleer enerji ithalatı yasaklandı.

Yeşil İş Hedef Yükseltti

Türkiye'nin en öneml sürdürülebilir iş platformlarından biri olan **Yeşil İş: Sürdürülebilir İş Platformu**, iş dünyasının geleceğini şekillendirecek "değişimin yeni paradigmaları"ni bütünsel olarak ele almak amacıyla, 7. yılında tartışma konularını zirveye taşıyor ve **Yeşil İş 2015: Sürdürülebilir İş Zirvesi** olarak düzenleniyor. **8-9 Ekim 2015 tarihlerinde Park Bosphorus Hotel İstanbul**'da gerçekleştirilecek Zirve bu yıl; Döngüsel Ekonomi, Enerji ve Enerji Yönetim Sistemleri, İnovasyon, Teknoloji ve Dijital Dönüşüm, KOBİ'lerde Dönüşüm, Performans Kriterleri, Sürdürülebilir Ürünler ve Geleceğin Malzemeleri, Sürdürülebilir Belediyeler ile Sürdürülebilir Binalar: Yeşil Hastaneler, Tesisler, Oteller ve Konutlar ana başlıklarını ele alıyor.

Çocukların İşi Oyun Oynamaktır!

Palmarina Bodrum, UNICEF Türkiye Milli Komitesi ile gerçekleştirmiş olduğu işbirliği ile tarımda çocuk işçiliğinin önlenmesine destek olacak. Palmarina Bodrum'un alt markası olan Kids Paradise'ın giriş bileti üzerinden elde edilecek gelirin bir kısmı UNICEF'in Türkiye'de yürütmekte olduğu "Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi"ne aktarılacak. Proje ile çocuk işçiliği ve zararları hakkında tüm kamuoyunun bilinçlendirilmesi hedefleniyor. Tarımda çalışan çocukların sağlık ve eğitim hizmetlerine erişiminin sağlanması da proje kapsamında yürütülen çalışmalar arasında yer alıyor. TÜRSTAT (İstatistik Kurumu) rakamlarına göre Türkiye'de **8 ve üzeri yaşta yaklaşık 400 bin çocuk tarım işçisi** olarak, haftada

Çocukların çalışmadığı bir dünya için el ele!

Palmarina Kids Paradise giriş bileti üzerinden elde edilen gelirin bir kısmı UNICEF'in Türkiye'de yürütmekte olduğu Tarımda Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi'ne aktarılmaktadır.

40 saatten uzun sürelerde çalıştırılıyor. Bu çocukların eğitim, sağlık, oyun oynama hakları çiğneniyor, sağlıklı gelişimleri engelleniyor.

Sürdürülebilir ve Spiritüel

BM Dünya Turizm Örgütü tarafından 21-22 Kasım 2013 tarihinde düzenlenen **Uluslararası Sürdürülebilir**

Kalkınma İçin Spiritüel Turizm Konferansı çalışmalarını kapsayan kitap geçtiğimiz ay yayınlandı. Vietnam'ın Ninn Binh eyaletinde yapılan konferansta; "Dini Turizmden Seküler ve Modern Spiritüelizme Spiritüel Turizmin Dinamik İçeriği", "Spiritüel Turizm Aracılığıyla Kültürel Alışverişi ve Sorumlu Turizm Anlayışını Geliştirme", "Spiritüel Turizm Destinasyonlarında Sürdürülebilirlik-Kapsayıcı Gelişme ve Sorumlu Yönetim" ve "Spiritüel Turizm Ürünleri: Mevcut ve Potansiyel Talep ile Destinasyon Arzını Eşleştirmenin Doğru Uygulamaları" isimli dört oturum gerçekleştirilmişti. Konferansta, Türkiye'den tek katılımcı olan FEST Travel Yönetim Kurulu Başkanı **Faruk Pekin** de, "Spiritüel Turizm Barışçıl Bir Gelecek İçin En İyi Araç Olabilir" başlıklı bir sunum yapmıştı.

Gökkuşağını Batıramazsınız!

30 yıl önce kalabalık bir insan grubu, küçük botlara binerek **Pasifik Okyanusu'nda nükleer denemelerin** yapıldığı bir alana doğru yola çıktı. Amaçları orada yaşanabilecek bir nükleer patlamayı durdurmaktı. Ancak Fransız hükümeti, 10 Temmuz 1985'te o botlara önderlik eden, **Greenpeace'in Rainbow Warrior** (Gökkuşağı Savaşçısı) gemisini bombaladı. Gemide yer alan fotoğrafçı **Fernando Pereira**'nın hayatını kaybettiği bombalama, insanların cesaretini kırmak konusunda başarısız oldu. Tüm dünyadan milyonlarca insanın desteğiyle Fransa, Pasifik'teki nükleer denemelerini sonlandırdı. İşte tam 30 yıl sonra, Greenpeace **Rainbow Warrior** gemisinin Fransız Hükümeti tarafından **bombalanması**, bir web sayfası ile hafızalarda yeniden canlandı. Web sayfası sürece ilişkin bilgiler verirken, Rainbow Warrior batığının interaktif gezilebileceği uygulamayı da içeriyor.

<http://imza.greenpeace.org/rw30>

ECOMONDO

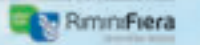
THE GREEN TECHNOLOGIES EXPO

SALI CUMA
03.06

key Energy

KASIM 2015
RİMİNİ - İTALYA

Organizasyon

eş zamanlı etkinlikler

key Wind

Katıda bulunanlar

Herhangi bir bilgi ve ücretsiz V IP CARD talebi için şuraya müracaat ediniz: Ant Expo - Ayce KARADAG - Barbaros Mah. Ören Sok. Deluxia Palace No:5 Kat:2 D:68 Batı Ataşehir / İstanbul - Tel. 0090 216 541 0390 - ayce@antexpo.net www.antexpo.net

WWW.ECOMONDO.COM
WWW.KEYENERGY.IT

G20'ye "İklim İçin" Söyleyecek Sözümüz Var!

"İklim değişikliği, gezegenin şimdiye kadarki en büyük ortak sorunu" diyen yaklaşık iki bine yakın kişinin başlattığı, "İklim İçin, Ben De Varım!" kampanyası Türkiye'nin başkanlığında toplanacak G20 Zirvesi öncesinde, İklim Forumu ve Büyük İklim Yürüyüşü'ne hazırlanıyor.

İklim İçin Kampanyası

Haziran ayında Almanya'nın başkanlığında toplanan G7 zirvesi iklim değişikliği ile mücadele konusunda önemli bir karara imza attı. G7 liderleri, **Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin** (IPCC), küresel seragazi salımlarının 2010 baz yılı üzerinden 2050'ye kadar %40 ile %70 arasında azaltılması yönündeki tavsiyesini temel alarak, bu yüzyıl sonuna kadar fosil yakıt kullanmaktan vazgeçmek konusunda bir anlaşmaya vardıklarını açıkladılar.

G7'nin fosil yakıt yatırımlarından vazgeçme kararı çok önemli. Ancak bir taraftan G7 bu kararı alırken diğer taraftan G7 dışında kalan Avusturalya ve Türkiye gibi ülkelerin fosil yakıt yatırımlarının artması, iklim değişikliği konusunda tüm ülkelerin birlikte harekete geçmesi gerektiğini gösteriyor. Bu sebeple, G7'nin bu kararı kadar, Türkiye başkanlığında bu yıl Antalya'da gerçekleşecek G20 zirvesinin iklim değişikliği konusunda alacağı karar da büyük önem taşıyor. G20'nin ajandasında ise fosil yakıt yatırımları yer bile almazken, iklim değişikliğinin ise yalnızca finansman boyutunun tartışılması yer alıyor.

Oysa artık "iklim değişikliği konusunda hangi finansmandan nasıl kâr ederiz" demek yerine, tüm ülkelerin çözüm odaklı gerçek iklim politikalarını hayata geçirmeleri gerekiyor. Akdeniz'deki göçmenler sorunu nasıl iklim değişikliğinin etkilerinden bağımsız değilse, tarımı bitirip, köylüyü taşeron işçi haline

getiren ve madene gönderen sistem de o kadar iklim değişikliğinin sebebi durumunda. Bütün bu noktaları birleştirerek iklim krizine çözümler aramak gerekiyor. Üstelik bunu acilen yapmak gerekiyor; çünkü Aralık 2015'te Paris'te toplanacak olan BM İklim Değişikliği Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP21) kapsamında çıkacak anlaşma önümüzdeki dönem dünyanın kaderini belirleyecek. Paris'te bağlayıcı, etkili ve gezegenin geleceğini koruyacak bir sözleşmenin çıkması gerekiyor. İklim adaletini ve hepimizin bir arada yaşamasını sağlayacak bir anlaşmanın çıkması ise ancak kadınların, gençlerin, çocukların, LGBTİ'lerin, meslek gruplarının, sivil toplum örgütlerinin, sendikaların, sivil toplum örgütlerinin, sosyal ve siyasi hareketlerin, sanatçıların, basın emekçilerinin, akademisyenlerin, çevre direnişçilerinin, hep birlikte katkı sunmaları ile mümkün olabilir. Bu amaçla, iklim değişikliği, gezegenin şimdiye kadarki en büyük ortak sorunu diyen, aralarında birçok ünlü ismin de bulunduğu 2 bine yakın kişinin başlattığı "**İklim İçin, Ben De Varım!**" kampanyası, Türkiye'nin başkanlığında 15-16 Kasım'da toplanacak G20 zirvesi öncesinde, mesajlarını iletme üzere İklim Forumu ve İklim Yürüyüşü düzenliyor.

12-13 Kasım 2015'de Boğaziçi Üniversitesi'nde yapılacak İklim Forumu'nda iklim değişikliğinin yaşam alanlarımıza, geleceğimize,

olan etkisini; iklim değişikliğinin neden olduğu sosyal ve ekonomik sorunları, çözümleri ve yaşam hakkı, hep birlikte tartışılacak ve ortak talepler oluşturulacak. **14 Kasım'daki Büyük İklim Yürüyüşü'nde** ise talepler hep birlikte okunacak.

İklim Forumu, dünya sosyal forum hareketlerinin ilkeleriyle düzenleniyor. Buna göre katılımcı gruplar, kurumlar, örgütler ve girişimler aşağıda çizilen çerçeve dahilinde tek başına ya da başka grup ve kurumlarla ortaklaşa oturumlar düzenleyecekler. İklim Forumu'nda iki gün boyunca kırka yakın oturum yapılması, yüzden fazla konuşmacının bu forumlarda konuşması ve katılımcıların aktif katılımıyla zengin ve dinamik bir tartışma ortamı yaratılması amaçlanıyor. Ayrıca aktivizm atölyeleri, sanat etkinlikleri, standlar ve diğer sosyal aktivitelerle, iklim hareketinin ve aktivistlerin buluşması, tanışması ve hareketi birlikte büyütmesi hedefleniyor.

İklim Forumu'nda toplantı düzenlemek için **1 Eylül 2015** tarihine kadar **iklimicin.org** adresinden toplantı başvurunuzu yapabilirsiniz.

Sokağın Müziği

–“Açık Radyo.”
94.9

“Bir Eko Rönesansın Eşiğindeyiz”

Uzun yıllardır ECOfashion ve ECOLifestyle alanlarında çalışıyorsunuz, bu sürede pek çok marka oluşturdunuz. Bu alanlara odaklanmaya başladığınızdan bugüne neler değişti, nelerin değişmesi gerekiyor?

ECOfashion ve ECOLifestyle hareketleri 25 yıl önce bu yolculuğa başladığımdan ve 1996'da **Under the Canopy** (Gökkubbenin Altında) adlı sürdürülebilir lifestyle markasını oluşturduğumdan bugüne çok

“Dünya çapında küresel olarak birbirimize bağlı olduğumuzu ve kolektif bir ekosistemin parçası olarak aynı gezegeni paylaştığımızı kavramaya başladığımız modern bir ‘ekorönesans’ deneyimliyoruz” sözleriyle bir moda tasarımcısından öte bir modern çağ düşünürünü andıran Marci Zaroff ile, 20 yıllık kavramsal ve pratik ekolojik moda mücadelesinin kapsamlı bir dökümünü yaptık. Under the Canopy (Gökkubbenin Altında) markasıyla Türkiye’de de üretim yapan ve Sürdürülebilir Markalar Konferansı için Mayıs sonunda İstanbul’a gelen Zaroff, “Sosyal ve çevresel sorumluluğu eko-modaya dahil etmek, ruhani seviyeye hitap eden daha derin bir bağ oluşturmaya imkan sağlıyor” diyor.

 Berkan ÖZYER

büyük mesafe katetti. Bu süre zarfında, müşterilerin, temel ihtiyaçlarını karşılamayan ürünleri benimsemediği ve satın almadığı kanıtlandı. Moda tarzı, kalite, renk, rahatlık ve fiyat maddelerini kapsar. Felsefem her zaman organik/sürdürülebilir modanın demode, kaba, vücuda uymayan, sıkıcı ve gereğinden pahalı olduğu yönündeki ithamları ortadan kaldırmak oldu. Ekoloji dostu materyalleri ve etik üretimi geliştirmek ve mükemmelleştirmek yılları-

mızı aldı ancak inovasyon ve işbirliğiyle, bir yandan değere değer katmayı, diğer yandan müşterilerin aradıkları her şeyi bulmalarının önündeki engelleri yok etmeyi başardık. Öte yandan standartlar ve uyum konularında daha hâlâ yapılacak çok şey var tabii ki...

Günümüzde ekofashion konusunda talep giderek yükseliyor. Bu noktada müşterilerin ne aradığını ve neye inacağını bilmesi gerçek bir zorunluluk. Örneğin **Küresel Organik Tekstil Standardı** (Global Organic Textile Standard - GOTS), nihai organik tekstil ürünleri için dünya genelinde bilinen bir sertifikasyondur ama çoğu üretici, marka ve perakendeci bunun ne demek olduğunu ne yazık ki hâlâ yeni öğreniyor.

“Eko” ve moda dediğimizde aklımıza gelen pek çok alanda çalışıyorsunuz. Peki, üretim konusunda esas odak alanlarınız nedir?

Under the Canopy markasının bütün kıyafet, ev tekstili ve konuk ağırlama ürünleri, hem **GOTS** hem de **Oeko-tex** sertifikalı fabrikalarda üretiliyor. Bütün üretim süreçleri bu standartlara göre sertifikalandırılmış durumda. Bu da tarladan nihai ürüne kadar ürünlerimizin tamamen takip edilebildiğini, ipliğin üretilmesi, boyanması ve ağartımı süreçlerinde tarım ilacı, GDO, herbisit, formaldehit, klorlu ağartıcı ve ağır metaller gibi zehirli kimyasallar barındırmadığını garanti ediyor. Satın alma ve üretim süreçlerimizde, enerji, su, atık ve kimyasal kullanım etkilerimizi asgariye indirmeye çalışıyoruz. Modern tasarım ve yüksek kalitenin sosyal ve çevresel sorumlulukla çelişen bir durum yaratmadığını vurguluyoruz. Şeffaflığa ve güvenilirliğe yönelik bu bağlılık Under the Canopy markasının DNA'sına işlendi. Ayrıca çiftçilere ve çalışanlara geçimlerini sağlayacak bir maaş vermek çok önemli. Bu vurguyla **Fair Trade ABD** ile birlikte çalışarak ABD'nin ilk Fair Trade Tekstil Sertifikasyonu'nun geliştirilmesine bizzat yardımcı oldum. Hem GOTS hem de Fair Trade sertifikasyonları çocuk işçi kullanılmaması, adil çalışma koşulları gibi adil emek pratiklerini sosyal adalet ile birleş-

“Ortaçağ”ın ardından gelen Rönesans’ın temelinde sanat ve tasarımdan ilham alan bir Aydınlanma Çağı yatıyordu. Benzer bir şekilde bugün kolektif bir ekosistemin parçası olarak aynı gezegeni paylaştığımızı kavramaya başladığımız modern bir “ekorönesans” deneyimliyoruz.”

tiriyor. Pek çok şirketin kâr adına gezegenimizi zehirlediği, insanlığı sömürdüğü bir endüstride, işlerin eskisi gibi devam ettirilmesinin sürdürülebilir olmadığını ve böylece, çözümün parçası olmayanların sorunun parçası olacağını vurgulamak çok önemli. Temel değerlerimiz, “**Good Business**” olduğuna inandığımız “kazan-kazan-kazan tedarik zinciri modelleri”ni oluşturmak üzerine kurulu...

Ekorönesans tabirini sanımı ilk siz kullandınız. Bu kavram çerçevesinde oluşturmak istedikleriniz nelerdir? Ekorönesans'ta “tarz olmak” nasıl bir rol oynuyor?

Ortaçağ’ın ardından gelen Rönesans’ın temelinde sanat ve tasarımdan ilham alan bir Aydınlanma Çağı yatıyordu. Benzer bir şekilde bugün, dünya çapında küresel olarak birbirimize bağlı olduğumuzu ve kolektif bir ekosistemin parçası olarak aynı gezegeni paylaştığımızı kavramaya başladığımız modern bir “ekorönesans” deneyimliyoruz. Yaratıcılık, işbirliği, bağlantılılık, bilinçlilik ve topluluklar yaratımı yoluyla, bu yeni eksenler üzerine inşa edilen yeni bir popüler kültürün doğuşuna tanıklık ediyoruz hep beraber. Bu, bütün ırk, yaş, cinsiyet ya da ülke sınırlarını diki-
Hep birlik-

“20 küsur yılda, inovasyon, organik tekstil endüstrisinin gelişiminin can damarı oldu. Organik iplik ürünlerinin geliştirilmesine yönelik olarak, farklı endüstrilerden şirketler işbirlikleri geliştiriyor.”

te “gökkubbenin altında” yaşıyor ve bu farkındalığa uyanıyoruz. Günümüzde insanlar artık farklı kişisel ve mesleki değerlere sahip olmak istemiyor. Çevremiz ve etrafımızdaki evrenle simbiyotik ilişkimize ve dünyanın enerjisine dair yeni keşfedilen bir anlayışla yüz yüzeyiz. Duygularla hareket eden bir tür olduğumuz için, kurduğumuz ilk ilişki genellikle görsel çekim üzerinden oluyor. Bu yüzden de tarz çok önemli. Beslenme ya da giyim konularında, birinin dışarıdan görünüşü çoğunlukla bu üretim ya da hayat tarzı tercihini benimseyip benimsemediğine dair ilk izlenimi oluşturuyor. Bugün iyi görünmenin ötesinde iyi hissedip, iyi bir şeyler de yapan ürünlerin var olduğu yeni bir gerçeklik tasarlamak için çok büyük bir imkanımız var. Sonuçta moda bu yüzden dönüşüm için çok güçlü bir araç. Çünkü insanlar yaratıcı ifade ve güzel tasarıma kendilerini yakın hissediyor. Sosyal ve çevresel sorumluluğu EKO-modaya dahil etmek, ruhani seviyeye hitap eden daha derin bir bağ oluşturmaya imkan sağlıyor. Benim amacım, tarz ve sağlamlığı bir araya getirip, en sonunda sürdürülebilir tasarımın, alternatifin ötesinde norm haline geldiği bir paradigma oluşturarak, şirketlerin yönetim kurulları, çevreciler (**treehugger**) ve moda düşünürleri (**fashionista**) arasında bir köprü kurmak...

Peki organik tekstil üretiminde inovasyonun nasıl bir rolü var?

Organik tekstil endüstrisinde olmanın insanı güçlendiren özelliklerinden biri, sektörün sürekli evrim geçirmesi diyebilirim. İlk yıllarda sınırlı organik pamuk kaynağı vardı, tarla ve fabrikalar için örnek standartlar ya da sertifikasyonlar yoktu; müşteri farkındalığı da ya hiç yoktu, ya da çok azdı. 20 küsur yılda, inovasyon, organik tekstil endüstrisinin gelişiminin can damarı oldu. Üretim tarafında, organik iplik sertifikasyonu, USDA'nın ulusal organik programı altındaki diğer sertifikalı tarımsal ürünlerinin uyguladığı aynı metodoloji ve süreci öneriyor. Ancak konu iplikten nihai tekstil ürünü imali konusuna geldiğinde, endüstrimiz küresel olarak kabul edilen standartlarda, düşük etkili inovatif boya ve cilalarda, su ve enerji azaltım yöntemlerinde, organik tekstil üretme ve dikmenin faydalarını ölçümlenmek konusunda az buz değil, çok önemli ilerlemeler kaydetti. Organik iplik ürünlerinin geliştirilmesine yönelik olarak, farklı endüstrilerden şirketler işbirlikleri geliştiriyor: The Textile Exchange tarafından kurulan **Organic Cotton Roundtable**, Organic Cotton Sustainability Assessment Tool, **Organic Cotton Accelerator**, ChetCo Organic Cotton Coalition ve the Organic Trade Association'ın yeni Organic Fiber Sector Council'ı gibi... Textile Exchange ve PE International tarafından yakınlarda açıklanan Organik Pamuk Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi Çalışması'na göre, geleneksel pamukla karşılaştırıldığında, organik pamuğun;

- %46 daha az küresel ısınma potansiyeline,
- %70 daha az asitleme potansiyeline,
- %26 daha az ötrofikasyon (erozyon) potansiyeline,
- %91 daha az yüzey ve yeraltı suyu (mavi su) tüketimine
- %62 daha az birincil enerji talebine sahip olduğu anlaşıldı.

Bu tür inovatif araştırmalar, organik tekstil endüstrisini daha ileri taşımak için önemli araçlar sunuyor. Diğer yandan eğitim, çıtayı devamlı yükselten teknolojik

inovasyonlarla ilerlemeyi sürdürebilmek için de son derece hayati bir öneme sahip.

2008'deki bir konferansta Türkiye'nin organik üretimde lider rolü oynayabileceğini söylemişsiniz. Türkiye'yi bu denli önemli yapan nedir?

Türkiye'de çalışmaya bayılıyorum. Türkiye; mükemmel iklim ve toprak koşullarına, uygun mahsullere sahip olması, tarihsel olarak az kimyasal kullanması, çok az taşıyıcı hastalık ve haşere olmasıyla 30 yıldan uzun süredir organik pamuk üretiminde öncülük yapıyor. Türkiye 2008'den bu yana dünyadaki en büyük iki-üç sertifikalı organik pamuk tekstili üreticisi arasında yer alıyor. Dakikliği, güvenilir üretim ortakları ve kalite kültürüyle birleşince Türk organik pamuk ürünlerinin yüksek kalitesi gerçekten gözalcı. Girdi maliyeti ve azalan sübvansiyonlar gibi bazı sorunları olsa da Türkiye'nin, organik üretim konusundaki en önemli avantajı, -Hindistan ve ABD'deki gibi- pamuk yetiştiren ülkeleri zehirleyen GDO'lardan azade olması. Bu da Türkiye'deki organik pamuk çiftçilerinin, -diğer ülkelerin aksine- pamuklarına GDO'lu tohumların bulaşması konusunda rahat olmasını sağlıyor. Dahası organik tarımda yeni ve genç bir nüfusun çalışabilme imkanı var. Ayrıca Güneydoğu Anadolu'da büyük ölçekli sektörler arası bölgesel kalkınma projesi uygulanıyor. BM Kalkınma Programı'yla birlikte uygulanan **GAP Organik Tarım Küme Projesi**, bölgeden önemli miktarda organik pamuk üretme potansiyeline sahip. Merkezi ulaşım konumu, GOTS sertifikalı fabrikaların üretim altyapısı, tasarım ve inovasyon yeteneği, hükümet desteği ve sürdürülebilirliğe kültürel uygunluğu sayesinde Türkiye, organik pamuk tekstilinin geleceğinde güçlü bir büyümeye hazır durumda.

Yedi yılın ardından Sürdürülebilir Markalar Konferansı için İstanbul'a geldiniz. Türkiye'de organik üretim bakımından bu yedi senede neler değişti? İstanbul'da karşınızda nasıl bir kitle bekliyorsunuz? Önceki dört yıl hiç gelmememe rağmen,

"Türkiye'nin, organik tekstil üretimi konusundaki en önemli avantajı, -Hindistan ve ABD'deki gibi- pamuk yetiştiren ülkeleri zehirleyen GDO'lardan azade olması."

son iki senede Türkiye'de iki önemli organik/sürdürülebilir endüstri konferansına katıldım. Ekonomik durgunluk döneminde, endüstri fazla arz, diğer ülkelerden gelen sahte ucuz ürünler, durgun talep gibi sıkıntılar yaşadı. Ama durumlar yeniden değişti ve artık gıdadan ipliğe organik ürün talebi dünya genelinde yine zirveye çıktı. Yönetim kurulu üyesi olduğum Textile Exchange'in yıllık konferansı iki yıl önce İstanbul'da yapılmıştı. Oraya katıldığımda Türkiye hükümetinin ulusal tekstil ve hazır giyim sektörünün Dünya Ticaret Örgütü kuralları çerçevesi dahilinde dönüşümünü desteklediğini duyduğuma çok memnun olmuştum. Üretim ve inovasyona ek olarak sürdürülebilirlik/KSS çok önemli. Şeffaflık, özgünlük ve bir hikayeye sahip olmaya odaklanan günümüz tüketicileri karşısında, hence Türkiye artan talepten faydalanmak konusunda etkiyici bir potansiyele sahip. Gerçekten de son yıllarda Under the Canopy markamız, Türkiye'deki üretimini artırmaya başladı; tedarik zinciri partnerlerimizden gelen istikrarlı kalite ve hizmetten de çok memnunuz. Geçen yıl IFOAM Konferansı'nda konuşmak için yine Türkiye'deyken fabrikalarımızı ziyaret ettiğimde karşılaştığım pozitif enerji ve adanmışlıktan çok memnun olmuştum. Sürdürülebilir Markalar Zirvesi'nin katılımcılarının, büyüyen uluslararası organik pamuk ve tekstil hareketinin Türkiye'ye önereceği fayda ve imkanlar ile insan ve gezegen sağlığı konularında oldukça yeni fikirler ortaya koyacağımı tahmin ediyorum. ○

Şemsiyeniz Güneş Toplasın Sizin İçin...

“Güneş enerjisi hakkınızdır, talep edin” sloganıyla yola çıkan Elpaş, hem şemsiye hem de şarj ünitesi olarak kullanılan “SolBrella”yı pazara sundu. Türk Patent Enstitüsü’ne yapılan 7 bin başvuru arasından “öne çıkan 10 yenilikçi fikir” arasında gösterilen SolBrella, aynı anda iki cep telefonu veya 1 tablet PC’yi şarj edebiliyor. Ürünün detaylarını Elpaş A.Ş. Ar-Ge’den Sorumlu Yönetici Ortağı Mert Gülgeç’ten dinleyelim...

SolBrella hakkında bize biraz bilgi verebilir misiniz?

SolBrella, 2010 yılında oluşmuş bir fikir. Daha önce şemsiye ve gölgelikler ile uyumlu, dış ortamda sorunsuz çalışacak, ucuz ve kolay kullanımlı böyle bir ürünün düşünülmemiş olması o zaman bizi de şaşırtmıştı. Benzerinin bulunmaması nedeniyle yapmış olduğumuz patent başvurusu, 2012 yılında başarıyla sonuçlandı ve belge almaya hak kazandık. Ancak hâlâ bir fikir dosyası olarak duran SolBrella, Türk Patent Enstitüsü'nden gelen bir telefon ile canlandı. O zaman için yapılmış son iki yıllık 7000 başvuru arasından hakem heyetince "öne çıkan 10 yenilikçi fikir" arasına seçilen SolBrella, bize de bu fikrin artık bir ürün haline gelmesi gerektiği konusunda teşvik verdi.

2012 yılında başlayan endüstriyel tasarım çalışmalarımız, ilk meyvesini 2013 yaz başında verdi. Deneme üretimi olarak ürettiğimiz ilk 100 adet SolBrella'nın bazıları 2013 sezonunda seçilmiş kimi turistik tesislerde deneme kullanıma sunuldu. Olumlu ve olumsuz noktaları tespit edilerek iyileştirilen ürün, 2014 yılı Turizm Otel Ekipmanları Fuarı ile ilk kez resmi olarak turizm sektörü ile Antalya'da tanıştı. Çok büyük ilgi gören SolBrella, yeni bir fikir olmasının etkisi ve sektöre bir yenilik getirmesi ile birçok tanınmış turizm markasında kullanılmaya başladı. Müşterilerden gelen talepler doğrultusunda iyileştirilen ürün, zaman içerisinde uluslararası marka tescili, CE uyum belgesi ile kalite belgelerini de tamamladı.

Nasıl bir teknoloji ve sistem kullandınız SolBrella'da?

Tasarımı yaparken bazı kriterler belirledik: Zorlu dış ortama dayanıklılık (tuz, nem, su, sıcak, insan faktörü vb). Bu kriterler doğrultusunda, öncelikle ekonomik, dayanıklı, çevreci, geridönüşümlü malzemeler,

Mono kristal hücrelerin kullanıldığı SolBrella, yağmurda bile sorunsuz çalışıyor. Kısa devre veya çarpılma riski yok. Bu yüzden deniz kenarı, havuz ve kamp gibi yerlerde güvenle kullanılıyor.

özel tasarım elektronik şarj devresi gibi birçok kendine has özelliği de barındıran SolBrella, esnek ve şemsiye geometrisine doğal uyumu ile sorunsuz kullanılıyor. Sistemde mono kristal hücreler kullanılıyor, universal şarj devreleri ile de hem bataryalı hem bataryasız olarak sunuluyor.

Üretilen enerji 12vdc; kullanımı ise şemsiye direğine kolayca monte edilen çift-USB şarj kutusu ile sunuluyor. Aynı anda iki cep telefonu veya 1 tablet PC'yi şarj edebiliyor. Yağmurda bile sorunsuz çalışıyor. Kısa devre veya çarpılma riski yok. Bu yüzden deniz kenarı, havuz ve kamp gibi yerlerde güvenle kullanılıyor.

İhracata başladığınızı da duyduk.

Şu an kaç ülke pazarında varsınız?

SolBrella, bir Türk buluşu ve markası olarak ABD, Yunanistan, İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri, Portekiz, Kanada, İspanya, Bermuda, Gana ve Maldivler başta olmak üzere 14 ülkeye ihraç ediliyor.

Birçok ülkede temsilciliğimiz var. Örneğin SolBrella USA yakın zamanda devreye girdi ve ABD'ye satış ve tanıtım yapıyor. Keza Yunanistan

ve İsrail için ulusal renkleri olan beyaz-mavi ile üretiyoruz. Bazı büyük firmalar için (Coca-Cola, Vodafone vb) kurum renkleri ile sunuyoruz.

Güneş enerjisi sektörünün Türkiye'de ulaştığı noktayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorunların çözülmesine yönelik önerileriniz neler olur?

Güneş enerjisinin maalesef ülkemizde tanınmaya ve kullanılmaya çok geç başladığını, sektörün özellikle orta ve büyük ölçekli projelerde hâlâ büyük teknik ve idari sorunları olduğunu görüyoruz. Almanya'da ilkökul öğrencilerine güneş enerjili oyuncak üretme dersleri ile çok küçük yaşta güneş enerjisinin kullanımı hakkında bilgi verildiğini görmek, ülkemizde bunun eksikliğini fark etmek buruk bir his. Ancak her geçen gün halkın bu konudaki ürün ve hizmet talebinin artıyor olması da sevindirici. Özellikle basının üzerine çok büyük görevler düştüğüne inanıyoruz. Bizim ürünümüz gibi basit ancak yaratıcı ürünlerin de günlük kullanımda yaygınlaşması ile kamuoyunun bu teknolojiyi günlük hayatında kullanmaya başlaması sektöre büyük katkı sağlayacaktır. ○

Ödenmeyen Sağlık Faturası Türkiye’de Kömürlü Termik Santraller Bizi Nasıl Hasta Ediyor?

Türkiye’de kömürden elektrik üretimi için devasa büyüklükte yatırım planları yapılıyor. Kurulması düşünülen yaklaşık 80 yeni santral ile Türkiye, dünya çapında Çin ve Hindistan’dan sonra kömürlü termik santrallara en çok yatırım yapan üçüncü ülke olacak. Ancak karar vericilerin çoğu zaman farkında olmadığı nokta, kömüre bağımlı olmakta ısrar etmenin ağır bir bedeli olduğu: Ödenmeyen Sağlık Faturası. Aslında bu faturayı ödemek bireylere, ulusal sağlık bütçesine ve verimlilikte azalmalar dolayısıyla ülke ekonomisine düşüyor.

Deniz GÜMÜŞEL, Sağlık ve Çevre Birliği HEAL

Sağlık ve Çevre Birliği HEAL (Health and Environment Alliance) tarafından hazırlanan “Ödenmeyen Sağlık Faturası - Türkiye’de Kömürlü Termik Santraller Bizi Nasıl Hasta Ediyor?” başlıklı rapor Mayıs 2015’te yayınlandı. Rapor, bu santrallerden atmosfere salınan kirleticilere atfedilebilen sağlık etkilerini ve maliyetlerini hesaplayan, Türkiye için yapılmış ilk ekonomik değerlendirmenin sonuçlarını kamuoyuna sunuyor. Türk Tabipleri Birliği, Çevre için Hekimler Derneği, Halk Sağlığı Uzmanları Derneği, İş ve Meslek Hastalıkları Uzmanları Derneği, Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği ve Türk Toraks Derneği’nin destekleriyle yayınlanan raporda, sağlıkçıların kömür ile ilgili endişelerine de yer veriliyor.

Türkiye’de halen işletmede olan kömürlü termik santrallerden kaynaklanan salımlar, çevre kirliliğine

bağlı hastalık yüküne ciddi katkıda bulunuyor. HEAL raporunda yayınlanan güncel veriler gösteriyor ki, kömürden elektrik üretiminin Türkiye’ye sağlık maliyeti; **her yıl en az 2876 erken ölüm**, yetişkinlerde 86.393 yaşam yılı kaybı, binlerce yeni solunum ve kalp-damar hastalığı vakası oluyor. Bu hastalıklar nedeniyle her yıl 637.643 kayıp iş günü ve 7.976.070 hasta geçirilen, dolayısıyla aktivitenin ve verimliliğin sınırlandığı gün olduğu hesaplanıyor. Rapor, sağlık üzerindeki bu etkilerin ekonomik maliyetininse 2,9 - 3,6 milyar avro arasında olduğunu gösteriyor.

Dünyada gelişmiş ekonomiler, halk sağlığı ve diğer toplumsal maliyetleri ile iklim değişikliği etkileri nedeniyle kömürü terk ediyor. Ancak Türkiye, enerji arz politikalarına ka-

rar verirken bu etkileri hala hesaba katmıyor. Bilimsel çalışmalar aksini ortaya koysa da, kömürden elektrik üretimini hâlâ ucuz bir enerji seçeneği olarak değerlendiriyor ve gelecekteki enerji portföyünde de kömüre ağırlıklı olarak yer vermeyi planlıyor.

Hava Kirliliği ve Sağlık: Neyi Riske Atıyoruz?

Kömürden elektrik üretimi; ulaşım, sanayi, ısınma ve tarımdan kaynaklanan kirlilik nedeniyle zaten düşük olan dış ortam hava kalitesini daha da düşürüyor. Kömürlü termik santraller havaya büyük miktarlarda parçacıklı madde (PM), sülfür dioksit ve dolaylı olarak ozon oluşumuna neden olan nitrojen oksit salıyor. Bu kirleticilerden sağlık açısından en endişe verici olanları parçacıklı

maddeler (PM) ve ozon.

Avrupa Çevre Ajansı'na göre, ülkedeki kentsel nüfusun %97,2'si dış ortam havasında sağlıklı düzeylerde PM konsantrasyonlarına maruz kalıyor (<http://www.eea.europa.eu/themes/air/air-pollution-country-fact-sheets-2014>). HEAL'in çalışmasının sonuçlarına göre, Türkiye'de PM maruziyetine atfedilebilir sağlık sorunlarının %20'si termik santrallarda yakılan kömürden kaynaklanıyor.

Bu kirleticilere uzun süreli maruz kalmak; bronşit, amfizem ve akciğer kanseri gibi kronik solunum hastalıklarına ve kalp krizi, konjestif kalp yetmezliği ve kardiyak aritmileri gibi kalp-damar hastalıklarına yol açıyor. Çocuklar, yaşlılar ve önceden hastalığı olanlar bu sağlık etkilerine karşı daha hassaslar.

Kömürlü termik santrallardan salınan baca gazı içinde kalıcı organik kirleticiler (POP'lar) ve cıva gibi ağır metaller de bulunur. Bunlar ya solunum yoluyla doğrudan ya da besin ve su yoluyla dolaylı olarak alınır. Cıvaya yoğun miktarda maruz kalındığında çocuklarda bilişsel gelişim olumsuz etkilenebilir; fetüsün hayati organlarında geri dönüşü olmayan zararlar meydana gelebilir. Türkiye'de çevreye salınan cıvanın en önemli kaynağı kömürlü termik santrallardır.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) bağlı **Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı** (IARC), 2013'te dış ortam hava kirliliğini ve PM'yi insanlarda kansere yol açan 1. grup etkenler arasında sınıflandırdı. Çalışma, hava kirliliğinin akciğer kanserine yol açtığını, mesane kanseri riskini de artırdığını ortaya koyuyor. IARC, dış ortam hava kirliliğinin kanser sonucu ölümlerin başta gelen çevresel nedeni olduğunu belirtiyor (http://www.iarc.fr/en/media-centre/iarcnews/pdf/pr221_E.pdf).

Türkiye'de hava kirliliği ile bağlantılı hastalıklar, toplumda en yaygın görülen hastalıklar arasında ve ölüm nedeni istatistiklerinde de en üst sıralarda yer alıyorlar. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2014 yılında Türkiye'de gerçekleşen ölümlerin %40'ı kalp-damar hastalıkları, %20,7'si kanser, %10,7'si solunum sistemi hastalıkları sonucu yaşandı (<http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18855>). Her ne kadar Türkiye'de hastalıkların epidemiyolojisi (dağılımları, toplumda görülme sıklıkları ve nedenleri) ile ilgili yeterli çalışma yoksa da, uluslararası literatürden yola çıkarak, hava kirliliğinin ülkemizde de sağlığı etkileyen çevresel etkenlerin başında geldiğini söylemek mümkün. WHO'nun **'Küresel Hastalık Yüğü'** çalışmasına göre Türkiye'de her yıl 28 binin üzerinde insanın, hava kirliliğine bağlı gelişen hastalıklar nedeniyle yaşamını kaybettiği tahmin ediliyor (<http://ghdx.healthdata.org/global-burden-disease-study-2010-gbd-2010-data-downloads>). Öte yandan, WHO'nun dış ortam hava kalitesi kılavuzu ile karşılaştırıldığında, ulusal mevzuatta izin verilen kirlenici konsantrasyonlarının sağlık için önerilen sınır değerlerin çok üzerinde olduğu görülüyor.

Örneğin WHO kılavuzu, yıllık ortalamada 20 µg/m³ PM10 konsantrasyonunun üstünü sağlıklı olarak nitelerken, Türkiye’de şu an izin verilen sınır değeri bunun yaklaşık üç katı (2015 yılı için 56 µg/m³).

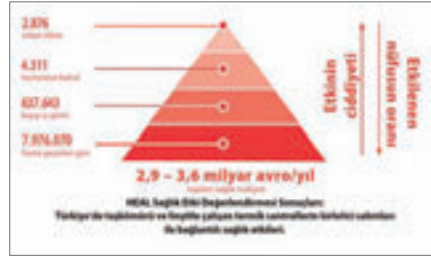
İklim Değişikliği: Geleceğin Değil, Bu Yüzyılın Sorunu

Fosil yakıt, özellikle kömür kullanımının bırakılması, iklim değişikliği ile mücadelenin de en temel adımlarından biri. TÜİK’in 2012 yılı envanterine göre, iklim değişikliğine yol açan seragazi salımlarının %27’si termik santrallerden kaynaklanıyor. WHO, iklim değişikliğini 21. yüzyılın en önemli halk sağlığı sorunu olarak tanımlıyor. Türkiye’nin iklim değişikliğinin etkilerini şimdiden yaşamaya başladığını gösteren bilimsel kanıtlar artmakta. İnsan sağlığı, özellikle Akdeniz Bölgesi’nde, aşırı hava olayları, sıcak hava dalgaları ve su sıkıntısı nedeniyle tehdit altında.

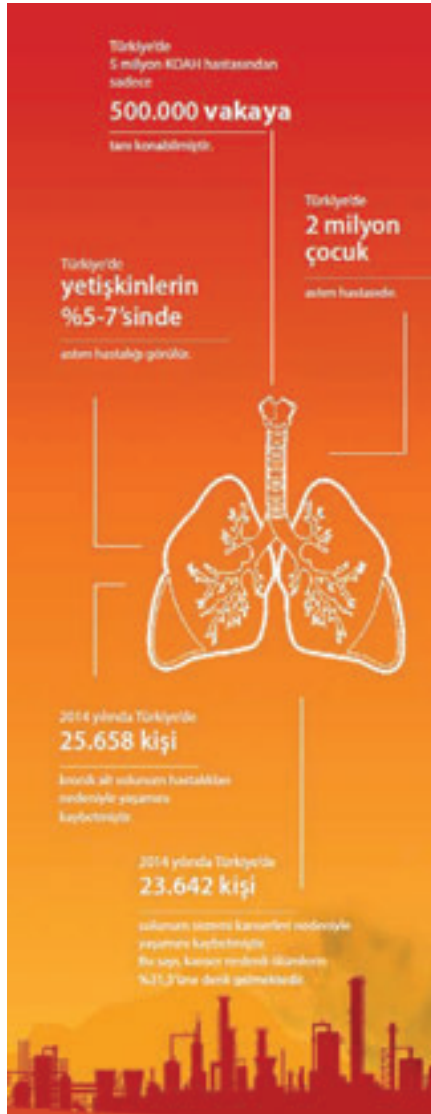
Dünya, iklim değişikliğini durdurabilmek için yeni bir uluslararası anlaşmayı Kasım ayında Paris’te yapılacak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) 20. Taraflar Konferansı’nda hayata geçirmeye hazırlanıyor. Türkiye ise, hem UNFCCC’yi, hem Kyoto Protokolü’nü imzalamış olmasına rağmen, bugüne kadar seragazi salımlarının azaltımı için bir hedef belirtmedi. Ancak AB üyeliğine aday, G20, OECD ve WHO üyesi bir ülke olarak Türkiye’nin, iklim değişikliğine karşı yürütülen küresel mücadelede sorumluluk üstlenmeyi ertelemeye devam etmesi, diplomatik ve ekonomik açıdan gerçekçi değil.

Kömürün Yaşam Döngüsü ve Yarattığı Sağlık Eşitsizlikleri

Kömürlü termik santrallerden kaynaklanan çevresel sorunlar hava kirliliği ile sınırlı değil. Kömürün çevresel etkileri; kömür madenciliği, taşımacılığı, kömürün yakılması ve atık bertarafı aşamalarını da içeren “yaşam döngüsü” boyunca gözlemlenir. Bu döngü boyunca ortaya çıkan ekolojik tahribatın, hava, su, toprak kirliliği ve ekosistem yıkımının, salt insan yaşamını odağa koyan bir açıdan bakıldığında bile, ciddi sonuçları vardır: Bölge insanı ve kömür işletmelerinde çalışan işçiler başta olmak üzere, halk sağlığını doğrudan ve dolaylı risklere maruz bırakır. Ayrıca, diğer ekonomik (örneğin tarım ya da turizm gibi doğrudan doğadan elde edilen girdilere ihtiyaç duyan) sektörler üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle de toplumsal ve ekonomik zararlara yol açar.

TÜİK’in 2012 yılı envanterine göre, iklim değişikliğine yol açan seragazi salımlarının %27’si termik santrallerden kaynaklanıyor. İnsan sağlığı, özellikle Akdeniz Bölgesi’nde, tehdit altında.

Türkiye’de, işçi sağlığı ve güvenliği politika ve uygulamalarındaki eksiklikler nedeniyle, kömür madencilerinin maruz kaldığı sağlık sorunları kömürün göz ardı edilen “gerçek maliyeti”nin önemli bileşenlerinden. Taşkömürü ve linyit madenciliği, Türkiye’de meslek kazaları sıralamasında birinci ve mesleki ölümlerde ikinci sektör konumunda (http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/0352ce4f77227b3_ek.pdf). Türkiye, üretilen her bir milyon ton kömüre karşılık yaşanan madenci ölümü oranlarına bakıldığında, dünyadaki en büyük kömür üreticisi olan Çin’den sonra ikinci sırada yer alıyor (http://www.tepav.org.tr/upload/files/1406213901-9.Komur_Madeni_Isletmelerinde_Verimlilik_ve_Is_Guvenligi.pdf). Mayıs 2014’te yaşanan ve 301 işçinin hayatına mal olan **Soma Felaketi**, dünya madencilik tarihinin ölüm sayısı en yüksek kazalarından biri olarak kayıtlara geçti. Sadece 2014 yılında, Türkiye’deki kömür madenlerinde gerçekleşen 26 kazada 347 işçi hayatını kaybetti (<http://www.sendika.org/2015/01/disk-dev-maden-sen-2014te-361-maden-iscisi-oldu/>).

Türkiye’de enerji yatırımlarının

ekonomik değerlendirmesi hâlâ; ilk yatırım, işletme maliyetleri ve hammadde ile bir meta olarak elektriğin zaman içerisindeki değeri üzerinden, yatırımın işletmeci ve orta/uzun vadede ülke ekonomisi için kârlılığının hesaplanması ile sınırlı kalıyor. Oysa, “dışsal maliyetler” olarak adlandırılan ekolojik tahribat, diğer ekonomik sektörlerdeki verimlilik kaybı, halk sağlığı, işçi sağlığı ve güvenliği maliyetlerinin de dâhil edildiği ekonomik bir değerlendirme, ülke nüfusu ve ekonominin bütünü açısından kömürden güç üretiminin söylendiği kadar “ucuz” olmadığını gösterecektir.

Türkiye'nin Kömürle İmtihani

Kömür, Türkiye'nin ana enerji kaynaklarından biri. Ülkede üretilen elektriğin %26'sı kömürden elde ediliyor. Türkiye dünyadaki 15. büyük kömürlü termik santral filosuna sahip (<http://endcoal.org/the-worldwide-coal-boom-goes-bust/>).

Türkiye'de 2014 yılı sonu itibarıyla işletmede bulunan ve yakıt ısıl gücü 50 MW üzerinde olan 21 kömürlü termik santral var; bunların toplam kurulu gücü 14,6 GW. 13 santralde yerli linyit kullanılıyor; ısıl değeri düşük linyit, aynı zamanda yüksek kül ve kükürt içeriğine sahip olduğu için, daha çok kirlilik yaratıyor. Bu santralların yaklaşık yarısının yaşları 26-57 arasında ve çevresel performansları ile ilgili ciddi endişeler var. Santrallarda toz filtreleri ve desülfürizasyon üniteleri gibi çevresel altyapıların varlığı, varsa da bu ünitelerin mevcut çalışma performansları ile ilgili bilgiler kamuya açık değil. Devlete ait santralların 1980'lerden beri devam eden özelleştirme süreci de, işletme sürelerini uzatacağından çevre kirliliği açısından endişe kaynağı olarak değerlendiriliyor. Özelleştirme sürecindeki santralların önemli kısmının çevre izin belgeleri yok ve işletmeler bu belgeleri alma zorunluluklarından

2017 yılı sonuna kadar muaf tutulmuş durumda (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2009) Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği (SKHKKY). RG: 03/07/2009-27277; değişiklik RG: 20/12/2014-29211). Geçici Madde 3.2.).

Dünyada ve Türkiye'de Kömürlü Termik Santralların Bir Geleceği Olmalı mı?

Dünya genelinde, 2005 yılından itibaren, kömürden güç üretiminde hızlı bir artış yaşandı; ancak son zamanlarda ciddi bir gerileme eğilimi gözleniyor. Küresel düzeyde kömürlü termik santrallara en çok yatırım yapan ülke konumunda olan Çin'de, ulusal santral kullanımı oranlarında ve kömür kapasitesi artırımlarında düşüşler yaşanıyor; yatırımlarda gecikmeler gözleniyor. ABD ve AB'de de kömürden elektrik üretimi azalma eğiliminde (*Türkiye Barolar Birliği (TBB) (2014). Enerji ve Hukuk Sempozyumu Sonuç Bildirgesi Temel Saptamalar ve Sorunlar Çözüm Önerileri. Editörler: N. Basa ve N. Pamir. TBB, Ankara*).

Türkiye, dünya genelindeki bu gerileme trendine rağmen, kömür yatırımlarındaki muazzam artış nede-

G7 ve G20 düzeyinde, fosil yakıt teşviklerinin kaldırılması tartışmaları hız kazanırken, Türkiye'de hükümet, kömür yatırımlarına sübvansiyon sağlamaya devam ediyor. **Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Enstitüsü'nün** (IISD) 2015 yılı çalışmasındaki bulgulara göre, 2013 yılında Türkiye'de kömüre sağlanan çeşitli teşviklerin toplamı 730 milyon Amerikan dolarına ulaşmış durumda. Öte yandan, kömürden elektrik üretimine çevresel kirlilik ve halk sağlığı gibi dışsal maliyetler dâhil edildiği takdirde, yenilenebilir enerji kaynaklarının şimdiden kömürden daha ucuz olduğu görülüyor (<http://www.iisd.org/gsi/subsidies-coal-and-renewable-energy-turkey>).

niyle takip altına alınan ülkelerden biri. Türkiye'de kapasiteleri toplamı 65 GW'ı geçen 80'den fazla yeni kömürlü termik santral proje aşamasında. Bu planlar, ülkeyi Avrupa bölgesindeki en büyük, dünyada ise Çin ve Hindistan'dan sonra üçüncü büyük kömür yatırımcısı konumuna getiriyor (*Türkiye Barolar Birliği (TBB) (2014). Enerji ve Hukuk Sempozyumu Sonuç Bildirgesi Temel Saptamalar ve Sorunlar Çözüm Önerileri. Editörler: N. Basa ve N. Pamir. TBB, Ankara*). Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2019 yılı sonunda yerli kömürden elde edilecek elektriğin 60 milyar kWh düzeyine çıkarılmasını hedefli-

yor (T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2015). *Stratejik Plan 2015-2019. Ankara*). Bu da kömüre dayalı elektrik üretiminin önümüzdeki dört yıl içinde yaklaşık olarak %50 artırılması anlamına geliyor.

Türk hükümetinin 2030 yılı hedefi, ise kurulu güç kapasitenin %20'sinin linyit kaynaklı olması; bu da mevcut kapasiteye ek 26,8 GW'lık bir kapasitenin inşa edilmesini gerektiriyor. Enerji sektörü uzmanları, bu planın teknik ve finansal olarak gerçekçi olmadığını söylüyorlar. Taşkömüründe ise, Türkiye'nin planı 30 GW'lık bir kurulu güç artışının gerçekleştirilmesi yönünde. Tüm bu projeler işletmeye alınır, Türkiye'nin kurulu kapasitesinin yarısı (35,4 GW) ithal kömüre bağımlı olacak. Bu da, hükümetin kömür yatırımlarını gerekçelendirirken vurguladığı yerli kaynak kullanımı ile enerjide dışa bağımlılığın azaltılması hedefiyle çelişiyor (*Türkiye Barolar Birliği (TBB) (2014). Enerji ve Hukuk Sempozyumu Sonuç Bildirgesi Temel Saptamalar ve Sorunlar Çözüm Önerileri. Editörler: N. Basa ve N. Pamir. TBB, Ankara*).

Öte yandan, kömürlü termik santral projelerine halkın tepkisi büyüyor. Sinop Gerze'de köylüler tarafından altı yıl önce başlatılan ve çevre ör-

gütlerince desteklenen kampanya sonucunda, 1.200 MW'lık proje için süren ÇED süreci, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Şubat 2015'te kalıcı olarak iptal edildi; yatırımcı da projeden vazgeçtiğini duyurdu. Projenin elektrik üretim lisansının iptali içinse Danıştay'da bir dava halen devam ediyor. Amasra'da, Çanakale'de ve Hatay'daki kömürlü santral projeleri de yasal zorluklar ve yerel direnişler nedeniyle gecikmeler yaşıyor.

Sağlıkçılardan İklim ve Sağlığımız İçin Öneriler

Dünya genelinde sağlıkçılar da enerji tartışmalarına artık daha aktif katılıyorlar. Dünya Halk Sağlığı Dernekleri Federasyonu, Şubat 2015'te belki de bugüne kadar sağ-

Toplam kapasiteleri 65 GW'ı aşacak 80'den fazla yeni kömürlü termik santral projelerinden birinin bile hayata geçmesi durumunda, en az 40 yıl süreyle, atmosfere her yıl milyonlarca ton kirletici salınacak. Türkiye halkı için bu sağlıksız gelecek ve beraberinde getireceği yüksek ekonomik maliyet önlenmelidir.

lıkçılardan gelen en güçlü eylem çağrısını yaptı (http://www.wfpha.org/images/events/150216_Kolkata_Call_to_Action_FINAL.pdf).

'**Kalküta Eylem Çağrısı**', iklim değişikliği ve hava kirliliği ile bağlantılı hastalık ve ölümleri önlemek için kömürün hızla ve aşamalı olarak devreden çıkarılmasını ve yenilenebilir enerjiye geçişi savunuyor.

Türkiye'de de sağlıkçıların kömürlü termik santrallerin sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine karşı köklü bir mücadele geçmişi var. Son olarak, Ekim 2014'te Türk Tabipleri Birliği'nin liderliğinde beş sağlık örgütü, kömürle ilgili kaygılarını açıklayarak, hükümeti yeni kömürlü santrallerin inşasını durdurmaya, mevcut santrallerde mümkün olan en iyi yöntemlerin kullanılmasını zorunlu kılmaya ve termik santralleri kademeli olarak devreden çıkarmaya davet etti (<http://www.ttb.org.tr/index.php/Haberler/komurlu-4871.html>).

Türkiye'nin Kömüre Dayalı Enerji Geleceğini Tersine Çevirmek İçin Ne Yapılabilir?

Türkiye'de, halen işletmede olan kömürlü termik santrallerin sadece bir yıllık sağlık maliyeti 2 bin 876 erken ölüm ve 3,6 milyar avroya varan ekonomik yüküdür. Toplam

Sıralama	Ülke	Bölge	Duyurulmuş projeler (MW)	Önlisans değerlendirme sürecindeki projeler (MW)	Lisanslı projeler (MW)	Yapım aşamasındaki projeler (MW)	Toplam (GW)
1	Çin	Doğu Asya	218.310	229.960	48.060	116.610	612,94
2	Hindistan	Güney Asya	75.820	145.276	75.973	69.471	366,54
3	Türkiye	Avrupa - AB dışı	19.084	38.784	2.537	5.035	65,44
4	Vietnam	Güneydoğu Asya	28.020	0	16.200	17.090	61,31
5	Endonezya	Güneydoğu Asya	15.570	10.300	1.620	5.116	32,61
6	Güney Afrika	Afrika ve Ortadoğu	4.765	3.165	0	9.828	17,76
7	Güney Kore	Doğu Asya	100	0	0	14.840	14,94
8	Japonya	Doğu Asya	8.022	3.649	1.000	767	13,44
9	Bangladeş	Güney Asya	6.637	4.715	0	0	11,35
10	Polonya	Avrupa - AB	5.833	335	460	3.785	10,41

kapasiteleri 65 GW'ı aşacak 80'den fazla yeni kömürlü termik santral ise proje aşamasındadır. Bu projelerden birinin bile hayata geçmesi durumunda, en az 40 yıl süreyle, atmosfere her yıl milyonlarca ton kirlenici salınacaktır. Türkiye halkı için bu sağlıksız gelecek ve beraberinde getireceği yüksek ekonomik maliyet, yani “Ödenmeyen Sağlık Faturası” önlenmelidir.

Bu çerçevede HEAL ve çalışmayı destekleyen sağlık örgütlerinin politika önerileri şöyle:

Sağlıkçılar:

■ Kömürlü termik santrallerden kaynaklı hava kirliliğinin sağlık etkilerine dair bilimsel bulguları kamuoyuyla ve karar vericilerle paylaşmalı;

■ Enerji kararlarının verilmesinde kömürün dışsal maliyetlerinin, en başta da “ödenmeyen sağlık faturası”nın dikkate alınmasını sağlamak için daha aktif rol üstlenmelidir.

Hükümet ve başta Sağlık Bakanlığı ve Enerji Bakanlığı olmak üzere, ilgili kamu kurumları:

■ İşletmede olan santrallerin kapatılması ve planlanan 80'den fazla yeni santralin yapılmaması durumunda halk sağlığı ve iklim için elde edilecek faydaları araştırmalı;

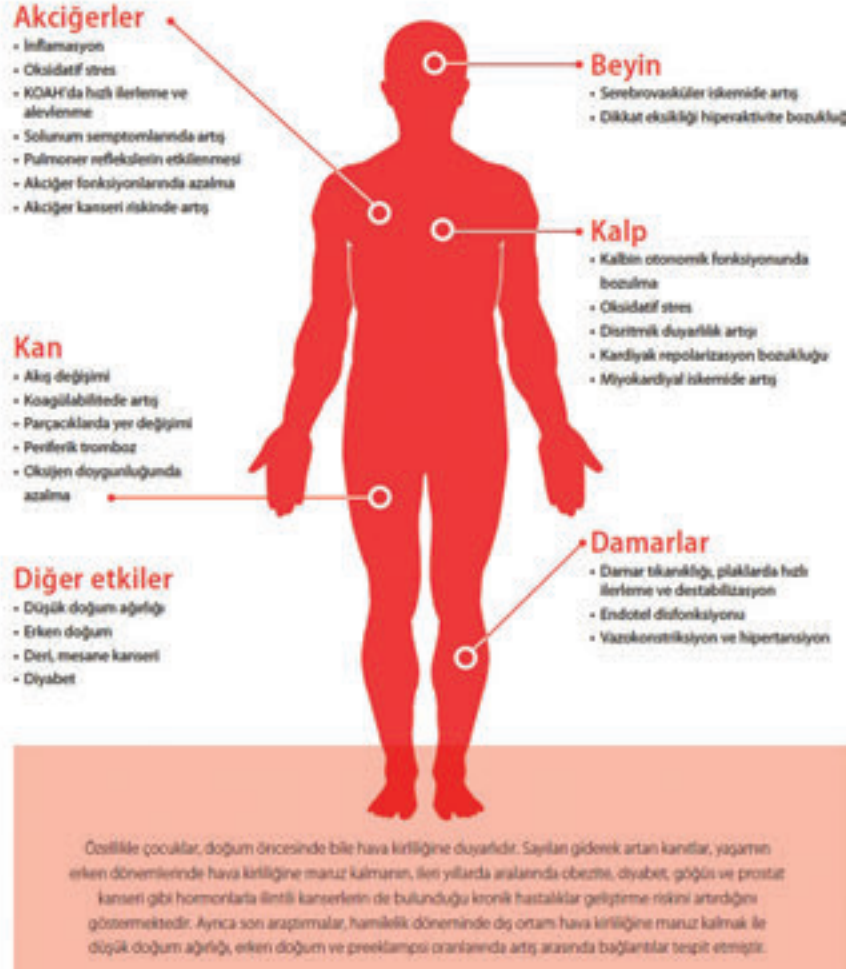
■ Sağlık etkisi değerlendirmelerini ve diğer dışsal maliyetleri esas alarak, kömürden elektrik eldesinin aşamalı olarak bırakılması için ulusal bir plan yapmalı ve yeni kömürlü termik santrallerin inşası planlarını ertelemelidir.

Uluslararası kuruluşlar:

■ Yeni kömürlü termik santrallerin inşası için sağlanan borç ve kredi süreçlerini sonlandırmalı;

■ Türkiye'nin, taraf olduğu sağlık, çevre ve iklim değişikliği ile ilgili uluslararası sözleşmelere tam uyumu konusunda ısrarcı olmalı ve ülkenin henüz imzalamamış olduğu benzer anlaşmalara katılımını desteklemelidir. ○

Kömürlü Termik Santral Salımlarından Kaynaklanan Sağlık Sorunları

Sağlık ve Çevre Birliği HEAL (Health and Environment Alliance)

Çevrenin sağlık üzerindeki etkilerini

ele alan Sağlık ve Çevre Birliği

HEAL, Avrupa'nın önde gelen kâr

amacı gütmeyen kuruluşlarından

biridir. HEAL, 70'ten fazla üye kuruluşun

desteği ile tıp dünyasından bağımsız

uzmanlık ve kanıtları çeşitli karar alma

mekanizmalarına taşıyor. HEAL; sağlık

çalışanlarını, kâr amacı gütmeyen sağlık

sigortacılarını, hekimleri, hemşireleri,

hasta derneklerini, yurttaşları, kadın ve

gençlik gruplarını, çevre örgütlerini, bilim

insanlarını ve halk sağlığı kurumlarını

temsil eden geniş bir birlik.

Web: www.env-health.org

E-posta: info@env-health.org; airturkey@env-health.org.

Facebook: <https://www.facebook.com/healthandenvironmentalliance>

Twitter: @HealthandEnv; @EDCFree; @CHM_HEAL

Raporun tamamı için: http://env-health.org/IMG/pdf/heal_odenmeyen_saglik_faturasi_may2015_final.pdf

HEAL'in kömürlü termik santrallerle ilgili

çalışmaları için: <http://www.env-health.org/resources/projects/unpaid-health-bill/>

İklim Değişikliği Tehdidi Altındaki Ortak Geleceğimiz

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21. Taraflar Konferansı, 2015 yılının son ayında Paris'te yapılacak. Bu konferansta iklim değişikliğinin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması için devletler tarafından 2020 yılından sonra alınacak önlemler kararlaştırılacak. Bu konferansın ve yapılacak anlaşmanın hazırlıkları geçen seneki 20. Taraflar Konferansı'ndan beri sürüyor. Bu hazırlıklar kapsamında 7-10 Temmuz 2015 tarihlerinde Paris'te **İklim Değişikliği Tehdidi Altındaki Ortak Geleceğimiz** (Our Common Future Under Climate Change) toplantısı yapıldı. Bu toplantı Paris'te yapılacak olan Taraflar Konferansı öncesi, iklim değişikliğinin bilimsel yanının konuşulacağı son büyük toplantı olma özelliğini taşıyordu.

İki binden fazla bilim insanının katıldığı bu toplantı ile ilgili olarak yazacaklarım biraz teknik olabilir; ama önümüzdeki senelerde bu konuyu detaylarıyla öğrenmek zorunda kalacağımız için bu yazıyı bir ısınma turu olarak göreceğinizi düşünüyorum.

Küçük İyileştirmeler Ne Kadar Çözüm Olur?

Dört gün süren, yüzlerce bildirinin sunulduğu ve bine yakın poster sunumu olan bir toplantıyı özetlemek kolay olmayacak ama genel anlamda ele alınan konuları ve bu konuların sene sonunda varılması umulan anlaşma ile ilgisini üç ana başlık altında değerlendirebiliriz:

- İklim değişikliğine buhar makinesinin icadı ile birlikte atmosfere yayılan başta karbondioksit olmak üzere tüm seragazlarının neden olduğunu biliyoruz. Bu seragazlarının en önemli etkisi atmosferin ve dünya yüzeyinin ortalama sıcaklığını arttırmasıdır.

Endüstri Devriminden bu yana dünyanın ortalama sıcaklığı 0.8°C artmıştır ve atmosferde artmakta olan seragazı miktarıyla birlikte dünyanın ortalama sıcaklığı da artmaya devam edecektir. Doğanın düzeninin insan uygarlığını tehdit edecek ölçüde bozulmaması için bu sıcaklık artışının 2°C'yi aşmaması gerektiği konusunda artık politikacılar bile hemfikir olmuş durumdadır.

Burada cevaplamamız gereken soru insanlığın tercihlerinin, yani gelecekte ne kadar seragazı salınacağı, dünyanın ortalama sıcaklığını ne kadar arttıracığıdır. Sosyal bilimciler bu soruya cevap üretmek için dört ana senaryo tasarlamışlar. Bu senaryoları çok iyimser (RCP 2.6), iyimser (RCP 4.5), kötümser (RCP 6.0) ve çok kötümser (RCP 8.5) olarak tanımlayabiliriz. Dünyanın ortalama sıcaklığının 2°C'nin altında kalabilmesi için tüm dünyanın seragazı salımlarının RCP 2.6 senaryosuna uygun olarak ilerlemesi gerekmektedir. Bunun yanında en kötü senaryo olan **RCP 8.5'a uygun olarak ilerleyecek olursak ortalama sıcaklıkların 5 - 7°C artabileceği** öngörülmektedir. Bu artış ise bildiğimiz hayat tarzının sonuna gelmektedir. Bu senaryoların tasarlandığı 2007 yılından bugüne kadarki gelişmeye bakıldığında ise salımların RCP 8.5 senaryosundan bile fazla arttığı görülmektedir.

Durum böyleyken iklim görüşmelerinde devletlerin küçük iyileştirmeler yaparak ortalama sıcaklık artışını 2°C'nin altında tutmaları imkansızdır. Hedefe ulaşılması için tüm dünyadaki seragazı salımlarının 2020 yılına kadar en yüksek seviyeye varduktan sonra azalması ve hatta 2050 yılından sonra eksiye geçmesi gerekmektedir. Salımların eksiye geçmesinden kaste-

dilen ise doğanın emebileceğinden az seragazı salarak doğanın atmosferdeki seragazı miktarını azaltmasıdır.

- Seragazı salımlarındaki bu azaltımın ve gelecekteki eksi salımların sağlanması için birçok öneri var ancak bunlardan ikisi öne çıkıyor: **Karbon tutma ve saklama ile biyoyakıt kullanımını.**

Karbon tutma ve saklama sistemleri (Carbon Capture and Storage - CCS) büyük miktarda fosil yakıt kullanan ve atmosfere karbondioksit salan fabrikaların ve enerji santrallerinin saldıkları seragazılarını daha salınmadan yakalayarak depolamaya ve sonra da çoğunluğu yeraltında bulunan alanlarda saklamaya dayanır. Bu konudaki ilk problem kolayca aklımıza geldiği üzere bu sistemlerin arabalar gibi dağınık çalışan nesnelere uygulanamamasıdır; yani sadece büyük işletmelerde çalışabilir. Ancak dünyadaki seragazı salımının büyük kısmı bu işletmelerden kaynaklandığına göre CCS sistemlerinin önemli iyileştirme sağlayacağı düşünülebilir.

Karbon tutma ve saklama sistemlerinin ilk bölümü, yani karbonun tutulması kısmı denenmiş bir teknolojidir. Kullanılan yakıt ve üretilen karbondioksidin basıncına bağlı olarak değişik yollarla bu gazın baca gazından ayrılması mümkündür. Ancak burada karşımıza iki temel problem çıkar. Öncelikle karbon tutma teknolojileri daha ancak tasarımdan büyük sistemlere geçme aşamasındadır. Bu sistemlerde de henüz yaygın bir kullanımı yoktur. Aynı zamanda karbon tutmak için kullanılması gereken enerji miktarı, tesislerin enerji ihtiyaçlarını yaklaşık %30-%40 oranında arttırmaktadır. Bu enerji ihtiyacı da daha fazla kömür, petrol veya doğalgaz yakarak

Prof. M. Levent KURNAZ
Boğaziçi Üniv. İklim
Değişikliği ve Politikaları
Uyg. ve Araş. Merk.
mlkurnaz@gmail.com

karşılanmaktadır. Bunun dışında bu sistemlerin kurulması önemli bir yatırım maliyeti gerektirmektedir. Bugün için bu ek maliyetin fosil yakıtlara verilen devlet desteği ile sağlanması öngörülmektedir. Bu devlet desteği fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kaynaklarına ve bu kaynaklardan üretilen enerjinin yaygınlaştırılmasına verilecek olsa çok daha sürdürülebilir bir sisteme ulaşabiliriz.

Karbon tutma kısmı şimdiye kadar büyük ölçekte denenmiş olsa da **karbon saklama kısmının güvenilir bir şekilde hayata geçirilmesi daha test aşamasındadır**. Tutulan karbonu saklamak için şimdilik öngörülen alanlar, tükenmiş petrol ve doğalgaz yatakları ile derin denizlerdir. Burada hepimizin aklına gelen temel soru teknolojinin de ulaşım tükendiği noktadır: Bu saklanan karbondioksitin bir yolunu bulup dışarı sızmayacağını nasıl garanti edebilirsiniz? Şimdiye kadar bu konuda harcanan büyük paralara ve emeğe rağmen bu sorunun çözümüne yaklaşmak mümkün olmadı. Gelecekte de bu garantinin verilebileceği son derece şüphelidir. Yani **karbon saklamayı deneysel olarak bile tam olarak becerememişken bu teknolojinin büyük ölçekli üretim sistemlerinde kullanılabileceğini düşünmek bir hayaldir**. Ancak bir yanda ABD ve Çin diğer yanda da Avrupa Birliği, iklim değişikliğini durdurma üzerine yaptıkları planları bu teknolojinin iki ayağının da yaygın kullanımı üzerine bina etmektedirler.

Karbon tutma ve saklama teknolojileri konusunda ürkütücü bir gerçek de BP Alternatif Enerjiler, Karbon Tutma Teknolojileri Grubu'ndan G. Hill'in konuşması sırasında ortaya çıktı. Tutulan bu karbondioksitin endüstriyel açıdan temel kullanım alanı,

verimliliği azalan petrol ve doğalgaz kuyularına enjekte edilerek daha fazla petrol ve doğalgaz elde edilmesi olarak görülüyor. Yani bu karbondioksit, boşalmış kuyulara gönderilerek dibinde kalmış petrolün de çıkartılmasında kullanılacak, sonra da çıkan petrol ve doğalgaz yakılacak. Devletten alınan destekler kullanılarak karbondioksit tutulup başka kuyulara enjekte edilecek ve orada kalan petrol de çıkartılarak fosil yakıt ekonomisinin olabildiğince uzun süre yaşaması sağlanacak.

- Fosil yakıt endüstrisinin devamı için planlanan bir diğer sistem ise biyoyakıtlar. Hatta bir adım daha ileri; biyoyakıtlarla çalışan elektrik santralleri kurup, bu santrallerden çıkan karbonun tutulup yeraltında depolanması da atmosferdeki seragazı miktarını azaltmak için kullanılması planlanan teknolojilerin başında geliyor.

Biyoyakıt konusunda ise karşımıza iki ana problem çıkıyor. Bunlardan ilki dünyanın azalan temiz su kaynakları. Bildiğiniz gibi biyoyakıt tarımının çoğu ciddi anlamda sulama gerektiriyor. Bu yakıtları üretmek karlı bir yatırım olduğundan, ülkemizde olduğu gibi besine yönelik tarım üretiminden biyoyakıt üretimine yönelmek, özellikle yeraltı su kaynaklarının tüketilmesine yol açıyor. Biyoyakıtların ikinci ana problemi ise doğal olarak 1 milyar insanın her gece yatağa aç yattığı bir dünyada her geçen gün biyoyakıtlara ayrılan tarım arazileri alanının artması çok yakın gelecekte sürdürülebilir olmaktan çıkacak olmasıdır.

Peki Ne Kadar Rasyoneliz?

Aralık ayındaki iklim görüşmelerine doğru gidilirken çoğu ekonomik aç-

dan değerlendirilmiş olan senaryolar gündemde önemli yer işgal ediyor. Bu senaryoların iki temel problemi bulunuyor. Bunların ilki eldeki verilere ve taahhütlere dayanarak geliştirilmiş olmaları. Burada ekonomistleri suçlayamayız çünkü çalışma alanlarının doğası içerisinde verilere bağlı tahminlerde bulunuyorlar ve bu verilerin en önemlilerinden birisi insanın doğası gereği rasyonel davranması. Ancak iklim bilimciler olarak biliyoruz ki insanlar en azından iklim değişikliğinin etkilerinin anlaşıldığı son 20 senedir pek de rasyonel davranmıyorlar. Bu da bizlere, ekonomistlerin ortaya koyduğu iyimser senaryoların gerçekleşme ihtimalinin pek de yüksek olmadığını gösteriyor.

Ama daha önemli temel bir problem; iklim değişikliğine getirilen çözüm önerilerinin sistem yaklaşımından son derece uzak olması. Getirilen önerilerin neredeyse tamamı sadece kendi alanları konusundaki problemleri çözmeye çalışıyor ama durum böyle olunca bir alanda çözülen bir problem bir başka alanda önemli zararlara yol açabiliyor; biyoyakıtlardan enerji üretmenin dünya gıda piyasasında yol açtığı fiyat dalgalanmaları örneğinde olduğu gibi.

Sonuç olarak **Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri**'nin konuşulduğu oturumda soru sormak için söz alan bir sosyologun dediği gibi, gelecek için konan bu hedeflerin tümünün aynı anda gerçekleşmesi imkansız değil, ama şu anda içinde bulunduğumuz paradigma içerisinde bu mümkün değil. İklim değişikliğinin insanlığın ve doğanın geleceğini tehdit etmediği sürdürülebilir bir dünya istiyorsak ufak ayarlamalar yapmak yeterli olmayacaktır. **Bize gerekli olan bir paradigma değişikliğidir.**

“Yeşil Yol” ile Havva Ana Karşı Karşıya

Doğu Karadeniz'deki yaylaları geniş, asfalt yollarla birbirlerine bağlamayı hedefleyen ve yaklaşık 2 bin 600 km uzunluğunda olacağı tahmin edilen “Yeşil Yol” projesi, şimdilik açılan dava ile durduruldu ancak geleceği meçhul. Çamlıhemşinli Havva Ana'nın sesinde ve görüntüsünde somutlaşan bölge insanının tepkisi ise, bıçağın kemiğe dayandığını gösteriyor. Yekten söyleyelim: Böyle kalkınma olmaz olsun!

2013 yılında bölgede yapılan mahkeme keşfi sonrası hazırlanan Bilirkişi Raporu'nda, yaylalar arası entegrasyon önerisinin bilimsel kriterlere uygun olmadığı; yaylaların karayolu ile birbirlerine bağlanması halinde, araç trafiğinin denetlenmesinin zor biçimde artacağı belirtiliyor.

Bizler her ne kadar ekranlarda Havva Ana'yı (Rabia Bekar) görmüş, kararlı sesini duymuş olsak da O, Karadeniz halkının ortak sesiydi. Bu ortak ses, Doğu Karadeniz'deki yaylaları geniş, asfalt yollarla birbirlerine bağlamayı hedefleyen ve **yaklaşık 2 bin 600 km uzunluğunda** olacağı tahmin edilen “Yeşil Yol” projesinin, bölgenin özel doğasını ve yaban hayatını riske atacağını söyledi/söylüyor. Karadeniz halkının kararlı duruşu ile iş makineleri ve yetkililer şimdilik bölgeden çekildi. Rize İdare Mahkemesi de, yaylalarda yol yapımının doğaya ve turizme zarar vereceğini öne süren 9 kişinin açtığı davada, **proje çalışmalarının yürütmesini durdurma** kararı verirken; davalı Orman Genel Müdürlüğü'ne savunmasını yapabilmesi için 15 gün süre verdi. Bundan sonra ne olacağı ise henüz

belli değil.

“Yeşil Yol” projesi ile Samsun'dan Hopa'ya kadar Karadeniz yaylalarının yüksek rakımdan, denize paralel bir şekilde birbirine bağlanması planlanıyor. Bu yüksek dağ ekosistemlerinin yer aldığı bir güzergah. Bu güzergahtan geçecek bir yol

nadir ve tehlike altında olan türlerin yaşam alanlarının tahrip olması anlamında da geliyor.

Proje hayata geçirildiği koşulda, asfaltla kaplanıp genişletilecek yollar, 40 farklı noktada turistik tesis inşaatlarına ve beraberinde ciddi bir yapılaşmaya da yol açacak. Yol-

ların böldüğü yaşam alanları yaban hayvanlarının hayatta kalma mücadelesini zorlaştırırken, önemli bitki türlerinin geleceğini de tehlikeye atacak.

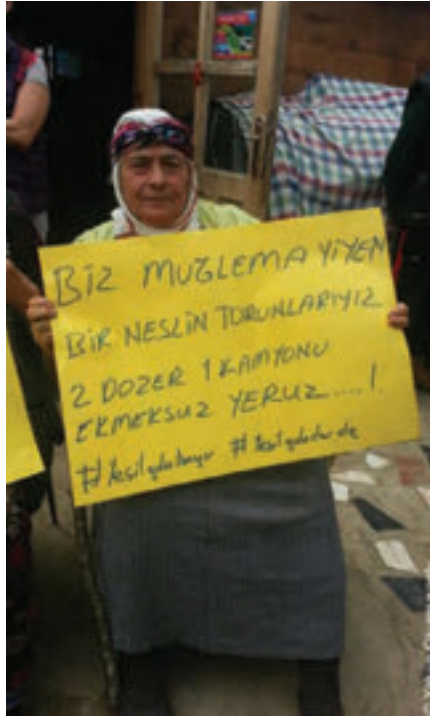
“Yaylaların Doğal Yapısı Olumsuz Etkilenecek”

Doğu Karadeniz Dağları çok sayıda milli park, tabiat parkı, yaban hayatı geliştirme sahası, özel çevre koruma bölgesi ve doğal sit alanına ev sahipliği yapıyor.

2011 yılında, 1/100.000 ölçekli Ordu Trabzon Rize Artvin Gümüşhane Çevre Düzeni Planı'nın, bölgenin doğal varlıkları açısından tehdit oluşturabilecek bölümlerinin iptali için TEMA Vakfı tarafından kısmi iptal davası açıldı. İptali talep edilen plan kararlarından biri de planın “Yeşil Yol” projesi ile ilgili olan bölümüydü. Planda projeye; “yayla turizminin geliştirilmesi için yaylalar arası entegrasyon” olarak yer veriliyordu.

2013 yılında bölgede yapılan mahkeme keşfi sonrası hazırlanan bilirkişi raporunda, yaylalar arası entegrasyon önerisinin bilimsel kriterlere uygun olmadığı belirtiliyor. Bilirkişi Heyeti, yaylaların karayolu ile birbirlerine bağlanması halinde, araç trafiğinin denetlenmesinin zor biçimde artacağı, yaylalardaki geleneksel yaşam tarzını sürdürmenin zorlaşacağı, bu durum da, yaylaların doğal yapısını olumsuz olarak etkileyeceği” yönünde görüş bildirmişti.

Raporda, yaylaların entegrasyonu amacıyla yeni yolların açılması ile ilgili olarak, “bölgenin topografik yapısının oluşturduğu denize dik ve derin vadilerin denize paralel yollarla birbirine bağlanması durumunda büyük bir çevre tahribatına neden olunacağı, böylesine bir tahribata neden olmak yerine, bugünkü gibi her yaylaya mevcut güzergahlardan erişilmesinin doğru bir yaklaşım olacağı” ifadelerine

de yer verilmiştir.

Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesi'ni de içine alan Kafkasya, WWF'in belirlediği **200 Küresel Ekolojik Bölge** arasında yer alıyor. Bölge, yeryüzünün en zengin biyolojik çeşitliliğine sahip, ancak aynı zamanda tehdit altındaki 35

Proje gerçekleşirse, asfaltla kaplanıp genişletilecek yollar, 40 farklı noktada turistik tesis inşaatlarına ve beraberinde ciddi bir yapılaşmaya da yol açacak. Yolların böldüğü yaşam alanları yaban hayvanlarının hayatta kalmasını zorlaştıracak.

“sıcak nokta”ından biri. WWF-Türkiye'nin açıklamasına göre Karadeniz'in sarp coğrafyasında yüzlerce kilometre uzunluğunda ve onlarca metre genişliğinde bir yol ağı açmak, devasa kazı ve dolgularla hektarlarca orman arazisi, mera ve binlerce ağacın yok olmasına neden olacak. Doğal yaşam alanlarının yol ağlarıyla ve turistik tesislerin başı çektiği yerleşim bölgeleriyle parçalara bölünmesi de başta büyük memeliler gibi geniş alanlara ihtiyaç duyan yaban hayvanlarının ve kuşların yaşamını tehdit edecek. Hayvanların üremeleri, doğal alanlar arasında geçiş yapmaları, beslenme ve barınma alanları bulmaları zorlaşacak, insanlarla çatışmaları artacak. ○

Sakin Seveso Kuruluşu Olmayasınız?

Olay 1976 yılında, Milano kenti yakınındaki Seveso kasabasında gerçekleşti. Yerleşim yerlerinin yakınında bulunan bir tarım ilacı üretim tesisindeki sızıntı, büyük bir insani ve çevresel trajedinin başlangıcıydı. Olayın ardından büyük endüstriyel kazalara karşı önemli direktifler ve önlemler geliştirildi. Bugün Seveso III Direktifi olarak bilinen yönerge ile ilgili kapsamlı bir rehber hazırlayan REC Türkiye Direktörü Rifat Ünal Sayman ve uzman Dursun Baş, amaçlarının bu konuda farkındalığı artırmak ve kurumlar arası işbirliklerini geliştirmek olduğunu söylüyor.

Kısa bir süre önce bir AB projesi kapsamında geniş bir konsorsiyumla birlikte, Seveso Direktifi ile ilgili bir rehber hazırladınız ve yayınladınız; Büyük Endüstriyel Kaza Risklerinin Azaltılması (BEKRA) amacıyla özel sektör için bir rehber... Öncelikle bize biraz Seveso Direktifi ile ilgili bilgi verebilir misiniz?

Seveso Direktifi, büyük endüstriyel kazalara neden olabilecek belirli miktarın üzerindeki tehlikeli maddelerin üretildiği, kullanıldığı ve/veya depolandığı kuruluşları kapsayan son derece önemli bir yasal çerçeve. Kendine has terminolojisini oluşturan (risk, tehlike, büyük kaza vb.) direktif, AB'nin eski çevre direktiflerinden biri. Direktif ismini, İtalya'nın Milano kenti yakınındaki Seveso kasabasından alıyor. Bu kasabada bulunan bir tarım ilacı üretim tesisinde, 1976 yılında, reaktörlerden birinin aşırı ısınması sonucu gerçekleşen kazada, bilinen

en tehlikeli gazlardan biri olan **di-oksın**, yerleşim birimlerini de içine alan geniş bir alana yayıldı. Kazanın firma tarafından uzun bir süre boyunca gizli tutulması (yaprakların olağan dışı kuruması, çiftlik hayvanlarının ölümü ve çocuklarda deri rahatsızlıkları gibi beklenmedik durumlar görünene dek) ve yerel idarelerin tesis yakınındaki **halkı bilgilendirmemesi**, kazanın çevre ve insan sağlığı üzerindeki etkilerinin vahametini artırdı. Kazanın ardından bölgede çok fazla insan zehirli gazdan etkilendi, hayvan itlafları gerçekleştirildi ve büyük bir bölge boşaltıldı.

Seveso felaketinden sonra AB, benzer büyük endüstriyel kazaların yönetiminde mevcut önlemlerin yetersiz olduğunu kabul etti. Kazadan altı yıl sonra, benzer kazaların önlenmesi ile insan sağlığı ve çevre üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması için Seveso I Direktifi olarak bilinen "82/501/EEC sayılı Belirli Endüstriyel Fa-

liyetlerin Büyük Kaza Riskleri ile İlgili Direktifi" yürürlüğe koydu. Seveso I Direktifinin yürürlükte olduğu süreç içerisinde meydana gelen kazalardan alınan dersler doğrultusunda, 1996 yılında Seveso II Direktifi olarak kabul edildi.

İki defa önemli değişiklik geçiren direktif günümüzde Seveso III Direktifi olarak uygulanıyor ve Avrupa'da 10 binin üzerinde kuruluşu kapsıyor. Seveso Türkiye'de **Büyük Endüstriyel Kaza Risklerinin Azaltılması**, kısaca **BEKRA** kısaltması ile anılıyor.

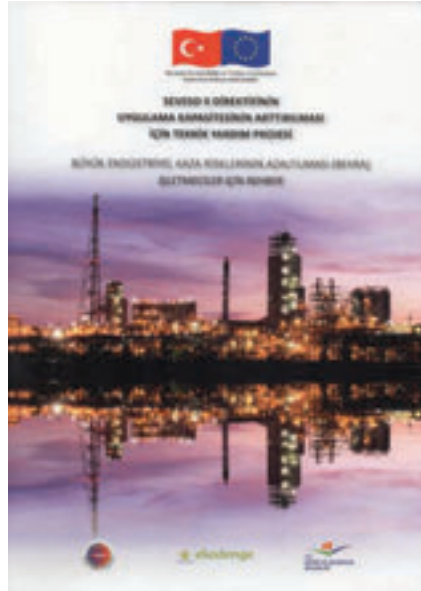
Seveso Direktifi ile ilgili Türkiye'de bu kapsamda bir rehber var mıydı? Yoksa bir ilk mi bu çalışma? Sanırsınız bu konuda yönetmeliğin Türkiye'de uygulamaya konması da pek eski sayılmaz; Aralık 2013. Rehber, bu yönetmelik konusunda bir farkındalık ve uygulama kolaylığı yaratmayı mı hedefliyor?

Türkiye'de iş kazaları ve iş güvenliği

ği ile ilgili rehberlerin büyük bir kısmı, tesis içinde sıkça meydana gelen ama etkileri nispeten sınırlı olan ve az kişiyi etkileyen kazalarla ilgili hazırlanmış. Büyük endüstriyel kazalarla ilgili kaynak sıkıntısı vardı. Aslında direktif ilk olarak Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında; 2010 yılında uyumlaştırıldı, 2013 yılında yeniden yazıldı. Yönetmeliklerin hazırlanmasının öncesinde ve sonrasında çeşitli çalışmalar yürütüldü. İlk olarak 2004-2006 yılları arasında yürütülen “Türkiye’de Seveso-II Direktifinin Uyumlaştırılması LIFE Projesi” kapsamında Bildirim ve Kamunun Bilgilendirilmesi rehberleri hazırlanmıştı. Bu tarihlerde Seveso II Direktifi henüz uyumlaştırılmadığı için bu rehberler yaygın bir şekilde kullanılamadı. Değişen yönetmeliklerle birlikte güncelliklerini yitirdiler. REC Türkiye olarak biz de bu sürece aktif olarak dahil olduk. 2009’dan

Seveso, büyük endüstriyel kazalara neden olabilecek belirli miktarda üzerindeki tehlikeli maddelerin üretildiği, kullanıldığı, depolandığı kuruluşları kapsayan son derece önemli bir yasal çerçeve.

itibaren Seveso Direktifi Eğitimleri, yurtdışı çalışma ziyareti, Düzenleyici Etki Analizi çalışması ve kapsamlı bir danışma süreci yürüttük. Bu çalışmaların çıktıkları, özellikle etki analizi, ülkemizdeki mevcut durum ve direktifin uygulanmasına ilişkin kapsamlı bilgiler sundu. Seveso Direktifi arazi kullanım planlanmasına ilişkin Dursun Baş tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi de önemli bir kaynak oldu. (<http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12616918/index.pdf>)

Güncel rehberimiz AB tarafından finanse edilen “Seveso II Direktifinin Uygulanma Kapasitesinin Artırılması İçin Teknik Yardım” Projesi kapsamında hazırlandı. Rehberin önemli bir farkı, Seveso Direktifi ve BEKRA Mevzuatı ile ilgili tüm başlıkları kapsıyor olması. Hedef kitlemiz BEKRA kuruluşu işletmecileri ve çalışanları olsa da; yetkili idareler, belediyeler, üniversiteler ve acil durum servisleri de rehberde faydalı bilgiler bulacaktır. Bu çalışma ile büyük endüstriyel kazalar konusundaki rehber eksikliğini doldurmayı amaçladık. Proje kapsamında ayrıca bilgilendirici **kısa filmler** ve işletmeciler ile halka yönelik broşürler hazırladık. Bu konuda benzer kaynakların sayısının artması çok iyi olacak.

Türkiye özelinde düşündüğünüzde bu çapta kazaların bugüne kadar gerçekleşme sıklığı konusunda ne diyebilirsiniz? Bir başka deyişle risk ne kadar yüksek?

Ülkemizde büyük endüstriyel kazaları sistematik olarak kaydeden bir sistem mevcut değil. Bu nedenle bir sayı vermek çok sağlıklı olmayabilir. Kapsamlı bir endüstriyel kaza envanteri sisteminin eksikliği; kazaların sayısı, ölüm sayısı, sanayi tipi, fiziksel etkiler (patlama, yangın ve sızıntı), gayrimenkule hasar, yakın çevreye hasar, maddi hasar vb. ile ilgili genellemeler yapmaya engel oluyor.

Ancak şurası çok açık, Türkiye Büyük endüstriyel kazalardan muaf değil ve bu kazalar Türkiye’de de gerçekleşiyor. Ayrıca Türkiye’deki kaza ortalamasının yüksek olduğunu tahmin ediyoruz.

Ülkemizde, doğal afetlerin de tetiklemesiyle meydana gelen BEKRA kazalarının ağır sonuçları olduğunu biliyoruz. İzmit’te 1999 depremi sırasında TÜPRAŞ rafinerisinde ve Yalova Aksa tesislerinde meydana gelen kaza, çok sayıda insanın böl-

geden tahliyesine, mal kaybına ve çevresel kirliliğe yol açmıştı. Tuzla Tersaneler Bölgesi ve Akçagaz LPG dolum tesisi, Kayalar Kimya ve Sanayi A.Ş. gibi tesislerde büyük kazalar meydana geldi.

Geçtiğimiz hafta bile iki önemli kaza gerçekleşti. Bu kazalar, acil durum müdahalelerindeki tecrübe eksikliğini, hatalı arazi kullanım planlamalarını, halkın bilgilendirilmesi ve risk iletişimindeki sorunları ve kurumlar arası işbirliği ve bilgi paylaşımının ne kadar düşük düzeyde olduğunu ortaya koyuyor aslında.

Türkiye’de genel olarak riski artıran bir unsur da, BEKRA tesisleri ile yerleşim alanlarının iç içe geçmiş olması. Tesislerin kurulumu sırasında hassas çevre alanlarının yeterince gözetilmemiş olması da yine önemli bir sorun. Riskin ne kadar yüksek olduğuna dair yorum yapmak zor. Akılda tutmakta fayda var, BEKRA önlemleri ile riski azaltıyoruz ama ortadan kaldıramıyoruz. Risk, hayatımızın bir parçası. Avrupa’da birçok ülkede kabul edilebilir risk 10^{-6} (milyonda bir) olarak dikkate alınır. Ülkemizde, risk değerlendirmesini esas alan ve yeni bir güvenlik yönetim kültürü oluşturmaya yönelik prosedürler, ekipman, insan gücü ve riski azaltmaya yönelik altyapı yatırımlarının yapılması gerekiyor.

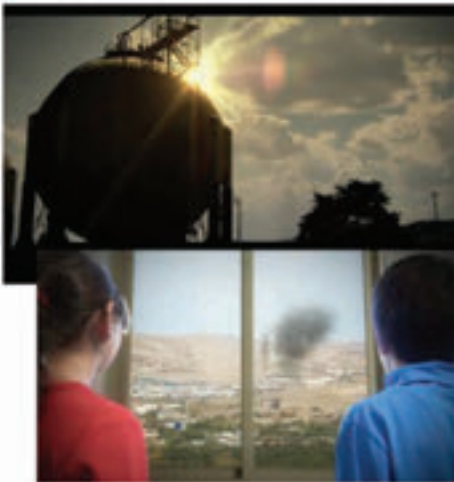
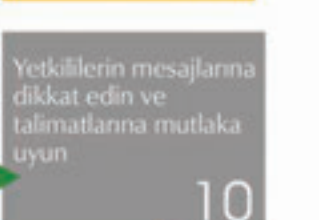
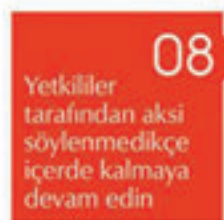
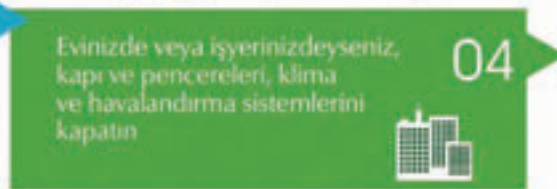
Türkiye’de genel olarak riski artıran unsurlar, BEKRA tesisleri ile yerleşim alanlarının iç içe geçmesi ve tesislerin kurulumu sırasında hassas çevre alanlarının yeterince gözetilmemesi.

Peki, BEKRA özelinde yetkili idareler kimler? Nasıl bir sorumluluk paylaşımı var?

BEKRA mevzuatının uygulanmasından sorumlu üç kamu kurumu bulunuyor: **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı** ile **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**. Bu kurumlar Yetkili İdare olarak tanımlanıyor. Yetkili idarelerin büyük kazaları önleme, hazırlık ve müdahale süreçlerinde önemli rolü var. Sistemin iyi işlemesi için kritik nokta, bu kurumlar arasındaki iletişim ve işbirliğinin kuvvetli olması. Yetkili idareler dışında yerel yönetimlere ve valiliklere de bu konuda önemli sorumluluklar düşüyor. Tabii ki özel sektörün de bu kurumlarla ilişki içerisinde bulunması gerekiyor. Rehberimizde özel sek-

BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARA HAZIRLIKLI MİSİNİZ?

Endüstriyel kaza sırasında, aşağıda belirtilenleri takip etmenize faydalı olacaktır.

törün yetkili idarelerle ilişkilerini açıklayan ayrı bir bölüm bulunuyor.

Rehber'in daha ilk bölümünde, "BEKRA Kuruluşu musunuz?" başlığıyla karşılaşıyoruz. Bu işletmelerin kendi kendilerine belirleyecekleri bir şey mi yoksa kamu tarafından belirlenen bir kategori mi? Kısaca, nedir BEKRA kuruluşu olmanın temel kriterleri?

Uygulamada en çok zorluk yaşanan alanlardan birisi de kapsamın belirlenmesi. Üç bölüme ayırdığımız rehberin, "BEKRA Kuruluşu musunuz?" başlıklı ilk bölümü, mevzuatın en önemli yükümlülüklerden biri olan ve kuruluşların mevzuat kapsamında olup olmadığının belirlenmesine yönelik "Bildirim" yükümlülüğünü anlatıyor.

Önemli miktarlarda kimyasal madde ile çalışan işletmeciler, **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre Bilgi Sistemi** bünyesinde yer alan **BEKRA Bildirim Sistemine**, bu maddelerden tehlikeli olanların miktarlarını beyan etmek zorunda. Bildirim sonucu otomatik olarak kuruluşun kapsamı belirleniyor. BEKRA kuruluşlarının tespitinde fiili, öngörülen ya da endüstriyel kimyasal bir işlemin kontrolü kaybedildiğinde ortaya çıkabilecek tehlikeli maddelerin miktarı dikkate alınır. Kuruluşlar, tehlikeli madde miktarına bağlı olarak Üst Seviye (Upper-Tier), Alt Seviye (Low-Tier) veya kapsam dışı olarak sınıflandırıyorlar.

Kuruluşun büyüklüğü, konumu, sektörü veya mülkiyeti belirleyici değildir. BEKRA kuruluşları, rafinerilerden kağıt fabrikalarına, boya imalathanelerinden kimyasal tesislere kadar birçok endüstriyel ve ticari sektörü içerebilir. Eğlence ve spor tesisleri, sağlık ve araştırma merkezleri bile kapsam içine girebilir.

Türkiye'de ne kadar BEKRA kuruluşu olduğuna dair net bir bilgi var mı? Yoksa tahminler üzerinden

Büyük Endüstriyel Kaza Nedir?

Çok sayıda insanın sağlığını tehdit eden, yüksek maddi hasar veren, doğal çevrenin kalıcı olarak veya uzun dönemli kirlenmesine neden olan ve büyük çaplı acil durum müdahalesi gerektiren olaylar Büyük Endüstriyel Kaza olarak sınıflandırılmaktadır. Bu kazalar yangın, patlama ve toksik yayılım şeklinde olabilir.

mi gidiliyor? Peki kuruluşların ne kadarı bu kategoride olduğunu biliyor?

Bildirim sistemi verilerine göre ülkemizde 2014 Aralık itibarıyla 369 adet üst seviyeli, 456 adet alt seviyeli olmak üzere, toplam 825 adet BEKRA kuruluşu bulunuyor. Bu sayının biraz daha artmasını beklemekle birlikte, BEKRA kuruluşlarının önemli bir bölümünün kayıt altına alındığı söylenebilir. Umarız bu yazı da bildirim sayısının artmasına katkı sağlar.

Son olarak eklemek ve vurgulamak istedikleriniz...

Büyük endüstriyel kazalarla etkin mücadele kamu kurumları, özel sektör ve yerel yönetimlerde önemli kapasite artışı gerektiriyor. Direktife yönelik yürütülen projeler bir farkındalık yarattı. Teknik ve idari eğitim projelerinin sayısı artıyor. Bakanlıklarda ilgili örgütlenmeler kuruldu, özel sektörün ilgisi arttı. Bunun ötesinde, uygulamaya ilişkin olarak hem kamu yönetimi hem de özel sektör olarak biraz daha hızlanmamız gerekiyor.

Önemli bir konu yetişmiş insan gücü oluşması. Direktifin temelini oluşturan risk değerlendirme konusunda öğrenme sürecindeyiz;

özel sektörde bu değerlendirmeleri yapabilecek uzman sayımız artıyor. Denetimlerin sıklaştırılması gerekiyor, bunun için de bu konuda uzmanlaşmış müfettiş sayımız artıyor. Yerel yönetimler biraz geride kaldı. Özellikle İstanbul, Kocaeli, İzmir, Tekirdağ ve Kırıkkale gibi BEKRA tesislerinin yoğunlaştığı şehirlerde, yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması gerekiyor.

Mevzuat anlamında özellikle arazi kullanım planlamasına ilişkin bazı eksiklikler var, bunların giderilmesi önemli. Ayrıca güvenlik için ek yatırımların yapılması lazım.

Son olarak, halka bilgi verme konusunda isteksiz, bazen de yetersiz kalıyoruz. Aslında **farkındalık fark yaratıyor**. Halkın yeteri kadar bilgilendirilmesi, süreçlere dahil edilmesi, olası kazalardan sonra gelecek tatsız haberleri azaltacaktır. ○

“Hayatımızdaki Fazlalıklardan Kurtulmak Lazım”

“Evde yapılabilecek bir şeyler var mıdır?” diye düşünürken klasik olarak yoğurt mayalamakla işe başlayan Gürkan Yeniçeri, olayı biraz “abartarak”; peynir, sirke, sucuk, salam, şarap, turşu yapmaya kadar vardırırmış işi... Avustralya’da yaşayan Yeniçeri, bu uğraşlarını blogunda yazmakla kalmamış aynı zamanda kitaplaştırmış ve bu konuda workshoplar düzenlemiştir. Çevreci Etkinlikler Kurucusu Emrah Kurum’un sorularını yanıtlayan Gürkan Yeniçeri, şehir atmosferine rağmen sürdürülebilir bir yaşam kurmanın ipuçlarını veriyor.

 Emrah KURUM

EKOIQ Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Barış Doğru’nun 2009’da Optimist / EKOIQ Kitaplığı Dizisi’nde yayınlanan **Umudu Yeşertenler - Ekoloji Söyleşileri** kitabı uzun süredir aklımda olan ve devamının gelmesini arzuladığım bir kitap. Çünkü yaşanan sorunlara karşı çözümü başkalarından bekleyen bireylerin yanında, varolan sorunları kendine dert edinin Umudu Yeşertenler’in olduğunu bilmek bizlerin de umudunu yeşertiyor... Mart 2016’da 3 yaşında olacak olan Türkiye’nin ilk ve tek çevre etkinlikleri sitesi Çevreci Etkinlikler’in umudunu yeşerten Barış Doğru’dan bayrağı devralıyoruz! Barış Abi, Umudu Yeşertenler’in ikinci kitabını yayımlar mı bilmiyoruz ama bu kitabı okuduktan sonra biz çevremizdeki Umudu Yeşertenler’e sorular sormaya başladık. Umudu Yeşertenler’in ilk cevabı Avustralya’daki dostumuz Gürkan Yeniçeri’den geldi...

Çocuk sahibi olmasıyla birlikte “ben evde yapacak bir hobi bulayım” diyerek peynir yapımına merak salmış, bahçesinde sebze meyve yetiştiren Gürkan Yeniçeri kimdir?

Esas işim yazılım mühendisliği ve uzun bir süredir ailemle beraber yurt dışındayım. Aslen İstanbulluyum. Üniversiteyi Kıbrıs’ta okudum. Nerede ikamet etsem hep küçük bir bahçem oldu. Küçükken yaz tatillerini Şile’de babannemin yanında geçirmiş ve bahçe işleri ile uğraşmış olmam bunda büyük rol oynuyor. Amcam da arıcıdır. Peynir yapımını ilk olarak babannemde gördüm ama o zamanlar daha ufaktım. Sonra kendi ailem olunca içgüdüsel olarak bu hobilere kaydım ve güzel de oldu.

Evinde peynir, sucuk, salam, sirke, ekme, reçel, bira ve elma şarabı yapmak, bahçende sebze yetiştirmek gibi birçok şey yapıyorsun. Kendine yeterli/sürdü-

rülebilir bir yaşama geçişte senin motivasyonun neydi? Nasıl gelişti bu süreç?

Günümüz teknolojileri ile ticari bir ürün üretilirken kullanılan katkı maddeleri, kimyasallar ve işlemler çok korkutucu. Bunun farkına varmak ise daha da korkutucu. “Evde yapılabilecek bir şeyler var mıdır?” diye düşünürken, klasik olarak yoğurt yapmakla başladım. Zaten ekme yapıyordum. Sonra peynir, sirke, şarap, mey, turşu derken yapılabilecek şeylerin hem basit hem de ne kadar fazla olduğunu anladım. Bir de üstüne bahçenizde sebze ve meyve yetiştiriyorsanız, bunları nasıl konserve yapacağınızı araştırıyorsunuz ve olay gittikçe genişliyor. Biraz da gönül olayı tabii. Ortaya çıkan ürünler ise hem sağlıklı hem de besleyici. Tabii sürdürülebilir ise. Örneğin bira yapmak için tüm malzemeyi dışarıdan satın alıyorum ama bal veya elma şarabı için her şey bende mevcut. Bira yapmak sürdürülebilir değil. Diyebilirsiniz ki; “Ekme için unu da dışarıdan alıyoruz”, ama onun öncelik sırası en üstte ve evde yapılmış ekmeğin kalitesi market ekmeğinin 100 kat ötesinde. Biranın önceliği ise daha altlarda...

Yaşantını sürdürülebilir kılmanın yanında edindiğin deneyimleri Artizan Şarküteri ve Artizan Arıcılık isimli iki kitapla paylaştın. Kitapların içeriğinden biraz bahseder misin? Ayrıca kitapları nasıl edinebiliriz?

İnternette peynir yapımı ile ilgili İngilizce kaynak çok fazla, kitaplar da var ama Türkçe kaynak bulmak zor. Bazı kaynaklar bizim peynirlerin tariflerini verse de bunlar çok üstünkörü verilmiş tarifler ve ayrıntıya girmiyor. Benim Artizan Şarküteri kitabım Türkiye’de bu boşluğu dolduruyor, zaten bir benzeri de yok. İngilizce aynı seviyede yazılmış kitaplardan daha fazla bilgi ve tarif barındırıyor. Kitabımı alan pek çok peynirci var ve bazıları **P. Candidum mantarını** ilk benim kitabımdan öğreniyorlar. Yakın gelecekte ülkemizde üretilen peynirlerin daha da çeşitleneceğini söyleyebilirim. Kitabımı edinmek için **gurkan.yeniceri@gmail.com** adresine bir mesaj atmak yeterli. Artizan Arıcı kitabım ise hobi arıcılara

yönelik, doğal metodları ve kovan çeşitlerini anlatan bir kitap; bitmek üzere. Yine aynı adres üzerinden bağlantı kurulursa; içeriğini görebilir ve deneme sürümlerine sahip olabilirsiniz.

Şu an yazdığım **Meyve ve Sebze Bahçesi** isimli bir kitabım daha var. Dışarıdan gübre almadan, tamamen sürdürülebilir, organik bir sistem geliştiriyorum. Bu bahçe ölçeklenebilir bir yapıda olacak ve ürettiği ürünlerle hem aileyi besleyecek hem de pazara ürün sunabilecek.

Deneyimlerini, yazdığın kitaplarla ve blog sayfanda - artizanpeynirci.blogspot.com.tr- paylaşmanın dışında atölye-workshop- çalışmalarını da yapıyorsun. Biraz da bu çalışmalardan bahseder misin, neler yapıyorsun?

Son yıllarda sürdürülebilir yaşam alanında meraklı kişi sayısı oldukça arttı. İnsanlar arayış içine girince sektör de kendi küçük eko-sistemini oluşturuyor. Ben zaten bu konular hakkında 2008’den beri yazıp çiziyorum. İlk olarak blogumu okuyan bir dükkan sahibi, peynir yapımı konusunda sunum verebilir miyim, diye sormuştu. Bu olaydan hareketle “Çalıştay şeklinde yapabilir miyim?” diye düşündüm. Peynir yapımı en az 2-3 günlük bir süreç. 3-4 saatlik bir çalıştay, konunun ana hatlarını uygulamalı öğretebiliyor. Gerisi öğrenciye kalmış. Telemeyi alıp evde süzmesi ve salamuraya yatırması gerekiyor. Çok eğlenceli geçiyor bu çalıştaylar ve her zaman yeni insanlarla tanışıyorsunuz. **Doğal Arıcılık** hakkında sunumlarım var. Peynir ve yoğurt yapımı konusunda zaten yoğunuz. Yakında **akuaponik, sebze yetiştirme,**

“Evde yapılabilecek bir şeyler var mıdır, diye düşünürken, klasik olarak yoğurt yapmakla başladım. Zaten ekme yapıyordum. Sonra peynir, sirke, şarap, mey, turşu derken yapılabilecek şeylerin hem basit olduğunu hem de ne kadar fazla olduğunu anladım. Bir de üstüne bahçenizde sebze ve meyve yetiştiriyorsanız, bunları nasıl konserve yapacağınızı araştırıyorsunuz ve olay gittikçe genişliyor”

“Öncelikle hayatımızdaki fazlalıklardan kurtulmak lazım. Örneğin para ve enerji harcadığımız her şeyin bir listesini yapın. Çıkardığımız çöpün miktarını ölçün. Harcadığımız zaman, musluktan akan su, lambada tüketilen elektrik azaltılabilir mi? Haddinden fazla aldığımız kalori, yağ, protein azaltılabilir mi? Telefon, internet daha ucuza başka bir yerden alınabilir mi? Hayatımızdaki plastik azaltılabilir mi? Çöpümüzü organik ve inorganik olarak ayırabilir miyiz? Bu listeleri yaptığımızda ve öncelikleri belirlediğimizde hayatımız daha da iyi olacaktır”

mevye yetiştirme konularında da sunumlarım olacak. Bildiğim, uyguladığım konuları meraklı insanlara bu şekilde aktarmak çok sevindirici. İçlerinden birkaçı bu işleri uygulamaya koysa ve onlar da çevrelerine feyz olsa, benim görevim tamamlanmış demektir.

2002'den beri Avustralya'da yaşıyorsun. Peki, bu atölyelerini Türkiye'de de yapıyor musun yada yapmak ister misin? Planların neler?

Ekim ayı içinde Türkiye'de olacağım ve **Tangala Keçi Çiftliği**'nden Buket Hanımla -Buket Ulukut- beraber bir workshop vereceğiz. Ayrıntıları Facebook sayfamdan ve blogumdan paylaşacağım. Daha sık yapmak isterim tabii fakat faturaları ödeyen işim buna pek imkan vermiyor. Tatillerim de kısıtlı fakat geldiğimde ziyaret etmek istediğim çiftlikler ve yapmak istediğim workshoplar her zaman oluyor, ama tabii zaman imkan verirse. Belki emeklilikte daha fazla vaktim olur ☺

Sürdürülebilir bir yaşama geçmek isteyen biz şehirli insanlara önerilerin neler? Bir zamanlar ekşi mayalı ekmek yapan ben, uzun süreli hale getiremedim. Motivasyonumuzu da kaybetmeden, yoğun iş temposu arasında bunu nasıl başarabiliriz?

Bu işin iki yöntemi var. Birincisi tamamen şehir hayatından kopmak ve kırsala göçmek. İkincisi ise şehirde sürdürülebilir olmak. Bu iki seçeneğin parametreleri

çok farklı. Şehirde ekip biçeyim dersiniz bu füzyon oluyor. Şehir hayatı ve hele apartmanda yaşıyorsanız yapılacak şeylerin kısıtlı olduğunu düşünür herkes, ama aslında bu kısıtlılık olgusu daha yaratıcı olmamızı da sağlar. Öncelikle hayatımızdaki fazlalıklardan kurtulmak lazım. Örneğin para ve enerji harcadığımız her şeyin bir listesini yapın. Çıkardığımız çöpün miktarını ölçün. Harcadığımız zaman, musluktan akan su, lambada tüketilen elektrik azaltılabilir mi? Haddinden fazla aldığımız kalori, yağ, protein azaltılabilir mi? Telefon, internet daha ucuza başka bir yerden alınabilir mi? Hayatımızdaki plastik azaltılabilir mi? Çöpümüzü organik ve inorganik olarak ayırabilir miyiz? Bu listeleri yaptığımızda ve öncelikleri belirlediğimizde hayatımız daha da iyi olacaktır.

Akıl sağlığımız için de yapılacak şeyler var. Ofiste masanıza bir kaç bitki koyun veya olamıyorsa renkli tablolar tercih edin. Balkon varsa ve güneş alıyorsa birkaç saksı sebze yetiştirin. Teras varsa ve boşsa değerlendirin. Ben kiradayım bu yaptıklarım ziyan olacak diye düşünmeyin, sizin akıl sağlığınız bu meditasyonla düzeldikçe belki sizden sonra geleceklere de bir zemin hazırlamış olursunuz.

Şehir hayatını bir sistem olarak ele alırsak, bu sistemin girdi ve çıktılarını çok iyi bilirsek, sürdürülebilir bir şehir hayatına doğru adım atmış oluruz. İlla evde ekmek yapmak ile olmuyor. Hele ekşi mayalı ile harcadığım unun haddi hesabı yok. Şehir hayatı bir çiftlik hayatından farklı girdi ve çıktılarla çalışıyor. Bunun farkına varıp planı ona göre yapmak lazım.

Ekleme istediklerin...

Okuyucular şayet buraya kadar okudularsa konuya meraklı kişilerdir. Uygulamaya geçmek çok önemli. Bazen o kadar fazla plan yapıyoruz ve olası kötü yanları o kadar düşünüyoruz ki işten soğuyoruz. Bence bir şey yapmak istiyorsanız, konu hakkında bir kitap okuyup yapmaya başlayın. Bir kere başladıktan sonra sizin ihtiyaçlarınıza göre olay şekillenecek ve evrim geçirecektir. Yapmaya başlamadan hayatınızın nasıl şekil alacağını kestirmek olası değil. O yüzden “başlamak” çok önemli. ○

Ekolojik Krize Çözümü Dinler Sağlayabilir mi?

Ekoloji ve İnançlar

Önyargılarınızı bir kenara bırakın. Dinlerden yeni bir anlayışın çıkamayacağına dair muhafazakar görüşlerinizi ya da tam tersi; dinlerin özellikle de günümüzde İslamın sadece savaşla, çatışmalarla anılmasının yarattığı toptan reddetme ve küçük görme dürtüsünü kafanızdan bir süreliğine çıkartın. Ve yüzlerce, binlerce yıllık geçmişi olan dinî öğretilerin, yaşadığımız ekolojik krize bir çözüm sunup sunamayacağını düşünün. İsrraftan su tasarrufuna, kaynakların kullanımından hayvanlara yönelik davranışlara kadar hayatın her alanında öğretiler sunan dinsel düşünce odaklarından bu konuda yeni sesler yükseliyor. Papa Fransis'in

“iklim değişikliği ve ekolojik krize” yönelik son derece önemli genelgesi ve Ortodoks dünyasının manevi önderi “Yeşil” Patrik Bartholomeos'un her platformdaki girişimlerine, Ağustos ayında İstanbul'da ilan edilmesi planlanan İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu ekleniyor. Ekoloji ve çevre, neden hepimizin aynı gezegeni paylaştığımızın ve onun bir parçası olarak kardeş olduğumuzu hatırlatmanın bir zemini ve yolu olmasın? Çoğu zaman dediğimiz gibi; her şey birbirini dinleme, diyalog ve işbirliğinden geçiyor ve bugün buna her zamankinden çok daha fazla muhtacız...

İklım değişikliğiyle nasıl mcdele edeceğiz? Örneğin, enerji ihtiyaını karşılamak için fosil yakıt yerine yenilenebilir kaynaklara yönelmek, gerçekten kalıcı çözümler üretebilecek mi? Belki de bu sorunları sadece ekonomik, teknolojik ve siyasal dürtülerle tarif etmek yerine; konuya ahlaki, manevi değerler, inançlar ve anlamlar temelli yaklaşılması gerekiyordu. Ya da tanımı gereği "her Şeyi kapsayıcı" olan dinî öğretileri ekolojik kriz çerçevesinde yeniden incelemek, hatta onlara yeni bir gündelik yaşam boyutu katmak lazımdır. Tüketim alışkanlıkları, sonsuz büyüme, kaynakların sınırsız kullanımı eğilimleri, ekonomik modellerin yenilenmesi, gelir adaletsizliği karşısında bir dayanışma oluşturmak, dinlere yönelik yeni bir bakışla mümkün olabilir mi?

Dünyanın en fazla inananlara sahip iki dini Hristiyanlık ve İşlamiyet dünyasında son aylarda art arda yaşanan ve yaşanmakta olan süreçler, yukarıda sıralanan sorulara "evet" cevabının verilebileceğini gösteriyor. En etkili açıklama 18 Haziran, yani Ramazan ayının 1. günü Papa Fransis tarafından bütün Katolik alemine, inananlara ve din adamlarına yönelik bir genelgeyle yapıldı. Papa bu genelgede, eğer insanlık iklim değişikliği karşısında harekete geçmezse yüzleşmek zorunda kalacağımız "ekosistemlerin emsalsiz mahvoluşuna" karşı herkesi uyardı. Bir nevi "fetva" olarak değerlendirilebilecek, nadiren kaleme alınan bu genelgelerin Hristiyan dünyasında son derece önemli bir ağırlığı bulunuyor. Papa yaklaşık 190 sayfalık bu metinde, ekolojik krize ahlaki ve dinî bir konu olarak yaklaşıyor ve "her cemaat doğadan ihtiyaçları çerçevesinde olabildiğince faydalanabilir ama aynı zamanda doğayı korumak ve verimliliğini gelecek nesiller için de sağlamak görevine sahiptir" diyor. Söz konusu belgenin bir diğer

Temmuz sonunda Paris'te gerçekleştirilen Vicdan Zirvesi'nde Patrik Bartholomeos "Harekete geçmek için ahlaki görevimizi kabul etmek zorundayız" dedi.

nemi dünya çapında 300 milyon Ortodoks temsil eden **İstanbul Ekümenik Patrikhanesi** ile birlikte hazırlanmış olması. Belgede, **Yeşil Patrik** olarak tanınan ve dünyanın çevreye en fazla önem veren dinî liderleri arasında gösterilen **Patrik Bartholomeos**'un görüşlerine atıf yapıldı. Hristiyan dünyasının iki önemli liderinin iklim değişikliği konusunda bir araya gelmesi, karışık tepkiler yarattı. Özellikle ABD'deki **Marco Rubio** gibi Cumhuriyeti siyasetçiler Papa'nın bilim ve siyasetle ilgilenmemesi gerektiğini vurguladı.

Kalpten Gelen ığlık

Söz konusu genelgenin zamanlaması aslında hiç de tesadüfi değildi. Hazırlıkların, Kasım sonunda Paris'te gerçekleşecek ve bir anlamda uluslararası iklim müzakerelerinin ve gezegenin geleceğinin belirleneceği **COP21 BM İklım Değişikliği Konferansı** ile de doğrudan ilgili var. COP21 erevesinde Temmuz sonunda Paris'te gerçekleştirilen **Vicdan Zirvesi**'nde Fransa Cumhurbaşkanı **François Hollande** ve eski

BM Genel Sekreteri **Kofi Annan**'ın yanında pek çok dinî temsilci yer aldı. Patrik Bartholomeos buradaki konuşmasında "Harekete geçmek için ahlaki görevimizi kabul etmek zorundayız. **İklım değişikliği kalpten gelen bir ağlama, çığlık ama aynı zamanda umudun uyanışıdır**" dedi. Konferans öncesinde dünya genelinde pek çok dinî kurum, kuruluş, örgüt ve STK'lar, karar alıcılar üzerinde baskı yaratmak için çeşitli adımlar atıyor.

Peki, İşlam dünyası bu tartışmalar da nerede? Şimdilik oldukça sessiz sedasız olsa da burada da bir hareketlenme söz konusu. İşlam dünyasından yapılacak en ciddi ağırının **18 Ağustos'ta İstanbul'da** ilan edilmesi planlanıyor. **İşlam İklım Değişikliği Deklarasyonu** başlıklı bildiri, İşlam dünyasında evre ve inanç bağlamında araştırmalar yürüten uluslararası bir ekip tarafından hazırlandı. Başta Ekoloji ve evre Bilimi İşlam Vakfı kurucusu ve direktörü, "**Eko İşlam yaklaşımının fikir babası**" olarak görülen **Fazlun Khalid** ve Türkiye'den **Prof. Dr. İbrahim zdemir** olmak üzere pek çok

araştırmacı ve akademisyen, İslami öğretilerden hareketle iklim değişikliğiyle mücadeleye dair bir ilkel bütünü hazırladı. Deklarasyon, ilerleyen sayfalarda okuyacağımız gibi bir yeniden yorumlamayı, “uyanışı” hedefliyor. Khalid “İslamiyet zaman içinde ritüellerle, namaz ve oruçla sınırlandırıldı. Oysaki bunlar sadece başlangıç” diyor ve esas olarak İslamın çevreye, yaşama, tüketime dair öğretilerin incelenmesi gerektiğini salık veriyor.

Alimler Niye Susuyor?

İslam konusunda yeni yaklaşımlara yönelik, bizzat İslami camiada da bir önyargı olduğu muhakkak. Anarşist gelenekten gelen, İslam ile “derin ekoloji” arasındaki yakınlaşmalara dikkat çeken ve **Susatanlar!**

kitabının yazarı **Dilaver Demirağ**, din alimlerinin yeni fikirler öne sürmesinin önündeki engeller konusunda “İslam ülkelerinin çoğunda diktatoryal diyebileceğimiz bir siyasi yapı egemen olduğu için din alimleri susmayı tercih ediyorlar. Bunun ötesinde sebep sadece baskı değil. Alimler ‘Güçlenmemiz, Batı’nın boyunduruğundan kurtulmamız lazım, bunun için de kaynakları kullanmamız gerekiyor’ diye düşünüyorlar. Türkiye’de de genel bakış bundan çok farklı değil. Oysa alimin başka türlü düşünmek mecburiyeti vardır” diyor.

Yeni yorum ihtimaline karşı ayağa kalkan bu kesimin tam karşısında, biraz da İslama dair her türlü bahis,

yaklaşım, değerlendirmeye yönelik olarak yüzünü ekşiten bir başka kesim yer alıyor. “11 ayın sultanı” Ramazan ayının ardından akılda kalan en popüler dinî tartışma, ila-

“Eko İslam yaklaşımının fikir babası” olarak görülen Fazlun Khalid “İslamiyet zaman içinde ritüellerle, namaz ve oruçla sınırlandırıldı. Oysaki bunlar sadece başlangıç” diyor ve İslamın çevreye, yaşama, tüketime dair öğretilerin incelenmesi gerektiğini salık veriyor.

hiyatçı Ali Rıza Demircan ile İsmailağa cemaatinin önde gelenlerinden Cübbeli Ahmet Hoca olarak tanınan Ahmet Mahmut Ünlü arasındaki “ileri derecede oral seksin haram olup olmadığı”ydı. Ülkedeki siyasi koşulların da etkisiyle gelişen bu kısır ve utanç verici tartışmaların, çağımızın sorunlarına cevap üretemeyeceği muhakkak. Ya da 20 Temmuz’da Şanlıurfa, Suruç’taki 32 vatandaşımızın hayatını kaybettiği katliamın ardından olağan şüpheli IŞİD ve IŞİD’in esin kaynağı olarak İslamiyetin savaş ile ilişkisi vurgulandı. Ancak akılda tutulması gereken başka şeyler de var. İlkokul yıllarından itibaren ortalama bir Türkiye vatandaşının aklına kazınan “tarihin bilinen en eski yazılı barış anlaşması” Kadeş Anlaşması’nın yaklaşık 3300 yıl önce içinde yaşadığımız coğrafyada imzalanması, hatta günümüz Suriye topraklarının paylaşılmasına yönelik olması (sürpriz!) bir tesadüf olabilir mi? Geçmiş medeniyet tarihi kadar eski olan bu topraklarda binlerce yıldır yaşanan savaş ve istik-

rarsızlığı, yaklaşık 1400 yıllık İslam dinine ve medeniyetine mal etmek biraz basite indirgemek olmaz mı? İslam veya genel olarak dinler, savaşların, çatışmaların çok daha ötesinde bir anlam ve eylem bütünlüğü olarak kabul edilmeli. Bu bütünlüğün siyasi, ekonomik amaçlar uğruna kullanılmasının bütün sorumluluğu, doğrudan dinlerin kendilerine çıkarılması ne kadar hakkaniyetli ve sorun çözücü olabilir?

Oysa Kur’an’a ve Hz. Peygamber’in hadislerine yönelik kısa bir araştırma ekolojinin İslamda ne denli merkezi bir rol oynadığını gösterebiliyor. El Hafız B.A. Masri, **İslam ve Ekoloji** kitabında (İGDAŞ, 1997) Kur’an’da çevreyle ilgili meselelerde yol gösteren ve çevreye nasıl muamele edeceğimizi öğreten yaklaşık 500 ayet olduğunu aktarıyor. Masri, “Buna rağmen, bu problemleri en iyi bilim adamlarının, ekonomistlerin ve diğer bilgili insanların çözebileceğini ve İslamın sadece manevi meselelerde bize yol göstereceğini düşünenler bulunmaktadır. Oysa İslam, insanlığın manevi ve maddi

esenliği arasında böyle bir ayırım yapmaz” diyor.

Sürdürülebilir Kalkınma Modeli Çıkar mı?

Kur’an’da doğanın korunmasına yönelik bahsedilen bu ayetlerin ve emirlerin yanı sıra Hz. Peygamber’in pek çok hadisi de günümüze ulaşmıştır. Mehmet Bayraktar’ın “ekolojik sünnet” diye tanımladığı eylemler ve Kur’an’daki öğretiler İslami bir çevrecilik anlayışının çerçevesini sunuyor. Aslında ortaya çıktığı coğrafyanın ekolojik yapısı ve zor iklim şartları düşünüldüğünde, İslamın kaynak kullanımına, yeşile ve suya verdiği önem şaşırtıcı olamaz. Bu anlamda düşünce sisteminde İsrâf ve Fesad (bozulma) kavramları özel bir yer tutar. Bu önem “İsrâf etmeyiniz; çünkü Allah israf edenleri sevmez” (A’râf, 31) ya da “İsrâf edenler şeytanın kardeşleri olmuşlardır” (İsrâ, 27) ayetlerinde oldukça net biçimde dile gelir. Fesad konusundaysa, “İnsanlardan öylesi var ki, bu dünya hayatı hakkındaki görüş ve konuşmaları senin hoşuna gider, hatta bu gibi kimseler kalbindenkilere Allah’ı şahit tutar. Halbuki o düşmanların en yamanıdır. Bu gibileri, işbaşına geçti mi, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya, ekonomik ve sosyal düzeni bozmaya çalışırlar. Ama Allah bozgunculuğu sevmez” (Bakara, 204-205) denir. Prof. Dr. Özdemir, “Kur’an’da tabiatdaki dengeyi Allah tarafından yaratıldığı ve bunun tahrip edilmeden kullanılması gerektiği söylenir. Bunun en güzel örneği abdestte var ama kimse farkında değil. Hz. Peygamber nehir kenarında bile olsa abdest alırken fazla su kullanmayı yasaklıyor” diyor.

Peki bütün bu değerler ve öğretiler bu denli barizken, İslam dünyasının yaşadığı ekolojik krizleri, susuzluğu, kuraklığı, kaynakların aşırı tüketimini, doğayla girilen mücadeleyi ve tabii bu konuda yönetimlerin, si-

İstanbul’da 2009 yılında dünya çapından 50’den fazla İslam aliminin katılımıyla “Müslümanlar için Yedi Yıllık Eylem Planı” duyurulmuş, ancak bu iddialı girişim sonuçsuz kalmıştı.

vil toplumun ve bireylerin sessizliğini nasıl açıklayacağız? Dilaver Demirağ temel sorunu, İslam ülkelerinin küresel pazarın taleplerini karşılamak için kendisine Batı tipi gelişme anlayışını temel edinmesi olarak tarif ediyor. Esasında alternatif ve **dinî kaynaklı sürdürülebilir yeni bir model** arayışlarının azımsanmayacak bir geçmişi var. Başta Seyyid Hüseyin Nasr olmak üzere, Fazlun K. Khalid, İbrahim Özdemir, Aziz Baharuddin, Udeh el Ceyyusi gibi pek çok araştırmacı ve akademisyen on yıllardır bu konu üzerinde araştırmalar yapıyor. Örneğin yine İstanbul’da 2009 yılında dünya çapından 50’den fazla İslam aliminin katılımıyla “**Müslümanlar için Yedi Yıllık Eylem Planı**” duyurulmuştu. İlerleyen zamanda farklı ülkelerde iki önemli toplantı daha yapıldıysa da plan başarıya ulaşamadı. Ancak

plandaki “Bir ‘yeşil cami’ inşa etmek; iki ya da üç İslam şehri ‘yeşil şehirlere’ dönüştürmek, ilk ve orta öğretim için eğitim materyalleri hazırlamak, çevre koruma projeleri için uluslararası bir yarışma düzenlemek” gibi amaçlar, yeni girişimler için ilham kaynağı olabilir.

Bütün bunların ötesinde ekonomik modellerle manevi arayışların ilişkilendirilmesi için gidilecek çok yol olduğunun farkında olmak gerekiyor. İlerleyen sayfalarda başta Müslümanlık ve Hristiyanlık olmak üzere pek çok dinî öğretiyi, özellikle Kur’an’dan pek çok ayet, bu bağlamda çeşitli röportajlar okuyacaksınız. (Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan röportaj talebimize yanıt alamadık.) Canlıların korunmasına, su tasarrufuna, ağaç dikilmesine, kaynak kullanımına dair pek çok öğretiyi sıralanacak. Bu öğretilerin bir modele dönüşmesini, bir uyanışı muhafazakar bir bakışla engellemek ya da tam tersi müstehzi bir ifadeyle küçük görmek, yapılması gerekenin tam aksine hizmet edecektir. Prof. Dr. Özdemir’in dediği gibi çevre sorunlarına çözüm sunabilmek için, son yıllarda farklı gruplar kendi geleneklerinden hareketle bir anlayış geliştirme arayışına girdi. Dolayısıyla bu dosyada anlatılanlardan çok daha geniş kapsamda bir manevi arayışın sürüp gittiği reddedilemez bir gerçek. Elindeki maddi kaynak ve insan gücü düşünüldüğünde, İslam dünyasının bu arayışı somut eylemlere dönüştürmesinin, iklim değişikliğiyle mücadeleye oluşturacağı katkıdan şüphe duymamak gerekir. Din araştırmaları üzerinde derin etki bırakan “süreç felsefesi”nin en önemli isimlerinden İngiliz matematikçi ve felsefeci **A. N. Whitehead**’in 1925’te yazdığı gibi “Tarihin gelecekteki seyrinin; bugünkü neslin ilim ve din arasındaki ilişkiler hakkında vereceği karara bağlı olduğunu iddia etmek, bir mübalâğa sayılmaz.”

“Amacım, Müslümanların Doğayla Bağını Tekrar Kurmak”

On yıllardır İslam ve ekoloji ilişkisi üzerine çalışan, Sri Lanka doğumlu ve yaklaşık 60 yıldır İngiltere’de yaşayan araştırmacı aktivist Fazlun Khalid, bu konuda bir şemsiye örgüt olarak faaliyet gösteren Ekoloji ve Çevre Bilimi İslam Vakfı’nın (IFEES) da kurucusu ve direktörü. Dünyanın farklı bölgelerinde çeşitli uygulamalarla çevre karşıtı pratiklerin önüne geçen Khalid, dünyayı “sonsuz bir kaynak” gibi gören ekonomik modele alternatif üretmeyi ve dinin derin anlamını benimsemeyi öneriyor. Yakın vadede ise, dünyanın çeşitli bölgelerinden Müslüman düşünürlerle birlikte, İstanbul’da küresel kamuoyuyla paylaşılacak bir İklim Deklarasyonu üzerinde çalışıyorlar.

“Eko-İslam” fikrinin kurucusu olarak görülüyorsunuz. Bugüne kadar neleri başardınız?

Herhangi bir şey başardım mı, gerçekten onu bile söylemek zor. Yine de, cevabım galiba Müslümanların bu konudaki bilincini artırmak olacak. Bence Müslümanlar saraylar inşa etmekle, günlerini gün etmekle çok meşguller. Genel olarak insanlık doğayla bağını kaybetti. Kendimizi artık doğanın bir parçası olarak görmüyoruz. Havayı, suyu kirletiyoruz ve dünyaya sadece bir “ekonomik kaynak” gibi davranıyoruz. Yaratılışa dair algımız farklı bir şeye dönüştü. Dolayısıyla benim amacım Müslümanların yaratılışla bağını tekrar kurmak. Bir dereceye kadar bu konuda bir şey başardıysam ne güzel. Yapacak çok iş var. Bu kolay bir görev değil çünkü doğadan sapma eğilimi çok büyük. Genel davranış dünyayı sömürmeye yönelik. Yoldan çıkmamızın temeli olan ekonomik büyüme modeli, esasında çok yeni. Sanayi Devrimi sadece 250 yaşında. Ve biz bu zaman içinde bütün dengeyi altüst etmeyi başardık. Bizim yaptığımız; işleri doğru yöne çevirmeye, doğayla bağımızı yeniden kurmaya yöne-

lik bir girişim. Uygulama bazında çeşitli projelerle dünyanın farklı yerlerinde başarılar elde ettik. Ama asıl ihtiyacımız olan küresel bir yaklaşım. Bu da bizi mevcut düzene meydan okumaya mecbur kılıyor. Kur’an’dan ve hadislerden davranışlarımızı değiştirmek için alabileceğimiz çok ders var. İnsanları yanlış yoldan çıkarmak çok zor bir görev.

Peki, nereden başlamayı önerirsiniz?

Öncelikle doğanın bir parçası olduğumuz gerçeğinin farkına varmalıyız. Modern ekonomi paradigması yıkım üzerine kurulu, kaynakları sömürüyor; dünyayı derinden bağlı olduğumuz bir şey değil, tüketim kaynağı olarak görüyor. Müslümanlar içinse **tevhit** - “bir”lik anlayışına dönmek gerekiyor. Kur’an’da çok önemli öğretiler var. Örneğin “**Allah tüm varlığı kapsar**” (Bakara,115). Bu her şeyin birbiriyle ilişkisi olduğu anlamına gelir. Allah doğayı merhametinin dışında bırakmaz, hepimiz bunun bir parçasıyız. Bu anlayışa geri dönmemiz gerekiyor. Biz bunu kaybettik. İslam, ritüellerle sınırlı bir hale geldi. İslamın beş şartını uygulamanın yeterli olacağı

düşünüyor. Hayır, beş şart sadece başlangıçtır. Tevhidin derin anlamını anlamaya başlamamız gerekiyor.

Tevhitten çevre konularında nasıl bir anlam çıkartılabilir?

Tevhit, doğrudan çölleşme veya çevresel kirlilikten bahsetmiyor tabii ki. Allah'ın yarattıklarına nasıl davrandığımızı anlamamız için bir temel sunuyor. Bize verilenleri böyle sövmeye devam edersek, Allah'ın bize sunduklarının değerini azaltırız. Kur'an "Allah israf edenleri sevmez" diyor. Ama bütün toplumlar özellikle en gelişmiş olanlar, kaynakları önemli oranda israf ediyor. Geliştikçe daha fazla israf ediyoruz. Bireysel olarak geliştığımızı düşünüyoruz ama sonuçta israf eden bir tüketim sistemine takılı kalıyoruz. Tevhit anlayışının temeline sahipseniz, yaptıklarınızın iklim değişikliğiyle ilişkili olduğunu anlıyorsunuz. Her şey birbiriyle ilişkili. O kadar güçlü hadisler var ki, çevre konusuna verilen önemi anlamak o kadar da zor değil. Örneğin "Elinizde bir ağaç fidanı varsa, kıyamet kopmaya başlasa bile eğer onu dikecek kadar vaktiniz varsa, mutlaka diki". Bu gibi temel şeyleri yeniden öğrenmemiz gerekiyor. Bunu unuttuk.

Ulema, din bilgileri bu teorik bil-

gileri biliyor mu?

Bu çok ilginç bir soru. Büyük oranda bilmediklerini söyleyebilirim. Ama bunları düşünürlerse bir saniye içinde aynı sonuca varacaklarını söyleyebilirim, ancak başka öncelikleri var. Aslında ulemanın bu alanda liderlik yapması gerekiyor. Ulemaya herhangi bir konuda danışsanız hemen Kur'an'dan, ayetlerden, hadislerden alıntılar yapacaklardır. Ama bu esasında yaşanan gerçeklikle ilişkili değil. Endonezya'daki bazı istisnalar hariç din alimleri bu bağlantıları kurmuyor. Bu önemli bir sorun. Ben de bu güzel insanlara, hepsinin eğitime ihtiyaç duyduğunu söylüyorum. Ulemanın bizzat kendisinin dinî öğretilerin anlamlarına dair eğitilmeleri gerekiyor. Bu çok önemli bir konu ve artık uyanmaları gerekiyor. Çünkü uyanırlarsa çok büyük bir fark yaratabilirler.

Siz de bu doğrultuda Türkiye'den

"Endonezya'daki Cava adasında 'Ağaçlar İçin Okul' projesini uyguladık. Medreselerde bazı dersler verdik, çocuklar ormancılarla ağaç dikti. Bilime ve Kur'an'a dair bilgileri bir arada verdik."

Prof. İbrahim Özdemir olmak üzere farklı ülkelerden çeşitli akademisyenlerle bir deklarasyon hazırladınız. Bu metinden beklentiniz nedir?

Böyle bir girişim için zamanlama çok doğru. İklim ve çevre konularında gerçekten yaşananları anlamaya yönelik bir hareket oluşturmaya çalışıyoruz. Umuyoruz ki durum değişecek. Bu çok zor değil. Çok büyük alimlere, önemli üniversitelerde araştırma yapilsın diye büyük burslara ihtiyaç yok. Metinde bazı ayetleri alıntıladık. Bunları okuyunca gerekli bağlantıyı kurabilirsiniz. Ulemanın bu sürece dahil olmasını, camilerde Cuma hutbelerinde bu metnin okunmasını istiyoruz. Çünkü her bir insan ya sorunun ya çözümün parçasıdır. Biz de ulemaya soruyoruz: "Siz hangi taraftasınız? Bilim insanları hepimizin sorumlu olduğunu söylüyor. Bunun farkında mısınız? Küresel ısınmayı iki dereceyle sınırlandırma hedefini biliyor musunuz?". Bu doküman üzerinde aylardır çalışıyoruz. Müslümanların bu tartışma konularında varlığını göstermesi gerektiğini hissettik, çünkü bu konu bir bütün olarak insanlıkla alakalı. Ve Müslümanlar olarak dünya nüfusunun %25'ini oluştururken, dünyaya %25'lik değil, ancak %0,000001'lik bir katkı yapıyoruz. Bu katkıyı artırmamız lazım. Uyuyan bir dev var. Papa yaklaşık 190 sayfalık son derece önemli bir metin yayınladı. Bizimki sadece 10 sayfa olacak. Herkesin onu okumasını istiyoruz. Amaç bu metnin, **dünyadaki bütün camilerde okunması**. Bu metni öncelikle bir eğitim materyali, ikincisi de harekete geçmeye yönelik bir çağrı olarak görüyoruz.

Biraz da projelerinizden bahsedelim. Özellikle Zanzibar'da önemli bir başarı elde ettiniz...

Proje balıkçılarla ilgiliydi. Mercan kayalıklarında dinamitle balıkçılık

yapıyorlardı. Küçük bir miktar balık için, geleceğin gıda kaynaklarını yok ediyorlardı. Ve Doğayı Koruma Vakfı (WWF) gibi örgütler bu konuda çalışıyor ama hiç ilerleme sağlayamıyorlardı. Çünkü çok seküler biçimde yaklaşıyor, teknik bilgiler veriyorlardı. 1999'da **Zanzibar'a** davet edildik. O dönem **Kur'an, Yaratılış ve Muhafaza Etme** adında bir eğitim materyalleri dizisi hazırlıyorduk. Zanzibar bizim pilot projemiz oldu. 24 saat içinde balıkçıları dinamit kullanmamaya ikna ettik. Diğer örgütler buna çok şaşırıldı. Bütün fark bir davranış değişimiyle alakalıydı. Kur'an'dan birkaç ayetle balıkçıları, denizlerle, kasabalarıyla, halklarıyla ilişkilendirdik. Bir balıkçı "devletin kanunlarını bozabiliriz ama Allah'ın kanunlarını bozamayız" dedi. Çünkü sonuçta Allah'ın bize verdiklerini korumak zorundayız. Bu bizim için temel bir örnek. Eğitim kaynaklarını geliştirerek insanları benzer şekilde eğitiyoruz. Henüz Türkiye'ye gidemedik ama inşallah gideriz. Böyle basit tekniklerle, iki günlük çalıştaylarla yaratılış ve doğaya dair basit bilgiler vererek insanların davranışını değiştiriyoruz. Sonuç karşınızdadır!

Son derece etkileyici... Benzer örnekler var mı?

İki örnek daha verebilirim. Biri Endonezya'daki Cava adasında uyguladığımız "**Ağaçlar İçin Okul**" projesiydi. Medreselerde bazı dersler verdik, çocuklar ormancılarla ağaç dikti. Programla bilime ve Kur'an'a dair pek çok bilgiyi bir arada verdik. Diğerinde İslami Yardım (Islamic Help) adında bir örgütle çalışıyoruz ve Tanzanya'da yetimler için eko-kasabalar oluşturmaya çalışıyoruz. Ama maalesef bunu söylemeliyim ki biz hâlâ temelde gönüllü bir örgütüz. Müslüman dünya bize fon sağlamak konusunda istekli görünmüyor. Kaynağımız olsa bunun 100 katını

Zanzibar'daki mercan kayalıklarında dinamitle balıkçılık yapılıyor, doğada büyük tahribat oluşuyordu. Pek çok girişimin sonuçsuz kalmasının ardından IFEEES, 24 saat içinde balıkçıları dinamit kullanmamaya ikna etti.

yapabilirdik. Yapabiliriz çünkü sorunların yanıtlarını biliyoruz.

Sizin gibi insanlar devletleri de bu sürece dahil etmek için çalışıyor. Ancak kamu kurumlarını bu tartışmalarda gördüğümüz pek söylemez...

Küresel olarak söyleyebilirim ki devletler büyük oranda sekülerdir. Devletler iddialı konuşmalar yapabilir ama sonuçta güçle, kendi güçleriyle ilgilenirler. Bu yüzden Kyoto'dan bir sonuç çıkmadı. Çünkü devletler vatandaşlarının yaşam standartlarını artırmak için büyüme oranlarını korumak istiyor. Yaşam standartlarını sonsuza kadar artıramayız. İnsanların, özellikle **siyasilerin dünyanın bir sınırı olduğunu kafalarına sokmaları** gerekiyor. Kaynaklar bir gün bitecek. Siyasileri etkileyen de, seçmenlerin kendileridir, onları oy ile yönlendirebiliriz. Dolayısıyla bence hepimiz sorumluyuz. Sadece siyasileri suçlayamayız. Siyasilerden yüksek hayat standardı istiyoruz. Aydınlanmadan, Sanayi Devrimi'nden bu yana ekonomik paradigmalarda değişti, dünyayı istediğimiz zaman açıp kapatacağımız bir kaynak, bir makine olarak görüyoruz. Bu anlayışı değiştirmemiz gerekiyor.

Son olarak Türkiye'nin pozisyonuna dair ne düşünüyorsunuz?

Türkiye'ye dair çok bir bilgim yok. Ama tarihini göz önünde bulundurarak **Türkiye'nin liderlik yapabileceğini** söyleyebilirim. İslam dünyasında hâlâ çok büyük saygı görüyor. Deklarasyonu İstanbul'da açıklamamızın bir sebebi de bu. Demokratik yöntemlerle seçilen bir siyasi sisteme sahip; büyük oranda Müslüman ve bir köprü gibi. Bence **Türkiye her nereye giderse İslam dünyası da oraya gidecek.** Bugün dünya çok tehlikeli bir dönemden geçiyor. Sadece Ortadoğu politikalarından, Batı ve İslamın ilişkisinden bahsetmiyorum. Genel olarak insanlıktan, kendimize ve doğaya yaptıklarımızdan bahsediyorum. Bu açıdan, esas önemli olan bugün dünyamızda olan bitenlere ve gerekli değişikliklere dair ahlaki temele sahip olmak. Ve Türkiye bu konuda liderlik yapabilir. Öte yandan Türkiye'nin aynı büyüme politikasını uygulaması beni kaygılandırıyor. Bu röportajın okuyucusuna, bunun tek yol olmadığını söylemek istiyorum. Çünkü bu İslami değil, sürekli büyüüp dünyadaki bütün kaynakları tüketemezsiniz. Başka modeller mümkün. Çin, Hindistan, ABD, Brezilya'nın büyüme modelini takip ediyoruz. Biz ancak diğerlerini takip edebiliyoruz. Yani diyorum ki hadi Türkler, liderlik yapın!

Fotoğraflar: Nikolaos Manginas

“Günahın Bir de Ekolojik Boyutu Var”

300 milyon Ortodoks Hristiyanı temsil eden İstanbul Ekümenik Patriği Bartholomeos, dünyanın en yeşil dinî liderleri arasında gösteriliyor. Görevi devraldığı 1991’den bu yana ekoloji ve iklim konularına büyük önem veren ve Papa Fransis’in son iklim değişikliği genelgesine de esin kaynağı olan Patrik Bartholomeos ile çevre ve iklim değişikliğine yönelik çalışmalarını; “Doğaya karşı işlenen suçlar günahtır” vizyonunu konuştuk.

20 yılı aşkın süredeki çalışmalarınızla Yeşil Patrik olarak tanınıyorsunuz. Çevre konularına ilk günden bu yana bu farkındalığa sahip olmanızın ve bu denli vurgu yapmanızın nedenini nasıl tanımlarsınız?

Çevre konusundaki kaygımız herhangi bir siyasi ya da ekonomik dayanaktan kaynaklanmadığı gibi üstünkörü ya da duygusal bir romantizmin yansıması da değil. Bu, Tanrı’nın yarattıklarını yüceltme ve onurlandırma çabalarımızdan ileri geliyor. Doğanın sınırlarını daha fazla göz ardı edemeyiz. Dolayısıyla bizim naçizane hizmetimiz gelecek nesiller için gezegenimizde daha hafif ayak izi bırakmanın önemine dair insanların farkındalığını artırmaya yönelik. Tam da bu sebepten ötürü **ekolojik krizin temelde ruhani bir sorun olduğunu** ve bunun sadece

insanların kalplerindeki ve zihinlerindeki değişimle çözülebileceğini her zaman vurguladık.

Dolayısıyla “**yaratılanı korumayı**” (creation care) savunurken esasında sadece Hz. İsa’nın Müjdelerinin anlamını vaaz ettiğimizi ve Eski Ahit’in değerlerini vurguladığımızı düşünüyoruz. Her ikisinin de Müslümanlığın kutsal metinlerinin temelini oluşturduğunu belirtmek gerekiyor. Zira bunlar, Tanrı’nın her birimize hediye ettiği bir dünyada birlikte yaşamak için geçerli olan temel doğrular ve prensipler.

“Doğaya karşı işlenen suçlar günahtır” diyorsunuz ve çevre sorunlarıyla mücadeleye dair “ahlaki sorumluluktan” bahsediyorsunuz. Bu yaklaşımı biraz açabilir misiniz?

Eğer dünya insanlığa verilen kutsal bir hediyeyse, gelecek nesillerin

yararı için dünyanın doğal kaynaklarını korumak ve saklamak doğrultusunda, hepimiz aynı ahlaki yükümlülüğü ve sorumluluğu paylaşmalıyız. Genel olarak “günah” kavramına dair anlayışımızı insanların kendilerine (bireysel) ya da diğer insanlara (sosyal olarak) yaptıklarıyla sınırlandırdık. Ancak, günahın bir de ekolojik boyutu var. Bu da maddi şeylere yaklaşımımızı, tabiatdaki şeylerin değerini bilmemizi ve özellikle de gezegenimizin kaynaklarını kullanmamızı ya da suistimal etmemizi kapsıyor.

Söz konusu yaklaşım da özellikle dünyamızdaki fakir ve savunmasız insanları korumak konusunda önemli. Çevre degradasyonu ve yıkımının sonuçlarının özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki insanları etkileyeceğini biliyoruz. Dolayısıyla Avrupa ve ABD’deki insanların davranışlarının, Afrika ve Asya’da yaşayan insanların üzerinde doğrudan ve ani sonuçları oluyor. Bunlar artık tartışmalı argümanlar değil, çok iyi bilinen gerçekler. Biz de bu gerçekliğe nasıl yanıt verdiğimizden ve davranışlarımızı nasıl şekillendirdiğimizden sorumluyuz.

Hristiyanlık öğretileri çevre ve ekoloji konularına nasıl yaklaşır?

yor? Bu öğretilerden ilham alınarak çevre sorunlarına nasıl pratik çözümler önerilebilir?

Hristiyanlık öğretileri dünyadan “Tanrı’ya ait” olarak bahseder ve bu bir anlamda kuşkusuz ki dünyayı kontrol etmeyi ya da ona sahip olmayı iddia edemeyeceğimiz anlamına geliyor. Hristiyan öğretileri Tanrı’ya sevmekten ve O’nun iradesine itaat etmekten bahseder. Bu bir anlamda kuşkusuz ki Tanrı’nın yarattıklarını korumak demektir. Hristiyanlık öğretileri, kişinin komşularını sevmesinden bahseder. Bu bir anlamda kuşkusuz ki İncil’de Hz. İsa’nın “kardeşleri” olarak nitelendirilen fakirlerin korunması anlamına geliyor. Hristiyanlık öğretileri, Tanrı’ya güvenmekten ve servet biriktirmemekten bahseder. Bu bir anlamda kuşkusuz ki daha basit ve tutumlu bir hayat tarzı yaşamamızı öğütler. Ve Hristiyan öğretileri hayatımıza yönelik yükümlülüklerimizden bahseder. Bu bir anlamda hayatımızı sorumluluk içinde yaşamamız anlamına geliyor.

Sıralananlar, Hristiyanlık öğretilerinden çıkarılan çeşitli pratik çözümler. Bunlar şahsi hayat tarzımızı, **yenilenebilir enerjiye verdiğimiz önceliği, ekolojik inkâr ile mücadelemizi** ve yerel seviyede

işbirliği üretmemizi göz önünde bulundurarak; ahlaki, ekonomik ve hatta siyasi tercihleri kapsıyor. Yapacağımız her şey olağanüstü katkıda bulunabilir. Yeşil enerjiyi kullanarak, yerel gıdaları satın alarak, ampulleri değiştirerek, ısıtma ve soğutma konularında dikkatli olarak, suyu verimli kullanarak ve özellikle başkalarını da aynı şekilde davranmak için teşvik ederek ya da eğiterek bunu yapabiliriz.

1990’ların başından bu yana, önemli girişimlerde bulunuyor, konuşmalar yapıyorsunuz. Bunların oluşturduğu dönüşümü nasıl değerlendirirsiniz, beklenen etki ortaya çıktı mı?

Yıllar içerisinde çabalarımızın sonucunda çok olumlu ve bariz girişimler oldu. Karadeniz ülkelerinin hepsinde bölgesel eğitim seminerleri organize ettik; farklı Avrupa ülkelerinde benzer ekümenik etkinliklere tanık olduk; ABD ve farklı yerlerde ekolojik farkındalığı arttırmaya yönelik bölgesel organizasyonları görmekten memnuniyet duyduk; ayrıca Ortodoks Kilisesi’nin içinde ve dışında dünya çapında pek çok kişi ve kurumla inancımızı paylaşmaktan mutluluk duyduk.

Yine de manevi başarı, maddi başarı

Buzulların erimesine dikkat çekmek amacıyla Grönland’da 2007’de düzenlenen bir etkinlikte, Patrik Bartholomeos farklı dinlerden liderlerle iklim değişikliğine dair ortak bir duaya başkanlık etmişti.

gibi ölçülemez. Manevi sonuçlar her zaman görülemeyebilir ya da ölçülemeyebilir. Daha ziyade, bunlar insanların kalbine dikilen, açmaları ve çiçek vermeleri için sürekli sulanmaya ve bakıma ihtiyaç duyan tohumlar gibilerdir. Unutulmamalıdır ki, **iklim değişikliği bir avuç konferans ve konuşmadan çok daha ciddi bir konudur.** İklim değişikliği ekolojik krize neden olabilen küçük, görülmez, fark edilemez değişikliklerdir. Buna bütün kalbimizle inanıyoruz.

Paris İklim Zirvesi'nde çok kritik bir eşik aşılacak. Böylesi siyasi zirveler öncesi dinî liderler neler yapabilir?

Bu yılın sonundaki Paris İklim Değişikliği Zirvesi'ne uzun zamandır hazırlanıyoruz. Fransız Hükümeti (ve şahsen Cumhurbaşkanı **François Hollande**) ve BM Çevre Programı (ve şahsen **Christiana Figueres**) ile uzun süredir yakın işbirliğindeyiz. Haiyan tayfununun zararına birinci elden tanık olmak için Cumhurbaşkanı Hollande'ın resmi kafilesi içinde Filipinler'in başkenti Manila'ya ziyaret ettik. 21 Temmuz'da Paris'teki inançlar arası bir zirvede ana konuşmacı olarak yer aldık.

Hem siyasi liderler hem de kamu otoriteleri dinî cemaatlerin katılımı ve etkisini kabul ve teşvik ediyor. Gerçekten de dinler, ekolojik krizlerin tehlikesine karşı inananlarının bilinçlerini uyandırabilir; böylece yerel ve küresel seviyede insanların kalplerinde ve dahil oldukları toplumlarda kalıcı ve büyük değişimleri tetikleyebilir.

Papa Fransis tarafından Haziran ayında duyurulan iklim değişikliğine dair genelge önemli tartışmalar başlattı. Özellikle ABD'de çeşitli siyasiler, dinî liderlerin dünyevi konularda, bilimsel meselelerde yorum yapmaması gerektiğini be-

Dünyanın dört bir yanında çevrecilik adına girişimlerde bulunan Patrik, 2008'de Atina'nın kuzeyindeki Parnitha milli parkını ziyaret etmiş, hayvanların rehabilitasyon sürecini incelemiştir.

lirtti ve teolojiye odaklanılmasını önerdi. Siyasilerin bu yorumlarına dair ne düşünüyorsunuz?

Dünyayı nasıl kötü kullandığımız ya da suistimal ettiğimiz hakkında konuşmak siyasi olması gereken bir konu değildir. Gerçekten de ekonomik, bilimsel ve teknolojik bir konu da değildir. Bu temelde dinî ve ahlaki bir konudur. Yaklaşık 30 yıldır bizim desteklediğimiz görüş budur. Papa Fransis bu gerçeği kabul ediyor. Ekümenik Patrik olarak bütün hizmetlerimizi bu tevazu ile bu çerçevede kabul etti. Bu sebepten de **"Laudato Si"** başlıklı papalık genelgesinde bizim sözlerimizi ve çalışmalarımızı son derece zarif ve cömertçe alıntıladi.

Maaalesef ki insanlar kendi davranışlarını değiştirmek konusunda mutsuz olduğu ve alışkanlıklarını farklılaştırmak noktasında isteksiz kaldığı için ekolojik kriz sıklıkla politize edildi. **Belki de Papa Fransis'in genelgesi, tam da insan-**

ların bilincine hasar verdiği için eleştiriye neden oluyor! Bu doğrultuda, yapılanlar siyaset değil, iyi bir vaazdır!

Haziran ayında Heybeliada'da ikinci Halki Toplantısı yapıldı. Türkiye'den ve diğer ülkelerden sivil toplum kuruluşlarıyla nasıl bir iletişiminiz var, ortak projeler uyguluyor musunuz?

İkinci Halki Toplantısı, Heybeliada'da 10 Haziran günü başarılı bir şekilde sonuçlandı. Dünyanın en seçkin sanatçıları, akademisyenleri, aktivist ve entelektüellerinin katılımından son derece memnun olduk. İlk toplantıda olduğu gibi geniş çerçevede kişiler ve gruplar arasında uzun süreli ve olumlu iletişim fırsatı oluşturdu. Sadece disiplinler, inançlar, uluslararası kişi ve kurumların vereceği ortak bir cevabın, ekolojik krizle mücadele için gerekli çözümleri oluşturabileceğine her zaman inandık.

İlk toplantı gibi, Türkiye'den akademi ve akademi dışından kişi ve kurumları davet etmekten ve karşılamaktan bir kez daha çok mutlu olduk. Her zaman bunun esas önceliklerimizden biri olduğunu vurguladık ve yerel STK'lar, kurumlar ve üniversitelerle işbirlikleri yürüttük.

**ÇELENK BAĞIŞI YAPMAK
ARTIK ÇOK DAHA KOLAY**

www.tema.org.tr
444 51 81

“Alevilikte Varlıklar Arasında Bir Hiyerarşi Yoktur”

Alevilik üzerine pek çok kitaba, araştırmaya imza atan, araştırmacı, tarihçi ve edebiyatçı Reha Çamuroğlu, Alevilikteki “devriye” inancını ve bu inancın çevre ve her türlü varlıkla ilişkiyi nasıl şekillendirdiğini anlatıyor.

Paris İklim Zirvesi öncesi pek çok örgüt, kurum ve kuruluşun yaptığı gibi dinî gruplar da çevre ve iklim değişikliğine dair açıklamalarda bulunuyorlar. Muhafazakar siyasetçilerin tepkisini çekmek pahasına yayınlanan Papa'nın son genelgesi de bu çerçevede değerlendiriliyor. Bu bağlamda, Aleviliğin çevre ve iklim konularında çevreye dair yorumlayabileceğimiz ne gibi pratikler vardır?

Öncelikle Papa'nın böyle bir protesto maruz kalan açıklamada bulunması aslında Arjantinli yani Güney Amerikalı bir papadan beklenir bir davranış. Çünkü Güney Amerika'da Cizvitler bile zaman içinde farklı bir kimliğe büründüler ve en katı, en muhafazakar Katolik tarikatıyken Güney Amerika'da özgürlük teolojisine kadar giden yolu açan grup haline geldiler. Ve oradaki “çevre tahribatı” karşısında muhtemelen dehşete düştüler. Burada problem biraz da şu noktada; genelde Ortodoks dinî anlayışlar, doğayı insanın kullanımına sunulmuş kaynaklar, hammaddeler olarak algıladı.

Yorumlanması bu şekilde gelişti yani?

Sünnilikte insan “eşrefi mahlukat” yani yaratılanların en şerefli sidir; hayvanlar, bitkiler onun hizmetine verilmiştir, insan bütün bunların efendisidir şeklinde bir yaklaşım var.

Hristiyanlıkta da, Musevilikte de çok yakın bir yaklaşım söz konusu. Ama Hristiyanlık, en azından Katoliklik, beğenilsin beğenilmesin, yaşayan bir kurum olduğu için yeni yorumlar getirebiliyor. Şii İslamda da yaşayan bir organizma, dinî otorite, mollalar hiyerarşisi olduğu için böyledir. Ama Sünni İslamda, bir de bizim gibi içtihat yolunun kapalı olduğuna inanılan eğilimlerde bunu yorumlamak mümkün olmaktan çıkıyor. Alevilikte temel espri bence şurada: Alevilikte devir yaklaşımı vardır. Sünni İslamdan da, Şii İslamdan da Alevilik bu noktada ayrılır. Yani insan devreder. Öldükten sonra çeşitli defalarca başka bedenler oluşturarak ruh kedi olarak kuş, arı hatta fasulye fidanı olarak geri döner. Bu başka bedenler insanın ruhunun olgunluğu ile doğru orantılıdır. Ya da o kadar olgunlaşmıştır ki kamil insan olmuştur, bir daha dönmez ve Tanrı'yla bir olur, bütünleşir. Varlıklar bu inançta, hiyerarşik değildir. İnsan canlılardan bir canlıdır. Köpek, arıdan daha gelişkindir diye küçük bir iç hiyerarşi vardır ama bu niteliksel bir hiyerarşiye tekabül etmez. Böyle olunca insanın diğer varlıklar üzerine tasarrufu çok sınırlı hale gelir. İnsan ve diğer canlılar hatta cansızlar diye ayırmak, niteliksel bir ayrıma gitmek olanaksızlaşır. Böyle olunca eşit bir ahlaki yaklaşım zemininde varlıklarla birleşir insan. Yani onlara

karşı ağır sorumluluklar altındadır. Bu nokta esasında Alevilik üzerine yazan çizenlerin çok fazla uğraşacak vakit bulamadığı bir konudur. Ama mesela Aşık Veysel'in “benim sadık yârim” dediği kara toprak, bu yaklaşıma işaret edebilir. Yani aslında neolitik devrime bile bir gönderme vardır. “Karnın yardım kazma ile bel ile” derken tarım devrimine bile bir serzeniş vardır diyebiliriz. Alevi otantik deyişlerinde böyle çok örnek bulabiliriz. Pir Sultan Abdal da “**Rençberler hoşça tutun öküzü**”, derken böyle bir yaklaşım göstermiştir. Bunun benzeri pek farklı dinî yorumlarda bulunamaz.

Pek çok akademisyen Sünni yaklaşımda da bahsettiğiniz niteliksel eşdeğerliliğe benzer öğretilerin bulunabileceğini söylüyor...

Sünni ya da diğer din adamlarının böyle yorumlamaları beni şahsen ancak sevindirir. Çünkü canlılara, varlıklara çok eziyet edilen bir dünyada yaşıyoruz. Ama eşrefi mahlukat dediğimizde, bütün canlıların insana hizmet için sunulduğu yaklaşımı, çok acımasız sonuçlara varabilecek bir yaklaşımdır. Yani insan doğanın

efendisi değil, oysa doğanın efendisi kılınmakta. Bu kolay izah edilebilir bir durum değil. Şöyle bir örnek vermek isterim, Aleviler ve kurban önemli bir ritüeldir. Aleviler kurban kestiklerinde, hayvanın kemiklerini kırmazlar. İskeletini bir araya getirir öyle gömerler. Bu, o kemiklerle tekrar dirileceği, o kemiklere ihtiyaç duyulacağı inancından kaynaklanır. Burada çok farklı bir itikadi yaklaşım vardır. Bu Katoliklikte de, Protestanlıkta da, Sünnilikte de, Şiilikte de yoktur. Tabiri caizse çok daha organik bir din anlayışından bahsedilir burada.

Cevabı çok uzun bir soruyu kısaca yanıtlamanızı isteyeceğim. Tarihsel olarak bu farklılaşma nasıl gelişti sizce?

Ben bunun göçebelikle çok ilgisi olduğunu düşünüyorum. Alevilik genellikle göçebe halklar içinde yo-

“Alevilikteki devir yaklaşımında, insan öldükten sonra ruhu çeşitli defalarca başka bedenler oluşturarak geri döner. Ya da kamil insan olur, Tanrı'yla bütünleşir. Varlıklar bu inançta, hiyerarşik değildir.”

ğun yer tutmuş bir inançtır. Bu ruh göçünü aslında Türkçede de çok kullanırız, öldü yerine göçtü diyebiliriz rahatlıkla. Göçen geri gelebilir her zaman. Doğaya ilişkin tutumun ölüm meselesiyle çok sıkı bir bağlantısı var bence.

Bu tutumu daha kavramsal ve geniş bir şekilde değerlendirip bir ekonomik modele dönüştürmek mümkün müdür?

Sonuçta bu bir siyasi mesele, esas olarak. Çünkü ekosistem üzerine en ciddi tahribatı her zaman otoriter, totaliter rejimlerin yaptığını görüyoruz. Demokratik mekanizmaların çalıştığı ülkelerde biraz daha engelleyici roller oynanabiliyor. Elbette demokrasi tartışması ayrı bir başlık kendi başına. Demokrasi eskiden “doğrudan demokrasi mümkün olmadığı için temsili demokrasi vardır” diye anlatılırdı. Ama doğrudan demokrasi artık mümkün. Bu artık etkilerini mesela Karadeniz'deki HES'lerde, yol yapımında görebildiğimiz ciddi bir meseledir. Ekosistemin, tahribatının önüne geçebilecek siyasi tavırlar gerekiyor; ve siyasi bir dönüşüm gerekiyor. Sonuçta üretim tarzını da etkileyecek olan şey bu. Yani öyle anlık değişimlerden bahsetmiyorum. Eskiden bir devrim ko-

layıcılığı vardı. Devrim olur ve ondan sonra her şey yoluna girer, böyle bir şey yok, olmuyor sonuçta.

“Alevilik ve çevre” konusunda çok az çalışma var. Neden sizce?

Alevilik yakın zamana kadar yok olmakta olan bir yapıydı, çok ağır sancılar yaşayan bir dinî cemaatti. Ve ancak eşit sayılmakla, var sayılmakla meşguldü. Alevilikte yeni kuşak entelektüeller ancak son 10-15 yıldır yetişiyor. Onların etkilerinin yakın gelecekte gözükeceğini düşünüyorum. Mesela bu konularda doktora yapan, çalışan genç kuşak son 10 senenin işidir. Onlar gözümüzün nuru bu anlamda. Mesela geçen sene Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde “Alevilik ve Kadın Meselesi” sempozyumu yapıldı ve oraya feminist Alevi kadınlar katıldı. Bunlar o kadar yeni ki bizim için, feminist Alevi entelektüeller var bugün ve Aleviliği mesele edip bunun üzerine çalışıyorlar. Bunların sonuçlarını ancak önümüzdeki yıllarda alabileceğiz.

Son olarak 2007-2011 arası bir dönem milletvekilliği de yaptınız. Türkiye'de siyasi olarak bu konunun bu denli az gündemde olmasını nasıl değerlendirirsiniz?

Türkiye'de Kürt meselesi senelerce halının altına süpürüldü. Bir heyula haline dönüştüğünde “aman bu meseleyi çözelim” dendi. Türk siyasetçisi yarımı bile okumaktan aciz bir yapı içinde. Yani Türk siyasetçisi yumurta kapiya gelmeden harekete geçme yeteneğine sahip değil. Ancak bu noktada madem bir seçim oyunu oynanıyor Türkiye'de, bütün demokratik ülkelerde olduğu gibi, seçmenin bu konuya sahip çıkması, bu konuda örgütlenmesi hatta Batı'daki Yeşiller gibi ekoloji oryantasyonlu siyasi partilerin, örgütlerin kurulup güçlenmesi gerekiyor. Yoksa bizim siyasetçi döner döner okur bu meseleyi. Bu da demokrasiye çıkıyor yine.

“Müslüman Toplumlari Uyarmak Gerekiyor”

1990'ların başından bu yana çevre felsefesi ve ahlakı konusunda çalışan Prof. Dr. İbrahim Özdemir, “Katıldığım uluslararası toplantılarda bana sürekli iklim değişikliği ve çevre konularında Müslüman dünyanın neden inisiyatif almadığı soruluyordu” diyor. Bu konuda çalışan gerçekten çok az insan ve kurum var. Son haber iyi: Özdemir'in de dahil olduğu, dünyanın dört bir yanından akademisyenler İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu'nu yayınlamaya hazırlanıyorlar. Özdemir'le hem deklarasyonu hem de Müslüman dünyanın çevreye bakışını ve sorunları konuştuk.

Siyasilere, halklara inanç gruplarına kendi geleneklerine bakarak zorluklardan çıkış yolu bulma çağırısı yapan ve İslami perspektiften hazırlanan deklarasyonu oluşturan ekiptesiniz. Bu hazırlığın arka planını nasıl özetlersiniz?

Çevrecilik konusu 1970'lerde, 1980'lerde yükselişeydi ancak Soğuk Savaş'ın bitmesiyle, Samuel Huntington'ın medeniyetler çatışması teziyle, Balkan Savaşları'yla, Ortadoğu'daki çatışmalarla biraz geri planda kaldı. Ben 2000-2003 arası ABD'de öğretim görevlisiyken bu konudaki literatürün çok sınırlı olduğunu fark etmiştim. Artık bugün çevrecilik, bilimsel verilerin ışığında hiç olmadığı kadar gündemde. Her alandan bilim insanları çevre meselelerine çok ciddi biçimde eğiliyorlar. Bence çevreciliğin hepimizi etkileyen ve bir araya gelmemizi sağlayan en önemli noktası, çocuklarımıza ve torunlarımıza “yaşanabilecek bir dünya” bırakma sorumluluğu. Böyle bir dünya bırakamayacağımızı şu anki bilimsel veriler söylüyor. Peki bunun için neler yapabiliriz? Bu soruya cevap vermek için öncelikle herkes kendi geleneğine baktı. Bildiğimiz gibi **Papa Hazretleri**, Ramazan ayının ilk günü Katolik dünyaya bir genelge yayınladı. Katolik mezhebinde

bu genelgenin anlamı çok önemlidir. Çünkü Papa'nın kararlarının bağlayıcılığı var, bir otorite ifade ediyor.

Müslümanlar tarafında da şunu vurgulamam gerekir; bu konuda doktora yapmış bir insan olarak katıldığım uluslararası toplantılarda, öncelikle Müslümanların çevre ve iklim değişikliği konularında neden inisiyatif almadığı, neden sürdürülebilir bir kalkınma modeline sahip olmadığı soruluyordu. Bu çerçevede başta İngiltere'deki arkadaşım **Fazlun Khalid** olmak üzere Müslüman çevreciler olarak neler yapabileceğimizi konuştuk. Malezya'dan **Prof. Azizan Baharuddin**, Güney Afrika'dan **Dr. Yasin Dutton**, Suudi Arabistan'dan **Othman Llewellyn**, Endonezya'dan **Fachruddin Mangunjaya** ve Türkiye'den ben bir metin üzerinde çalıştık ve bu metin çeşitli yerlere gitti. Metnin haline gelmesi konusunda yaşayan en önemli Müslüman düşünürlerden ve çevre konusunda ilk yazıları yazan; Batı bilimini, Batı kalkınma modelini ilk eleştirenlerden **Seyyid Hüseyin Nasr**'dan destek aldık. İslam dünyasından **Ürdün Prensi Gazi Bey** çok değerli katkılarda bulundu. “Medeniyetler çatışması” falan deniyor, oysa Hristiyan çevresi bizim böyle bir metin hazırladığı-

mızı duyunca bizden çok sevindiler. **Her dinden çevreci arasında çok güzel bir işbirliği var.** Daha rahat konuşuyoruz; nihayetinde bu dünya hepimizin. Hepimiz aynı gemide yaşıyoruz. Bu gemi batarsa, hepimiz batarız.

Bu metinde neyi vurguluyorsunuz? Temelde; şu anda iklim değişikliğinin hepimizi tehdit ettiği bir gerçek. İkincisi, iklim değişikliğinin neden olduğu sorunlar insandan, insanın yaşam tarzından, tüketim tarzından kaynaklanıyor. Yani insan kendi davranışlarını yeniden gözden geçirmedikçe bu sorunları köklü olarak çözmemiz mümkün değil. 2005 tarihli “**Binyıl Ekosistem Değerlendirmesi**”, 95 ülkeden 1300 bilim insanı tarafından onaylandı. Ben felsefeciyim, **tarihte bu kadar bilim insanının aynı fikirde olduğunu görmedim.** Peki, kendi geleneğimize baktığımızda acaba bizim temel metnimiz olan Kur’an ve Hz. Peygamber bize bu konuda ne diyebilir? Bizim tüketim tarzımızla ilgili, kalkınma modellerimizle ilgili, Batı’daki hakim anlayıştan farklı olarak bir şey sunabilir mi? Hz. Peygamber’in uygulamaları, çevre konusunda fevkalade duyarlı olmamız gerektiğini açık bir şekilde gösteriyor. Biz de hem Kur’an’daki hem hadislerdeki metinlerden hareketle Müslümanlara, Müslüman devlet adamlarına, liderlere, STK’lara, din adamlarına, topluma bir çağrıda bulunduk. Bu konuda duyarlı olmaları talep ediyor. Daha doğrusu bu; dünyanın ve gelecek nesillerin karşı karşıya olduğu ciddi bir sorunla ilgili bir çağrılık; bir kendine geliş çağrısı olarak görülebilir.

1990’ların başından beri bu konu üzerinde çalışıyorsunuz. Bugün gelinen noktayı nasıl değerlendirirsiniz?

Ben o zaman bu konuyu seçtiğimden, tez hocamı ikna etmeye çalıştım.

İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu’nun son haline gelmesinde yaşayan en önemli Müslüman düşünürlerden ve çevre konusunda ilk yazıları yazan Seyyid Hüseyin Nasr’dan destek alındı.

Birçok meslektaşım bu konunun moda olup geçeceğini, klasik konulara odaklanmamı söylediler. Ben bütün o klasik felsefedeki birikimimle çevre-insan ilişkisinin felsefi ve etik boyutunu anlamaya çalışacağımı söyledim. Şimdi çok isabetli bir karar verdiğimi anladım. Başta Harvard olmak üzere, BM, UNESCO, Rusya Bilimler Akademisi, İsveç Bilimler Akademisi beni çağırıyor, oralarda tebliğler sundum. Başlarda daha umutluydum. Toplumumuzda ciddi çevreci örgütlerin olacağını düşünmüştüm ve o zaman bazı kuruluşlar da vardı. Ama şunu anladım, **çevrecilikle demokratikleşme el ele giden bir olgu.** Yani çevre bilinci demokratikleşmenin bir parçasıdır. Çevrecilik demokratik ülkelerde daha güçlü oluyor. Çünkü eleştirel düşündükleri, mevcut ekonomik sistemi eleştirdikleri, mevcut hükümet politikalarıyla sık sık karşı karşıya gelebildikleri için çevreci örgütlerin ekonomik olarak bağımsız ve güçlü olmaları gerekiyor. Bu da bizim ülkemizde mümkün değil. Sadece çevreci derneklerin değil birçok sivil toplum kuruluşunun sesinin cılız çıkmasının sebebi, bağımsız olarak çok güçlü olmamalarından kaynaklanıyor. 20 sene geriye

doğru bakınca çevreyle ilgili birçok akademik çalışma yapıldığını, kitapların yayınlandığını görüyoruz ama yeteri kadar güçlü çevreci derneklerin kurulamadığı kanaatindeyim. Bizim sorunumuz bu.

Kur’an’ın çevreye çok önem verdiğinin altını çiziyorsunuz. Ancak öte yandan belirttiğiniz gibi Müslüman dünyada bir duyarsızlık var. Bu noktaya nasıl gelindi?

Ben bunu Seyyid Hüseyin Nasr gibi hocalarla da konuştum. Bu bizi çok düşündürülen bir konu. Örneğin İncil ve Tevrat’ın klasik yorumlarında çevre karşıtı bir söylem var. Ama bunu 1967’de **Lynn White** adlı bir bilim tarihçisi “**Ekolojik Krizimizin Tarihsel Kökeni**” başlıklı makalesiyle ortaya koydu. Sorunlarının İncil’in yorumlanma tarzından kaynaklandığını ve “Böyle sorunlar var ama biz İncil’i 20. yüzyıla göre yorumlarsak bu sorunları çözebiliriz” dedi. Papa’nın genelgesini de bu çerçevede değerlendirmek gerekir. “Eskiden biz tabiatı bilimin verdiği göstergelerle anlayamamıştık. Ama İncil’e şimdiki bilimsel düzeyimizle bakınca, çevreci bir mesaj olduğunu görüyoruz” diyorlar ve bu konuda bir **çevre teolojisi** oluşturdular.

Biz Müslümanların bu konuda biraz eksik kalmamızı, bölgemizdeki siyasi konuların ağırlığından kaynaklandığını düşünüyorum. Şu anda bakıyorsunuz Doğu Türkistan’da Müslümanlara karşı bir şey olduğunda, haber daha teyit edilmeden toplumda infial oluşuyor. Filistin konusu da, 5 milyona yaklaşmış Suriyeli mülteciler konusu da büyük ağırlık oluşturuyor. Bütün bunlar ortadayken çevre konusunda çalışmak zor olabiliyor. Mesela ben 2006’da köpekler konusunda bir yazı yazmıştım, o yazı yayınlanınca “Bu kadar insan ölüyor, köpeklerle ilgili yazı yazıyorsun” diye eleştirilmişim. Halbuki **bizim geleneğimizde, Allah’ın yarattıkları açısından**

“Bizim geleneğimizde, Allah’ın yarattıkları açısından küçük büyük yoktur. Her şey değerlidir. Ama bugün Müslüman toplumlarda hayvanlara karşı sevgisizlik, çevrenin tahrip edilmesine karşı duyarsızlık görüyoruz. Osmanlı döneminde Soma’daki zeytinlik katliamı olamazdı mesela.”

küçük büyük yoktur. Her şey değerlidir. Ama İslam dünyası bunun farkında değil. Bugün Müslüman toplumlarda hayvanlara karşı sevgisizlik, çevrenin tahrip edilmesine karşı duyarsızlık görüyoruz. **Osmanlı döneminde Soma’daki zeytinlik katliamı olamazdı mesela.** Bugün artık kendimize ait bir kalkınma modeli geliştirmek zorundayız. Türkiye ve bazı ülkelerde uygulanan kalkınma modeli sıkıntılı. Bu artık terk edildi. Sürdürülebilir değil. Doğayı tahrip etmeyen, doğayı bir canlı olarak kabul edip, onunla uyum içerisinde olan bir model gerekiyor. Belki kârımız azalabilir ama gelecek nesiller çok daha kazançlı çıkar.

İslamdan hareketle böyle bir model oluşturulur mu?

Tabii ki. **İbn-i Haldun** örneğinde olduğu gibi İslam düşünce tarihinde bunun kökenleri var. Mevcut

kalkınma modeli Aydınlanma’nın bazı mitlerine dayanıyor: “Dünyanın kaynakları sınırsızdır, o zaman sınırsız kalkınmak mümkündür, bilim ve teknoloji geliştikçe insanlar daha çok tüketecek ve mutlu olacak”. **Erich Fromm** 1960’lı yıllarda “sahip olmanın” mutluluk için tek gerekçe olmadığını öğretti. ABD’de yakın zamanda yapılan bir ankette, toplumu tehdit eden en büyük sorunun, ırkçılıktan çok, gelir eşitsizliği olduğu ortaya kondu. Kapitalizmin sonucu; gerçek kapitalist zenginler, gelirini artırmaya çalışıp dezavantajlı grupları göz ardı ediyorlar.

Ben özgür düşünmeye çok önem veriyorum. Bireyin kendisi olması, kendi kararlarını vermesi ve kendi aklını kullanmasını çok önemsiyorum. Bu aynı zamanda bireyin özgürleşmesi, her tür toplumsal baskı ve kayıttan kurtulması demek. İslama göre, öncelikle insanlık onurunu vurgulamamız gerekiyor. Mesela

“Dünyayı Paylaşan Sayısız Varlıktan Sadece Biriyiz”

18 Ağustos’ta İstanbul’da duyurulması planlanan İslam İklim Değişikliği Deklarasyonu’nda sıralanan “ilkelerden” bazıları:

- ☺ Allah dünyayı belirli bir denge (mizan) ile yaratmıştır.
- ☺ Dünya doğal mevsimsel ritim ve devirlerle çalışır.
- ☺ İçerisinde hayat bulabileceğimiz bir iklim Allah’ın bize lütfudur.
- ☺ İklim değişikliği insanoğlunun bu dengeyi bozmasıyla oluşmuştur.
- ☺ Fitrat’ın (tabiatın tabii durumunun) Allah’ın yaratışı olduğunun farkındayız.
- ☺ Ne kadar çabalasak da; tabii dünyanın doğal dengesini ne kadar değiştirmeye kalksak da o hep özgün dengesini yeniden kazanır.
- ☺ Dünyadaki fesada (bozulma) ve bunun; iklim değişikliği, atmosfer, toprak, su sistemleri ve deniz kirliliği, erozyon, biyolojik çeşitliliğin tahribi gibi sonuçlarına bizim sebep olduğumuzu yinelemekteyiz.
- ☺ Dünyayı birlikte paylaştığımız sayısız varlıktan sadece biri olduğumuzu ve bunun bize diğer yaratılanlara hükmetme hakkı vermediğini tasdik ediyoruz.

mülteciler konusunda beni en çok düşündüren, bu çocukların eğitimi. Temel insan hakkı olan eğitimi alamadıklarında, sadece karınları doyduğu zaman **bu çocukların ruhları ölüyor.** Bunun farkında değiliz. **Bir çocuğun dilenci konumuna düşmesi bizim için utanç verici olmalı.** Ramazan programlarında kimse bunları gündeme getirmede. Sadece “yardım edin, aç kalmasınlar” deniyor. Bence temel mesele açlık değil. Midelerin açlığı kadar akıllarının, kalplerinin de açlığı önemli. Bu konularda çok az şey yapılıyor. Bir hayvanın karnını doyurmakla görevinizi yapmış olabilirsiniz. Ama insan hiçbir zaman sadece karnının

doyurulmasıyla yetinmez. Daha fazlasını ister.

Hristiyanlığın klasik yorumunda çevre karşıtı öğretiler var dediniz. Bunu biraz açabilir misiniz?

İncil’de yaratılış bölümünde “Yeryüzüne, onun hayvanlarına boyun eğdirin” diyor (1:26). Bu Batı’da özellikle bilimsel devrimler döneminde, bilim ve teknoloji kullanarak tabiata hakim olmak insanın bir hakkıymış gibi yorumlandı ve çok aşırı bir uca vardı. **Francis Bacon** tabiata işkence etmekten, cadılara yapıldığı gibi tabiata sırlarını söyletmekten bahseder. Kur’an’da da tabiatın faydalanmayla ilgili benzer şeyler var. Ancak tabiatın nimetlerinden faydalanırken dengeye dikkat edilmesi ve ayrıca bu nimetlerde diğer canlıların da hakkı olduğu açık ve net olarak vurgulanır. Ama demin de vurguladığım gibi Hristiyanlık son yarım yüzyılda önemli bir yeniden yorumlama süreci yaşadı, hâlâ da yaşıyor.

Peki, İslam dünyasında böyle bir “yeniden yorum” dönemi olabilir mi sizce?

Endülüs’teki İslam medeniyetine, Ortaçağ’da Şam, Kahire ve İstanbul’a baktığımızda bugünden daha sağlıklı modeller görüyoruz. Batı’nın koloniciliğiyle bizim de zihnimiz kolonileşti. Onlarla yarışa girdik. Birçok Müslüman lider şöyle düşündü: “Biz de önce tabiatın kaynaklarını ve zenginliklerini sömürelim, daha sonra çevreci oluruz. Batı’yla baş edebilmemiz için onlar gibi çevreyi sömürmemiz ve güçlü olmamız gerekiyor”. Oysaki bizzat Batı’da bu modeller çok eleştiriliyor. ABD dış politikasına en ciddi eleştirileri getirenler **Noam Chomsky** ya da **Howard Zinn** gibi isimler. Biz

“Bazı büyük projeler için ÇED’e gerek olmadığına dair yönetmelik çıkıyor. Bürokratlar torunlarımızın geleceğiyle ilgili geri dönüşü olmayan bir kararı nasıl verebilir?”

onların kitaplarını tercüme edip, oradan bir yere ulaşmaya çalışıyoruz. Bu konuda bizim Avrupa veya ABD’ye toptancı bir gözle bakmamız çok yanıltıcı. İslam dünyasının Batı algısı da çok sorunlu; Batı’nın İslam dünyası algısında olduğu gibi. İyi bir Amerikalıdan bahsedince bana “Sen niye ABD propagandası yapıyorsun” diyorlar. Ben bununla çok sık karşılaşıyorum. Biz çevreciler klasik çevre anlayışının ötesine geçtik artık. Bütün evrendeki canlı-

ların, hem biyolojik zenginlik, hem kültürel ve dinî zenginlik; çeşitliliği bir zenginlik olarak görüp birlikte yaşamın yolunu bulmak mecburiyetindeyiz. Kalkınma modelimizi, gelecek nesillerin hayatlarını etkilememesi için ciddi olarak değerlendirmek zorundayız.

ÇED raporunu çok önemsiyoruz. Ama bakıyorsunuz ki bazı büyük projeler için ÇED’e gerek olmadığına dair yönetmelik çıkıyor. Bu kabul edilebilir değil. Çünkü tabiat tahrip edildikten sonra bir daha geri alınmıyor ki. Bürokratlar torunlarımızın geleceğiyle ilgili geri dönüşü olmayan bir kararı nasıl verebilir? Bu kararın olumsuz sonuçları ortaya çıktığında belki de o hayatta bile olmayacak. Bunun için, şimdiden bu tür etkisi uzun vadede ortaya çıkacak kararlar üzerinde çok iyi düşünülmeli ve tartışılmalı. Çevreye olumsuz etkileri en az olan “**sürdürülebilir politikalar**” oluşturulmalı. Olaylara tek boyutlu, kısa vadeli ve “daha çok kâr” anlayışı ile değil; geniş bir perspektiften bakılırsa bu sorunları aşabiliriz diye düşünüyorum.

Ve daha işin başındayız sanırım...

Bunu bir örnekle anlatayım. Benim bir kitabım Arapça’ya çevrildi. Mısırlı bir eleştirmen “Ben yıllardır bizim çevre konusundaki duyarsızlığımızın, geri kalmışlığımızın nedeninin dinî değerlerimiz olmadığını söylüyordum ama anlatamıyordum. Bakınız Türkiye’den çevre felsefecisi İbrahim Özdemir bunu delilleriyle ortaya koymuş” dedi. Benim amacım Müslüman toplumları uyarmak. Çevre konusunda Arapça yazılmış o kadar az kitap var ki, insan utanıyor. Yunan felsefesini Arapça’ya çevirmiş, sonra bunu Batı’ya nakletmiş bir gelenekten geliyoruz. Ama bugün çevre konusunda ciddi çalışmalar, kitaplar yok. Bir kısmı çevre sorununu bilmiyor, bir kısmı çevre sorunlarını caddelerin temizliği olarak görüyor, bir kısmının da iklim değişikliğinin, nesli tükenen hayvanların tüketim tarzımızla, ekonomik modelimizle olan bağlantısının farkında bile olmadığını görüyoruz. Ama iyimserim, bu alanda her geçen yıl daha fazla insan çalışmaya, yeni eserler vermeye, toplumları uyarmaya gayret ediyor.

Bir Ülkenin Su Sorununu İslam ile Çözmek

Fotoğraf: Sahem Rababah

Dinî liderler suyun değerini, nasıl daha verimli kullanılabileceğini vatandaşlara aktarmak noktasında önemli bir rol oynayabilir; peki Ürdün'ün su kıtlığına uzun vadeli bir çözüm üretebilirler mi? Ürdün'deki su sorunu ve uygulanan projelere dair Alman Kalkınma Ajansı (GIZ) ve Belçika merkezli Revolve dergisi tarafından düzenlenen "Ürdün' Su Kıtlığı ve Suriyeli Mülteci Krizi" başlıklı çalıştayın ardından hazırlanan ve burada kısaltarak yayınladığımız bu yazının İngilizce orijinalini ve dahil olduğu özel sayıyı <http://issuu.com/revolve-magazine> adresinde bulabilirsiniz.

Su İsrafını Sınırlamak

Kurak iklimi, hızla artan nüfusu ve kısıtlı doğal su kaynakları ile Ürdün, dünyanın en çok su kıtlığı yaşayan ülkelerinden biri. Kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarı ortalaması 1946'da 3600 metreküpken, 2008 yılında 450 metreküpe düştü; bir ABD vatandaşının payına düşen 9000 metrekübün yalnızca küçük bir miktarı. Suriye'deki çatışmalar ve neticesinde 2011 yılından itibaren 628 binden fazla mültecinin ülkeye akın etmesi ise, ülkenin kısıtlı su imkanlarını daha da zorlayarak,

2011'den beri kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarını yaklaşık 128 metreküpe gerilettiler. Ortalama bir Ürdünlü, ülkenin su kaynaklarının kısıtlı olduğunun farkında: Kıtık -özellikle sıcak yaz aylarında- birçok kent ve köyde günlük hayatı derinden etkiliyor. Ürdünlü hane halkları haftada en fazla sekiz saat şebeke suyu alabiliyorlar, dolayısıyla oldukça dikkatli kullanmak ve korumak hayati önem taşıyor. Bununla birlikte, Ürdün hükümeti ve birkaç STK durmaksızın suyun değeri konusunda bilinci ar-

tırmak ve hayatın her alanında su tasarrufunu teşvik etmek amacıyla çalışıyor. Ve onlara göre din, su israfını önlemek için insanları ikna etmenin en etkili yollarından biri.

İslamın Rolü

Ürdün Üniversitesi İslami Hukuk Fakültesi Dekanı **Profesör Abdülmecid el Salahin** "Su, İslamda merkezi bir rol oynuyor. Su kelimesi Kur'an'da 60'tan fazla kere kullanılıyor ve ayrıca yağmur, kar ve buza yapılan göndermeler de var. Bununla birlikte Kur'an kesin olarak

su israfını yasaklıyor” diyor. Buna örnek olarak Hz. Muhammed’in hadislerinden birini gösteriyor; Hz. Muhammed, Sahabe Hz. Sad’ı abdest alırken görür. Hz. Sad abdest esnasında haddinden fazla su kullanmaktadır ve Hz. Muhammed sorar: “Neden suyu bu şekilde israf ediyorsun?” Hz. Sad şaşırır ve abdest alırken su israf etmenin mümkün olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Hz. Peygamber, kişinin asla su israf etmemesi gerektiğini söyler, akan bir nehrin kıyısında bile.

Salahin bu ve bunun gibi öğretilerin su tasarrufunun önemini anlamak konusunda insanlara yardımcı olabileceğini söylüyor. “Ürdünlüler dinle ilgili her konuda çok anlayışlı; insanlar burada doğal olarak dindar ve insanlarla su konusunu dinî bir bağlamda konuşup Kur’an’dan referanslar verdiğinizde daha kolay ikna oluyorlar” diyor.

Mesajı İletmek

Ürdün hükümeti, sürdürülebilir su kullanımı konusunda bilinci yaygınlaştırmak için İslamın oynayabileceği rolün önemini fark edeli epey olmuş. Devlet, imamları Cuma hutbelerinde Kur’an’dan öğretilerle ve hadislerden örnekler vererek destek olmaları için teşvik ediyor. Üniversitede İslam Bilimleri bölümünden mezun olduktan sonra ek bir eğitim sürecinden geçen kadın din bilginleri de (*vaihat*), kadınlara İslamda suyun değerini öğretmekle birlikte, günlük hayatlarındaki su kullanımında bunu nasıl uygulayabileceklerini de gösteriyorlar.

Alham Alatala, başkent Amman’ın Marka bölgesindeki Al Jinan Kur’an Merkezi’nde çalışıyor, kadın ve çocuklara İslam ve uygulamasının farklı yönlerini öğretiyor. “Biz burada uyuşturucunun zararları, eğitim, suç gibi birçok konunun yanı sıra su bilinciyle ilgili eğitimler de veriyoruz” diyor. Merkezin su başlığı altında birçok farklı etkinliği mev-

cut: Çocuklar için su tasarrufunun önemini anlatan kitapçıklar basıyor, yaşça büyük kadınların genç kadınlara geleneksel su tasarrufu yöntemlerini gösterdikleri toplantılar düzenliyor ve hatta bazen en az suyu kimin kullanacağına dair bulaşık yıkama yarışmaları düzenliyorlar. Alatala bu çalışmalarını, “En temel amaçlarımızdan biri çocuklara suyun değerini öğretmek. Kur’an’da Allah’ın yaşayan tüm canlıları sudan yarattığı söylenir ve bu bizim için bu merkezde ve genel olarak Ürdün’de çok önemli bir mesajdır” sözleriyle açıklıyor.

Mantıksız Davranışlar

Bu tarz öğretiler Ürdün’de uzun yıllardır cami ve Kur’an merkezlerinde tekrarlanıyor, fakat gerçekten insanların davranışlarını değiştiriyor mu? İslam ve sürdürülebilir kalkınma uzmanı **Profesör Udeh el Ceyyusi**, “Suyu tasarruflu kullanmak bir gelenek olarak var fakat pratiğe yansımıyor” diyor ve nede-nini anlatıyor: “Kalp cerrahı olan bir komşum var ve sigara içiyor. Bu bilgi ve pratik arasındaki kopukluğu en iyi yansıtan örneklerden biri. Bazen mantıksız davranırız. Bir şeyin doğru olduğunu biliriz, fakat ona uygun davranmayız.”

Ürdün Su İşleri Müdürlüğü’nün yakın zamanda yapmış olduğu bir araştırmaya göre, evlerdeki su kullanımını da bahsedilen şekilde mantıksız. Araştırma gösteriyor ki evde kullanılan suyun yalnızca %5’i içme amaçlı tüketilirken, %45’i banyoda ve bahçelerin sulanması amacıyla kullanılıyor. Dolayısıyla suyun kullanım verimliliğini artırabilmek için oldukça geniş bir faaliyet alanı söz konusu.

Su ve Sulama Bakanlığı’ndaki politika belirleyici makamlar da İslam öğretilerinin bu bilinci yükseltebileceği görüşüne katılıyor. Bakanlık, Ocak 2015’te; **Almanya Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma**

Bakanlığı’nın (BMZ) desteği ve **Alman Uluslararası Kalkınma Ajansı (GIZ)** işbirliği ile yaklaşık 1000 imam ve kadın görevlinin su tasarrufu ve bilinci konusunda cemaatleri ile faydalı bir etkileşime girebilmesi için eğitilmesini öngören üç yıllık bir proje başlattı. Buna ek olarak devlet üniversitelerinin din eğitimi bölümlerinde bu konuda eğitim veren bir birim oluşturulacak ve üç ‘pilot’ cami “**su tasarruflu cami**”ye dönüştürülerek, bu camilerde yağmur suyu biriktirme ve suyu yeniden kullanabilme imkanı sağlanacak. Ürdün vadisindeki Ebu Ubeyde Camii, bu camilerin ilk örneği.

Sızıntı ve Hırsızlık

Ürdün’de İslamdan su denetimi ve idaresi için de faydalanılıyor: 2013’te su hırsızlığı ve su kaynaklarının ve şebekelerinin kötü kullanılmasını yasaklayan bir fetva yayımlandı. Fetvada, su kaynaklarına zarar vermenin ve rastgele su kuyusu açmanın bütün insanlığın ortak malı olan içme suyu rezervlerini tehdit ettiği vurgulandı.

Yine de yasadışı borularla su hırsızlığı Ürdün’de hâlâ önemli bir sorun. Hırsızlığın yanında su şebekelerindeki sızıntılar da çözüm bekliyor. 2014 tarihli **Mercy Corps raporuna** göre devlet şebekelerine pompalanan suyun %50’si hırsızlık ve sızıntı yüzünden kayboluyor. Sadece sızıntı yüzünden 76 milyar litre su boşa akıyor. Bu miktar 2,6 milyon insanın yani Ürdün’ün mevcut nüfusunun üçte birinin yıllık ihtiyaçlarını karşılamaya yetiyor. Dahası yasadışı su kuyuları da bir sorun oluşturmaya devam ediyor.

Din insanları suyu daha verimli kullanmaya yönlendirirken Ürdün’ün su kıtlığı sorununu uzun vadede tek başına çözemez. Sonuçta şebeke sızıntısı, hırsızlık, çağdışı altyapı ve yasadışı su kuyuları, ülkenin su rezervlerine yönelik çok daha büyük bir tehdit oluşturuyor.

“Camilere Para Başılayacağına, İnsanlar Bir Güneş Paneli İnşa Edebilir”

“İslam ve Sürdürülebilir Kalkınma” (Islam and Sustainable Development) kitabının yazarı Ürdünlü Prof. Udeh el Ceyyusi, ülkesinde imamlara yönelik su tasarrufu ve sürdürülebilirlik konularında eğitimler veriyor. Avrupa’da Reform ve Rönesans sürecinde fen bilimlerinin ne denli önemli bir rol oynadığını hatırlatan Ceyyusi, çevre konularında yol almak için modernizmle ortaya çıkan ayrılmış eğitim sistemi yerine sosyal ve fen bilimlerinin bir arada öğretildiği bir eğitim sisteminin gerekliliğini vurguluyor.

Ürdün’de imamlara iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konusunda eğitimler veriyor, çalıştaylar düzenliyorsunuz. İmamların bu konuları öğrenmeye neden ihtiyacı var?

İlk amaç imamların kapasitesini artırmak. Çünkü imamların toplumla doğrudan bir iletişimi var. Ürdün’de yaklaşık 7 bin cami var ama imamların çoğu su azlığı gibi konulardan bahsedecek eğitime sahip değil. İmamlar 21. yüzyılda karşılaştığımız sorunları anlatacak doğru iletişim becerilerinin eksikliğini yaşıyorlar. Eğitim sistemi inovasyonu, eleştirel düşünmeyi dışlayan çok standart bir model uyguluyor. Dolayısıyla ortaya çıkan söylem çok geleneksel ve basite indirgeyici.

Bugün iklim değişikliği konularının tartışıldığı küresel ekonomimizde imamların sadece dinî öğretileri değil fen bilimlerini, sosyal teorileri de bilmesi gerekiyor. Benim “**akıllı söylem**” dediğim şeyi geliştirmek gerekiyor. İklim değişikliği gibi çevre gerçeklerinden ya da petrol fiyatları gibi ekonomik gerçeklerden bahsetmeden dine dair soruları cevaplandıramazsınız. Zaten sadece basit şeylerden bahseden

bir imama, insanlar saygı duymaz. Konuları güncel gelişmelere bağlamak gerekiyor. Ekonomik krizden bahsederken en azından arz talep dengesine dair en temel bilgileri; ya da iklim için en azından karbon salımını bilmeli.

Bir de işin farklı bir ayağı var. İslam yaşam tarzı olarak bir hoşgörü dini olarak görülür. Dolayısıyla çevre tartışmaları da farklı kültürler arasında iletişimi artırmak için iyi bir ortam sunabilir. İslam bütün toplumlarla iletişim içinde olmamızı söylüyor. Dolayısıyla Müslüman toplumların diğer bütün toplumlarla iletişime geçmesi ve onlardan bir şeyler öğrenmesi gerekiyor. Ayrıca İslamda halife inancı vardır, **insan bütün doğanın ve insanlığın koruyucusudur**. Bu da bir süreklilik anlamına geliyor. İslam diğer dinlerle süreklilik ilişkisine sahiptir. **He-pimiz aynı insanlığın parçalarıyız**. Bu da gezegenin geleceğine dair ortak bir sorumluluğa sahip olmamız gerektiği anlamına geliyor.

Peki, imamlar bu bağlamda nereye düşüyor?

İmamların bilimsel söylemleri siyasi söylemlere, uygulamaya dönüştü-

ren araç olması gerekiyor. Üç farklı seviyede söylem vardır. Altta, ekonomiyi, biyolojiyi, bilimi vb. kapsayan bilimsel söylem bulunur. Üstte de siyasi söylem ve uygulamalar yer alır. Eksik olan bilimsel söylemi dönüştürecek olan ara seviyedir. İşte o seviyeyi imamlar karşılayabilir. Bilgilerini halka aktararak, bu bilgilerin yayılmasını, uygulamaya dönüşmesini sağlamalıdır.

Bu eksikliğe çözümünüz var mı?

Tabii ki, İslam tevhitten, “bir”likten bahseder. Bunu akılda tutarak şunu vurgulamalıyım, Batı’dan aldığımız eğitim modelinde bilginin parçalanması, sınıflara ayrılması yöntemi uygulanır. Batı’nın modelini alırsak kalkınacağımızı düşündük ama sosyal değerlerimiz, bu modernleşme modeliyle uyum gösteremedi, sosyal DNA’mızı kaybettik. Dolayısıyla tevhit anlayışına geri dönmemiz gerekiyor. Dinî ve bilimsel çalışmaları ayırtmak yerine bir arada öğretmemiz gerekiyor. Müslüman olmak, disiplinler, sosyal ve fen bilimleri arasında bir birlik kurmak anlamına gelmeli.

İmamlar ve diğer dinî liderler bu fikirlere nasıl alıacak sizce?

Aydınlanmalı, kapasitelerini geliştirmek için çalışmalı ve bu konuda sadece ilahiyatçılardan değil, dışarı-

dan insanların görüşlerine de başvurmalı. Ürdün çapında 15 ayrı çalıştay düzenledim. Ve bu bana pek çok yeni fikir sundu. Özetle, bilginin parçalanması kilit bir konu. Sosyal ve fen bilimlerini birleştirmeliyiz ki, imamlar fizik ve kimya alanlarında temel bilgilere sahip olsunlar, böylece örneğin evrenin oluşumuna dair teorileri anlayabilsinler.

Bunu kim yapacak?

İki dünya arasında köprü kurabilecek insanlara ihtiyacınız var. Bilimsel geçmişi olan ama aynı zamanda İslamı anlayabilen kişiler gerekiyor. Bir örnek vereyim, imamlarla çok yakın zamanda yaptığım bir çalışmada başta sadece fizikten, mühendislikten bahsedeceğimi düşündüler. Ama onlarla kendi dillerinde konuştum ve çok şaşırdılar. Din ve bilim arasında böyle bir bağ kurulabileceğini daha önce fark etmediklerini söylediler. Kur’an’dan Hz. Musa’nın 12 pınarı halkına bölüştürmesinin anlatıldığı ayeti aktarıyorum. Bu su

“Bugün iklim değişikliği konularının tartışıldığı küresel ekonomimizde imamların sadece dinî öğretileri değil biyolojiyi, fen bilimlerini, sosyal teorileri de bilmesi gerekiyor.”

kaynaklarının desentralizasyonuna bir örnektir.

Ama bunda eğitim sisteminin de bir sorumluluğu var, değil mi?

Kesinlikle. Eğitim sisteminin, öğrencilere sağlam bir bilimsel temel sağlayacak şekilde yenilenmesi gerekiyor. Aydınlanma, Reform ve Rönesans için bilim, temel bir araç rolü oynamıştı. Genç nesle bilim ve eleştirel düşünce becerisi sunmalıyız ki kendi aydınlanmamızı yaşayalım. Henüz bu aşamada değiliz.

İmamlara dinle alakalı anlatılması gerekenler sizce nelerdir?

Çeşitli girişimler için önerilerde bulunuyoruz. Örneğin camilerde kirli suyun geri dönüşümü için yerel girişimlerin başlatılması gerekiyor. İslamiyetteki vakıf fikrinin su için uygulanması gerekiyor. İlk vakıf Medine’deydi. Hz. Muhammed, Hz. Osman’dan bir kuyu açmasını ve bundan herkesin faydalanmasını istedi. Bu vakfı sürdürülebilirlikle birlikte değerlendirmeliyiz. **Camilere para bağışlayacağına, insanlar bir güneş paneli inşa edebilir**, faturaların düşmesini sağlayabilir. Öte yandan önemli bir sorun daha var. İmamlara saygınlık sağlanması gerekiyor. Çok düşük paralar kazanıyorlar. Eğer karınları açsa insanlardan akıllı söylemler isteyemezsiniz. Bu çok temel bir nokta...

Su tasarrufu konusunda Kur’an’da pek çok ayet var. Sizce bu öğretilerle insanların günlük pratikleri arasında bir çelişki yok mu?

Genelde bu gibi durumlarda kalp cerrahı olan ama sigara içen komşumu örnek gösteriyorum. Bilgi ve pratik arasında bir kopukluk var, bu önemli bir sorun. Bazen çok mantıksız hareket ediyoruz. Zarar verdiğini biliriz ama yine de öyle davranırız. Aynı şey İslam için de geçerli. İnsanlar neyin doğru olduğunu biliyorlar ama ona uymuyorlar.

“Hazreti Muhammed: Çevreciliğin Öncüsü”

Uzun yıllardır Ortadoğu, su ve çevre konularını inceleyen; bu konuda doktora ve kitap sahibi Hollanda merkezli gazeteci ve araştırmacı Francesca de Chatel, Kur'an'dan ve özellikle hadislerden hareketle Hz. Peygamber'in çevreye verdiği önemi değerlendiriyor. 2006-2010 arasında Şam'da çalışan Chatel'in 2010 yılında islamonline.com için kaleme aldığı ve kısaltarak yayınladığımız makalesi, farklı bir bakış açısı sunuyor.

“Resulullah ‘Bir Müslüman bir ağaç diker de onun mahsulünden bir insan yahut hayvan yerse, muhakkak o yenilen şey, ağacı diken kimse için bir sadaka olur’ buyurdu.” (Buhari)

Hz. Muhammed'in çevreciliğin öncülerinden olduğu fikri ilk bakışta tuhaf gelebilir: Gerçekten de “çevrecilik” ve bununla bağlantılı olan “ekoloji”, “sürdürülebilirlik”, “çevre farkındalığı” gibi kavramlar modern çağın icatlarıdır; yaşadığımız dünyanın güncel durumuyla ilgili endişelerin artmasıyla şekillenmişlerdir.

Ama hadisler, yani Hz. Peygamber'in hayatındaki önemli olayları aktaran kapsamlı eserler dikkatlice incelendiğinde O'nun çevrenin korunmasının en önemli savunucularından olduğu anlaşılır. Hatta O'nun, “daha çevreciliğin adı konmadan önce” çevreci olduğu, çevrenin korunması, sürdürülebilirlik ve kaynak yönetimi gibi alanlarda tam bir öncü gibi hareket ettiği, sürekli olarak insan ve doğa arasında uyumlu bir denge aradığı bile söylenebilir.

O, toprakların ve suların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasının, hayvanlara, bitkilere ve kuşlara düzgün davranılmasının ve herkesin her şeyden eşit yararlanma hakkının ateşli bir savunucusuydu. Bu bağlamda Hz. Peygamber'in çevreyle ilgili görüşlerinin modernliği ve müminlere anlattığı kavramlar özellikle dikkat çekicidir. O kadar ki, bazı hadisler, rahatlıkla günümüzdeki bir çevre tartışmasında söylenmiş sözler zannedilebilir.

16. yüzyıl tarihli minyatürde Hz. Muhammed Miraç gecesi Burak'ın üzerinde tasvir ediliyor.

Üç Prensip

Hz. Peygamber'in çevreci felsefesi her şeyden önce bütünseldir: Bütün doğal elementlerin birbirine bağlı olduğunu, aralarında köklü bir ilişki bulunduğunu varsayar ve öğretileri insanoğlunun belli bir elementi aşırı tüketmesi halinde tüm dünyanın bir bütün olarak bunun bedelini ödeyeceğini söyler. Bu düşünce tek bir cümlede dile getirilmemiş olsa da Hz. Peygamber'in tüm hareketlerinin ve sözlerinin altında yatan bir prensiptir, O'nun kişiliğini tanımlayan bir hayat felsefesidir.

Hz. Peygamber'in doğa felsefesinin en önemli üç prensibi, Kur'an'ın öğretileri içinde yer alan **tevhit**, **halife**

ve **iman** kavramlarına dayanır.

Tevhit (Allah'ın 'bir'liği) İslam inancının mihenk taşıdır. Tek bir Yaratıcı olduğu ve insanın tüm eylemleri için O'na hesap vereceği gerçeğini vurgular: **“Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ındır. Allah, her şeyi kuşatıcıdır”** (Nisâ,126). Hz. Peygamber, Allah'ın bilgisinin ve gücünün her şeyi kapsadığını bildirir. Bu nedenle de O'nun yarattığı varlıklardan herhangi birine zarar vermek, ister bir canlı, ister doğal bir kaynak söz konusu olsun, günahdır. Hz. Peygamber, Allah'ın yarattığı her şeyin, Allah'ın gözünde eşit olduğunu bildirmiştir.

Halife ve iman prensipleri tevhitten doğar. Kur'an, Allah'ın yaratıkları arasında insanın ayrıcalıklı bir yeri olduğunu söyler: O halife, yani “temsilci” olarak seçilmiştir ve Allah'ın yarattığı her şeyi koruyup kollama sorumluluğunu taşır. Her bireye bu görev ve ayrıcalık Allah'ın onlara duyduğu güven aracılığıyla sunulmuştur. Ama Kur'an inançları kibirli olmaları için tekrar tekrar uyarır; onlar diğer varlıklardan üstün değildir. **“Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla uçan kuşlar da ancak sizin gibi birer toplulukturlar”** (En'âm, 38), **“Göklerin ve yerin yaratılışı, insanın yaratılışından muhakkak ki daha büyüktür. Ve lakin insanların çoğu bilmezler”** (Mümin, 57).

Hz. Peygamber, evrenin ve içindeki hayvan, bitki, su ve toprak gibi varlıkların insanoğlu için yaratılmadığına inanır. İnsanın doğal kaynakları

kullanmaya hakkı vardır ama onlara asla sahip olamaz. Dolayısıyla İslam toprak mülkiyetine izin verse de birtakım sınırlar getirir: Kişi ancak kullanıyorsa toprağın sahibi olabilir; ondan yararlanmayı bıraktığında sahibi olmaktan da vazgeçmesi gerekir.

Hz. Peygamber, insanın Allah'a karşı olan sorumluluğunu bilse de her zaman tevazuunu korumuştur. **"Kıyametin kopacağını bilseniz elinizdeki fidanı dikişiniz"** hadisiyle insanlık için tüm umutlar yok olduğunda bile kişinin doğanın koruması gerektiğini ima eder.

Aynı şekilde, Hz. Peygamber inananları dünyanın kaynaklarını paylaşmaya teşvik etmiştir ve "Müslümanlar üç şeyi paylaşır: Su, ot ve ateş" buyurmuştur. Susuz kişiden suyun esirgenmesini günah kabul eder: *"Kimse Allah'a ve insana karşı günah işlemeyen su fazlasını başkalarıyla paylaşmayı reddedemez"* (Mişkâtü'l Mesâbîh).

Toprağın Sürdürülebilir Kullanımı

"Yeryüzü bana namazgâh ve sebeb-i tahâret (arınma kaynağı) kılındı." (Buhari)

Bu hadisle Hz. Peygamber toprağın kutsallığını, arı olmakla kalmayıp arındırıcı da olduğunu vurgular. Bu saygı, su bulunmadığı zaman toprakla abdest almaya izin veren "teyemmüm"de de görülür.

Hz. Peygamber toprağın aşırı tüketilmemesi veya kötüye kullanılması gerektiğini bildirmiştir. Toprağın da aynı ağaçlar ve üzerinde yaşayan canlılar gibi hakları vardır. Toprağı, ormanları ve vahşi hayvanları korumak için Hz. Peygamber kaynaklara dokunulması yasaklanan hima ve haram (veya harim) bölgeleri oluşturmuştur. Haram bölgeler genelde kuyuların ve su kaynaklarının çevresini kapsar, böylece suyun aşırı kullanılması engellenir. Hima ise orman ve vahşi doğayı korumakta kullanılır.

Hz. Peygamber, insanın Allah'a karşı olan sorumluluğunu bilse de her zaman tevazuunu korumuştur. "Kıyametin kopacağını bilseniz elinizdeki fidanı dikişiniz" hadisiyle insanlık için tüm umutlar yok olduğunda bile kişinin doğanın koruması gerektiğini ima eder.

Hz. Peygamber verimli toprakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını cesaretlendirmekle kalmamış, müminlere kullanılmayan toprakları işlemenin faydalarını da anlatmıştır: Ağaç dikmek, tohum ekmek ve çorak toprakları sulamak sadaka olarak görülür. *"Kim ki ölü toprağı canlandırır, çorak toprakları eker, onun için orada ödül vardır"* (Mişkâtü'l Mesâbîh). Böylece çorak toprağı eken kişi onun sahibi olur.

Suların Korunması

Hz. Peygamber'in içinde yaşadığı zorlu tabiat koşullarında su hayat demektir. Su, Allah'ın lütfuydu, Kur'an'da da belirtildiği üzere dünyadaki yaşamın kaynağıydı: "Hayatı olan her şeyi sudan yarattık" (Enbiyâ, 30). Kur'an, inananlara sürekli olarak Allah'ın yarattığı varlıkların koruyucuları olduklarını hatırlatır ve bu yaratılanların varlığına hiçbir zaman kesin gözle bakmalarını konusunda uyarır. "İçmekte olduğunuz suya dikkat ettiniz mi? Onu bulutlardan siz mi indiriyorsunuz, yoksa biz mi? Dileseydik onu tuzlu yapardık. Şükretmez misiniz?" (Vakıâ, 68-70).

Su tasarrufu ve suyun temizliğini korumak da önemli konulardır. Bu yüzden inananların nehir kenarında olsalar bile abdest alırken suyu israf etmemelerini bildirir.

Hayvanlara Muamele

"Bir kişi bırakın daha büyük bir canlıyı, yok yere güvercin dahi öldürse, Allah karşısında hesap verecektir" (Mişkâtü'l Mesâbîh)

Bu hadis Hz. Peygamber'in hayvanlara duyduğu saygı ve sevgiyi yansıtır. O, Allah'ın yarattığı canlılar ola-

rak hayvanlara saygıyla yaklaşılması gerektiğine inanırdı. Hadislerde Hz. Peygamber'in hayvanlarla ilişkilerine dair pek çok öykü, tembih ve örnek yer alır.

Hayvanlar kesilirken bile büyük bir duyarlılık göstermiştir. Vejetaryen değildir ama hadisler hayvanların acılarına onların acısını paylaşıyor muşçasına duyarlı olduğunu açıkça gösterir. Keskin bıçakların kullanılmasını ve mümkün olduğunca az acıyla hızlıca ölmesini sağlayacak bir yöntemi önerir. Bir hayvanın başka hayvanların karşısında katledilmemesi ve hayvanın bıçakların bilenişini görmemesi konusunda inananları uyarır. Ona göre öylesi "hayvanı iki kere öldürmektir" ve bu tür eylemleri mekruh görür.

SONUÇ

Bu kadar kısa bir makalede Hz. Peygamber'in çevre felsefesinin hakkını vermek imkansız. Ancak genel anlamda doğaya bütüncül bakışı ve insanın doğadaki yeriyi ilgili düşüncelerinin, İslam toplumlarında çevre bilincinin öncülüğünü yaptığı söylenebilir.

Ne yazık ki Hz. Peygamber'in insan ve doğa arasında olması gerektiğini savunduğu uyum günümüzde çoğunlukla mevcut değildir. Çevre kirliliğinin, aşırı tüketimin, çölleşmenin ve dünyanın bazı bölgelerinde kuraklığın, bazı bölgelerinde sellerin etkileriyle yüzleştiğimiz bugünlerde belki de, **Müslüman, Hristiyan, Yahudi, Hindu, Budist, Ateist** veya **Agnostik** tüm dünya halklarının bir bütün olarak Hz. Peygamber'in hadislerinden ilham alıp karşımızdaki çevre kriziyle ilgilenmesinin zamanı gelmiştir.

Çevreyi İsrarla Mücadele Kurtaracak

Yeditepe Üniversitesi Felsefe bölümünden Prof. Dr. Mehmet Bayrakdar, Türkiye’de İslam ve çevre konusuna eğilen ilk akademisyenlerden. 1992 tarihli İslam ve Ekoloji kitabında Kur’an ve hadislerde çevreye verilen önemi başlıklar halinde sıralarken, uygulanmış olsa bugün çok daha “yeşil” bir dünya ve Türkiye’de yaşamamızı sağlayacak öneriler de bulunuyordu. Bayrakdar, bugün ekmeğin çöpe atılmaması gibi dar bir anlama sıkışan “israf” kavramının ekonomiden, inanca, günlük hayattan ekolojiye çok daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesinin önemine değiniyor.

Bu konuları eko sünnet olarak değerlendiriyorsunuz. Bu tanımı biraz daha açar mısınız?

Eko sünnet, adından da anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber’in çevreye ilgili sünnetidir. Hz. Peygamberimizin doğal olarak Kur’an’dan kaynaklanan bir çevre duyarlılığı söz konusu. Bilindiği gibi Kur’an’ın her bir cümlesi ayet olarak tanımlanır. Ama aynı şekilde dünyada ve evrende var olan her bir varlık da, Allah tarafından yaratıldıkları için ayet olarak tanımlanır. Bu bağlamda bazı Müslüman bilginler kitabı ikiye ayırırlar. Birincisine indirilen kitaplar, tenzili kitap; ikincisine de doğal kitap, tabii kitap derler. Mesela nasıl Kur’an’daki her ayetten anlam çıkarıyorsak, insanlar doğayı da okuyarak, hem dinî hem fiziki okuma yapıp bir anlam çıkarabilirler.

Hz. Peygamberimiz de örneğin Medine’de, bugünkü anlamla sit alanları ilan etmiştir. Dahası, namaz abdest gibi suyla ilgili birçok konudan ötürü Müslümanlar için su çok önemlidir. İslam bilginleri hem inanç hem ibadet açısından suyun kirletilmemesi ve kullanımının üzerinde ısrarla durmuşlardır. Özellikle

israf konusunda. İsraf her konuda haramdır. Kur’an’da çok önemli bir ayet var; “**Müsrifler şeytanın kardeşidir**” deniyor. İsraf çevrede, ekonomide her alanda önemli. İbadetin de aşırısı israfa girer. İslam aşırı uçları sevmez. Çünkü aşırı yorumladığın zaman hayale girer ve gerçeklikten uzaklaştırır insanı; israf insanı hayalciliğe sürükler. Dolayısıyla büyük bir saray yaparsa, kendisini sultan sanabilir insan. Özellikle temel prensip rastgele bina yapmak, doğadan maden çıkarmak değil, israf etmemek olmalı. Doğanın şeklini korumak gerekir. Onu Allah oluşturuyor, sen buradan bir anlam çıkaracaksın. Şeklini bozarsan ayeti bozarsın.

İsraf konusuna yeteri kadar dikkat ediliyor mu?

İsraf ontolojik anlamda, metafizik anlamda çok önemli bir kavramdır ama Müslümanlar bunu sadece ekmeği artırmamak gibi anlamlarda kullanıyor. Bir sarayın israf olması için halkın doygun olması lazım. Türkiye’de ve İslam dünyasında yapılan israf tamamen şeytanın kardeşliğidir. Çünkü Türkiye bölge

ülkelerine göre daha iyi konumda ama sokaklarda dilenen, pazar artıklarıyla geçinmeye çalışan bir sürü insan var. Dolayısıyla israfın haram olmasının anlamı çok büyük ve doğrudan doğruya ekoloji ve çevreyle ilgili bir ilke. Öte yandan örneğin hac ziyaretinde canlı öldürmek haramdır ve haccı bozar. Ağacın yaprağını koparmak, karıncayı öldürmek haramdır. Dolayısıyla hacda bu tür bir anlayış çevreye karşı duyarlılık anlayışı veriyor. Ama tabii Müslümanlar böyle yetiştirilmiyor. Haccın bu yönüne vurgu yapılmıyor.

Bu şuurun artık kalmadığını söylüyorsunuz. Neden böyle oldu?

Birçok neden var. Bir, dinin şekli olarak anlaşılması ve yapılması. İbadetleri şekilsel olarak yaşıyoruz, onların işaret ettiği anlam ve amaç bütünlüğünü göz ardı ediyoruz. Ve onların referanslarını bulmuyoruz. Mesela, namaz olsun, hac veya zekat olsun, hepsi bir anlam yumağı içerisinde. Ama Müslümanlar bu işe şeklen bakıyorlar. Ve Kur’an’da şekilciler ağır biçimde eleştirilir. Maun Suresi’nde denir ki; “Dini, -oradaki din İslam-, yalanlayanı gördün mü,

onlar ki yetime ihtiyaç sahibine hakını vermezler ve namazlarını da şeklen kılarlar, yazıklar olsun onlara". Bu çok önemli bir sure. Maalesef İslam dünyasında benzer sure ve ayetlerin üzerinde çok durulmuyor. Eğilip kalktıysan, namazın topluma vermesi gereken amaçları sen birey olarak gerçekleştiremiyorsan, Allah "yazıklar olsun" diyor.

Bu açıdan yaklaşınca konu biraz da "Gerçek İslam bu değil" noktasına gidiyor. Oysa uygulama çok farklı...

Şöyle desem aşırı olmaz; bugün Müslümanların İslam adına doğru bildikleri şeyler, imanın esasları ve ibadetlerdir. Onun dışında İslam adına inandıkları şeylerin %85'inin Kur'an'la ve diyelim ki gerçek İslamla ilgisi yok. İslam anlayışında eski kültürlerden, geleneklerden gelen çeşitli algılardan hareketle yorumlamalar yapıldığı için çeşitli farklılıklar oluşuyor. Biz farklı bir şey söylediğimiz zaman, "Gerçek İslam bu mu?" diyorlar, çünkü alışlagelmiş bir gelenek var. Müslümanlar 12. yüzyılın sonlarına doğru akıldan sürekli uzaklaşmışlar. O yüzden sorunlarımız kat kat artmış; çözmek yerine, evreni, toplumu, dünyayı ve dini sorun yumağı haline getirmişiz.

1992 tarihli kitabınızda çevre sorunlarının kaynağı olarak Batı tipi üretim modelini gösteriyorsunuz. Yaklaşık 25 yılın ardından hâlâ aynı düşünceye sahip misiniz?

Tabii, hatta bu üretim modeli daha da yayılıyor, İslam dünyası daha da kapitalistleşiyor. Bu, Müslümanın malı mülkü olmayacak anlamına gelmez. Ama bir defa kazancın helal olması, israftan kazanılmaması gerekiyor. Ama bugün özellikle petrol üreten ülkelerde odalara altından musluklar yapılıyor. Bunun Müslümanlıkla ne ilgisi var? Yani durum İslam dünyasında daha da kötüye gidiyor. Müslümanın kendi modeli-

ni oluşturması lazım. Ama oluşmadı, çünkü üzerinde düşünen yok. Buna ihtiyaç olduğunu fark eden insan ya yok ya da çok az. "Batı'da, her şey kötü" demek istemiyorum, ama bizim Müslüman olarak ayrı bir dünya görüşümüz olacaksa bunu modellere yansıtmamız lazım. Yansıtılacağını da şimdilik zannetmiyorum.

O zaman "Çevre sorunlarının sebebi Batı'dır; bedelini de onlar ödesin" yaklaşımını bırakmak gerekiyor?

Tabii. Sadece öyle değil, siyasette de öyle. Bir şey olunca, "Batı niye duruyor" der devlet büyüklerimiz. Bu kendi bilincine sahip olmamasından ötürü yapıyor. Batı yaptı, ama sen de yaptın. Avrupa'da bir teknik gelişiyor, doğayı bozuyor; başka bir teknikle o zararı azaltmaya çalışıyorlar. İslam dünyası bu kadar bile duyarlı değil. Türkiye'deki taşımacılığı, yük taşımacılığını dikkate alsak, karayolu tercih ediliyor. Bunlar denizden ya da trenle taşınabilir. Bu çevreye zarar vermiyor mu? Dolayısıyla Türkiye'de israf olarak bakılmayan

Bayrakdar'ın vurguladığı çevreyle dost ekonomi modeli için, Greenpeace'in desteğiyle Akkuyu yakınlarındaki bir camiye güneş enerjisi sistemi kurulmasından ilham alınabilir.

birçok şey esasında hem dine hem akla göre israf. Sorumluluk almamız lazım. Sorumluluğu başkasına atmak Türkiye'de ve İslam dünyasında çok yaygın maalesef. Çevrenin bozulması orada başlamış olabilir ama sen niye devam ettiriyorsun?

Türkiye'deki çevre tartışmalarında dinî bakışı pek göremiyoruz. Sizce bunun nedeni nedir?

Maalesef göremiyoruz. Biraz önce söylediğim gibi akademisyenler, ilahiyatçılar, diyanet çevresi, bu işlerin şuurunda değil. Hocalar ibadeti, orucu anlatıyor ama orucun gerçek anlamını açıklamıyor. Allah niye orucu emrediyor? Bütün ibadetler, inançlar aslında insanı tanrıya, insanı doğaya karşı eğitmek için vardır. Bu bir bütünlüktür. Onun için hem düşüneceksin hem de düşündüğünü yaşayacaksın. Belki Türkiye'deki baskın politik anlayışlar da bu duruma itiyor. Herkes dini anlatmak istiyor. Dini anlatmak sadece hadis okumak, Kur'an okumak gibi dar bir çerçevede algılanıyor. Ama dinin hayatla, suyla, ormanla, hayvanla ilişkisini kurmadıkça hem din gerçekleşmiş olmaz hem de sorunlar ötelenmiş olur. Din hayatın içinde olduğuna göre suyla da ilgili olması gerekir. Diyanetin de, ilahiyatçı hocaların da bunlarla ilgilenmesi gerekir. Sorunları takip etmek, çözüm arayışlarında bulunmak herkesin vazifesi.

Ama bu din olarak görülüyor. Kur'an'da geçen birçok temel kavramın bugün bizim, Müslümanların zihnindeki bilgilerle ilişkisi yok. Onun için su veya havanın kirlenmesi, dinin dışında bir sorun gibi görülüyor. İslamın temel kavramlarını yeniden açmamız lazım. Bu bir yenilik değil, bir modernizm değil çünkü Kur'an'da var bunlar.

Tartışmaları açmanın önünde bir engel var mı?

Yok, ama engel olsa da katlanmamız gerekiyor.

Geleceğin Paris'i, Sürdürülebilirlik ve Raporlama Trendi, İstilacı Kurbağalar, İklim Değişikliğinde Yeni İşbirliği...

Geleceğin Paris'ini Nasıl Hayal Edersiniz?

Paris'i gelecekte karmakarışık bir şehir yerine yağmur ormanı görünümünde akıllı bir şehir olarak hayal edebilir misiniz? Vincent Callebaut'un "Paris İklim ve Enerji Planı" kapsamında hazırladığı konsept projeler, şehrin 2050 yılında hem tarihi estetiğini koruyan hem de uzun dönem enerji hedeflerine uygun sürdürülebilir çözümler getiriyor. Projelerde özellikle doğadan esinlenen yeşil gökdelen tasarımları dikkat çekiyor. Binalarda pasif ısıtma ve soğutma, yağmur suyu geri dönüşümü, yaşayan yeşil duvarlar, halk bahçeleri gibi detaylar rezidanslara kırsal yaşam doğallığını getiriyor. Alan ve malzeme en verimli şekilde kullanılıyor: Petek biçimli kuleler güneş enerjisi jeneratörleri gibi çalışarak güneş ışığını harmanlıyor ve biyoyakıt üretiyor. Işık ve enerji üretimi yine doğal kaynaklar ile sağlanıyor. Binalar yaşam, iş, ticari amaçların tamamına hizmet verdiğinden günlük ulaşım ve taşıma işleri en aza iniyor ve böylece şehrin yakıt tüketimi ve dolayısıyla emisyonları da ciddi miktarda azalıyor. Hayali bile heyecan verici, ne dersiniz?

CECHR @CECHR_UoD
<http://t.co/5ScrxUUHh>

2025'te Sürdürülebilirlik ve Raporlama Trendi

Global Reporting Initiative'in (GRI) Mayıs 2015'te yayınladığı "Sürdürülebilirlik ve Raporlama Trendleri 2025" raporuna göre önümüzdeki on yıl içinde; hammadde sıkıntısı, iklim değişikliği ile mücadelede ortak

politikalar ve eylem planlarının geliştirilmesi, atık artışı ve ekosistem kirliliği ile mücadele, ekonomik eşitsizliğin azaltılması, toplumsal çatışmalar ve göçlerin beraberinde getirdiği toplumsal sorunlar ile mücadele, insan haklarının korunması, bölgesel sürdürülebilir kalkınma planlarının oluşturulması, ortaya çıkan yeni sektörler için çalışanların yeniden eğitimi ve bu alanlarda nitelikli iş gücü yaratılması, itibar ve etik krizleri ve yolsuzluğa karşı politikaların güçlendirilmesi konuları öncelikli olacak. Buna bağlı olarak da şirketlerin davranışlarını bu sorunlar etrafında şekillendirmesi gelecek, ürünler/servisler bu yönde oluşacak. Şeffaflığın artması, paydaş bağlarının güçlendirilmesi, itibar ve risk yönetimine çok daha önem verilmesi de gerekecek.

S360 @s360News
<http://t.co/2BqwnHmiyh>

İstilacı Kurbağa Türü Koca Bir Adayı Tehdit Ediyor

İstilacı türler dünya biyoçeşitliliği için en önde gelen tehditlerden birisi! İşte bir örnek: Asya'ya özgü kara kurbağasının Madagaskar'da görülmesi çevre korumacılarını alarma

Özgür ÖZTÜRK
ozgur.ozturk@akcansa.com.tr

geçirdi. Türün, adanın tamamına yayılması durumunda, zaten tehlike altında olan ada biyoçeşitliliğine ciddi zarar vermesinden endişe ediyor. Zira, şaşırtıcı biçimde, adadaki **hayvan türlerinin %84'ünü endemik türler oluşturuyor** ve birçoğu istilacı türlere karşı neredeyse savunmasızlar. Yapılan araştırmalar karakurbağasının adaya 2010 yılı öncesinde geldiğini ancak 2014 yılına kadar fark edilmediğini gösteriyor. Özellikle liman civarında yoğunlaşan bulgular, türün gelişi ve yayılımının konteynerlar vasıtasıyla olduğunu kanıtlıyor. Türün yaşamı için ekolojik tercihine bakıldığında, adanın özellikle doğu kıyılarının yayılması için çok elverişli bir iklime sahip olduğu anlaşılıyor. Karakurbağası zehirli ve öldürücü; insanlar için bile. Dolayısıyla **sağlık riski de taşıyor**. Bu tehlikeli örnekler, ülkeleri daha gelişmiş politika ve biyogüvenlik prosedürleri oluşturmaya itecek gibi!

Biodiversity News @BiodiversityNew
<http://t.co/Gfd2UsyNCH>

İklim Değişikliği Çözümünde Yeni İşbirliği

Dünya genelinde sosyal medya kullanımı ve buna paralel olarak sosyal medya platformlarında sporla ilişkili içerik paylaşımı çığgın bir hızla artıyor. Spor ortak bir dil, tüm duvarları/bariyerleri yıkıyor, gelişim için çok güçlü bir araç! Geçen yıl İspanya bisiklet turunda sporcular anormal sıcaklar yüzünden günde ortalama 12 şişe su içtiler ama bu bile 4,5 kilo kaybetmelerine engel olamadı. 2014 Sochi Kış Olimpiyatları'ndan hemen sonra tüm pistlerin erimesi, Melbourne ve New York tenis turnuvalarındaki korkunç sıcaklar, **iklim değişikliğinin acımasızlığını spor dünyasına da hissettiriyor**. Buna karşı spor camiası sporun gücünü kullanmaya başladı: 2013 Kasım'ında ABD profesyonel lig sporcu ve yöneticileri ile Olimpiyat Komitesi, Kongre'ye ilk kez iklim değişikliğinin spor camiasına etkilerini örneklerle sundular. Sochi'deki pistlerin erimesi

sonucu 2014 Şubat ayında, bu kez 105 kış olimpiyat sporcusu, dünya liderlerine iklim değişikliğinin önemini hatırlatmak üzere imzaladıkları dilekçeyi sundular. Yıldız/popüler sporcular yaşam tarzları ile hayranları için rol model olabilir, iklim değişikliğine dair sosyal medya üzerinden de farkındalık yaratarak çözüme katkı verebilirler. **Spor ve sosyal medya ittifakının yaratacağı güç**, hiç kuşku yok ki politika ve iş dünyasından daha etkili olacaktır! *WBG Environment @WBG_Environment*
<http://t.co/d66U30FLVI>

Dünya Nüfusu Hiç Bu Kadar Genç Olmamıştı!

Dünya üzerinde **10-24 yaş arası 1.8 milyar nüfus** var. BM Nüfus Fonu 2014 sonu verilerine göre, bu rakam **bugüne kadar ulaşılan en yüksek genç nüfusu gösteriyor**. UNESCO raporları da eğitim imkanı yakalayan genç sayısının en yükseğe ulaştığını vurguluyor. Tüm bu gerçekler yakın gelecekte dünya genelinde ekonomik ve sosyal gelişim için büyük potansiyel olduğuna işaret ediyor. Geleceğimizi, ihtiyaçlarımız ile bu gençlerin tutkularının kesişimi şekillendirecek. Yetenekli gençler ve onlara sağlanacak kaliteli eğitim olanakları, genç nüfusun işsizlik sorununda fark yaratabilir ve dengeleri değiştirebilir. Ülkelerin ve dünya ekonomisinin sürdürülebilirliği neden bu yolla gelişmesin?

United Nations @UN
<http://t.co/cmaYZYWUM9>

Paris Yolunda Bilim İnsanları Ses Verdi: “Ortak Geleceğimiz İçin Harekete Geçelim”

Paris 7-10 Temmuz'da UNESCO, IPCC ve Fransız Hükümeti tarafından düzenlenen “İklim Değişikliği Altında Ortak Geleceğimiz” (Our Common Future under Climate Change) başlıklı son derece önemli bir konferansa ev sahipliği yaptı. İklim değişikliğiyle mücadele için bir milat haline gelen COP21 öncesi en büyük iklim bilimi toplantısı kabul edilen organizasyona katılanlar arasında Arif Cem Gündoğan da vardı ve kritik gözlemlerini bizlerle paylaştı.

 Arif Cem GÜNDOĞAN,
King's College London

Oldukça yoğun geçen günlerin ardından uçak yerine Paris-Londra treninden yazıyorum bu satırları. Bilgisayarımı en son tren istasyonunda bisiklet sürmek vasıtası ile şarj etmişim. İstasyonun hemen yanındaki cadde onlarca elektrik şarj istasyonu bulunuyordu. İklim değişikliğinin hayatımızın her alanında köklü değişikliklere yol açacağını tahmin etmekten ziyade, yaşayarak öğrendiğimiz günlerdeyiz. Problemin kaynağına yönelik çözüm önerilerini uygulamaya geçirmekte bu kadar geç kaldığımız için, olumsuz etkilere de uyum sağlamak zorundayız. Peki iklim bilimcileri arasında en güncel tartışma alanları ve bulgular neler? Bu sorunun yanıtlarını 7-10 Temmuz'da UNESCO, IPCC ve Fransız Hükümeti tarafından düzenlenen “İklim Değişikliği Altında Ortak Geleceğimiz” konferansında

bulma şansım oldu.

Bu yılın sonunda yine Paris'te düzenlenecek tarihin belki de en kritik iklim zirvesi olan 21. Taraflar Toplantısı (COP21) öncesinde iklim bilimine dair en büyük toplantıya 100'ü aşkın ülkeden yaklaşık 2 bin bilim insanı katıldı. 190 oturumun gerçekleştirildiği konferansın ana amaçları, Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin (IPCC) 5. Değerlendirme Raporu (AR5) bulgularını yeni araştırmalar ışığında güncellemek; iklim değişikliği ile mücadele, uyum ve sürdürülebilir kalkınma konularına farklı açılardan bakarak disiplinlerarası, veriye ve bilimsel kanıtlara dayalı çözüm önerileri geliştirmek; ve kritik öneme sahip iklim zirvesi öncesinde bilim-toplum-politika arasındaki diyaloga katkıda bulunmak olarak özetlenebilir. Toplantı çıktılarını tek yazıda özetlemek tahmin edeceği-

Konferansta bir konuşma yapan Fransa Çevre, Enerji ve Kalkınma Bakanı Segolène Royal ise bilim insanlarına seslenişinde “Fikirler savaşını kazandık, şimdi eylemler savaşını kazanmamız gerekiyor” diyerek, artık boş sözlerin değil eylemleri konuşma zamanının geldiği mesajı verdi.

niz üzere imkansız. Bunun yerine sizlere en temel ve çarpıcı mesajları iletmek isterim.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) Sekretarya Başkanı **Christiana Figueres**'in etkinliğin açılışında paylaşılan mesajında, ülkelerin uzun vadede “sıfır salım” hedefine ulaşmasının gerekliliğinin altı çizilirken, seragazlarının ikame edilmesi (*offset*) yerine net azaltım yapılmasının önemine dikkat çekildi. Organizasyon komitesi ve Pierre-Simon Laplace Enstitüsü Başkanı **Hervé Le Treut**'un bilim dünyasının gündemine dair vurgusu ise bir diğer dikkate değer gelişme oldu: “*Bilim gündeminin yalnızca insanları sorunlardan haberdar et-*

mek olmadığı, bunun yanı sıra çözüm önerileri sunduğu bir süreç girdik”. Le Treut ayrıca olası çözüm önerilerinin hızla ölçeklendirilebilir olmasının önemine değinerek, yeni bakış açılarına ve yenilikçiliğe olan ihtiyaca değindi. Açılıştaki konuşan Fransa Çevre, Enerji ve Kalkınma Bakanı **Segolène Royal** ise bilim insanlarına seslenişinde “**Fikirler savaşını kazandık, şimdi eylemler savaşını kazanmamız gerekiyor**” dedi. Royal böylelikle artık boş sözlerin değil eylemleri konuşma zamanının geldiği mesajı verdi.

İnançlar, Değerler ve Duygular

Konferansa farklı bir derinlik katan sunumlardan birinde Oslo Üniversitesi Profesörü **Karen O'Brien**, ik-

lim değişikliği sorununun yalnızca teknolojik yaklaşımlarla çözülemeyecek bir sorun olduğunu söyleyerek **inançlar, değerler ve duygular** üzerine araştırmalar yapılmasının önemini altını çizdi. Bu noktada iklim değişikliği çerçevesinde sosyal ve beşeri bilimlere düşen rolü alkışlar arasında üzerine basa basa vurgulamış da oldu. Konferansın en ilgi çeken oturumlarından birisi de The Guardian medya grubunun “**Kömürü Yerin Altında Tut**” (*#keepitintheground*) kampanyasının ve iklim değişikliği bağlamında medyanın rolünün tartışıldığı oturumdu. Gazetenin kıdemli çevre editörü **Damien Carrington**, gezegeni tehlikeye atmamak adına bu sorumluluğu açıkça dillendirmeyi tercih

Papa Francis'in bilim danışmanlarından olan Potsdam İklim Etkileri Araştırma Enstitüsü'nden Hans Joachim Schellnhuber etkileyici konuşmasında “karbon çağının bittiğini” vurguladı.

ettiklerini belirtti. The Guardian'ın kampanyasının geniş destek aldığı da yoğun alkışlar eşliğinde görmüş olduk.

Konferanstaki fikir ve bakış açılarının neredeyse iki farklı ucunu temsil eden konuşmacılar olan **Johan Rockström** ve **Luis Fernández Carril** arasındaki diyalog hatırlanmaya değer ve önümüzdeki iklim gündemini meşgul edecek ana tartışma aksı olarak kayıtlara geçti. **“Gezegensel sınırlar”** (*planetary boundaries*) kavramını ortaya atan isimlerden biri olan Stockholm Resilience Center'den Johan Rockström, gezegeni kompleks bir sistem olarak tanımlayıp ana amacımızın bu sistemin dinamiklerini sağlam tutmak olması gerektiğini savunurken; Meksika Ulusal Üniversitesi İklim Araştırma Merkezi'nden Dr. Luis Fernández Carril **“dayanıklılık”** (*resilience*) konseptinin tıpkı “yeşil ekonomi” ve “sürdürülebilirlik” kavramları gibi politikacılar ve özel şirketler tarafından içi boşaltılarak kullanılmasına karşı çıktı. Carril, bu kavramın dikkatsizce kullanımının hakkaniyet, eşitlik, ve adalet

çerçevelerinde ekolojik ve sosyolojik yıkımlara ve adaletsizliklere yol açtığını belirtti. Carril şu sözleri ile oldukça büyük bir alkış alarak bir anlamda bilim insanlarının da aynı çekincelere sahip olduğunu ortaya serdi: “Esnek veya dayanıklı küresel bir gelecek istemiyoruz. Biz bundan özellikle kaçınmak istiyoruz. Dayanıklılık istemiyoruz. [İklim değişikliğine] direnç ve karşı koyuş istiyoruz. Yıkımın normalleştirilmesine karşıyız”.

“Karbon Çağı Bitti”

Dört günlük konferans boyunca iklim biliminin her alanını temsil eden katılımcılar düşük-karbon veya karbonsuz bir geleceğe dair vizyonlarını ortaya koydu. Örneğin Carnegie Bilim Enstitüsü'nden **Ken Caldiera**, katılan bilim insanlarına “düşük karbonlu bir dünyada yaşamaya arzu duyan toplumlar nasıl yaratılabilir?” sorusunu yöneltti. Uluslararası Enerji Enstitüsü'nün (IEA) çiçeği burnunda başkanı **Fatih Birol** ise yeni sağlanan ABD-Çin mutabakatı, AB 2030 hedefleri gibi gelişmeleri olumlu karşılarken şir-

ketlerin iklim değişikliğini stratejik olarak ele almamasının büyük bir hata olduğunu belirtti. Yalnızca vizyonun yetmeyeceğini, somut hedeflere de ihtiyacımız olduğunun altını çizen Birol, enerji sektörüne önemli sinyaller verilmesi gerektiğini söyleyerek 2020 itibarı ile enerji kaynaklı seragazi salımlarının zirve yapıp sifıra doğru harekete geçmesi gerektiğini yineledi. Fatih Birol'dan sonra söz alan Uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsü'nden uyum uzmanı **Saleemul Huq** ise +3 veya +4°C daha sıcak bir dünya riskini göze almamız gerektiğini, seragazi azaltımı konusuna ağırlık verilmesinin bu riski hafifletmekle birlikte kaçınılmaz olan etkilere uyum konusunda ilerlemeye ihtiyaç olduğunu belirtti.

İklim değişikliği konusunda ciddi bir metin yayınlayan **Papa Francis**'in bilim danışmanlarından olan Potsdam İklim Etkileri Araştırma Enstitüsü'nden **Hans Joachim Schellnhuber** etkileyici konuşmasında **“karbon çağının bittiğini”** vurguladı. Bu bağlamda Schellnhuber küresel ortalama sıcaklık artı-

şını maksimum 2°C derecede sınırlamamız gerektiğinin altını çizerek ekledi: “Eğer iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden kaçınmak istiyorsak bunun tek yolu karbona dayalı ekonominin acilen güçülerek yok olmasıdır”. Schellnhuber iklim politikaları çerçevesinde adalet konusuna da değinerek, etkilerin ve azaltım önlemlerinin bedelini yok-sulların ödememesi üzerinde de uyarılarını dile getirdi. Konferans bilim komitesi başkanlığını yürüten **Chris Field** ise karbon sonrası bir çağa doğru gittiğimizi belirterek, iklim değişikliği ile mücadele ve uyumun sürdürülebilir kalkınma hedefleri ile uyumlu bir biçimde düşünülmesi gerektiğini ifade etti. Konferansın kapanış bildirisini de sunan Field, sıcaklık artışını maksimum 2°C'e tutabilmenin tek yolunun karbon salımlarının 20 yıl içinde sıfırlanmasından geçtiğini belirtti.

Geç Olsun, Güç Olmasın!

Konferansın önemli bir boyutu da orada paylaşılan bilginin internet üzerinden hızla demokratikleştirilmesiydi. Konferans boyunca geleneksel medya (AFP, Reuters gibi önde gelen haber ajansları canlı yayınlar yaptı) ve sosyal medya kanallarının aktif ilgisi dikkat çekici-

Konferans boyunca geleneksel medya (AFP, Reuters gibi önde gelen haber ajansları canlı yayınlar yaptı) ve sosyal medya kanallarının aktif ilgisi dikkat çekiciydi. #CFCC15 etiketi altında atılan tweet'leri 20 milyon kişi takip etti.

di. Bunun yanı sıra New York Times çevre editörü **Andrew Revkin**, The Guardian editörü **Damien Carrington** ve Der Tagesspiegel çevre editörü **Dagmar Dehmer** gibi kıdemli gazeteciler, oturumları an be an takip ettiler. Sosyal medya kanadında #CFCC15 etiketi altında 22.187 tweet atılırken, bu tweet'leri dünyanın hemen her yerinden yaklaşık 20 milyon kullanıcı görüntüledi. Özetle dört gün boyunca dünyanın gözünün bu etkinlik üzerinde olduğunu söylemek yanlış bir yorum olmayacaktır.

Peki, Türkiye tüm bunların neresinde? Oluşturulan modellerde Türkiye'nin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinden en fazla payı alacak bir bölgede olduğunu biliyoruz. Dahası Türkiye'de sosyo-ekolojik kırılganlıklar da ciddi seviyede. Bu anlamda yapmamız gereken çok şey var. UNFCCC ve Kyoto Proto-

kolüne oldukça geç dahil olu-şumuz, bundan önceki rejimde iklim mücadele ve uyum araçlarının yanı sıra finansmandan da yararlanamamamız sonucunu doğurmuştu. Yeni belirginleşen iklim rejiminde ise seragazi salım artış hızında bir rekortmen olan Türkiye'nin sorumluluk almaktan kaçınması zor gözüküyor ve sonuçları itibari ile bu durum Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında yalnızlaşacağı anlamına gelir. Türkiye'nin COP21 kapsamındaki pozisyonunun ne olacağını, **İklim Değişikliği Başmüzarekescisi Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar**'ın 29-30 Haziran'da New York'ta düzenlenen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu İklim Değişikliği Üst Düzey Etkinliğinde ifade ettiği üzere en erken Eylül ayında görebileceğiz. Geç olsun güç olmasın, yeter ki Türkiye'nin yeni iklim rejiminde aktif bir oyuncu olmadığı seçeneğini görmeyelim. Ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş Türkiye'nin yararına olmakla kalmayacak, Türkiye'nin kendini kömür-bazlı enerji stratejisi gibi tuzaklara kilitlemesinin de önünde en büyük bariyer olacaktır. Gelecek kuşaklara böyle bir ülke bırakmak hepimizin borcudur. ○

Bir Yaz Gecesi Rüyası'nda Sebzeler ve Meyveler...

Shakespeare'in göz ardı edilen özelliklerinden birinin, eserlerinde sebze ve meyvelere sıklıkla yer vermesi olduğuna değinen Zeynep Heyzen Ateş, günümüze uzanıyor ve 2015 yılı itibariyle en pahalı olan bitkilerin izini sürüyor...

 Zeynep Heyzen ATEŞ Reuben SIMPSON

Edebiyat tarihinin gelmiş geçmiş en büyük oyun yazarlarından kabul edilen Shakespeare'in sıklıkla göz ardı edilen bir özelliği, "**Bir Yaz Gecesi Rüyası**"nda sebzeler ve meyvelerden sıklıkla bahsetmesidir. Kayıslar, kirazlar, böğürtlenler ve yabani orman meyveleri, yazar tarafından izleyicilerin ağızını sulandıracak şekilde anılırken, Titania, en sevdiğini en kıymetli yiyeceklerle onurlandırmalarını emredecektir: "Onu kayısı ve böğürtlenlerle, mor mor üzüm-ler, yeşil incirler ve dutlarla besleyin (*Bir Yaz Gecesi Rüyası III 173-4*)." Bu kadar da değildir bitkilerin, meyvelerin ve egzotik baharatların, hatta bugün en sıradan saydığımız

sebzelerin edebi klasiklere sızıışı... Lahana mı istersiniz, fasulye mi? Turp ve havuç ise ister inanın ister inanmayın, halka inmeye çalışan lordların kaleme aldıkları yapıtlarda sebzelerin muhtemelen en sık anılanları. Ne demiş Harrison, o en "aristokrat" küçümseyişle: "Ah, salatalık, soğan ve zeytin, ne eksik olmaz ki soylu masalardan. İngilizler, en tehlikeli lezzetleri dahi sunuyormuş diyorlar, hani şu mantar diye anılan... Yoksa bir kralı daha öldürmek mi niyetleri..." Shakespeare'den de eksik olmaz "halk sofrası" tasvirleri, salatalar, bezelye ve patatesler. Hele bu so-

nuncusu uzun uzadıya yormuştur her çağda akademisyenleri. Bizde pek bilinmez ama Shakespeare'in eserlerine dahil ettiklerinin ne tür patatesler olduğu, bolca tartışılmıştır İngiltere'nin en prestijli okullarında yazılan tezlerde -yoksa sembolik patatesler midir bunlar? Shakespeare'in "Windsor'un Şen Kadınları" adlı eserinde Sir John Falstaff şöyle der: "Bırakın patatesler yağsın soframıza... ve öpücükler eritsin kardan kalanları" (V.II.54) Sir John Hawkins'e kalırsa, elbette Shakespeare'in eserlerinde anmaya

layık bulduğu sıradan bir patates olamaz, olsa olsa “yam” denen, afrodizyak olduğu varsayılan tatlı patatestir. Trollus ve Cressida’da Shakespeare’in ima ettiği cinsellik değil midir: “Ne büyük günah bu lezzet, patateslerin insanın içini gıdıklayan parmakları.”

Dünyanın En Pahalı Bitkileri Hangileri?

Bu kadarla da bitmez patatesin Avrupa klasiklerindeki macerası, ama gelin biz Shakespeare’in Capulet’e söylediği erdemli repliği güzel bir geçiş kabul edip (“Önemli değil kaç davetlinin geleceği, Sirrah, gidip bana yirmi kurnaz aşçı tutsan yeter”- *Romeo ve Juliet*) zenginlik göstergesi kabul edilen ziyafet sofralarından günümüzde hangi bitkilerin başta edildiğine ve bu işin lojistiğine bir göz gezdirelim.

Bir tahmin yürütün, 2015 itibarıyla dünya genelinde en pahalı bitkiler hangileri? Organik çilek mi? Cep yakan böğürtlenler mi, trüf mantarı mı? Yoksa kilosu bir ara alıp başını giden ayşekadın fasulye mi?

Food and Agricultural Organization (FAO) istatistiklerine göre 2014 yılı sonu itibarıyla uluslararası listelerin bir numarası, kilosu neredeyse 1000 Euro’dan alıcı bulan **şerbetçiotu**. Listede onu **trüf mantarı** ve **safran** izliyor.

Safran, *crocus sativus* bitkisinin çiçeğinden elde edilen ve elle toplanan kıymetli bir baharat. 150 bin çiçekten yaklaşık bir kilo safran elde edilebildiğinden, **20 gramının fiyatı 100 doları buluyor**.

Bir diğer kıymetli bitkiyse koleksiyoncuların gözdesi **orkide**. Değeri yetiştirilişinin zorluğundan ve koleksiyonerlerin bu narin bitkinin ender türlerine on binlerce dolar ödemeye gönüllü olmasından kaynaklanıyor.

Çoğu okuyucumuz, listenin daha üst sıralarında olacağını varsayarsa da, marihuana ve afyon (*cannabis*

sativa ve *papaver somniferum*) gibi yasadışı bitkiler listenin çok daha aşağılarında.

2014-15 yılında Silikon Vadisi’nde popüler olduğu için fiyatı yükselen ve listenin üst sıralarına çıkan bir diğer ürün ise olgunlaşmış **palmiye ağaçları**. Boyu 10 metreyi bulan bir palmiye ağacına 20 bin dolar ödemesi sıradışı değil.

Bir de sahtesiyle gerçeği arasında dağlar kadar fark olan ürünler var. Tek bir kez bile sushi yemişseniz, wasabi’nin ne olduğunu bilirsiniz. Üzülerek söylüyorum, yediğimiz wasabi çoğunlukla yaban turpu-karaturp ve renklendiriciyle hazırlanan sahte bir üründür. Niye dersiniz, taze wasabi’yi yetiştirmek çok zor olduğu için (Hatta BBC’nin yorumuyla yetiştirilmesi dünyanın zor bitkilerinden biri ve kilosu 160 dolardan alıcı buluyor. Kuzey Amerika’da sadece wasabi yetiştirmeye odaklanmış şirketler var ama seralardan yararlanan Frog Eyes

Food and Agricultural Organization (FAO) istatistiklerine göre 2014 sonu itibarıyla uluslararası listelerin bir numarası, kilosu 1000 Euro’dan alıcı bulan şerbetçiotu. Listede onu trüf mantarı ve safran izliyor.

Wasabi ve Pacific Coast Wasabi gibi şirketler bile henüz hedefe yaklaşabilmiş değil. Sektör Japonların kontrolünde olsa da bir diğer rakipleri olan Vancouverlı çiftçi Blake Anderson, hedeften uzak olduklarının altını çiziyor).

En Pahalı Demek En Değerli Demek Değildir

Bahçıvanlığa merak salmaya niyetli olanlar için durum bu kadar umutsuz değil. Akılcı çözümler her zaman mevcut. Yetiştirilmesi özel bir çaba gerektiren bazı bitkiler, gramajı pahalı bitkilerden çok daha akılcı tercih olabilir. Belli başlı örnekleri sıralayacak olursak:

Lavanta: Küçük ölçekli çiftçiler için lavanta yetiştiriciliği küçük tarlalardan yüksek verim elde etme yollarındandır. Taze çiçekler, demetler halinde elden çıkarılabilir veya lavanta yağı yapımında kullanılır. Aynı çiçekler kurutulup aranjman yapımında kullanılmak üzere rahat-

Yetiştirilmesi özel bir çaba gerektiren bazı bitkiler, gramajı pahalı bitkilerden daha akılcı tercihler olabiliyor. Lavanta, bonzai, gurme mantarlar, sarımsak ve bambu da bu bitkiler arasında.

lıkla çiçekçilere satılabilir. Lavanta, yan sanayisi geniş bitkilerdendir. Aroma terapi ürünleri, sabunlardan losyonlara cilt bakımında kullanılan ürünler, hatta çekmecelere bırakılan ufak lavanta keseleri... Lavanta'nın güzelliği budur, hiçbir parçası çöpe gitmez.

Gurme Mantarlar: Şehirli yetiştiriciler ve tarlası olmayanlar için mantarlar, metrekaşe başına en yüksek kâr bırakan ürünlerdendir. İstiridye ve shitake türü talebi yüksek mantar türleri, taze ve kurutulmuş olarak satışa sunulabilir. İstiridye mantarını yetiştirmek, diğer mantarlara nazaran kolaydır, çabuk yayılır ve her yıl daha geniş bir alandan verim elde edilebilir.

Bonzai: Yetiştirilmesi özel yetenek isteyen bu ufak ağaçların ne kadar büyük bir kâr marjı bıraktığını duysanız şaşarsınız. Türkiye'de de yaygınlaşan bu "moda", aslında estetik kaygılar ve zen kültürünün bir parçası. Yetiştiren kişinin becerisi ve ağacın doğru koşullar altında korunup budanması sayesinde kişi bonzai denen küçük ağaçlarla geçimini sağlayabilir. Koleksiyon bitkilerindedir. Yetiştiricilerin başlangıç seviyesi, çıraklık dönemi ve ustalık dönemi vardır ve hangi seviyede olduğu bonzaiyi yetiştiren kişinin tek bir bitki için 1000 dolar ile 100 bin dolar arasında bir ödeme almasını garantiler.

Sarımsak: Gurme sarımsak yetiştiricileri, emeklerinin karşılığını rahatlıkla alacaktır. Üç tür gurme sarımsak vardır: Rocambole, Purplestirpe ve Porcelain. Bu sarımsakların ben-

zerlerinden çok daha üstün olan lezzetini bir kez olsun tadan biri, sıradan sarımsakları tercih etmeyecektir. Bu yüzden kiloları 25 doları bulabilir. Amatör bahçıvanların bir diğer favorisi "Elephant sarımsağı" denen ve çok daha dar alanda çok daha fazla miktarda yetiştirilebilen bir sarımsak türüdür. Hava değişimlerine dayanıklıdır ve bu yüzden çiftçiler ona "kredi kurtarıcısı" der.

Bambu: Bu muhteşem bitki, uzun zamandır bahçe tasarımcılarının favorisi. Cüce bambu denen Sasa modelinden boyu 8 metreyi bulan uzun bambulara kadar 600'den fazla çeşidi vardır.

Şifalı otlar: İnsanoğlu, yüzyıllardır yemek yapmak, hastalıkları tedavi etmek veya mum, çay, sabun, yağ gibi bitkisel ürünler için çeşitli otlardan yararlanıyor. Yöresine bağlı olarak bunları yetiştirmek için özel bir çaba harcamak gerekmeyebiliyor. Önemli olan şey, toplayan kişinin bitkiler konusunda iyi bir bilgiye sahibi olması. Artık pek çok ülkede restoranlar ve aktarlar bitkileri ya kendileri topluyor veya doğrudan tedarik ediyorlar. Geçtiğimiz yıllarda marketlerde saksılar içerisinde bu bitkilerin taze taze satılışının yaygınlaştığını da görüyoruz. ○

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
AKADEMİSİ
SUSTAINABILITY ACADEMY

SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ ÖDÜLLERİ

SUSTAINABLE BUSINESS AWARDS 2015

Yılın "Sürdürülebilir İş Ödülleri" Veriliyor!

Sürdürülebilir İş Ödülleri

Kategoriler:

- ◀ Karbon ve Enerji Yönetimi
- ◀ Su Yönetimi
- ◀ Sosyal Etki
- ◀ Sürdürülebilirlik İletişimi
- ◀ İşbirliği
- ◀ Atık Yönetimi
- ◀ Tedarik Zinciri Yönetimi
- ◀ Çeşitlilik ve Dahil Etme

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ ÖDÜLLERİ
SUSTAINABLE BUSINESS AWARDS

Başvurular için son tarih: 21 Ağustos 2015

Nominasyon için:

www.surdurulebilirisodulleri.com

odul@surakademi.com

Sürdürülebilirlik Akademisi

@surakademi

Dr. Uygur Özesmi
Change.org Doğu Avrupa
Batı Asya Direktörü

Bir Başarı Hikayesi...

Kamilet Vadisi'nin hikayesi Change.org'da başarıya ulaşan kampanyalardan sadece bir tanesi. Hatice Kestane'nin 2013 yılında Kamilet Vadisi'nin tüm doğal güzelliklerinin gelecek nesillere aktarılması için hem Change.org'da hem de sahada yürüttüğü mücadele 2 yıl içinde meyvesini verdi ve 2015

Mayıs ayında başarıya ulaştı. Bu mücadele sonunda Artvin'in en önemli vadilerinden biri olan Kamilet Vadisi'nin HES projelerine kurban gitmesinin önüne geçildi. Hatice Hanım'ın kampanyasını bu ayki bölümümüze taşırken onun bir sözünün altını çizelim "Şu an **Kamilet Vadisi'nde yapılan HES**

durduruldu. Ancak gerekirse mücadeleye yeniden ve daha güçlü başlayacağım"...

İnandığınız değişim için mücadele kimi zaman uzun olabilir ama yılmadan devam etmek başarıya giden yolun en önemli taşlarından. Bu ay Karadeniz'de Artvin için bir mücadele daha başlatıldı. Yeşil Artvin Derneği, kampanyasında Artvin'in Cerattepe mevki ile Genya Dağı'nı kapsayan maden işletme ruhsatlarının iptal edilmesini ve yapılan çalışmaların durdurulmasını talep ediyor. Siz de bu kampanyaya change.org/artvinedokunma adresinden destek olabilir, Kamilet Vadisi gibi yok olmaktan kurtulmasını sağlayabilirsiniz. Unutmamak lazım ki **mücadele başarıyı, başarı yeni bir mücadeleyi** getirecektir.

Not: Bu sayfalaraya yansımaları istediğiniz kampanyalarınızı bizimle paylaşmak isterseniz, İletişim Sorumlumuz Sırma Süren ile sirma@change.org'dan bağlantıya geçebilirsiniz.

Change.org'da Kampanya Başlatmak İçin Ne Yapmak Gerekli?

www.change.org sitesine girin, **Kampanya Başlat** kutucuğuna tıklayın; aşağıdaki soruların olduğu formu doldurun, **Kurallar** bölümünü dikkatlice okuyun; sonra isterseniz fotoğraf veya video ekleyip kampanyanızı başlatın.

- 1- Başlatacağınız kampanya kime yönelik? Biliyorsanız birey, kurum ya da hükümet organının adı ve varsa e-posta adresini yazın.
- 2- Muhataplardan ne talep ediyorsunuz?
- 3- Bu kampanya sizin için neden önemli? Bir başka deyişle, insanlar bu kampanyaya neden destek vermeli?

İmzalarla birlikte siteye giren herkes kampanyanızı görebilir; her imza veren de kendi sosyal medya hesaplarından arkadaşları ve takipçileriyle paylaşabilir. Kampanyanızın muhatabına ilk imzalayan 50 kişinin imzasını içeren bir e-posta gider. Sonrasında da düzenli olarak kampanyanızın durumuna dair bilgilendirme e-postaları iletilir.

change.org

Hatice Kestane Kazandı, Artvin Halkı Kazandı Kamilet Vadisi Kazandı!

Hatice Kestane Artvin'in Kamilet Vadisi'nde bir işletme sahibi. Kendisi, vadinin HES projeleriyle yok olacağı haberi üzerine 2013 yılında harekete geçiyor. Change.org'da otuz dört binden fazla kişinin desteklediği kampanyasıyla beraber basın organları üzerinden aktif bir bilinçlendirme sürecini yürütüyor. Bu hikaye, Hatice Hanım, onu destekleyen 34.298 kişi ve Kamilet Vadisi'nin başarı hikayesidir...

Artvin milletvekilleri gerekse siyasi temsilcileri ile iletişime geçilerek vadinin inceleneyeceği, gerekli görülürse Milli Park kapsamına alınabileceği yönünde görüşleri olduğu bilgisi dolaylı olarak tarafıma ulaştırıldı.

Kamilet Vadisi'yle ilgili kampanya açmanızın nedeni neydi?

Kamilet Vadisi ile 2000 yılında tanıştım ve sevdalandım. Eşim ve ailesinin arıcılık ve çay üretimi yaparak yaşadığı küçük bir mahallenin bulunduğu vadiye teknoloji adına hiçbir şey yoktu. Önce elektrik sonra yol ve turizm, arkasından da HES projeleri geldi vadiye. Kamilet Vadisi'nin değil yok olabileceğini, bir tane ağacın bile kesileceğini düşünmek uykularımı kaçırmaya başladı. Hummalı bir şekilde neler yapabilirim araştırması yaparken Change.org ile tanıştım, kampanyayı başlattım. Amacım Kamilet Vadisi'nde yapılması planlanan HES projesini durdurabilmek, vadiye oluşabilecek olumsuz etkileri yetkililere ve mümkün olduğunca çok insana duyurabilmektir.

Kampanyanızın muhatabı olan Orman Su İşleri Bakanlığı, Milli Parklar Genel Müdürlüğü kampanya sırasında sizinle iletişime geçti mi?

Kampanyamın muhatabı olan Orman Su İşleri ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü direkt olarak benimle bir bağlantı kurmadı. Ancak gerek

Change.org'da kampanyacılık deneyiminizi anlatabilir misiniz? Size destek olanların mesajı neydi?

Açıkçası bu kampanyayı başlatırken bu kadar imza toplanacağını ya da insanların bu kadar duyarlı olabileceğini düşünmemiştim. Ama 34 bin küsur gibi çok güzel bir sayıya ulaşmak mutluluk verici. Kampanyamı imzalayan doğaseverler, doğanın korunması ve gelecek nesillere bozulmadan aktarılabilmesi için başlattığım mücadeleden dolayı beni tebrik ettiler. Yorumlarında önde gelen konu ise dünyada çok az kalan doğal, bozulmamış alanları gelecek nesillere aktarabilmek için doğaya sahip çıkılması gerektiğiydi.

Change.org kampanya sürecinize nasıl destek oldu?

Change.org kampanyamı diğer takipçilerine duyurarak en büyük desteği sundu. Ayrıca yönlendirme ve içerik tamamlama konularında sürekli yardımcı oldu. Bu sebeple, Change.org ve çalışanlarına destekleri için sonsuz teşekkürler. Dünya çapında başardıkları sosyal projeler için ayrıca tebrik ediyorum.

Change.org'daki kampanyanız dışında sahada çalışmalarınız oldu mu? Neler yaptınız?

Yöre halkı ve doğa koruma platformlarının düzenlediği gösteri, basın bildirisi ve toplantılar çok ses getirdi. Bir yandan da mahkeme süreci başlatıldı. Ayrıca Kamilet Vadisi'nin özelliklerini tespit etmek ve tanıtmak için Cnntürk, İz TV, TRT Belgesel gibi yayın kuruluşlarını, birçok öğretim görevlisi ve bilim adamını, işletmesini yaptığım Mençuna Konakları'nda sponsor olarak ağırladım. Şu anda Kamilet Vadisi'ni anlatan belgeseller televizyon kanallarında yayınlanıyor, dergi ve gazetelerde Kamilet Vadisi ile ilgili birçok makale yayımlandı.

Kampanyanızı 2,5 senede 34.298 kişi destekledi ve sonunda başarılı oldu. Sizi destekleyenlere bir mesajınız var mı?

Öncelikle doğaya karşı duyarsız kalmayan herkese teşekkür ederim. Bu sadece başlangıç. Kamilet Vadisi'nde yaşadığım sürece, mücadeleye devam edeceğim. Şu an Kamilet Vadisi'nde yapılan HES durduruldu. Ancak gerekirse mücadeleye yeniden ve daha güçlü başlayacağım. Çünkü arkamda 34 binin üstünde destekçi olduğumu biliyorum. Kampanyamın ikinci adımını, Kamilet Vadisi'nin Milli Park ilan edilmesi çalışmalarını hızlandırmak olacaktır.

Bisikletine Sahip Çık!

Dünyanın bisiklet başkenti olarak kabul edilen Amsterdam'da bisikletin yolculuğu, sivil toplum ve aktivizm bilincine sahip bireylerin örgütlenerek yerel yönetimleri ve dahası devlet politikalarını nasıl dönüştürebildiğinin en güzel örneklerinden biri...

 Tuba ÇAKIR

Türkiye'de -özellikle büyük şehirlerde- bisikleti gündelik ulaşım aracı olarak tercih ediyorsanız ve eğer bir bisiklet sporcusu değilseniz, genelgeçer bakış açısına göre ya macerasever birisiniz (hatta daha yabancılaştıran bir ifadeyle maceraperest) ya da romantik. Çevreye ve sağlığımıza özen gösteren biri olduğunuz akla gelen ilk şeylerden biri olmaz pek. Çünkü çoğumuz için bisiklet, çocukluk yıllarımızda yaşadığımız mahalleyle sınırlı kalsa da, bizi özgürlük duygusuyla tanıştıran biricik yoldaşımız olmaktan pek öteye gidemedi. Ancak bugün Avrupa ülkelerinin çoğu kentinde bisiklet temel ulaşım araçlarından biri. Özellikle, tüm ülkeyi baştan başa bisikletle katmeye imkan veren gelişmiş bisiklet yolu ağıyla Hollanda'nın başkenti Amsterdam, aynı zamanda dünya çapında "**bisikletin başkenti**" olarak da kabul ediliyor. Öyle ki, henüz yürümeye başlayan bir çocuk ya da 80'inde bir insan; anne, öğretmen, bankacı, doktor, patron, belediye başkanı, işçi, profesör ya da politikacı, kim olduğunuzun hiçbir önemi yok Amsterdam'da pedal çevirirken. Gazeteci **Renate van der Zee** tarafından kaleme alınan ve geçen ay *The Guardian*'da yayınlanan "**Amsterdam Nasıl Bisikletin Başkenti Oldu?**" başlıklı yazı, aslında bisikletin Hollanda'da nasıl çetrefilli bir yolculuk yaptığını dikkat çekiyor. Bugün Amsterdam'da gündelik hayatın doğal bir parçası olan bisiklet mevcut konumuna, Hollandalıların dahi yaygın olarak düşündüğünün aksine, tarihin olağan akışıyla gelmedi ve bisikletle ulaşım kolaylığı eskiden beri sahip olunan bir imkan değildi. Bisiklet, örgütlü sivil toplum mücadelesi sayesinde bu konumu hak etti. Süreci inceleyince anlaşılıyor ki, sivil toplum ve aktivizm bilincine sahip bireylerin örgütlü hareket ederek yerel yönetimleri ve dahası devlet politikalarını nasıl dönüştü-

Düşündüğümüzün aksine Hollanda her zaman bir bisiklet cenneti değildi. Motorize dönüşümün karşısına uzun dönemli bir aktivizm ve sivil itaatsizlik duvarı çıkmasaydı büyük ihtimalle bugünkü halini de almayacaktı. Değişim her zamanki gibi tabandan, sivil toplumdaki gelmişti...

rebildiğinin en güzel örneklerinden biri Amsterdam'da bisikletin tarihi.

“Ölümüne” Heves ve Sivil İtaatsizlik

Van der Zee'nin cesaret aşılayan yazısına göre; yirminci yüzyılın başında Hollanda topraklarında bisiklet hatırı sayılır bir çoğunlukla, kadın-erkek, herkes tarafından tercih edilen bir ulaşım aracı; savaş sonrası dönemde ve özellikle ekonominin yükselişe geçtiği 1960'lar da otomobil, kentleşme politikaları açısından geleceğin ulaşım aracı olarak kabul görmeye başlamıştı. Bu görüş doğrultusunda geliştirilen kentleşme projeleri sokakları insanlardan alıp otomobillere teslim ediyordu. Amsterdam, bir uçtan diğer uca, otomobiller için dönüştürülürken bisiklet kullanımını da her yıl %6 oranında azaldı. Esas irkilme ise, 1971'de otomobil kazalarının

zirve yaparak 400'den fazlası çocuk olmak üzere 3 bin 300 canı aldığı süreçte yaşandı. Bu motorize dönüşüm, toplumsal olarak benimsenmiş bir alışkanlığı ortadan kaldırmak ve gündelik yaşama hükmetmek için öyle “ölümüne” hevesliydi ki, her iktidar heveslisinin bir gün çarpışmaya mahkûm olduğu saf gerçekle karşılaştı: Sivil itaatsizlik.

Aktivizm ve sivil itaatsizliğin, bugüne dahi ilham kaynağı olabilen, zihin açıcı örneklerinin sahne aldığı 1970'lerin başında gelinen bu sarı nokta, farklı gruplar tarafından ciddi şekilde protesto edildi. İlk başkanı Avrupa Parlamentosu Hollanda Eski Üyesi **Maartje van Putten** olan **Stop de Kindermoord** (Çocuk Cinayetlerini Durdurun) öne çıkan aktivist gruplardan biriydi. Bugün 60'lı yaşlarını süren van Putten o yıllarda genç bir anneydi ve tanık olduğu, özellikle çocukların zarar

gördüğü onlarca trafik kazası böyle bir harekete liderlik etmek için onun açısından fazlasıyla yeterli bir nedendi. *Stop de Kindermoord* trafik kazası bölgelerini işgal ederek ve çocukların güvenle oyun oynamasını engelleyecek şekilde caddelerin kapatıldığı günlerde, bu bölgelerde özel etkinlikler düzenleyerek geniş katılımlı bisikletli protestolar düzenledi ve kısa sürede çok sayıda insana ulaştı. Caddelere kurdukları uzun masalarla büyük bir akşam yemeği organize etmişlerdi ve van Putten'e göre bu işin en eğlenceli tarafı polis de onlara oldukça yardımcı olmasındı. O yıllar, resmi makamlardaki insanlara ulaşmanın fark edilir biçimde kolay olduğu, milletvekillerine çay ziyaretine gidilebilen yıllardı. *Stop de Kindermoord* başbakanlık konutuna kadar gitmiş ve “çocuklar için daha güvenli sokak” talebini dile getirmişti.

Can kulağıyla dinlendiklerinin farkındaydılar. Tüm bu çalışmalar meyvesini verdi ve *Stop de Kindermoord* Hollanda hükümeti tarafından finanse edilerek desteklenmeye başlandı. Grup, daha güvenli bir şehir planlaması için projeler üretiyordu ve özel bir tür sokak modeli geliştirdi. İnsan-dostu olarak tanımlanan bu sokaklar (woonerf), otomobillerin oldukça yavaş seyretmesini sağlayan hız kesme tümsekleri ve virajlardan oluşuyordu. Bugün modası geçmiş olsa da hâlâ Hollanda'nın pek çok kentinde rastlayabildiğimiz bu model, sokakları otomobillerin hegemonyasından kurtarıp yeniden insanlara teslim eden kentleşme anlayışının ayak sesiydi.

Rant Yerine İnsan ve Doğa

Stop de Kindermoord'un hemen ardından başka aktivist gruplar da harekete geçti. Kimi otomobiller için düzenlenen yolları illegal yöntemlerle boyayıp bisiklet yollarına çevirdi, kimi ise bisiklet kullanan insanların karşılaştığı tehlikelere dikkat çekti. Yapılan eylemler nedeniyle tutuklamalar başlamıştı. Ancak bu medyada daha geniş yer bulmalarını, seslerinin daha çok kişiye ulaşmasını ve protestolara katılımın daha da artmasını sağladı. Artık protestolar öyle çok ses getiriyordu ki, önce yerel yönetimler ve hemen ardından dönemin Hollanda hükümeti bu duruma kulak tıkayamadı. Öne çıkan aktivist gruplar her ne kadar eylemleriyle ciddi bir farkındalık yaratsa da Hollanda'nın iklimi ve coğrafi koşullarının bisiklet kullanımını için oldukça elverişli olması ve ayrıca bir ulaşım aracı olarak ülke çapında köklü bir geleneğe sahip olan bisikletin popüleritesini yitirse bile hiçbir zaman marjinal olmaması büyük avantajlar sağlıyordu. Bisiklet konusunda farkındalığı artırmak için illegal eylemleriyle öne çıkan **Cyclists' Union**'ın o dönem genç bir üyesi olan **Tom Godefro**

oij, dönemin politikacıları arasında otomobillerle ilgili genel kanının çeşitli sorunlara gebe olduğunun bilincinde kişilerin de varlığının altını çiziyor. Bu politikacılar için egzoz gazı emisyonunun yaratacağı kirlilik de en az trafik kazalarına bağlı ölümler kadar kabul edilemez bir durumdu.

Son olarak 1973'te yaşanan **Yom Kippur Savaşı**'ndaki tutumu yüzünden Hollanda da Suudi Arabistan ve petrol ihracatı yapan diğer Arap ülkelerinin uyguladığı ambargodan nasibini alınca, patlayan krizle dört katına çıkan petrol fiyatları nedeniyle dönemin başbakanı **Den Uyl** tüm ülkeyi acilen enerji tasarrufu konusunda hassas bir yaşam biçimine yönelmeye davet etti. Hükümetin yaptığı enerji tasarrufu önerileri arasında öne çıkan "**Otomobilsiz Pazarlar**" (car-free Sundays) uygulaması hafta sonları sokakları özellikle çocuklar için daha güvenli

Kentleşme politikalarındaki bu dönüşüm, bugün tüm ülkeyi güvenli bir şekilde dolaşmayı sağlayan, toplamda yaklaşık 35 bin 406 kilometrelik (22 bin mil) bisiklet yolu ağının temelini oluşturuyor.

hale getirirken insanlara, otomobilin gündelik yaşama hükmetmediği dönemde hayatın nasıl olduğunu hatırlatmaya yetmişti. Giderek kullanımı artan bisiklet artık aile boyu gezilerde, hatta şehirlerarası seyahatlerde de tercih edilmeye başlandı. Bu seyahatler, Amsterdam dışındaki şehirlerde de bisiklet kullanımını kolaylaştırmak ve artırmak için yeni projelerin geliştirilmesini sağladı. 1980'lere gelindiğinde, ulaşımda rant yerine insan ve doğayı, dolayısıyla bisikleti odağına alan kentleşme anlayışı tüm yerel yönetimlerin temel yaklaşımı olmuştu.

Uzun ve Çetrefilli Bir Yol

Kentleşme politikalarındaki bu dönüşüm, bugün tüm ülkeyi güvenli bir şekilde dolaşmayı sağlayan, toplamda yaklaşık 35 bin 406 kilometrelik (22 bin mil) bisiklet yolu ağının temelini oluşturuyor. Hollanda'da yapılan tüm yolculukların %25'ten

fazlası bisikletle yapılıyor. Bu rakam Amsterdam'da %38'i, bir üniversite şehri olan Groningen'de ise %59'u buluyor. Hollanda'nın bütün büyük şehirlerinde görevlendirilen "bisikletten sorumlu" kamu görevlileri bisiklet yolu ağını korumak ve geliştirmek için çalışıyor. Elektrikli bisikletlerin üretilmesiyle gündelik yaşamda bisiklet kullanımı giderek daha da yaygınlaşıyor. Cyclists' Union bugün artık dünya çapında bilirkişi olarak talep gören 34 bin üyeye sahip bir organizasyon kimliğiyle çalışmalarına devam ediyor. Organizasyonun sözcüsü **Wim Bot** bisiklet yollarının dönemin ihtiyaçları doğrultusunda sürekli geliştirdiğini, park sorununa yenilikçi çözümler ürettiklerini, yollardaki ekipmanların modernize edildiğini ve bu çalışmaların devamlılığı için etkin tedbirler alındığını belirtiyor. Godefrooij, katedilen yolun uzun ve çetrefilli olduğunun altını çizerek, şehir planlamacılar bugün hâlâ bazı projelerde otomobillere öncelik vermek konusunda ısrarcı olsalar bile, bisikleti öne çıkarmak konusunda

Amsterdam'da bisikletin yolculuğu, "insanla arasına duvar örmeden" doğayı gözeten bir anlayışın sosyal fayda yaratma ilkesiyle kenetlendiğinde yapabileceklerine dair umut verici.

mücadeleden asla vazgeçemediklerini vurguluyor.

"Güçlü Türkiye'nin Yeni Enerjisi"nde Bisiklet Nerede?

Amsterdam'da bisikletin yolculuğu, "insanla arasına duvar örmeden" doğayı gözeten bir anlayışın sosyal fayda yaratma ilkesiyle kenetlendiğinde yapabileceklerine dair umut verici. Tarih, sandıkta değil sokakta açığa çıkan sivil toplum iradesinin devlet politikalarını dönüştürme gücüne örnek pek çok gerçek hikâye ile dolu. Bir de manipüle edilenler var. Yüzyıllarca sürecek ölümcül etkileri yeterince tecrübe edilmiş ve bilimsel olarak ispatlanmış, dünyanın en kirli ve en maliyetli enerjisi nükleer; ülkenin tüm televizyon ka-

nalarında, gazete, dergi ve açık hava reklamlarında temiz enerjymiş gibi pazarlanabiliyor. Bu "temiz" algısını yaratmak için kullanılan **bisiklete binen çocuk** imajı, bangır bangır maruz bırakıldığımız rant hırsının çocukluğumuzun en masum anlarına bile dadandığının göstergesi. Halbuki geçtiğimiz Nisan ayında EMBARQ Türkiye - *Sürdürülebilir Ulaşım Derneği*, hazırladığı *İstanbul'da Güvenli Bisiklet Yolları Uygulama Kılavuzu* ile New York merkezli, insan odaklı bisiklet yolu tasarımı ofisi *Center for Active Design*'dan Mükemmellik Ödülü aldı. Bisikletin kent içi ulaşımın bir parçası olarak algılanması, diğer ulaşım sistemlerine entegre edilmesi ve İstanbul'da bisiklet altyapısının oluşturulması gerekliliğine dikkat çekmek amacıyla hazırlanan kılavuzun aldığı ödülünden, ilgili birkaç kişi dışında kimsenin haberi olmadı. Çünkü "güçlü Türkiye'nin yeni enerjisi" her yerde karşımıza dikilen boy boy reklamlarıyla bizim güzel, tertemiz bisikletlerimizi işgal etmişti. Bisikletimiz olmadığı için yolumuzu bulamadık!.. ○

Semra Sevinç
Sürdürülebilirlik Akademisi
Yönetim Kurulu Üyesi
ssevinc@surakademi.com

Markalar Değişiyor mu?

Yıllardır uluslararası kuruluşların, akademisyenlerin, uzmanların, sivil toplum kuruluşlarının; daha iyi bir gelecek için dünden daha farklı bir şeyler yapmak gerektiğini sürekli paylaştığı bir dünyada yaşıyoruz. Karşı karşıya olunan sorunlar ve durumlar, çözümleri ve gelecekte var olmanın koşullarını yeniden belirliyor. Bu koşulların hayata geçmesi ile ilgili tüm paydaşların çalışmalarını ve sonuçlarını görüyoruz.

Peki, bu paydaşların içinde değişime en önemli etki gücü olan iş dünyasında durum ne? Markalar neler yapıyor? İş modelleri ve yönetim stratejileri daha iyi bir gelecek için değişmeye ve farklılaşmaya gerçekten başladı mı?

Pazarlama ve marka yönetimine baktığımızda, markaların ve pazarlamanın karmasında P'lerden bahsediyoruz yıllardır. 4P, 5P'ye ve 7P'lere doğru evrimleşti. Bugün artık marka yönetimlerinde P'ler farklılaşıyor ve yönetim stratejilerine yeni P'ler giriyor.

Sustainable Brands 2015 İstanbul'daki paylaşımların en önemli ortak noktası marka yönetiminin yeni P'leriydi. Markaların yeni P'lerinde 5P öne çıkıyor, bunların 3'ü; sürdürülebilir marka yönetimi ve gelecek hedefli stratejilerin ortaya çıkması ile birlikte gündeme gelen **'People-Planet-Profit'**; ve bugünün markaları tüm paydaşları ile ortak değer yaratarak 3P ekseninde marka stratejisini belirliyorlar.

Geçtiğimiz günlerde bunun çok başarılı ve etkili bir örneği **'Eksik Olma Platformu'** ile paylaşıldı. Lipton katkıları ile kurulan bu platform tüm çay severleri desteğe çağırıyor. Çay tutkusu olan, gelecek nesillerin de yerli çayı içmesi için tüm paydaşları iş birliğine çağırın ve Sezen Aksu'nun da şarkısı ile destek verdiği bu platform, Lipton markasının oldukça başarılı bir uygulaması. Lipton hem 3P hem de yeni dönem pazarlamanın öne çıkan olmazsa olmaz 2P'si için en başarılı iyi uygulama örneklerinden biri.

Konferansta hemen hemen her konuşmacının ortak noktası bugünün ve geleceğin marka yönetiminin merkezinde yer alan 2 yeni P olan **Purpose** yani

Amaç ve Passion yani Tutku idi. Bugünün marka dünyasında **Positioning** yani **Konumlamanın** yerini Amaç aldı. Yani yerden değere geçiş de diyebiliriz buna. Bugün sürdürülebilir marka olmak istiyorsanız, markanızın tüketicinin beyninde ne kadar yer aldığına ya da alması gerektiğine yani yerine değil onun hayatına ne kadar değer kattığına odaklanmanız gerekiyor. Müşteri ile oluşturmanız gereken, onun için etkili olduğunu düşündüğünüz iletişim şekline çok bir amaç ve değer oluşturmak; ancak bu şekilde markanızın güçlenmesini sağlayabilirsiniz.

Konumlama ile hedef arasındaki en önemli farklardan biri oluşum şekilleri, yani yol haritaları. Konumlama pazarlama karması ile kurum dışından başlayan bir süreç; amaç ise tamamen kurumun içinden başlayan ve daha sonra dışı giden bir süreç. Bu anlamda kurum kültürü, insan kaynağı ve Ar-Ge, markanın amacının oluşumunda ve güçlenmesinde çok önemli ve kritik faktörler. Bu kapsamda da, sürdürülebilir bir marka olmak için gereken, çalışan yetkinliklerini yeniden tanımlamak.

Konu artık çalışanların, kurumun sürdürülebilirlik stratejisine katılımlarını sağlamanın çok ötesine geçmeye başladı. Yani sürdürülebilir marka oluşturma stratejisinin insan kaynakları açısından ilk aşaması, CEO düzeyinde oluşturulan stratejiye çalışan katılımını sağlamak idi. Kurumlar bu konu ile ilgili önemli çalışmalar, projeler ve eğitimler yapıyorlar. Geleceği şekillendiren markaların ve kurumların önemli konularından biri de yukarıda bahsettiğim gibi yetenek yönetimi ve yetkinliklerin yeniden tanımlanması.

Bu konuda yapılan çalışmalarını sizler ile önümüzdeki aylarda paylaşmayı hedefliyorum ve yeniden tüketici, amaç ve tutkuya dönmek istiyorum.

Bugünün Tüketicisi Dünden Ne Kadar Farklı, Ne İstiyor ve Ne Bekliyor?

Dün markayı müşteriye **rakiplerden daha farklı söz vermek** olarak tanımlar iken bugün artık markanın müşteri için

önemli ve değerli bir amacı olması gerek diyoruz ve bu amacın kalite ve fiyat uygunluğunun çok ötesinde, müşterinin hayatına ne kattığınız ile ilgili olduğunu biliyoruz.

Tüketiciler, markalar hayatlarına bir şey katmadıkları sürece asla markalar ile ilgilenmiyorlar. Son yapılan araştırmalara göre tüketici, markaların %73'ünün yok olmasını hiç umursamıyor. Bu araştırma şayet Türkiye'de de yapılırsa idi; sonuç çok farklı çıkmazdı diye düşünüyorum. Bugün pek çok şey dünden çok farklılaşmış durumda. Yeni tüketici, onun beklentileri, markaların karşı karşıya olduğu konu ve sorunlar, güçlü sosyal medya stratejisi olması istenen markaların sürdürülebilir olma yol haritalarını da farklılaştırıyor.

Geçtiğimiz günlerde sürdürülebilir marka stratejileri ile ilgili yapılan önemli çalışmaların biri de; Unilever'in Sürdürülebilirlik Akademisi işbirliği ile **'Et-kiyi Birlikte Büyütüyoruz'** hedefi ile gerçekleştirdiği Unilever Sürdürülebilir Yaşam Planı Çalıştayı idi. Çalıştayı **Alışverişçi Davranışlarını Değiştirme Masasında** yer alan 14 katılımcıdan biri olarak farklı alanlardan gelen paydaşlar ile bugününün alışverişçisini analiz ettik ve değişen davranışları konuştuk. Araştırma şirketlerinden perakendecilere, basından STK'lara her paydaşın temsilcisinin bulunduğu çalıştayı birkaç önemli çıktısını sizinle paylaşarak bu ayki yazımı tamamlamak istiyorum. 25-35 arası yaş grubu, ürün ve marka seçiminde daha üst yaş grubuna göre çok daha fazla değer odaklı yaklaşıyor. Tüketici, yaşamlarına katılan fayda ve sağlıklı yaşam konularında çok hassas davranıyor. Satın alacakları ürün/hizmet ve markada, bu sözlere çok önem veriyorlar. Her zaman pozitif mesajı tercih ediyorlar, negatif verilen mesajların alışverişçi üzerindeki etkisi çok olumlu değil; yani markaları hedefe yakınlıklaştırmıyor. Masamızda tüm bu gerçekler ile yapılması gerekenleri de konuştuk. Umarım daha iyi bir gelecek için etkili bir çalışma olacaktır.

Keyifli bir yaz geçirmeniz dileği ile...

Daha İyi Bir Gelecek İçin Sürdürülebilir Gıda Konferansı

Sürdürülebilirlik Akademisi, Türkiye'nin stratejik öneme sahip sektörlerine yönelik başlattığı çalışmalarına Temmuz ayında bir yenisini daha ekledi. Akademi, dünya nüfusunun önemli sorunlarından olan **sağlıklı ve besleyici gıda ihtiyacının sürdürülebilir şekilde giderilmesi** başta olmak üzere, Türkiye'de **sürdürülebilir gıda konusunda** çalışmalar yapmak üzere gıda sektörü paydaşları ile Sürdürülebilir Gıda Platformu'nu oluşturdu. Bu kapsamda platformun ve sektörün tüm paydaşlarının ilk buluşması olan **Sürdürülebilir Gıda Konferansı**, 9 Ekim 2015 tarihinde **Yeşil İş 2015: Sürdürülebilir İş Zirvesi** çatısı altında gerçekleşiyor. Gıda sektörünün tüm paydaşlarının

buluşacağı, birbirine bağlı çözümler üretmeyi ve sektörün aktörleri arasında işbirliğini artırmayı hedefleyen **Sürdürülebilir Gıda Konferansı 2015**, iş dünyasının liderlerini, sürdürülebilir büyümenin uzmanlarını, büyük sermayeli şirketlerden KOBİ'lere kadar tüm özel sektör temsilcilerini, kamu sektörünü, üçüncü sektör temsilcileri ve aka-

demi dünyasını; sürdürülebilir dönüşümü sağlamak için bir araya gelecek ve ilham veren fikirler ortaya koyacak. Sürdürülebilir gıda tedariki ve tüketimi için; tüketici davranışlarından şeffaf tedarik zincirine, ambalajlamadan gıda atığına, çevresel etkilerden sürdürülebilir tarıma, sürdürülebilir perakende zincirlerinden ekosistemin korunmasına kadar pek çok konunun paylaşılacağı Sürdürülebilir Gıda Konferansı, sürdürülebilir gıda için sektörü bir araya getirecek.

Sürdürülebilir Gıda Konferansı 2015 hakkında detaylı bilgi almak için http://yesiliskonferansi.com/2015/?page_id=47 adresini ziyaret edebilirsiniz.

Jo Confino Bu Yıl da “Yeşil İş 2015: Sürdürülebilir İş Zirvesi”nin Moderasyonunu Üstlenecek

Sürdürülebilir iş modellerinin iş dünyası için kaçınılmaz olduğu gerçeği ve tüm paydaşları bu hedef ekseninde bir araya getirme sorumluluğuyla 'Değişimin Yeni Paradigmaları' temasıyla **8-9 Ekim tarihlerinde** gerçekleşecek olan **Yeşil İş 2015: Sürdürülebilir İş Zirvesi**'nin bu yıl ki moderatörü geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi **Jo Confino** olacak.

Dünyayı değiştirmek isteyen bir sürdürülebilirlik lideri olarak anılan, uzun yıllardır The Guardian gazetesiyle çalışarak gazetenin sürdürülebilirlik çalışmalarına yön veren ve bu kapsamda iş dünyası için önemli bir değişimi başlatmada öncü rol üstlenen Jo Confino geçtiğimiz yıllarda The Huffington Post gazetesi-

nin Etki & İnovasyon Departmanı Genel Yayın Yönetmenliği görevini üstlenmişti. Jo Confino, 8-9 Ekim tarihlerinde **Yeşil İş 2015: Sürdürülebilir İş Zirvesi**'nin her yıl olduğu gibi bu yıl da moderatörlüğünü yapacak.

Döngüsel ekonomiye geçişten su ve karbon yönetimi ile değişen iş modellerine, endüstri 4.0'dan sürdürülebilir iş modellerinde inovasyon ve teknolojik gelişmelerin önemine, enerji ve enerji yönetim sistemlerinden yeşil hastaneler, tesisler, oteller ve konutlar gibi yeni nesil binalara, kredi derecelendirmede yeni sınırlar ve sürdürülebilirlik ölçümlerinin geleceğinden kurumsal sürdürülebilirlik performans kriterlerine, dijital dönüşümden sürdürülebilir ürünler ve geleceğin malzemelerine, KOBİ'lerin dönüşümünden sürdürülebilir belediyeler ve iş dünyası işbirliği, sürdürüle-

bilirlik ve kadın gibi konular; yeni ve çarpıcı bakış açıları, çözüm önerileri ve küresel yaklaşımların konuşulacağı Zirve'de Türk iş dünyasının liderleri Jo Confino ile farklı sohbetler gerçekleştirecek ve sürdürülebilir iş dönüşümünü tartışacaklar.

Zirveye ilişkin detaylı bilgi için www.yesiliskonferansi.com internet sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Yunanistan Krizi'ne Ekolojiden ve Enerji Politikalarından Bakmak

Yunanistan krizi dersler vermeye devam ediyor; radikal sol hükümetler bile ekonominin “görünmeyen elinin” şamarından kaçamıyor. Sanırız bundan ekoloji de azade değil. Ancak bazı yorumcuların üzerine basa basa belirttiği gibi, belki de zaten krizin asıl sorumlusu fosil yakıtlara bağlı kötü kalkınma ve enerji politikalarının ta kendisiydi. Sorunun asıl nedeniyle, soruna çözüm bulmaya çalışmak ise ne kadar mantıklı ve sonuç alıcı olacak, hep birlikte göreceğiz.

 Berkay ORHANER

Komşumuzun durumu dünyanın dilinde. Uluslararası gündem büyük bir kaygı ve şaşkınlıkla Yunanistan'a odaklanmış durumda. Bilindiği gibi Yunanistan uzun süredir çeşitli ülkelerden ve Avrupa'daki bankalardan aldığı borçları faiziyle birlikte ödemek konusunda sıkıntı çekiyor. Bu paralar genel olarak kamu harcamaları, maaş ödemeleri ve 2004 Olimpiyatları gibi yatırımlar için kullanılmıştı. Toplamda **323 milyar Avro** tutarındaki bu borcun ödenmesindeki sıkıntılar ortaya çıktıkça Yunanistan'ın daha çok kemer sıkması gündeme geldi. Dahası Portekiz, İspanya, İtalya ve İrlanda da benzer şekilde aşırı borçlanmış olduğu için Avrupa Birliği bütünlüğünün, özellikle Avro Bölgesinin geleceğine ilişkin kuşkular arttı. Yunanistan'ın olası iflasının veya **Avro Bölgesini terk etmesinin** benzer durumdaki ülkelerde zincirleme bir etkiye sebep olabileceği, bu durumun dünya ekonomisini 2008 krizinden bile daha kötü şekilde etkileyebileceği yazıldı. Almanya ve Fransa'nın başını çektiği bazı ülkeler ise 2011'den beri Yunanistan'ın borçlarının kapatılması için yeni ve çok kapsamlı bir kurtarma paketinin devreye sokulmasını istedi. Ancak halkın bir başka kurtarma paketinin işleri düzeltebileceğine pek inmadığı anlaşıldı. Bu inancın ilk yansıması Yunanistan'da radikal sol partilerin ittifakıyla oluşturulan Syriza'nın genel seçimleri kazanarak tek başına iktidar olmasıydı. **Syriza Hükümeti**'nin seçim bildirgesi kemer sıkma politikalarına karşı çıkıyor, işçi sınıfından daha az, orta ve üst sınıftan daha çok vergi toplanacağını söylüyor, özelleştirmelere karşı çıkıyor ve çalışan haklarının artırılacağını iddia ediyordu. Syriza iktidara gelir gelmez Avrupa Birliği, Avrupa Merkez Bankası ve Uluslararası Para Fonu'ndan oluşan *Troyka*'nın önereceği yeni bir kurtarma planına karşı çıkacaklarını açıkladı. Bunun üzerine geçtiğimiz ay gerçekleşen referandumda **halkın %61,3'ü yeni bir kurtarma paketine hayır diyerek Syriza'ya desteğini sürdürdü.**

Kimilerine göre referandumda halka tam olarak ne sorulduğu yeterince açık değildi. Halkın kurtarma paketine mi, Avro

Kimilerine göre referandumda halka tam olarak ne sorulduğu yeterince açık değildi. Halkın kurtarma paketine mi, Avro Bölgesinden çıkıp çıkmama konusuna mı yanıt verdiği, ayrıca bu yanıtı ekonomik bakış açısıyla mı, yoksa ulusal gururla mı verdiği hararetli bir tartışma konusu oldu.

Bölgesinden çıkıp çıkmama konusuna mı yanıt verdiği, ayrıca bu yanıtı ekonomik bakış açısıyla mı, yoksa ulusal gururla mı verdiği hararetli bir tartışma konusu oldu. Dahası referandumdan sonra gerçekleşen ve saatler süren görüşmeler sonrasında Syriza Hükümeti, 3 yıl içerisinde Yunanistan'a toplamda 86 milyar Avro nakit akışı sağlayacak kurtarma paketini kabul ettiklerini ve Yunanistan'ı Avro Bölgesinden çıkarmanın ağır sorumluluğunu üstlenemeyeceklerini açıkladı. Sonuç olarak ileride Yunanistan'ın kemer sıkmaya devam edeceği, daha fazla vergi vereceği ve kamu harcamalarını azaltılacağı düşünülürse, halkın referandumda verdiği **Hayır** oyunun ne işe yaradığı pek anlaşılmadı. Ancak en azından ülkeye bir ay içerisinde sıcak para girişi olacak, böylece bir süredir kapalı olan bankalar yeniden açılabilir, kişi başına günlük para çekme miktarının 60 Avro ile sınırlandırılması gibi uygulamalar sona erecek ve kamu çalışanlarının uzun süredir ödenemeyen maaşları yeniden ödenebilecek.

Yunanistan'ın çevre politikasında maalesef şimdiden çatlaklar ortaya çıkmaya başladı bile. Yunanistan Greenpeace sözcüsü Takis Grigoriou, Yunanistan'ın enerji politikalarındaki kararsızlıktan şikayetçi. Yunanistan genel olarak anakaradaki enerjisini linyit kömüründen, adalarda ise ithal petrolden karşılıyor. Halbuki önemli yenilenebilir enerji potansiyellerine sahip.

Tüm bu süreç devam ederken Avrupa Birliği hiç olmadığı kadar sert bir şekilde sorgulanmaya başlandı. Kimi yorumculara göre Avro aslında Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra Alman Markı'nın aşırı değer kazanmasını önlemeye yönelik özellikle Fransa ve İtalya'nın desteklediği bir girişimdi; fakat Avro ile Almanya'nın ekonomisi eskisinden de daha çok güçlenmiş oldu. Birleşik Krallık'ta ise Avrupa Birliği'nin ülkeye herhangi bir yararı olmadığına dair görüşler güçleniyor. Ayrıca Avrupa Birliği projesinin II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkeleri arasında bir beraberlik duygusu oluşturacağı beklenmişti, fakat hemen hemen tüm üye ülkelerde Birliğe karşı ulusal hükümranlılığı vurgulayan söylemler siyasi güç kazanmaya devam ediyor.

Bu İşin Bir de Ekoloji Boyutu Var

Yunanistan'ın içinde bulunduğu krizin, sadece Yunanistan'ı değil tüm dünyayı etkileyecek, siyasi ve ekonomik sonuçları birçok boyutuyla ele alınıyor; fakat **krizin ekoloji üzerine etkileri** maalesef yeterince dillendiril(e)miyor. Genel bakış açısını tahmin etmek kolay: "Millet bankadan çekecek para bulamazken çevre kimin umurunda?" Oysa uzun vadede finansal krizlerin etkileri çevreyi, dolayısıyla sürdürülebilir kalkınmayı derinden zedeliyor.

Selanik Üniversitesi'nden **Christos Vlachos**, finansal kriz zamanlarında çevre ile ilgili düzenlemelerin zayıfladığına dikkat çekiyor. Vlachos'a göre çevre ile ilgili yasalar kriz zamanlarında ortadan kalkmıyor, fakat bu yasaların denetimi esnemeye başlıyor. Denetim azaldıkça orman arazileri yapılaşıyor, avcılık faaliyetleri artıyor, şaibeli orman yangınları ve yangın sonrasında ortaya çıkan boş alanlarda yapılaşmalar daha çok gözlemlenmeye başlıyor. Kemer sıkma politikaları kâr etme önceliğini daha da çok vurguladıkça, kalkınmaya ilişkin stratejik kararlar uygulanamıyor. Örneğin finansal zorluklar gündemdeyken ne bireyler, ne de devlet yenilenebilir enerjiyle eskisi kadar ilgilenmiyor.

Yunanistan'ın çevre politikasında maalesef şimdiden çatlaklar ortaya çıkmaya başladı bile. Yunanistan Greenpeace sözcüsü **Takis Grigoriou**, Yunanistan'ın enerji politikalarındaki kararsızlıktan şikayetçi. Yunanistan genel olarak anakaradaki enerjisini linyit kömüründen, adalarda ise ithal petrolden karşılıyor. Elektrik enerjisi ise ağırlıklı olarak devlete bağlı bir şirketin (Public Power Corporation) işlettiği linyit santrallerinden sağlanıyor. Grigoriou, linyit santrallerinin zararlarına ve verimsizliğine dikkat çekiyor. **Avrupa Enerji Ajansı**'na göre Yunanistan'daki ortalama bir hane halkı ısınabilmek için Finlandi-

ya'daki bir hane halkından 3 kat daha fazla enerji tüketiyor. Ayrıca Yunanistan'da her 10 evin 6'sı enerji fakirliği sınırının altında kalıyor.

Ayrıca yayınlanan bir rapora göre ülkede her yıl 1000 kişi, **linyit santrallarına bağlı hava kirliliği** sebebiyle hayatını kaybediyor. Ayrıca Avrupa Çevre Ajansı'na göre 2008-2012 döneminde linyit üretimi Yunanistan ekonomisine 19 milyon ABD Doları civarında zarar verdi. Bir diğer sorun ise linyit sektörünün kendisini yenileyememesi ile ilgili. Linyit santralları bir kamu şirketi tarafından işlenmesine rağmen, elektrik faturaları hükümet tarafından fiyatlandırıldığı için, üretim maliyetleri faturaya tam olarak yansıtılmıyor. Siyasi kararların etkisi altında kalan linyit sektörü, santralların yeniden yapılandırılmasını ve yeni teknolojilerin uygulanmasını sağlayamıyor.

Geleceği İnşa Etmekten Vazgeçmek

Aslında 2010'dan itibaren Yunanistan'da yenilenebilir enerji ile ilgili hareketlenmeler başlamıştı. En önemli gelişme hükümetin tarife beslemeli güneş enerjisi yatırımlarına izin vermesiyle birlikte, Yunanistan'ın güneş enerjisi kapasitesinin 5 yıl içerisinde 50 MW'den 2500 MW'ye çıkması, 100 bin evin güneş enerjisinden yararlanması ve bu sayede 50 bin yeni iş sağlanması oldu. Ayrıca Papandreou hükümeti sırasında "Building the Future" (Geleceği İnşa Etmek) adı verilen bir enerji verimliliği programı duyurusu yapıldı. Program 20 yıl içerisinde 1 milyon civarındaki binanın enerji tüketimini yeniden yapılandırmayı, toplamda 9 milyar Avro tasarruf etmeyi ve 140 bin iş oluşturmayı amaçlıyordu. Fakat Yunanistan borçları yüzünden krize sürüklendikçe programın uygulama planında sapmalar oldu. Kurtarma paketleri sebebiyle güneş enerjisi destekleneceğine, eski linyit santralleri özelleştirildi. Sonunda hükümet *Geleceği İnşa Etme* programından vazgeçti.

Aslında birçok konuda olduğu gibi, çevre politikalarının yeniden tesisi ve kararlılıkla uygulanması konusunda da yeni Radikal Sol Koalisyon hükümeti **Syriza**'dan beklentiler oldukça fazlaydı. Fakat yeni

hükümetin ilk icraatlarından birisi "Çevre, Enerji ve İklim Değişimi Bakanlığı" ile "Tarım ve Sanayi Bakanlığı"nın birleşmesi oldu. Bu birleşme sonucunda "**Üretken Yeniden Yapılandırma, Çevre ve Enerji Bakanlığı**" ortaya çıktı. Çevre Bakanlığının, bir diğer bakanlık ile birleştirilmesi ise çevresel politikadaki kararlılığın yakın gelecekte azalacağına dair kaygıların artmasına sebep oldu. Dahası Syriza her ne kadar ekolojik dönüşüm ile ilgili olarak kararlılık bildiren açıklamalarda bulunsu da, hâlâ oluşturmak istedikleri 660MW'lik yeni bir linyit santralının finansmanını bulmaya çalışıyor.

Yunanistan krizi dersler vermeye devam ediyor; radikal sol hükümetler bile **ekonominin görünmeyen elinin** şamarından kaçmıyor. Sanırız bundan ekoloji de azade değil. Ancak bazı yorumcuların üzerine basa basa belirttiği gibi, belki de zaten krizin asıl sorumlusu fosil yakıtlara bağlı kötü kalkınma ve enerji politikalarının ta kendisiydi. Sorunun asıl nedeniyle, soruna çözüm bulmaya çalışmak ise ne kadar mantıklı ve sonuç alıcı olacak, hep birlikte göreceğiz. ○

Selanik Üniversitesi'nden Christos Vlachos, finansal kriz zamanlarında çevre ile ilgili düzenlemelerin zayıfladığına dikkat çekiyor. Vlachos'a göre çevre ile ilgili yasalar kriz zamanlarında ortadan kalkmıyor, fakat bu yasaların denetimi esnemeye başlıyor. Denetim azaldıkça orman arazileri yapılaşıyor, avcılık faaliyetleri artıyor, şaibeli orman yangınları ve yangın sonrasında ortaya çıkan boş alanlarda yapılaşmalar daha çok gözlemlenmeye başlıyor.

Kağıt Tasarrufunun Altına e-imza

Kamu ya da özel iş yerlerinde masalar arası gidip gelen, imza bekleyen kağıtlar elektronik imza sistemleriyle tarih oluyor. Hem güvenlik hem de çevreye etki ve ağaç kullanımı konularında pek çok avantajı bulunan e-imzanın Türkiye'deki en önemli servis sağlayıcılarından E-GÜVEN'in Genel Müdürü Can Orhun, uygulamanın etkilerini anlatıyor.

 Berkan ÖZYER

E-Güven'in çalışmalarını nasıl özetlersiniz?

E-GÜVEN, Türkiye'nin ilk Mobil İmza Hizmet Sağlayıcısı ve aynı zamanda KEP Hizmet Sağlayıcıları'nın e-imza tedarikçisi olarak hizmet veriyor. Türkiye elektronik imza pazarında özel sektöre hizmet veren şirketler arasında, yaklaşık %70'lik pazar payıyla lider konumda yer alıyoruz. Sektördeki mobil imza sertifikalarının ise %100'üne yakınının üreticisiyiz. Alanında uzman 65 kişilik çalışan kadromuzla Türkiye elektronik imza pazarında özel sektöre hizmet veren şirketler arasında, yaklaşık ayda ortalama 7 milyon doğrulama ve 550 bin imzalama işlemi yapıyoruz.

Günümüzde kurumlar teknolojinin son olanaklarından faydalanıp operasyonel süreçlerini kısaltmak ve çalışanlarının verimliliğini hem ofis içinde hem de ofis dışında maksimum seviyede tutmak için türlü çözümlerden

faydalanıyorlar. E-GÜVEN sahip olduğu E-İmza, Mobil İmza, İmzala - Gönder, E-Bordro gibi ürünleriyle kurumların daha mobil olmalarını sağlıyor. Zaman damgası ürünü ile belgelerin oluşturulma zamanına hukuksal geçerlilik kazandırıyor, yazılım çözümleri ile kurumlara elektronik dönüşüme yönelik projeler kurguluyor ve danışmanlık yapıyor. Tasdix isimli ürünü sayesinde ise fikri hakların dijital alanda korunmasına yardımcı oluyor.

Özellikle e-imza kullanımı ile çevreye önemli katkıda bulunuyorsunuz. Bu katkıları anlatabilir misiniz?

Hem dünya hem de Türkiye'deki artan nüfus ve ekonomideki büyüme, yeryüzündeki doğal kaynakları hızla tüketerek çevrenin doğal yapısını bozma-ya yönelik tehdit

oluşturuyor. Yaşanan hızlı teknolojik dönüşüm ve eskiden kağıt üzerinde yapılan işlemlerin elektronik ortama taşınması ise doğa üzerindeki bu tahribatı azaltmak için bize ciddi bir fırsat sunuyor. Bu fırsatı bizim gibi şirketler, hem farkındalık yaratarak hem de e-imza kullanılan yeni projeler geliştirerek çevreye katkı sağlayacak yönde kullanmalı diye düşünüyoruz.

Şirketlere ve bireylere elektronik imza çözümleri sunan E-GÜVEN, yalnızca iş süreçlerini kolaylaştırarak maliyetleri azaltmak ve zamandan kazandırmakla kalmıyor, çevrenin korunmasına da katkı sağlıyor. Sabıka kaydı alımından Merkezi Sicil Kayıt Sistemi'nden (MERSİS) KEP'e , UYAP portalından e-faturaya kadar çeşitli alanlarda hem bireylerin hem kurumların kullanımını için gerekli e-imzayı üreten E-GÜVEN, bugüne kadar yaklaşık 10 bin ağaç kurtardı.

Düşük kağıt tüketimi ülkeler için önemli bir gelişmişlik, şirketler içinse önemli bir modernleşme simgesi. Bir insanın yıllık ortalama oksijen ihtiyacını karşılamak için 7 - 8 ağaç gerekiyor. E-GÜVEN olarak şirketlerin e-imzaya geçmesini sağlayarak kurtardığımız 10 bin'e yakın ağaçla

“E-imza uygulamalarını sistemlerine uyarlamak ve iş süreçlerini hızlandırmak isteyen kurumların, süreç adımlarını ve ihtiyaçlarını tespit etmiş olmaları çok önemli. Bu hizmetlere geçişi bir maliyet olarak görmemek, en önemli varlığımız olan zamandan ve insan kaynağından bir kazanç olarak değerlendirmek gerekiyor.”

ortaya çıkardı. Dolayısıyla e-imza, ıslak imza karşısında zaman, iş gücü ve maliyet avantajlarını bir arada sağlıyor.

E-imza, zamanın çok değerli olduğu günümüzde imzalama işlemlerinde e-imza kullanan bireylere ayda ortalama 5 gün kazandırıyor. Ayrıca şirketlere önemli ölçüde maliyet avantajı sağlıyor. Örneğin ıslak imzadan e-imzaya geçen bankalar başta kağıt ve kargo maliyetleri olmak üzere %50'ye varan tasarruf elde ediyor.

Bu sistemi uygulamak isteyen şirketler için süreç nasıl ilerliyor? Hangi adımların atılması gerekiyor?

Operasyonel süreçlerini kısaltmak ve çalışanlarının verimliliğini hem ofis içinde hem ofis dışında maksimum seviyeye çıkarmak isteyen şirketler e-imzayı süreçlerine dahil ediyorlar. E-imza uygulamalarını sistemlerine uyarlamak ve iş süreçlerini hızlandırmak isteyen kurumların, süreç adımlarını ve ihtiyaçlarını tespit etmiş olmaları çok önemli. Bu hizmetlere geçişi bir maliyet olarak görmemek, en önemli varlığımız olan zamandan ve insan kaynağından bir kazanç olarak değerlendirmek gerekiyor. Çalışanlarının hangi iş süreçlerine dahil olduklarını belirlemeleri ve onların işlerini kolaylaştıracak güvenli çözümlerin neler olduğunu saptamaları gerekiyor. Bu çözümlere yatırım yapılırken maliyeti düşürmek adına geçici çözümlere değil, uzun vadeli ihtiyaçlara hizmet edecek çözümlere odaklanılmalı.

Önemli bir süredir e-imza alanında çalışıyorsunuz. Bu konunun

Türkiye ve dünyadaki yaygınlığını, potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz? Gelecekte ortaya çıkacak olası faydalar için öngörünüz var mıdır?

E-imzanın e-dönüşüm süreci içerisinde günümüzde kullanımına rastladığımız eğitim, sağlık, hukuk ve kamu yönetimi gibi alanlarda daha da yaygınlaşmasını beklerken, dünyada olduğu gibi ülkemizde de e-dönüşümün lojistik ve enerji sektörlerinde gelişmesini bekliyoruz. e-fatura ve KEP gibi projelerin son dönemde hayata geçmesiyle, ülkemizde e-imzaya duyulan ihtiyaç ve e-imza kullanımı büyük oranda arttı. Türkiye'deki büyük e-dönüşüm potansiyelini göz önüne aldığımızda, ticari hayatın içerisinde yer alan küçük ölçekli şirketler ya da büyük holdinglere, iş dünyasının yeni dönem çalışma modellerini de göz önünde bulundurarak öncelikle mobil teknolojilere ve mobile uyumlu ürünlere yatırım yapmalarını öneriyoruz. Böylelikle yalnızca iş süreçlerini kolaylaştırarak maliyetleri azaltmak ve zamandan kazandırmakla kalmayacak, aynı zamanda çevrenin korunmasına da katkı sağlayacaklar.

E-GÜVEN olarak iş süreçlerini kolaylaştırarak maliyetleri azaltan, zamandan kazandıran; ayrıca küresel ısınmanın, çevre kirliliğinin ve tükenen kaynakların arttığı günümüzde çevreci çözümler yaratan ürünlerimizin sayısını artırmayı, mevcut ürünlerimizi de geliştirmeyi hedefliyoruz. Ürünlerimizi çok daha geniş kitlelere ulaştırarak, kurumlardan bireylere kullanımını yaygınlaştırmak istiyoruz. ○

ortalama 1500 insanın oksijen hakkını kurtardık. Bu değerli kazanımı, doğaya saygılı ve teknolojiyi yakından takip eden şirket ve bireylerin bilinçli tutumuyla elde ettik.

Son yıllarda küresel ısınma, çevre kirliliği ve tükenen kaynakların artması nedeniyle yeşil teknolojiler, tüketicilerin en çok ilgilendiği kavramlardan biri haline geldi. Üretim sürecinden enerji tüketimine kadar birçok konuda çevreyi koruyan, doğa dostu teknolojileri içeren çevreci bilgi teknolojileri uygulamaları hakkında, hem son kullanıcılar hem de kurumlar tarafında büyük bir bilinçlenme görüyoruz.

Geçtiğimiz yıllar içerisinde sayısal olarak ne gibi faydalar elde edildi?

Bu konuda somut bir örnek olarak 2013 yılında gerçekleştirdiğimiz pazar araştırmasını verebiliriz. Araştırmaya katılanların %70'i e-imza sayesinde %20 kağıt tasarrufu yaptığını belirtirken, %20'si ise %50'nin üzerinde tasarruf elde ettiğine dikkat çekti. Bu verilere ek olarak kullanıcıların %88'i e-imzayı çevreci bir uygulama olarak görüyordu. Araştırmamız katılımcıların, ıslak imza ve kağıt kullanımının gereksiz maliyet olduğunu düşündüğünü de

CERATTEPE GEÇİLMEZ
ARTVİN HALKI YENİLMEZ

Türkiye'nin En Büyük Çevre Davası Başlıyor

Cerattepe'de Var Bir Yılan!

Artvin'in Cerattepe ve Genya Dağı'nda, maden arama çalışması yürüten Cengiz İnşaat Grubu'na karşı Artvin halkının açtığı ve "Türkiye'nin en büyük çevre davası" olarak tarihe geçecek olan hukuk mücadelesi, çevre eylemlerini farklı bir boyuta taşıdı. Biz de bölgede maden arama çalışmalarını, Artvin halkının mücadelesini ve son açılan dava ile birlikte 20 yıl içinde gerçekten bir yılan hikayesine dönüşen sorunu, Artvin Barosu avukatlarından Bedrettin Kalın'dan dinledik ve kendi kendimize sorduk: Gerçekten bu nasıl bir iştir?

Artvin'in Cerattepe ve Genya Dağı bölgesinde, altın madeni açma girişimine karşı bir direniş başlatıldı. Bu direnişe neden olan süreç ne zaman ve nasıl başladı bu konuda bilgi alabilir miyiz?

Cerattepe ve Genya Dağı ruhsat alanlarında madencilik faaliyetlerinin başlangıcı 1986 yıllarına dayanıyor. Bu tarihte MTA tarafından başlatılan arama çalışmalarında maden rezervine rastlanıyor ancak rezervin rantabl olmadığına karar verilerek vazgeçiliyor. Rezervin rantabl olmadığına ilişkin rapor düzenleyen mühendislerden birisinin yakın akrabası, bu vazgeçişin ardından bu alanın maden ruhsatlarını alıyor. Bu kişi maden ruhsatlarını daha sonra Kanadalı bir şirket olan Cominco Madencilik'e devir ediyor. Bu şekilde **1990'lı yılların başlarında Cominco Madencilik tarafından Cerattepe bölgesinde ilk sondaj ve maden arama işlerine başlanıyor.** Aslında Cerattepe maden faaliyeti ile Bergama maden süreci aynı zamanlarda başladı. Artvin halkının mücadelesi ve zamanın siyasilerinin kabulü ile Cominco Madencilik faaliyetleri 1998 yılında durduruldu. 2002 yılında bu kez Cominco Madencilik ruhsat haklarını yine Kanadalı İnmet Mining şirketine devretti. 2004 yılında bazı galeri faaliyetlerine başlandı ancak 2005 yılında açılan davalarda alınan yürütmeyi durdurma ve arkasından iptal kararları ile maden şirketi, madencilik konusunda Artvin halkını ikna edemeyeceğini gördü ve 2009 yılında Artvin'i terk etti. 2012 yılı başında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Cerattepe ve Genya Dağı ruhsat alanlarının yeniden ihale edileceğini duyurdu. 17 Şubat 2012 tarihinde yapılan yasadışı ihale ile **maden ruhsatları Özaltın Grubu'na verilmiş gösterilerek esasen Cengiz İnşaat Grubu'na verildi.** Bu ihaleden sonra madene karşı mücadelenin 3. dönemi de başlamış oldu.

“760 kişi ve 61 avukat tarafından açılan bu dava ülkemizin en büyük çevre davası olacak. Talebimiz hukuka ve adalete aykırı olarak verilen ÇED Olumlu kararının iptali yönünde. Ancak bu aslında yeni bir süreç değil. Biz Artvinliler 20 yıldır bu maden işiyle mücadele ediyoruz”

Bugün bölge halkı oldukça kararlı bir mücadele yürütüyor. Bu mücadele ne zaman ve nasıl başladı? Halkın talepleri neydi?

Artvin halkının Cerattepe maden mücadelesi 1995 yılında başladı. Bu tarihlerde maden ruhsat sahibi Cominco Madencilik tarafından, Cerattepe bölgesinde sondaj çalışmaları ile galeri yapımı başlamıştı. Bu sınırlı faaliyetler nedeniyle de sular da bazı kirlenmeler başlamış, bazı hayvan ölümleri olmuştu. Bu şekilde madenciliğin ilk çevresel etkileri görülünce maden şirketinin de katıldığı bir panel yapıldı. Bu panelde bilim insanları bu bölgede yapılacak olan madencilik faaliyetinin etkilerinin ağır olacağını ifade ettiler. Dönemin Artvin Valisi de bu sorunla bireysel olarak baş edemeyeceklerini, ancak örgütlü mücadele ile başarı sağlanabileceğini söylemişti. Bu panelin hemen sonrasında da 1995 yılının Temmuz ayında **Yeşil Artvin Derneği** kuruldu. O tarihten itibaren Artvin halkı bu dernek bünyesinde kenetlendi ve madene karşı

mücadeleyi aralıksız sürdürdü. Yeşil Artvin Derneği 2015 yılında 20. kuruluş ve mücadele yılını kutladı; bu yıl Türkiye Barolar Birliği Noyan Özkan Çevre Mücadeleleri Onur Ödülü, Yeşil Artvin Derneğine verildi. Halkın talebi ise hiç değişmedi; her zaman maden işletmeciliğinden vazgeçilmesini istedi/istiyor.

Peki, konuya uzak olanlar için, bölge halkının madene karşı çıkış gerekçelerini daha açık bir şekilde anlatabilir misiniz?

Artvin şehir merkezi %80 eğimli bir coğrafyada kurulu. Şehir, Çoruh nehri kenarında yükselmeye başlıyor. Cerattepe bölgesi ise şehrin üzerinde, 1700 metre kotlarında, şehir merkezine 4 km uzaklıkta bir alanda, şehrin çatısında bulunuyor. Jeolojik olarak Artvin şehir merkezi ve üstü, canlı heyelanların devam ettiği bir alan. Yine Cerattepe, yoğun kar yağışı alan bir bölge ve kar yükünü tutan tek etken ise yaşlı ormanlar. Bu nedenle ormanın yok edilmesi aynı zamanda heyelanları

artıracak bir etken olacak. Bunun yanında Artvin şehir merkezinin bütün şehir suyu ihtiyacı bu maden ruhsat alanından geliyor. Maden ruhsat alanı 4406 hektar olup bütün Artvin coğrafyasını şehrin üst mahallelerinden başlayarak içine alıyor. İlin hemen üzerinde yer alan **Kafkasör Turizmi Koruma ve Geliştirme Bölgesi** bir turizm alanı olmanın yanı sıra ilin tek rekreasyon alanı. Bütün bu nedenlerle yapılacak bir madencilik faaliyetinden Artvin halkı ağır şekilde etkilenecek. Bütün içme ve kullanma suları ağır metallerle kirlenme riski altında. Ormanların kesilmesi ile hızlanacak heyelan tehlikesi önemli bir risk taşıyor; galeri önündeki heyelanlar bunun göstergesi. Gelecek kuşaklara aktarılacak ve yüzyıllarca yaşam alanı olacak Kafkasör bölgesi yok olacak; Artvin halkı Çoruh nehri ile ruhsat alanı arasında sıkışacak. Şehrin hemen üzerinde yer alan madencilik faaliyetinden kaynaklanacak ağır metal yüklü toz bulutları şehrin üzerine çökecek, kamu sağlığı tehlikeye girecek. **Dünyada bir şehrin üzerinde yer alan başka bir maden işletmesi yoktur.**

Bölge, “korunması gerekli ekosistem değerlere sahip” olarak biliniyor. Bildiğimiz kadarıyla bu durum Türkiye’nin altına imza attığı bazı uluslararası anlaşmalarla da kabul edilmiş durumda. Buna rağmen,

“Cerattepe bölgesi önemli ekosistem değerlerine sahip. Alanda 22 endemik tür bulunuyor. Toplam bitki sayısı 2000’in üzerinde. Bern, Rio ve CITES sözleşmeleri ve listelerinde yer alan ve korunan türler mevcut”

bu girişimin farklı dönemlerde tekrar tekrar gündeme gelmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Evet, Cerattepe bölgesi önemli ekosistem değerlerine sahip. Alanda 22 endemik tür bulunuyor. Toplam bitki sayısı 2000’in üzerinde. Bern, Rio ve CITES sözleşmeleri ve listelerinde yer alan ve korunan türler mevcut. Alan aynı zamanda ülkemizin iki kuş göç yolundan birinin üzerinde; özellikle yırtıcı kuş göç yolu olarak biliniyor. Korunmaya değer 25 karasal bölgeden, 122 önemli bitki alanından birisi. Alanın bir tarafında **Hatila Milli Parkı**, diğer tarafında Turizmi Koruma ve Geliştirme Bölgesi ile Kent Ormanı, bir yanında ise Gen Ormanı yer alıyor. Bütün bu değerleri ile Cerattepe ve Genya Dağı eşsiz güzellikte bir bölge, 25 bin insanın da yaşam alanı. Buna rağmen madencilik girişiminin tekrar tekrar gündeme gelmesi elbette büyük bir sorun. Bir şehrin bütün gelişim ve vizyonunun önüne geçen, bütün faaliyetlerinin

madencilığe endekslendiği bir durum sözkonusu. Bir halkın geleceğinin bir kişinin doymak bilmez kâr hırsına kurban edildiği bir anlayış yaşamımızı karartıyor. Artvin halkı 20 yıldır kentin üzerine çökmüş bir karabasanla mücadele ediyor. Bu elbette halkta bir yılgınlığa, kızgınlığa, mutsuzluğa, ülkesine ve devletine inancını kaybetmeye, adalet duygusunun yok olmasına sebep oluyor. Uluslararası sözleşmelere dayalı olarak da başvurularımız oldu, ancak bu sözleşmelerin yaptırımlarının olmamasından kaynaklanan nedenlerle uluslararası hukuk alanında da bir gelişme sağlanamadı. Bu anlamda uluslararası çevre mevzuatının da yetersiz olduğu anlaşılıyor.

Hukuk mücadeleniz hakkında da bilgi alabilir miyiz? Bugüne kadar birçok kez verilen ÇED iptal kararlarına rağmen, firmanın/firmaların hukuku hiçe sayan davranışları ile karşılaştınız. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cerattepe’de madene karşı mücadelede ilk kez 2005 yılında, İnmet Mining döneminde hukuksal yollara başvurmak gerekli oldu. Bu tarihte ruhsat ve işletme haklarının iptali için Yeşil Artvin Derneği ile Artvin Barosu, Erzurum İdare Mahkemesi’nde dava açtı. Bu davada mahkeme ruhsat ve işletme haklarının iptaline karar verdi;

yürütmeyi durdurma kararı olması nedeniyle de maden şirketinin faaliyetleri durduruldu. Mahkeme kararı usulden bozuldu, bu arada Artvin idari yargı açısından Rize'ye bağlanınca 2007 tarihinde Rize İdare Mahkemesi'nde açılan davalarda da iptal kararları verildi; bu kararlar Danıştay onamasından da geçerek 2009 tarihi itibarıyla kesinleşti. Ancak, 2012 yılında ruhsat alanları hukuka ve adalete aykırı olarak yeniden ihale edilince, bu ihaleden sonra da iki ayrı dava açıldı. Bu davalardan birisi ihaleye fesat karıştırılmış olması sebebi ile ihalenin feshi; diğeri ise ÇED Raporu alınmadan ihale edilmiş olması sebebi ile ruhsatın iptali davalarıdır. Söz konusu davalar devam ederken bir yandan da ÇED Raporu hazırlıkları devam etmektedir. İhalenin feshi davamız ihalenin tarafı olmadığımız

“Bu maden açılırsa, Artvin halkı Çoruh nehri ile ruhsat alanı arasında sıkışacak. Ağır metal yüklü toz bulutları şehrin üzerine çökecek. Dünyada bir şehrin üzerinde yer alan başka bir maden işletmesi yoktur”

gerekçesiyle; ruhsatın iptali davamız ise ruhsat verilmesi için ÇED Raporu gerekmediği gerekçesiyle reddedildi. Bu arada ÇED Olumlu kararı alınmış olduğundan ve projenin çevresel etkilerinin tartışılacağı asıl dava ÇED Olumlu kararı ile ilgili davalar olduğundan bir anlamda konusuz kaldı. ÇED Olumlu kararının alınmasından sonra Rize İdare Mahkemesi'nin 2013/484 Esas sayılı dosyasında 283 kişi tarafından kararın iptali için dava açıldı; mahkeme önce keşif yaptı, keşiften sonra 2004 yılı sonu itibarıyla önce yürütmeyi durdurma, ardından da ÇED Olumlu kararının iptaline karar verdi. Karar Artvin'de büyük sevinç gösterileri ile kutlandı. Mahkeme kararı taraflarca temyiz edildi, halen Danıştay'ın ilgili dairesinde. Davalı maden şirketi kararın yürütmesinin durdurulmasını da talep etti, ancak Danıştay ilgili dairesi bu talebi de reddetti.

Bağımsız yargının daha önce ruhsatların iptaline rağmen Cerattepe ve Genya Dağı ruhsat alanlarını yeniden ihale etmesi elbette anlaşılabilir bir durum değil. Yöre insanların hukuka ve adalete başvurmaktan başka çaresi yoktu. Ancak

mahkemelerin verdiği kararlara rağmen yeniden aynı süreçlerin tekrar etmesi halkın adalete inancını sarstı, adalete güvenilirlik kalmadı. Halk arasında adaletin çözüm olmadığı inancı yaygınlaştı; Anayasa'nın 56. maddesinde kendisine tanınan hak ve yükümlülükleri bizzat kullanmak durumunda kaldı.

Son olarak 10 Temmuz tarihinde bir dava açtınız. Bu dava “Türkiye'nin en büyük çevre davası” olarak görülüyor. Bu davanın içeriği hakkında bilgi alabilir miyiz?

760 kişi ve 61 avukat tarafından açılan bu dava ülkemizin en büyük çevre davası. Esasen bu davanın konusu Rize İdare Mahkemesi'nin yukarıda anlatılan 2013/484 Esas sayılı dosyasındaki ÇED Olumlu kararının iptali davasından ayrı değil, bu davaya bağlı bir dava. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın hukuka, adalete, akla aykırı 2009/7 genelgesi ile bir ÇED Raporunun bir mahkeme kararı ile iptal edilmesinden sonra, iptal gerekçeleri dikkate alınarak bir ya da birkaç eksikliğin tamamlanması ile ÇED prosedürü izlenmeden yeni oluşturulan ÇED Raporunun doğrudan ilgili bakanlığa sunulabileceği belirtiliyor. Bu akıl almaz genelge ile mahkemenin verdiği bir karar yok sayılıyor, karar anlamsızlaştırılıyor ve geçersiz hale getiriliyor; bir mahkemenin kararı idari bir kararla aşılabiliyor. Bunun hukuk dünyasında bir karşılığı yoktur. Cerattepe'de de bu süreç izlendi; Rize İdare Mahkemesi'nin iptal kararından sonra davalı maden şirketi 2009/7 Genelgesi kapsamında yeni ÇED Raporu hazırladı ve bakanlığa sundu. Bakanlık zaten onaylamak için hazırda beklediğinden hemen ÇED Olumlu kararı verildi. Bu ÇED Olumlu kararı 11.06.2015 tarihinde askıya çıkarıldı ve bu tarihten sonraki 1 ay içerisinde dava açılması

zorunlu oldu. Bu dava bu yeni ÇED Olumlu kararının iptali için açılan bir davadır. Talebimiz hukuka ve adalete aykırı olarak verilen ÇED Olumlu kararının iptali yönündedir.

Bu mücadelede, Artvin halkı olarak olması gereken desteği gördünüz mü? Bu süreçte kimler vardı Artvin halkının yanında?

Artvin halkı madene karşı mücadeleyi 20 yıldır inanç ve birliktelikle sürdürüyor. Yeşil Artvin Derneği bu mücadelenin öncüsü oldu. Dernek yönetiminde, bütün sivil toplum kuruluşlarından ve bütün siyasi partilerden temsilciler yer alıyor; bu süreçte çevre mücadelesinin ayrıştırıcı değil birleştirici yönünden yararlanıldı, Artvin halkının bu mücadelede bir bütün olarak yer alması sağlandı. Bu süreçte onlarca panel, basın açıklaması, bildiri, miting ve eylem yapıldı; 12 Eylül döneminden sonraki en büyük miting Yeşil Artvin Derneği tarafından düzenlendi. Bu anlamda Artvin halkı mücadele edenleri hiçbir zaman yalnız bırakmadı, davanın açılmasında da bunu gösterdi. Yine başka illerde yaşayan Artvinliler de yüreklerinin bir yerinde taşıdıkları Artvin sevgisi ile bu ilin sorunlarıyla her zaman ilgili oldular, maden mücadelesinde de yerlerini aldılar. Hukuksal mücadelede ÇEHAV (Çevre ve Ekoloji Hareketi Avukatları) büyük görev aldı, davaya her aşamada katıldı. Türkiye Barolar Birliği Çevre Komisyonu üyeleri davamıza büyük katkı sağladı. Son davamızda Türkiye Barolar Birliği ve TMMOB'a bağlı birçok oda Artvin halkı ile birlikte davacı oldu. TEMA'nın da davacı olarak yanımızda olması büyük önem taşıyor. Cerattepe'de yaklaşık 1 aydır ormanları ve dağlarımızı bekleyen Artvin halkına bütün ülkemizdeki çevre mücadelelerinden destek geliyor. Artvin halkının başarısı ülkemizdeki bütün çevre mücadele-

Türkiye Barolar Birliği ve TMMOB'a bağlı birçok oda Artvin halkı ile birlikte davacı oldu. TEMA'nın da davacı olarak yanımızda olması büyük önem taşıyor. Yaklaşık 1 aydır ormanları ve dağlarımızı bekleyen Artvin halkına bütün ülkemizdeki çevre mücadelelerinden destek geliyor.

lerine güç ve moral veriyor, örnek oluyor.

Süreç bundan sonra nasıl devam edecek bu konuda bir öngörünüz var mı?

Bizim açımızdan süreç açıktır. Hukuka aykırı olarak çıkarılan bir genelgeye dayalı hazırlanan ÇED Raporu da iptal edilecektir. 2009/7 genelgesinin Cerattepe dosyasında uygulanma imkanı yok. Çünkü 2009/7 genelgesi iptal edilen bir ÇED Raporundaki bir ya da birkaç eksikliğin giderilmesi ile ilgili. Oysaki Rize İdare Mahkemesi önceki kararında bir ya da birkaç eksiklikten bahsetmiyor; onlarca eksiklik ve

belirsizlikten sonra maden ruhsat alanında bu projenin uygulanması halinde Artvin şehir merkezinin yaşam alanı olmaktan çıkacağı vurgulanmıştır. Mahkeme kararı bu alanda madencilik yapılamayacağına ilişkin bir karardır, bir eksiklik tanımı değil. Alan seçiminin yanlış olduğu vurgusu yapılıyor, bunun eksiklik tamamlamakla bir ilgisi yok. Bütün bu nedenlerle 2009/7 Genelgesi kapsamında yeni ÇED hazırlanmasının hukuka aykırı olması bir yana dava konusu olay bu hukuka aykırılık kapsamına alınmaktan da uzaktır. Mahkeme önce yürütmeyi durdurma kararı ve sonrasında da iptal kararı vermelidir. ○

Konca Çalkıık
İş Dünyası ve Sürdürülebilir
Kalkınma Derneği
Genel Sekreteri

Yakıt Tasarrufu da Mümkün, Trafik Kazalarını Azaltmak da!

Türkiye’de trafikteki araç sayısı her geçen gün artıyor. 1980-2013 arasındaki **33 yıllık dönemde** taşıt sayısı **10 kattan fazla arttı**. Türkiye’de trafiğe kayıtlı araç sayısı **Aralık 2014** itibarı ile **19 milyona yaklaştı**. Trafiğe kaydı yapılan taşıt sayısındaki artış ise bir önceki yıla göre %16,7 oldu.

Yine de AB ülkeleri arasında bin kişiye düşen otomobil sayıları ile kıyaslandığında Türkiye’de bu sayının oldukça düşük olduğu görülüyor. Diğer AB ülkeleri içinde en düşük değer 2009’da bin kişiye 385 ve 2010’da 391 otomobil ile Danimarka’ya ait ve Türkiye’nin yaklaşık dört katı. Bu durum Türkiye’deki araç sayısındaki potansiyel artış açısından da bir fikir veriyor.

Geçen ay bu köşede, SKD Enerji Çalışma Grubu tarafından hazırlanan ve yakında basılacak olan **“Taşıtlarda Enerji Verimliliği”** kılavuzu hakkında bilgi vermiş, kılavuzumuzun ticari faaliyetleri için karayollarında taşıt kullanan tüm şirketlerin, taşıtlardaki yakıt tüketimlerini dolayısı ile sera-gazi emisyonlarını ve yakıt kaynaklı maliyetlerini azaltmada yardımcı olacağını belirtmiştim.

Bu ay ise, kılavuzumuzda yer alan ve uygulanması halinde hem sera-gazi emisyonlarını azaltacak, hem de trafik kazalarına çözüm olabilecek resmi uygulamalar ve pratik önlemlerin bazılarından bahsetmek istiyorum.

Karayolu taşımacılığında önemli bir ağırlığı bulunan çalışan servisleri, şirket araçları ve tedarik zinciri filoları göz önüne alındığında sürdürülebilir filo yönetimi; emisyonları azaltmak, yakıt etkinliğini artırmak, yakıt kullanımını azaltarak hava kalitesini iyileştirmek ve böylece filo operasyonlarından kaynaklanan çevresel etkileri

azaltmak ve yönetmek için ideal bir çözüm.

Sürdürülebilir Filo Yönetimi anlayışının yanı sıra güvenli sürüş tekniklerinin yaygınlaştırılması, iş kazaları olarak da değerlendirilen trafik kazalarını önlemek için alınması gereken en önemli önlemlerden biri. Trafik kazalarında Yunanistan’dan sonra Avrupa ikincisi olan ülkemizin bu görüntüyü değiştirmesi ve daha da önemlisi insan kayıplarını azaltması için “güvenli sürüş” tekniklerinin benimsenmesi gerektiğini düşünüyoruz. Kılavuzumuzda yer alan güvenli sürüş tekniklerinin tüm sürücülere fayda sağlayacağını düşünüyoruz. Bu sürüş tekniklerinden bazıları ise şunlar:

- Nazikçe hızlanın,
- Hızınızı sabit tutun,
- Trafiği öngörün,
- Motor freni yapın,
- Yüksek hızlardan kaçının,
- Trafik akışını tahmin edin,
- Düşük devirde sabit hızınızı koruyun.

Gelişmiş Ülkeler Ne Yapmış?

Taşıtlarda Enerji Verimliliği ve güvenli sürüş tekniklerinin yaygınlaştırılması için kamunun desteği de çok önemli. Avrupa, ABD ve diğer gelişmiş ülkelerde örnekleri bulunan yakıt tüketiminin kontrolüne ve emisyonların azaltılmasına dönük **“zorunlu ve gönüllü”** uygulamalar oldukça dikkat çekici. Örneğin ABD’deki Şirket Yakıt Ekonomisi Ortalaması, 1975’te yasa-lan Enerji Politikası ve Korunması Kanunu ile getirilen bir düzenleme. Buna göre otomobil üreticileri, bu ülkede sattıkları araçların ortalama yakıt tüketimini belli bir seviyenin altında tutmak zorundalar. Her bir otomobil markası için “Şirket Yakıt Ekonomisi

Ortalaması”, o model yılı için üretilen otomobillerin ağırlıklı harmonik ortalaması olarak hesaplanıyor. Her yıl azalan ortalama yakıt tüketimi şartını sağlamayan şirketlere para cezaları uygulanıyor.

AB’deki Euro Emisyon Standartları (Euro Normları), 1992’nin sonlarından itibaren, AB kapsamında geçerli olan ve araçlardan çıkan zararlı gaz ve partikülleri, belirli bir takvim doğrultusunda kademeli biçimde azaltmayı hedefliyor.

ABD’deki gönüllülük esasına dayalı SmartWay uygulaması, 2004’te ABD Çevre Koruma Ajansı tarafından başlatılmış. Hedefi, yakıt sarfiyatını düşürmek, çevreye katkıda bulunmak ve taşımacılık giderlerini azaltmak. SmartWay, “taşımacılık ortaklığı”, “teknoloji programı” gibi pek çok uygulamayı kapsıyor. Taşımacılık ortaklığında, programa katılan yük taşımacıları ve göndericiler, performanslarını ölçmeyi, yakıt tüketimlerini takip etmeyi ve performanslarını arttırmayı kabul ediyor. Teknoloji programı ise taşımacılık şirketlerinin yakıt tasarrufu ve düşük karbon salınımına olanak veren ekipman, teknoloji ve stratejileri tanımalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuş test ve onay programı. Bu kapsamda taşıtların aerodinamik özelliklerinin artırılması, rölantide geçen zamanın azaltılması ve düşük yuvarlanma dirençli lastiklerin kullanılması sağlanıyor.

Ülkemizde de gerçekleşmesini arzu ettiğimiz bu tarz uygulama ve düzenlemelerin, devlet desteğinin yanı sıra, firmaların oluşturacağı ortak platform, sivil toplum kuruluşları ve benzeri kurumların öncülüğü ile gerçekleştirilmesi gerekiyor.

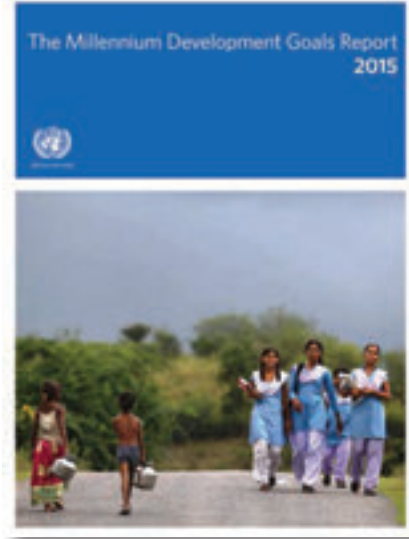
Binyıl Kalkınma Hedeflerinden İyi Haberler

— Gökçe VAHAPOĞLU ŞAHİN, vahapoglu@fas.harvard.edu

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü (UN Department of Economic and Social Affairs) tarafından hazırlanan “**Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu 2015**” (The Millennium Development Goals Report 2015) Temmuz 2015’te yayımlandı. 2000 yılında konulan 8 ilham verici hedefin 15 yıllık çalışmalar neticesinde geldiği noktayı ortaya koymak amacıyla hazırlanan rapora göre, **hedefler bazı eksiklikler haricinde genel olarak küresel çapta başarıya ulaştı**. Raporda sunulan veri ve analizler, odaklı müdahaleler, mantıklı stratejiler, yeterli kaynak ve yeterli politik istek olduğu müddetçe, en zor durumdan bile gelişme kaydedilebileceğini ortaya koyuyor. Şimdiye kadar gelinen noktaya bakıldığında, **aşırı yoksulluğun sadece bir jenerasyon sonra ortadan kalkması öngörülüyor**. Yüzyıl Kalkınma Hedefleri, hedef koymanın milyonlarca kişiyi yok-

sulluktan kurtarabileceğini, kadın ve genç kızları güçlendirebileceğini, sağlık ve refahı iyileştirebileceğini ve daha iyi hayatlar için yeni fırsatlar sağlayabileceğini kanıtıyor. Raporda öne çıkan noktalardan bazıları:

- Sadece 20 yıl önce gelişmekte olan dünya nüfusunun yarısına yakını aşırı yoksulluk içinde yaşıyordu. Bu rakam 1990 yılında 1,9 milyar kişi iken, 2015 yılında 836 milyona indi,
- Aynı dönem içinde, cinsiyet eşitliği konusunda da ilerleme kaydedildi; ülkelerin çoğunluğunda ilköğretim çağında okula giden kızların sayısında büyük bir artış gözlemlendi,
- Kadınların politikaya katılımlarında da artış görüldü; son 20 yıl içinde 174 ülkenin %90’ına yakınında kadınlar parlamentoda yer buldu ve parlamentodaki kadın oranı neredeyse iki katına çıktı,
- 5 yaşından önce görülen çocuk ölümlerinde de büyük bir düşüş

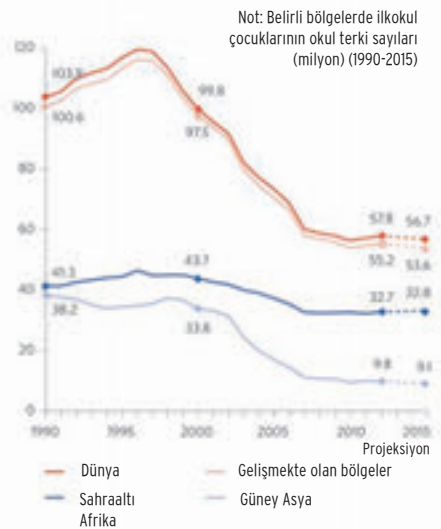
yaşandı. 1990’da 1000 canlı doğumdan 90’ı ölürken, bu rakam 43’e kadar geriledi,

- Doğum esnasında gerçekleşen anne ölümleri de dünya çapında %45 oranında azalma gösterdi,
- AIDS, sıtma gibi hastalıklarla mücadeleye harcanan yatırımların geri dönüşleri alındı. 2000 ila 2015 yılları arasında 6,2 milyon sıtma ve 37 milyon verem vakasının ölümlerine sonu çarpanması önlemleri,
- Bu dönemde, dünya çapında 2,1 milyar kişi gelişmiş sanitoryuma erişti.

Raporda, en yoksul %20’lik dilimdeki çocukların en zengin %20’lik dilimdeki çocuklara göre 2 kat daha fazla büyüme geriliği yaşadığı vurgulanıyor

2000 Yılından Beri Çocukların Okulu Terketme Oranları Yarı Yarıya Düştü

Raporda, sözü edilen iyi gelişmelere rağmen, bölgeler arası farkların hala devam ettiği de vurgulandı. Özellikle çatışma yaşanan bölgelerdeki halkların yoksulluğu konusunda çok az gelişme gösterildiği ortaya kondu. Dünya çapında hala 800 milyon kişinin açlık ve aşırı yoksullukla mücadele ettiği, en yoksul %20’lik dilimdeki çocukların en zengin %20’lik dilimdeki çocuklara göre 2 kat daha fazla büyüme geriliği ve 4 kat daha az okullaşma yaşadıkları belirtildi.

Kaynak: [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)

2014 Yılı Yenilenebilir Enerji İçin Yeni Bir Rekor Yılı Oldu

REN21 tarafından hazırlanan “**Yenilenebilirler 2015 Küresel Durum Raporu**” (Renewables 2015 Global Status Report) Haziran 2015’te yayınlandı. Rapora göre, yenilenebilir enerji 2014 yılında yeni bir rekora imza atarak, dünyanın güç kapasitesine yeni eklenen kısmın %60’ını oluşturdu.

Yenilenebilir enerji gücü, 2014 yılında yeni eklenen ve çoğunluğunu rüzgar ve güneş gücünün oluşturduğu 135 GW ile önceki seneye göre %8,5 oranında arttı ve şimdiye kadarki en yüksek seviye olan 1.712 GW’ye ulaştı.

Artışın büyük kısmı 2004 yılına göre 48 kat artış gösteren ve 177 GW’a ulaşan fotovoltaik güneş gücünden kaynaklandı. Rüzgar enerjisi kapasitesi ise son 10 yılda 8 kat artarak 370 GW’a ulaştı.

Küresel enerji kapasitesinin tamamı düşünüldüğünde, yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanan kapasite %28’e denk geliyor. Fakat yenilenebilir enerji talebinin oranı %23 seviyesinde kalıyor.

Bunun yanında geçtiğimiz yıl, iklim değişikliği ile mücadelede başka bir önemli gelişme daha oldu: 40 yıldır ilk defa küresel ekonomi büyümesi ve enerji tüketimi %1,5 oranında artmasına rağmen, **karbon salınımı sabit kaldı.**

Artan yatırımlar ve kapasitelere rağmen dünya nüfusunun %15’inin hala elektriğe erişimi yok. Düşük karbonlu ekonomiye geçişin önemli bir göstergesi olan yenilenebilir enerji kapasiteleri yıldan yıla artsa da sektörün önünde daha çok potansiyel olduğunun belirtildiği raporda, özellikle gelişmekte olan ül-

kelerde politika yapımcılarının temiz enerji yatırımlarını teşvik etmek için fırsatları olduğu vurgulanıyor.

Kaynak: <http://www.ren21.net/GSR-2015-Report-Full-report-e-paper-EN>

Sürdürülebilir Yatırımlar Büyümeye Devam Ediyor

Küresel Sürdürülebilir Yatırım Birliği ve Japonya Sosyal Yatırım Forumu tarafından ortaklaşa hazırlanan “**Küresel Sürdürülebilir Yatırım Araştırması 2014**” (The Global Sustainable Investment Review 2014) adlı çalışma Temmuz 2015’te yayınlandı. Avrupa, Amerika, Kanada, Avustralya ve Asya’daki sürdürülebilir yatırım forumlarında yapılan pazar araştırmalarının bir derlemesi olan rapor, 2013 yılında yayınlanan ilk versiyonunun devamı niteliğinde.

Raporda 2013 yılından bu yana, sürdürülebilir yatırım pazarının büyümeye devam ettiği ve 21,4 trilyon Amerikan doları seviyesine ulaştığı, bu sayede araştırılan bölgedeki tüm yatırımlar arasındaki oranının %30 seviyesine çıktığı belirtiliyor.

Raporda ayrıca, 2012 ile 2014 yılları arasında sürdürülebilirlik

temalı yatırımların Amerikan doları bazında %30 oranında büyüdüğü de vurgulanıyor.

İki rapor arasında geçen iki yıllık bu dönem içinde, **Amerika Birleşik Devletleri’nin en hızlı büyüyen bölge** olduğu ve onu Kanada ile Avrupa’nın takip ettiği de belirtiliyor. Bu üç bölgenin küresel sürdürülebilir yatırımların %99’una ev sahipliği yaptığı da ortaya konuyor. Avrupa’da incelenen tüm sürdürülebilir ve sorumlu yatırım stratejilerinin büyümeye devam ettiği, hatta büyümelerinin genel Avrupa yatırım yönetim pazarından daha hızlı olduğu da ifade ediliyor.

Kaynak: http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2015/02/GSIA_Review_download.pdf

Nedir Bu “Doğal” Dedikleri?

Her şey doğal; peki o zaman “yapay” ne? Market raflarını, tezgahları dolduran ve aslında hiçbir bilimsel ve resmi dayanağı olmayan “doğal” ibareli ürünler, yurttaşların kafasını fena halde karıştırıyor. Üstelik bunun sadece Türkiye’nin değil, Amerika’nın da önemli bir sorunu olduğunu, demokrasi, çevre ve insan hakları konularında son derece saygın bir yayın olan Mother Jones’da yayımlanan bir yazıdan öğrendik. Çevirmen destekçimiz Filiz İnceoğlu’na teşekkürler...

 Lei WANG

 Filiz İNCEOĞLU

Saygın araştırma şirketlerinden Nielsen’e göre, geçen yıl üzerinde “doğal” ibaresi bulunan yiyeceklerin satışından 43 milyar dolar elde edildi. Bu rakam, “organik” etiketi taşıyan gıdaların getirisinden beş kat fazla (8,9 milyar dolar). 1000 kişinin katıldığı yeni bir tüketici anketine göre, katılımcıların üçte ikisi, üzerinde “doğal” ibaresi bulunan yiyeceklerin aşağıdaki özellikleri taşıdığına inanıyor:

- Üretim sırasında yapay maddeler kullanılmamıştır.
- Tarım ilacı kullanılmamıştır.
- Yapay bileşenler içermez.
- GDO’suzdur.

Ankete katılanların yarısından fazlası, gıda alırken üzerinde “doğal” yazısının olmasını özellikle önemsediklerini belirtmiş. Burada bir sorun var: “Doğal” kelimesi ile ilgili herhangi bir yasal düzenleme bulunmuyor (Editörün notu: Bu sadece Amerika için değil, Türkiye de dahil birçok ülke için geçerli).

USDA’ya (ABD Tarım Bakanlığı) göre, “doğal” kırmızı et, tavuk eti ve yumurta ürünleri “minimum düzeyde işleme tabi tutulmalı ve hiç yapay madde içermemeli”. Ancak ajans “yapay”ın ne olduğunun tanımını yapmıyor.

Genetiği değiştirilmiş mısırla beslenen hayvanların eti de hâlâ “doğal” olarak etiketlenebiliyor ve bu hayvanlar büyüme sürecinde düzenli dozlarda antibiyotiğe maruz kalabiliyor. Ayrıca, USDA’nın et ve yumurta ihtiva eden doğal gıdaların etiketleri konusunda da herhangi bir düzenlemesi bulunmuyor.

FDA “Kibarca” Reddetti, Dosya Kapandı!

Bu arada, FDA (ABD Gıda ve İlaç Dairesi) 1993 yılında yayımladığı ve bununla “herhangi bir gıdanın içinde normalde olmaması gereken yapay veya sentetik bir içeriği olmadığı veya sonradan içine eklenmediği sürece” üreticilerin “doğal” ifadesini kullanabileceğini öneren yasa dışı bir prensibe sahip. FDA, Ocak 2014’te üç federal yargıcın GDO’lu içeriklerin “tamamen doğal” ibareli gıdalarda kullanılıp kullanılmayacağı konusunda bir karar verilmesi yönündeki taleplerini de “kibarca reddetti”. Bu karar, yargıçlardan birinin, GDO içerdiği halde tamamen doğal etiketi taşıyan General Mills markasının Kix kahvaltılık gevrekleri için açılan bir davayı sonlandırmasına neden oldu.

Düzenlemelerin yetersizliğine rağmen isteyen herkes, şirketleri sahte reklamlar nedeniyle bireysel olarak dava edebilir; son yıllarda bunun örneklerini görüyoruz. 2013 yılında, Pepsi’nin Naked Juices markasının “tamamen doğal” ibaresi taşımasına rağmen genetiği değiştirilmiş soya gibi içerikler ihtiva etmesi yüzünden açılan davalar sonucunda, Pepsi Co 9 milyon dolar toplu dava uzlaşma bedeli ödemek

zorunda kaldı.

The Center of Science in the Public Health avukatı Stephen Gardner’ın, bu yılın başlarında haber sitesi Real Clear Politics’e anlattığı üzere, Kraft Foods Crystal Light’ın “tamamen doğal” limonata karışımından Pepperidge Farms’ın Goldfish’ine kadar (davacılar GDO’lu soyadan elde edilen içeriklerle hazırlandığını söylediler) son 10 yılda “doğal etiketi bulunan” 50 markaya dava açıldı. Gardner, söz konusu listenin “bu iddialarda bulunan şirket sayısının sadece çok küçük bir kısmını temsil ettiğini” söylüyor.

“Dışarıdan çok fazla yeşil ses geliyor” diyor Tüketici Raporlarında Müşteri Güvenliği Sürdürülebilirlik Grubu’nun yöneticisi Urvashi Rangan ve ekliyor: “Etiketler sadece gürültüden kurtulduğunuzda başarıya ulaşabilir.” ○

Kraft Foods Crystal Light’ın “tamamen doğal” limonata karışımından Pepperidge Farms’ın Goldfish’ine kadar son 10 yılda “doğal etiketi bulunan” 50 markaya dava açıldı.

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

Gece Yarısı Baskınlarıyla Kent mi Yönetilir?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi son yıllarda kararlarını gece baskınları şeklinde uyguluyor. **Gezi**'de ağaçları saat 23'ten sonra kesmeye başlamışlardı. Mahalle halkının korumaya çalıştığı **Validebağ Korusu** şafak vaktinde baskına uğradı ve yıkım başladı. Bizans'tan günümüze kadar gelen, tarihi ve kültürel mirasımızın önemli bir parçası olarak İstanbul'un surları boyunca varlığını sürdüren **Yedikule Bostanları**, gece vakti ansızın içeri dalan iş makinelerince kısmen yok edildi ve mahsulün bir kısmı moloz altında kaldı.

Bunun son uygulamasını Haziran ayında **Perşembe Pazarı** sahillerine yapılan yıkıma gördük. Sabah saat 03.30 civarında İstanbul Büyükşehir Belediyesi zabıta ekipleri, çevik kuvvet polisi ve TOMA eşliğinde, Beyoğlu Perşembe Pazarı sahil kesimindeki "kaçak" iş yerleri, restoran ve çay bahçelerini yıktı.

Belediye, kararını uygulamak için, sabah 03.30'da TOMA'sıyla geliyorsa o kentte ciddi bir sorun yaşanıyor demektir. Belediye halkın rızasıyla görevdedir. Ama aldığı kararları bu kadar saldırgan bir şekilde uygulamak durumundaysa, aldığı kararın kendi halkı tarafından kabul görmeyeceğini peşinen kabul etmiş demektir. O halde sormak gerek: O karar nasıl alındı? Ve niçin alındı? Karar alınmadan halka durum anlatıldı mı? Halkın görüşü alındı mı? Tabii ki hayır. Belediyenin yaklaşımı çağdaş, dünya kenti olma iddiasında olan bir şehrin yönetimine hiç de uygun bir davranış değil. İstanbul'da işlerin böyle yürüyor olmasını anlamakta güçlük çekiyorum. Hele **Kadir Topbaş**'ın tutumunu anlamam mümkün değil. İstanbul'un Belediye Başkanı Kadir Topbaş 5 yıldır da uluslararası bir kuruluş olan **Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler**'in (United Cities and Local Governments: UCLG) başkanı. UCLG'nin misyonu "de-

mokratik yerel yönetimin dünya ölçeğinde birleşik sesi ve sözcüsü olmaktır". Ve hedeflerinden biri "dünyada güçlü ve etkili demokratik yerel yönetimi hayata geçirmektir."

Dahası da var. Kadir Topbaş'ın başkanlığında UCLG'nin 2011'de hayata geçirdiği "**Kentte İnsan Hakları Küresel Sözleşmesi**"ni imzalayan kentler arasında belediye başkanlığını Kadir Topbaş'ın yaptığı İstanbul da var. Sözleşmenin 2. maddesi "**Katılımcı Demokrasi Hakkı**":

1. Tüm kent halkının kent yönetiminde yer alma hakkı vardır, özellikle:

- Yerel politikalarla ilgili karar süreçlerinde yer alma hakkı,
 - Kamu politikalarını sorgulama hakkı,
 - Şeffaf ve hesap veren yönetim hakkı.
2. Kent yönetimi halkın yerel yönetim süreçleri ve karar mekanizmalarında yer almasını teşvik eder; halkın bilgiye erişimini sağlar ve halkına yerel kararları etkileme hakkını tanır.

Kent halkının yerel yönetime katılmadaki amacı toplumun ortak çıkarlarına sahip çıkmaktır.

Kadir Topbaş, katılımcı demokrasiyi savunan uluslararası bir kurumun baş sözcüsü olarak dünyayı geziyor. Peki, nasıl oluyor da misyonu "demokratik

yerel yönetimi hayata geçirmek" olan UCLG'nin başkanının yönettiği kentte yerel yönetim bu kadar anti demokratik olabiliyor?

Kuzey'de ormanlarımızdan, su havzalarımızdan tutun da güneyde Haydarpaşa ve Ataköy sahillerine kadar Büyükşehir Belediyesi kendi halkıyla kavgalı. Halbuki Topbaş UCLG'de yaygınlaştırmakla görevli olduğu katılımcı demokrasi yönetimini, belediye başkanlığını yaptığı kentte uygulasa İstanbul bugün gerçek bir dünya kenti olabilirdi. Ama yapmıyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, aldığı kararları halka danışmadan aldığı gibi halka anlatma gereği de duymuyor. Halkın bilgiye erişimini sağlamak bir yana, kararları sorgulayanlar terörist muamelesi görüyor. İstanbul Büyükşehir Belediyesi kararlarını, halkı işin içine katmadığı ve gece yarısı baskınlarla uygulamaya devam ettiği sürece vatandaşlarıyla hep çatışma halinde olacak.

Not: "**Kentte İnsan Hakları Küresel Sözleşmesi**" Türkçeye çevrilmediğinden, konumuzla ilgili 2. maddesini burada çevirmeye çalıştım. İsteyenler İngilizce metnin tümüne <http://www.uclg-cisdp.org/en/right-to-the-city/world-charter-agenda> adresinden ulaşabilirler.

Perşembe Pazarı'ndaki balık halinin yıkımdan sonraki hali.

YEŞİL İŞ

SÜRDÜRÜLEBİLİR İŞ ZİRVESİ
SUSTAINABLE BUSINESS SUMMIT
8-9 EKİM

7.YIL
2015

Park Bosphorus Hotel İstanbul

SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEK İÇİN
7 YILDIR BİRLİKTE ORTAK DEĞER YARATIYORUZ.

DEĞİŞİMİN YENİ PARADİGMALARI

Ve daha fazlası...

YAN ETKİNLİK / SIDE EVENT:
SÜRDÜRÜLEBİLİR GIDA KONFERANSI / SUSTAINABLE FOOD CONFERENCE

7. yılında da Stratejik Çözüm Ortağı

Schneider
Electric

www.yesiliskonferansi.com

yesilis@surakademi.com

[f Yesiliscin](https://www.facebook.com/Yesiliscin) [@yesiliscin](https://www.instagram.com/yesiliscin)

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
AKADEMİSİ
SUSTAINABILITY ACADEMY

...Ve Kadınların Ellerinde Şekillenir Yeni Bir Yaşam

Toplumsal anlamda baskıların en katmerlisini yaşayan kadınlar, bir araya gelirse ne olur? Yeni bir yaşam yeşerir; karamsarlığın yerini yarına kurulan umutlar alır. Kimi zaman yapılan oyuncaktan kazanılan ekmek parasıdır soluk alabilmek, kimi zaman da bütün olanaksızlıklara rağmen bir bebek sahibi olabilmek...

✍ Fevziye SALAŞ

Alternatif Üretim ve İstihdam Derneği, çok değil daha iki yıl önce kurulan bir dernek olmasına rağmen bugün **yaklaşık iki bin kadına ulaşan ve onlarla üretim bazlı çalışmalar yürüten** bir oluşum. Derneğin başkanlığını, aynı zamanda kurucusu olan **Gülbahar Örmek** yürütüyor. Asıl mesleği Ziraat Mühendisliği olan Örmek bir dönem Diyarbakır Sur Belediyesi Başkan Yardımcılığı görevini de üstlenmiş. Bugün Gülbahar Örmek'in çalışmalarını kıymetli kılan ise; Türkiye'nin birçok yerindeki kadınlara ulaşip, onların görülmeyen emeklerini

görünür kılmak amacıyla çok sayıda proje geliştirmiş olması. Bu projelerden biri de Alternatif Üretim ve İstihdam Derneği... Bu alanda birçok ödülün sahibi de olan Örmek, birçok sivil toplum kuruluşunda da çalışmış. Sunduğu destek ile şiddet mağduru kadınlara **alternatif bir yol** yaratan, emeği yok sayılan kadınları üretimin merkezine koyan, ekonomik anlamda onlara yeni kaynaklar yaratan, hatta tüp bebek sahibi olmaları için ön açıcı olan Alternatif Üretim ve İstihdam Derneği'ni yakından tanımak istedik ve sorularımızı Gülbahar Örmek'e yönelttik.

Alternatif Üretim ve İstihdam Derneği'ni tanıyabilir miyiz? Ne zaman, hangi ihtiyacı ürün olarak kuruldunuz; derneğin kuruluş amacı neydi?

Derneğimiz 2013 yılında oluşum olarak kuruldu, 2014 yılında ise tüzel kişiliğini aldı. Temel hedefimiz, ev eksenli çalışan kadınların emeğini görünür kılmak ve pazarda önüne çıkan engelleri aşmaktır. Bu amaçla da birçok alanda gruplar oluşturduk.

Hedef kitlenizi kimler oluşturuyor; çalışmalarınız içinde yer alan kadınlar daha çok hangi kesimlerden katılım sağlıyor?

Üreten her kadın hedef kitlemizi oluşturuyor. Fakat genellikle bölgede var olan emek sömürsünün, en basitinden çapaya giden kadının tüm hakkının eşi tarafından elinden alınıyor olması, bizim bu sorunu çözmemiz gereken öncelikli sorun olarak görmemizi sağladı. Örneğin mevsimlik tarım işçilerinin yoğun olarak yaşadığı 'çavuş sorununu'nu ortadan kaldırdık. Düşük ücret ve saygı sömürsüne maruz kalan kadın, bu nedenle hedef kitlemiz oldu.

Hangi alanlarda çalışmalar yürütüyorsunuz?

Daha çok sosyal içerikli ama sermaye gerektirmeyen çalışmalarımız mevcut. Meselela yoksul mahallelerdeki kuaförlere gidip sorunlarını dinledik. Maddi durumu iyi olmayan gelin adaylarının bize yönlendirilmesini sağladık. Bu yoğun istekler, aklımıza 'acaba' sorusunu getirdi; bu kentte bu sıkıntılar anlatılırsa yardımcı olabilecek kimseler var mıydı? Çaldığımız hiçbir kapıdan eli boş dönmedik. Kentin en iyi kuaförleri olan Nihat ve Mustafa Asoğlu ve Cemil Değirmenci, 3 yıldır bize her konuda destek sunuyor. Miss Defne ve Azra Gelinlik, bizim aracılığımızla giden genç kadınlara gelinlik temin ederek onları bu mutlu günlerinde yalnız bırakmıyor. Burada, bir başka çalışmamız olan ücretsiz diş tedavisi hizmetine de değinmek gerekiyor. Sigortasız çalışan ve zor şartlarda üretime katılan yoksul kesime, kentten en iyi diş hekimlerinden biri olan Zeynel Abidin Avcı yardım eli uzatıyor. Üretim eksenli çalışmalarınız da var...

Ev eksenli çalışan kadınların yaptığı üretimden arta kalanlarla, yöresel giyimli bebeklerin üretilmesine olanak sağlıyoruz. Burada hedefimiz; para harcamadan, atık madde olarak nitelendirilen ürünleri, üretime tekrardan dahil etmektir. Kimyasal katkı maddelerinin kullanılmamasına dikkat ediyoruz. Plastik bebekler yerine bez ve tahta bebekleri kullanarak bunu yapmaya çalıştık. Dicle Üniversitesi Resim Bölümü öğrencilerinden oluşan küçük gruplar da bu çalışmalara dahil edildi. Bölge kadınında özellikle bez bebeklerin yüzlerinin 'günah' sayıldığı için çizilmesi, bizi böylesi bir ortaklaşmaya itti. Bu vesileyle, evinde üreten kadını, üniversitede okuyan kadınla buluşturduk. Diyarbakır'da yaşayan Roman halkının etnik bir kolu olan Domlara yönelik de el bebekleri yapımı çalışması gerçekleştirilerek, ekonomik açıdan az da olsa rahatlamalarına vesile olduk.

Diyarbakır merkezli bir dernek olmanıza rağmen farklı illerde de çalışmalar yürütüyorsunuz. Çalışma alanlarınızı hangi iller oluşturuyor? Bu illerde yaptığınız çalışmalar hangi yönleri ile öne çıkıyor?

Her bölgeden en az iki kent olmasına dikkat ettik ve çalışma alanımızı da o kadınların özgünlüğü belirledi. Örneğin Ege'deki çalışma grubunun alanı tekstil olurken, Karadeniz'de tarım oldu ve bunun üzerine ne yapılabileceğini tartıştık. Çalışma

"Ev eksenli çalışmaların örgütlenmesi noktasında önemli bir rol oynadığımızı inanıyoruz. Biz bu kadınlara yeni bir şey öğretmedik. En iyi yaptıkları şeyi tespit edip, bunu onlar için kazanca dönüştürdük."

“Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili sorun tespitleri yapıldı ve dönemin Türkiye Büyük Millet Meclisi Tarım Komisyonu'na önerilerimizi sunduk ve bu konuda ciddi çalışmalar yapıldı. Çalışma saatleri ve şartları bir nebze de olsa iyileştirildi.”

Emek Sepeti Projesi

“Türkiye'nin özellikle de bölgenin temel sorunlarından olan mevsimlik tarım işçilerinin ve köyünü terk etmek zorunda kalmış insanların sorununa da kayıtsız kalamazdık. Bu konuda en çok mağduriyeti yaşayan kesim de yine kadınlar olduğundan, sosyal sorumluluk gereği yola koyulduk. Bu ailelerle görüşmeler gerçekleştirdik. “Kendi topraklarınızda üretin, biz de aracısız ve komisyoncusuz olarak pazarlayalım” dedik. Bu çalışmamız da güzel bir sonuç verdi. Şimdiye kadar yaklaşık 100 aile, artık mevsimlik tarım işçisi olarak metropollere göç etmiyor, kendi köyünde tamamen doğal yöntemlerle yetiştirdiği sebzesini gönül rahatlığıyla bize teslim ediyor. Bizler de bunları bir sepette toplayarak sipariş veren üyelerimizin adresine her hafta teslim ediyoruz. Doğal ürünlerin içerisinde herhangi bir pestisit kimyasal ilacın olmaması, genetiğiyle oynanmamış olması, elimizde var olan

ninelerimizden kalan tohumların kullanılıyor olması, başlı başına bir avantaj sağlıyor. Bu ürünlerin en büyük özelliği, herhangi bir işlem görmedikleri için, vitamin ve mineral değerlerini koruyor olmasıdır. Vücudumuzun elzem olan tüm mineralleri sağlanırken, kemik gelişimi, doku gelişimi de en iyi şekilde korunmuş oluyor. Piyasada bulunan tüm sebze ve meyvelerin kimyasal ilaçlar kullanılmak suretiyle görsel olarak çekici kılınması sağlanırken, aslında daha çok hastalıklara davetiye çıkaran yiyecekler sunulmuş oluyor. Biz, insan sağlığını düşünüyoruz. Bize gerekli olan herşeyin, hiçbir kimyasala ihtiyaç duyulmadan doğadan sağlanabileceğine inanıyoruz. Tabiat ana bize doğal yiyecekleri sunuyor. Bizler de Alternatif Üretim ve İstihdam Derneği olarak, bunları tüketiciye ulaştırmaya çalışıyoruz. Bunu da, derneğimizin gönüllü ziraat mühendislerinin yaptıkları rutin kontrollerle sağlıyoruz.”

alanımızı o bölgenin yerel sorunları belirledi. Onların en iyi yaptığı şey ve yaşadıkları en büyük sorun, tespit edildi. Örneğin en iyi içli köfte yapan kadınları yan yana getirdik ve pazar alanını nasıl kullanabileceğimizi konuştuk. Yoğunlaşmalarımız, Karadeniz'deki kadının günde 16 saat çalışması, el emeğinin karşılığını alamaması, bunun üzerine bir de ev işçiliğine devam etmesi üzerineydi. İlgili meslek gruplarıyla, Kaymakamlık gibi kamu kuruluşlarıyla yazışmalar yaptık. Mevsimlik tarım işçileriyle ilgili sorun tespitleri yapıldı ve dönemin Türkiye Büyük Millet Meclisi Tarım

Komisyonu'na -Akın Birdal'ın öncülüğünde- önerilerimizi sunduk ve bu konuda ciddi çalışmalar yapıldı. Çalışma saatleri ve şartları bir nebze de olsa iyileştirildi. Kadınların evdeki üretimlerine pazar bulundu. Örneğin İç Anadolu'da daha çok ev eksenli tekstile önem verildi. Tokat ve Yozgat özelinde çalışmalar yürütüldü. Ev eksenli çalışmaların örgütlenmesi noktasında önemli bir rol oynadığımıza inanıyoruz. Biz bu kadınlara yeni bir şey öğretmedik. En iyi yaptıkları şeyi tespit edip, bunu onlar için kazanca dönüştürdük.

Şimdiye kadar ne kadar kadına ulaştınız? Derneğinizin kadınlarla yürüttüğü çalışma sadece ekonomik hayata kazandırma amaçlı mı? Yoksa farklı çalışmalar da yürütüyor musunuz?

Şimdiye kadar bizimle aktif olarak çalışan kadın sayısı iki bine yaklaştı. Çalışmaya ekonomiyle başlıyoruz ama çocuğu olmayan, dış problemi olan, gelinlik kuaför sorunu yaşayan kadınlar da hedef kitlemiz. Gönüllü destek sunan psikologlar ve sosyal destek uzmanlarını da işin içine kattık. Kadınlara psikolojik ve sosyal destek sağlamaya da çalışıyoruz. “Eşinden şiddet gören, çocuğu olmadığı için üzerine kuma getirilen kadınlar için neler yapabiliriz”i konuştuk. Bu çerçevede ‘Beşikler Boş Kalmasın’ sloganıyla başlattığımız çalışma, geniş yankı uyandırdı. Girişimlerimiz sonucunda, maddi durumu iyi olan aileler bize yoksul ailelerin tüp bebek tedavi masraflarını karşılamak istediklerini bildirdi. Bunun üzerine biz de hemen işe koyulduk. Bizim aracılığımızla şimdiye kadar tüp bebek tedavisi için başvuran 126 aileden 86’sı çocuk sahibi oldu. Fakat şu an çok sayıda başvuru olmasına rağmen henüz yeterli sayıda destekçi aile olmadığı için bu başvuruları bekletmek zorunda kalıyoruz.

Üretilen ürünler noktasında nasıl bir satış ağı geliştirdiniz? Yurtdışı satışlarınız oluyor mu?

Günümüzde en çok tercih edilen yöntem olan e-ticaret yoluyla ürünlerimizi internet üzerinden pazarlıyoruz. www.mezopotamyastore.com adresinden satışa sunulan ürünlerin geliriyle çok sayıda aile ekonomik açıdan bir rahatlama yaşadı. Bu sayede, dünyanın her yerine anlık ulaşım imkanımız oluyor. Yurtdışından aldığımız

siparişleri kargo yoluyla en kısa sürede belirtilen adrese teslim ediyoruz. Özellikle yöresel kıyafetler ve bölgeye özgü tatlara ilgi her geçen gün artıyor. Fakat bunun yeterli olmadığını düşünüyoruz. Çünkü bu ağı genişletilmesiyle birlikte, doğadan gelen ürünler doğallığını kaybetmeden, sağlıklı nesillerin yaratılmasına vesile olacaktır.

Derneğimize destek veren başka kamu ya da sivil toplum kuruluşları var mı? Varsa hangi boyutlarda ne tür bir işbirliği içerisindesiniz?

Sadece gönüllülük temelinde... Bölgede sivil toplum kuruluşlarından tutun da, belediyelere kadar birçok kurumdan bize gönüllülük temelinde katkı sunuluyor. Derneğimizi ayakta tutan da bu türden çabalar zaten. ○

“Günümüzde en çok tercih edilen yöntem olan e-ticaret yoluyla ürünlerimizi internet üzerinden pazarlıyoruz. www.mezopotamyastore.com adresinden satışa sunulan ürünlerin geliriyle çok sayıda aile ekonomik açıdan bir rahatlama yaşadı. Bu sayede, dünyanın her yerine anlık ulaşım imkanımız oluyor”

Yeşil İş'çilere İtalya'dan Davet Var!

Atıkların kaynağa dönüşmesi ve teknolojik inovasyon alanlarına odaklanan ECOMONDO, Akdeniz'in en önemli geri dönüşüm ve sürdürülebilir kalkınma fuarlarından biri olmaya devam ediyor. Sektör profesyonellerini 3-6 Kasım 2015 tarihinde, 19. kez bir araya getirecek olan fuar hakkında sorularımızı ECOMONDO Direktörü Alessandra Astolfi yanıtladı.

ECOMONDO Uluslararası Malzeme ve Enerji Geri Dönüşümü ve Sürdürülebilir Kalkınma Fuarı hakkında genel bir değerlendirme yapabilir misiniz? Günümüze kadar 18 kez olmak üzere her yıl düzenlenen fuar, alanında ne gibi gelişmelere öncülük etti/ediyor?

ECOMONDO konferanslarına katılım, sadece profesyonellerden

(stand sahipleri ve ziyaretçiler) değil, ilerleyen yıllarda sektöre iş gücü sunacak öğrencilerden de sağlanıyor. ECOMONDO'daki seminerler üniversite ve sektör çalışanları arasında her zaman önemli bir köprü imkanı sundu. Öğrenciler ve araştırmacıların oluşturduğu üniversite tarafı, ECOMONDO ruhunu oluşturan kaynaklardan biri-

dir. Bilim Komitesi'ne ise Bologna Üniversitesi'nden **Prof. Fabio Fava** başkanlık yapıyor.

Katılımcılara ikili görüşmeler için tüm şartların sunulduğu fuarda yeni işbirliklerinin de önü açılıyor. ECOMONDO bu konuda katılımcılarına ne gibi olanaklar sunuyor?
Organizatör Rimini Fuarcılık'ın ev

“Türkiye Akdeniz bölgesinde önemli bir oyuncu. Denizcilik ve deniz ekonomisi alanlarına yönelik “mavi büyüme” hedefini de göz önünde bulundurursak Akdeniz bizim için öncelikli bir yere sahip. Bu da Türkiye’ye olan ilgiyi artırıyor”

sahipliğinde düzenlenen ECOMONDO, stant sahiplerine, dünyanın dört bir yanından gelen uluslararası satıncımların bir araya gelmek için çok iyi bir fırsat sunuyor. Dolayısıyla birkaç gün içinde özellikle gelişmekte olan ülkeler olmak üzere yeni potansiyel pazarlar hakkında bilgi edinmek, teknolojik yeniliklerle ilgilenen şirketlerle iletişime geçmek son derece kolay ve mümkün.

Katılımcı profili açısından bir değerlendirme yapmanızı istesek, ECOMONDO ziyaretçileri nasıl bir profile sahip?

ECOMONDO sadece bu alanda çalışan ve eğitim alan ziyaretçilere yöneliktir. Bu da yüksek seviyeli katılımcıların iş anlamında bu etkinlikten olabildiğince faydalanmaya çalışacağı anlamına geliyor. Ziyaretçilerin %40’ı atık toplama ve taşıma, atıkların geri kazanımı, dönüşümü ve zenginleştirilmesi gibi alanlardan; yani hizmet sektöründen geliyor. Diğer önemli bir veriye katılımcıların %30’unun endüstri sektöründen

olması. İnşaat sektörü, araştırma ve eğitim birimleri, dağıtım, tarım ve altyapı firmalarından da katılım sağlanıyor. Yani ECOMONDO çok geniş bir çerçevede, alanlar arasında karşılıklı fayda oluşturma imkanı sunan bir organizasyon.

Türkiye’nin katılımcı olarak ECOMONDO’ya ilgisi nasıl? 2015 için bir öngörünüz var mı?

Türkiye çok ilginç bir ülke. Yaklaşık 80 milyonluk, büyük bir nüfusa sahip ve bu nedenden ötürü de sokaklar, otoyollar, filtre ve atık dönüşüm tesisleri gibi altyapı faaliyetleri için büyük yatırım yapıyor. Biz de Türkiye’de bu sektördeki en büyük dernekle ilişki kurduk. Bu bağlantılardan hareketle, Türkiye’den şirketlerin ECOMONDO’da yer alan Avrupalı girişimlerle işbirliğine girmesini umuyoruz. Bunun ötesinde Türkiye Akdeniz bölgesinde önemli bir oyuncu. Denizcilik ve deniz ekonomisi alanlarına yönelik “mavi büyüme” hedefini de göz önünde bulundurursak Akdeniz bizim

için öncelikli bir yere sahip. Bu da Türkiye’ye olan ilgiyi artırıyor.

ECOMONDO 2015 hakkında okuyucularımız için tüyolar istesek... Katılımcılar ve ziyaretçileri nasıl bir fuar bekliyor?

Şu ana kadar katılımcı şirketlerden yeniliklerine dair herhangi bir bilgi edinmedik. Aslında biz de heyecanla bekliyoruz bu yenilikleri. Önümüzdeki aylarda bu inovasyon ve gelişmeler bize ulaştırıldıkça, biz de her türlü bilgiyi www.ecomondo.com adresinde paylaşacağız. Öte yandan ECOMONDO 2014’te sunulan inovasyon ve haberleri de şu internet adresinden incelemek mümkün.

http://en.ecomondo.com/fair/Aziende_Comunicano_Layout.asp

Adıyaman Gölbaşı'nda henüz **jeolojik etüdü ve haritası olmayan** ve resmi kurumların görüş vermediği termik santral yatırımına **Belediye Meclisi onay verdi**.

Danıştay 6'ncı Dairesi, Topçu Kışlası'nın da içinde olduğu **Taksim Yayalaştırma Projesi'**ne ilişkin geçen yıl onadığı iptal kararını, oy çokluğuyla kaldırdı.

Saray Doğayı Koruma Derneği'nin uzun süredir kuvarsit ocağı projesine karşı verdiği **mücadele CED sürecinin durdurulmasıyla zaferle sonuçlandı**. 1,5 milyon ağaç, ormandaki canlılar ve Kırklareli Saray'da yaşayanlar, doğa kırım projesinden kurtuldu.

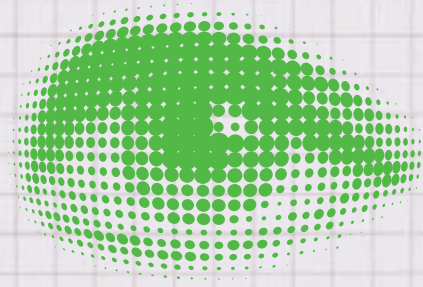
İzmir Gaziemir'de kurşun fabrikası bahçesindeki nükleer atıkların davasında hapisle yargılanan tüm sanıklar beraat etti. Arazide **nükleer Europium** maddesi bulunmuştu. Sanık avukatları savunmalarında **'Bu işte olur böyle kazalar'** dedi.

Kuzey Ormanları Savunması ve İstanbul Kent Savunması, Kuzey Ormanlarını tehdit eden mega projelere karşı **"İstanbul'a Nefes Ol"** kampanyası başlattı. Ayrıntılar web sayfalarından öğrenilebilir.

İstanbul'da Caddebostan Plajı'na turnike konulmasına karşı tepkiler sürüyor. Bölge halkı, hukuksuz uygulamaya karşı **bir aradalık çağrısı** yaptı.

Yurt dışında yüksek fiyatlara alıcı bulduğu belirtilen haberlerin ardından, dünyanın en güçlü böceği olarak nitelendirilen **gergedan böceğini yakalayanlar zengin olmak isteyenler çoğaldı**. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Erol Yıldırım ise gergedan böceği ile ilgili haberleri, abartılı ve hayret verici buldu. Prof. Dr. Yıldırım,

GÖZÜMÜZDEN

KAÇMAYANLAR

Kuzey Ormanlarını tehdit eden mega projelere karşı "İstanbul'a Nefes Ol" kampanyası başlatıldı; Born Free Vakfı tarafından korumaya alınan Tom ve Mişa rehabilite edildikten sonra Ege Denizi'ne bırakıldı; Erzincan'ın Kemaliye ilçesinde bulunan Karanlık Kanyon üzerine "Sırat on Fırat" adı verilen asma köprü yapılacak...

 Gözde İVGİN

"Gergedan böceği Türkiye'nin her tarafında yaygındır. O kadar yüksek bir değeri de yoktur" diye konuştu.

Uluslararası ve halk destekli bir örgütlenme olan **"SlowFood"** tarafından desteklenen ve mevsim-

sel, yöresel ve sürdürülebilir tarım metodları ile üretilmiş doğal ürünlerin uluslararası adresi olan **Yeryüzü Pazarı'nın** İstanbul'daki ilk adayı Şile Doğal Ürünler Pazarı açıldı. İstanbul'un en geniş orman ve tarım alanına sahip olan Şile'nin 57 köyünde yerel halkın ürettiği, tamamen doğal ürünlerin yer aldığı pazar, hem tamamen doğal ve nitelikli ürünleri tezgahlara çıkaracak hem de dünyanın dört bir yanından gelecek üreticilere ev sahipliği yapacak.

Tom ve Mişa, 2006 yılında Ege kıyılarında yakalanıp gösteri dünyasında kullanılan, esarete mahkum edilen onlarca yunustan sadece ikisi. Hayvanların yabani doğada korunmasına adanmış İngiltere merkezli **Born Free Vakfı**, Eylül başında olaya el koyarak Tom ve Mişa'yı koruma altına aldı. Bir süre rehabilite edilen Tom ve Mişa, Ege Denizi'ne bırakıldı. Son **50 yıl içinde**, uzun süre esaret altında yaşamış **35 kadar yunus doğa ile buluştu**.

Türkiye'nin ikinci nükleer santrali olacak olan **Sinop Nükleer Santrali'nin** maliyetinin **16 milyar 300 milyon dolar** olacağı belirtildi.

Dünyanın hemen hemen tamamında sıcaklıkların mevsim normallerinin üstünde seyretmesiyle, **gelmiş geçmiş en sıcak Mayıs ayı** yaşandı ve tarihin en sıcak ilk beş ayı kaydedilmiş oldu. Böylece 2015'in tarihin en sıcak yılı olacağı beklentileri de iyice güçlendi.

Erzincan'ın Kemaliye ilçesinde bulunan ve dünyanın sayılı kanyonları arasında yer alan Karanlık Kanyon üzerine **"Sırat on Fırat"** adı verilen asma köprü yapılacak. Her yıl Kemaliye Uluslararası Doğa Sporları Festivaline ev sahipliği yapan Karanlık Kanyon'da yapılacak köprü maliyetinin 1 milyon 100 bin lira olacağı belirtildi.

Antalya'nın Kaş ilçesinin en iyi plajları listesinde yer alan İnceboğaz Plajı, belediye tarafından beton dökülerek **piknik ve mesire yeri** olarak talan edilecek. Kaş'ın Çukurbağ Yarımadası'nın Meis Adası'na bakan yakasında yer alan 65 dekarlık alanı kaplayan İnceboğaz Plajı, ihaleye çıkarılıyor.

Afrika zürafalarının popülasyonu, kentleşme ve avlanma sebebiyle hızla azalıyor. Nesli tükenmekte olan türler listesine giren **Afrika zürafaları**, önlem alınmazsa yok olabilir. 1999 yılında Afrika'da 140 bin zürafa vardı, fakat 16 yılda bu sayı 80 bine düştü. Afrika zürafaları son **15 yılda %40 azalarak** nesli tükenmekte olan canlılar listesine hızlı bir giriş yaptı.

Kaz Dağları'nın ortasına; baraj gölü havzasına **yeni bir termik santral** geliyor. Madencilik ve termik faaliyetleri yüzünden başı beladan kurtulmayan **Kaz Dağları**'ndaki Çırpılar köyüne yapılması planlanan yeni santral girişiminin ardında ise Taşyapı'nın şirketi Taşzemin var.

Rize'de **Yeşil Yol Projesi**'nin durdurulması için yöre halkının başlattığı direnişin ardından **Samistal ve Kavrun** yaylalarındaki çalışmalara da ara verildi. Çalışmalar jandarma eşliğinde yürütülüyordu.

Fırtına İnsiyatifi'nin, Yeşil Yol projesinin Avusor ve Haczene bölümüne dair Rize İdare Mahkemesi'nde açtığı davada mahkeme, idarenin savunmasını almaya gerek görmeden **'yürütmeyi durdurma'** kararı verdi.

Pek çok endemik türe ev sahipliği yapan, flora ve fauna zenginliğiyle bilimsel araştırmalara saha olan ve kültürel zenginliği ile sadece Türkiye'nin değil **dünyanın da en**

önemli doğal miraslarından sayılan Karadeniz yaylaları, uzun süredir HES mücadeleleri ile sermayenin talanına direnirken bu kez de **'Yeşil Yol'** projesi ile tehdit ediliyor. Samsun'dan Artvin'e 2600 kilometrelik bir alanda yaylaları yağmaya açacak olan proje için sosyal medyada **#yeşilyoladurde** başlığı ile bir farkındalık kampanyası başlatılırken **Fırtına İnsiyatifi** de basın açıklamaları ve imza kampanyaları aracılığıyla kamuoyu yaratmaya çalışıyor.

Mimar Sinan'ın 1573 yılında yaptığı **Piyalepaşa Camisi**'nden daha eski olan cami bostanı, hala ekilip biçilir bir haldeyken **Beyoğlu Belediyesi** tarafından ortadan kaldırılmak isteniyor. Bostanın cadde tarafında **bir otopark inşa edilmeye başlanırken** caminin diğer tarafında da türbe restorasyonu devam ediyor.

ABD'de **her yıl çöpe giden gıda ürünlerinin toplam değerinin 165 milyar dolar** olduğu belirlendi. Amerikan halkının %76'sı ayda en az bir kere artan yemeklerini çöpe attıklarını belirtirken, %53'ü ise bu

eylemi haftada bir gerçekleştirdiklerini söyledi. Yapılan araştırmalara göre ABD'de her ev yılda yaklaşık 640 doları bu şekilde çöpe atmış oluyor. ABD'nin resmi rakamlarına göre ise bu rakam kişi başına yıllık 900 dolar seviyelerinde.

Yıllık ülke anketinin sonuçlarına göre Amerika Birleşik Devleti'nde arıcılar, **Nisan 2014- Nisan 2015** dönemini kapsayan yıl boyunca kendi **bal arısı kolonilerinin %40'ını kaybetti**. Kış dönemi kayıp oranları, geçen yılın yaz dönemi kayıpları ile karşılaştırıldığında biraz gelişmiş olsa da toplamda kayıp daha şiddetli oldu. Son beş yıllık periyotta ilk kez kış kayıpları önceki yaz kayıplarından daha yüksek oranda gerçekleşti.

33 yıl boyunca işletilmiş olan, Almanya'daki en yaşlı nükleer santral **Grafenrheinfeld santrali**, 27 Haziran Cumartesi günü son kez çalıştırıldı. Böylece Almanya'da toplam **8 reaktör devre dışı** bırakılmış oldu.

Danıştay 14'üncü Dairesi, Muğla'nın Fethiye ve Antalya'nın

Kaş ilçe sınırlarında yer alan, önemli bir turizm merkezi ve doğal cennet olarak nitelendirilen **Saklıkent'te HES projesi** için verilen 'ÇED olumlu' kararının **yürütmesini durdurdu**.

Artvin'in Şavşat ilçesi, 21-23 Haziran tarihleri arasında Milano'da düzenlenen törenle '**Sakin Şehir**' (Cittaslow) unvanını aldı. Şavşat Türkiye'de bu unvanı alan 10. şehir oldu.

Bodrum'da faaliyete geçen **Mutlu Keçi**'nin ardından Türkiye'nin ikinci **Başka Bir Okul Mümkün** (BBOM) okulu, 2015 - 2016 eğitim yılında Ankara'da derslere başlamak üzere hazırlanıyor. **Meraklı Kedi İlkokulu**, Almanya Büyükelçiliği'nin de katkısıyla elektriğini güneşten temin edecek.

Akdeniz Üniversitesi'ne bağlı **Gıda Güvenliği ve Tarımsal Araştırmalar Merkezi**'nde 2013-2014'te yürütülen Antalya merkezli çalışma; domates, yeşil biber, salatalık, kabağ, patlıcan, çilek ve portakal gibi sofralardaki **temel ürünlerin zehir deposu olduğunu ortaya koydu**. 2013'te semt pazarlarından tesadüfi toplanan 400 ayrı sebze ve meyve örneğinin %21'inin, 2014'te ise 309 adet gıda örneğinin %25'inin mevzuatta belirtilen üst limit değerlerin üzerinde pestisit kalıntısı içerdiği belirlendi.

Balıkesir'de %100 yerli teknolojiyle günde **30 ton sentetik petrol üretimi** başlıyor. Günde 200 tonluk atık işleyen tesislerde halen biyogaz, biyogazdan elektrik, organik sıvı gübre ve organik katı gübre üretiliyor.

Bu sene 21 Haziran'da ilk kez kutlanan **Dünya Yoga Günü**, Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de binlerce kişiye buluşturdu. Yaklaşık

37 bin kişi Başbakan Narendra Modi ile birlikte Yoga yaptı.

Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri'nin ardından **Efes Antik Kenti** de Unesco Dünya Mirası Listesi'ne girdi.

Anayasa Mahkemesi, 3. havaalanı, 3. köprü ve Akkuyu Nükleer Santrali gibi projeleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinden muaf tutmak için çıkarılan '**torba yasa'yı** iptal etti. Daha önce Danıştay da yönetmelikleri iptal etmişti. Bundan böyle henüz üretim veya işletmeye alınmamış **bütün projeler için ÇED zorunlu** olacak.

Hollandalı 886 vatandaş, sürdürülebilir yaşam derneği Urgenda'nın öncülüğünde; yetersiz yeşil politikaları nedeniyle **Hollanda hükümetine karşı dava açtı**. Lahey'de gerçekleşen davada hakim, hükümetin önümüzdeki **beş yıl içerisinde karbon salımını %25 oranında düşürmesi** gerektiğine karar verdi. Neredeyse bir ilk olan bu dava, Hollanda'nın da yeşil enerji kullanımına ağırlık vermesini garantilemiş oldu.

Greenpeace, Türkiye'nin enerji ihtiyacını karşılamak için kömür ve nükleere ihtiyacı olmadığını ortaya koyan yeni **Enerji [D]evrimi** raporunu açıkladı. Enerji [D]evrimi, Türkiye'nin büyüyen ekonomisinden dolayı enerji talebinin %35 oranında artmasını öngörüyor. Sunulan senaryoya göre bu talep, bir tane yeni **kömürlü termik veya nükleer santrale ihtiyaç duyulmadan** karşılanabiliyor.

Dünyada, arazi bozunumu ve çölleşmenin ekonomiye verdiği yıllık zarar 42 milyar dolar seviyesine ulaştı. **Yıllık tarım arazisi kaybı ise 12 milyon hektara** yükseldi.

Yayıdığı kötü koku ve insan sağlığını tehdit eder niteliği ile adeta Kadıköy'ün kabusu olan **Kurbağalı Dere**'nin isminin '**Kadir Topbaş Deresi**' olarak değiştirilmesi için **change.org**'da kampanya başlatıldı.

Kaynaklar: Cumhuriyet, Gaia Dergi, Yeşil Gazete, Dünya, Sol, Taraf, Yurt, BusinessHT, Apelasyon Dergisi, Evrensel, BirGün, Zete, imctv, Hürriyet

7. DOĞAL, ORGANİK VE SAĞLIKLI ÜRÜNLER FUARI

www.exponatura.net
exponatura 15

15 - 18 Ekim 2015
İstanbul Fuar Merkezi / TÜRKİYE

Katkılarıyla

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) İZİNİ İLE DÜZENLENMEKTEDİR.

TUREKS
ULUSLARARASI FUARCILIK

Gümüşpala Mah. Alsancak Sk. Gündüzler Plz.
No: 4/6 (E-5 Yanyol) AVCILAR / İSTANBUL
Tel. : +90 (212) 570 63 05
Faks : +90 (212) 570 63 06
tureksfuar.com.tr
tureks@tureksfuar.com.tr

*kazandıran
buluşmalar...*

Evini Arayan Ardıç Tohumu

Yazar: Servet Yanardağ

Yayınevi: Doğan Egmont, 2015

Yaz tatilinde çocuklarına kitap arayan ebeveynlere, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı'ndan (ÇEKÜL) bir öneri var! Vakfın, Doğan Egmont işbirliğiyle hayata geçirdiği "ÇEKÜL Bilgi Ağacı Kitaplığı"nın ilk kitabı *Evini Arayan Ardıç Tohumu* piyasaya çıktı. Çocuklara doğa sevgisi kazandırmayı amaçlayan kitap, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Botanigi Anabilim Dalı Başkanı ve ÇEKÜL Yüksek Danışma Kurulu Üyesi **Prof. Dr. Ünal Akkemik**'in danışmanlığında hazırlandı. ÇEKÜL Bilgi Ağacı eğitim koordinatörü Servet Yanardağ'ın yazdığı kitabın illüstrasyonları, **Zeynep**

Özatalay imzası taşıyor.

Kitap, kent hayatı içinde ağaçlarla ilişkisi sınırlı kalan özellikle 9-12 yaş arası çocukları doğayı sevmeye, onu sahiplenmeye yönlendiren bir kılavuz niteliğinde.

Ağaç türlerini bir İstanbul gezisi eşliğinde tanıtan kitabın

"**Ağaçlar Nasıl Görünüyor?**" başlıklı son bölümünde illüstrasyon dışında ağaçların fotoğraflarına ve bilgilerine de yer veriliyor.

Türkiye'nin Yaban Çiçekleri

Yazar: Nazan Öztürk

Yayınevi: Arkeoloji Sanat Yayınları, 2015

Türkiye coğrafyasının, belki de binlerce yıllık tarih ve medeniyet zenginliğinden ötürü biraz geride kalmış bir özelliği daha var: Türkiye yaklaşık 2,5 milyon yıl süren Buzul (Pleistosen) Çağı'nın sonuncusunu en kısa süre ve uygun şartlarda geçiren ülkelerden birisi olması nedeniyle, dünyanın pek çok ülkesine göre çok daha zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahip. Bu bitki çeşitlerine yönelik araştırmalar, eserler, albümler geçmişte çoğunlukla yurtdışından gelen araştırmacılar tarafından yapıldı. İngiliz bitki bilimci **P.H. Davis**'in yaklaşık 35 yıllık çalışma sonunda 1985'te tamamladığı 11 ciltlik ünlü **Türkiye Florası** ansiklopedisi, bu konuda önemli bir örnek olarak gösterilir. Nazan Öztürk'ün kitabı tam da bu eksikliği karşılamaya yönelik tasarlanmış. 25 yılı aşkın bir süredir özellikle Alman ve Japon turistlere rehberlik yapan Öztürk'ün bu eseri Türkçenin yanında İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Japonca dillerinde hazırlanmış. Fotoğraflanması yıllar süren Türkiye'nin Yaban Çiçekleri, Arkeoloji Sanat Yayınları tarafından dört yıl sonra yeniden basıldı.

9 Yeşil Dev (Green Giants)

Yazar: E. Freya Williams

Yayıncı: Amacom, Ağustos 2015

Şirketler için "yeşil" üretim faaliyetleri kârlı olabilir mi? Coca-Cola, SAP, BM gibi kurum ve şirketlere sürdürülebilirlik konularında danışmanlık yapan Freya Williams, "evet" yanıtını vermekle kalmıyor, "akıllı şirketler, sürdürülebilirliği nasıl milyar dolarlık bir sektöre dönüştürüyor?" sorusunu da cevaplandırıyor. İşleri "yeşilleştirme"nin iyi bir şey olduğunu, ya da en azından şirketlere ek maliyet getirmediğini kanıtlayan

Williams, araştırmasında **Chipotle, Toyota, Unilever, Tesla, General Electric, Nike, IKEA, Whole**

Foods ve **Natura** şirketlerine ve bu şirketlerin sürdürülebilirlik ve çevre kapsamındaki yatırımlarına odaklanıyor. Kitapta ilgi çekici röportajlar, veriler yer alıyor. Bu dokuz "yeşil dev" in, sürdürülebilir faaliyetlerinden elde edilen yıllık gelirlerinin 100 milyar doları bulduğunu belirten yazar, bu miktarın dünyadaki 180 ülkeden %70'inin GSYİH'sından daha büyük olduğunu da kaydediyor.

“KAMYONUMUN KAPISI DAİMA MUTLULUĞA AÇILIR.”

MENDERES GÜNDÜZ - 42
COCA-COLA TÜRKİYE / ANKARA FABRİKASI

Hayata Artı Çevre Programı
ile Konya ve Harran'da
1.1 milyar litre suyu doğaya
geri kazandırıyoruz.

500 okulda
"Çık Dışarıya Oynayalım"
projesi ile 1 milyon
çocuğumuza ulaşıyoruz.

"3.21 Başla!" projesiyle
gençleri daha aktif ve
sağlıklı bir yaşam
için harekete geçiriyoruz.

Türkiye'de
9 fabrikada 30.000 kişiye
doğrudan ve
dolaylı istihdam sağlıyoruz.

Şekerbank

ENERJİYİ VE
EMEĞİ KORUYAN

eKO
KREDİ

Doğa
için
güzel
haber

Enerji verimliliği yatırımlarının finansmanında Türkiye'de öncü rol edinen Şekerbank, EKOkredi ile bugüne kadar 62 bine yakın bireysel müşteri, esnaf, çiftçi, işletme ve KOBİ'yi enerji tasarrufuyla tanıştırdı. EKOkredi ile 17,6 milyar kilovatsaat enerji tasarrufu sağlandı, 3,9 milyon ton karbon salımı engellendi, 83 bini aşkın konut yalıtımı desteklendi ve 155 milyon metreküp doğalgaz tasarrufu elde edildi. Şekerbank, EKOkredi ile emeği ve enerjiyi koruyarak ülkemiz ekonomisine destek olmaya devam ediyor.